DISQUISITIONES BIBLICAE R. P. F. CLAUDII FRASSEN ... IN DUO VOLUMINA...

Digitized by Google

9.1.89.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. F. CLAUDII
FRASSEN
ORDINIS MINORUM
DISQUISITIONES BIBLICÆ.

Digitized by Google

Digitized by Google

DISQUISITIONES BIBLICÆ
R. P. F. CLAUDII
FRASSEN
ORDINIS MINORUM REGULARIS OBSERVANTIÆ S. FRANCISCI
PROFESSORIS EMERITI, ET PARISIENSIS DOCTORIS

IN DUO VOLUMINA DISTRIBUTÆ.

EDITIO ALTERA
Plurimis Notis, & Additionibus Hiſtoricis, Criticis, Chronologicis Illuſtrata

PER P. F. N. W.

Voluminis Secundi in duas partes diviſi

Pars Prima.

LUCÆ MDCCLXX.

EX TYPOGRAPHIA JOANNIS RICCOMINI

CENSORIBUS APPROBANTIBUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

LECTORI BENEVOLO

S. P.

ETſi diutius, quam erat dignum tua expectatione, ſtudiiſque noſtris Lector benevolentiæ, & amoris pleniſſime Lucubrationes a nobis elaboratæ, ac ſecundo *Diſquiſitionum Biblicarum* adjunctæ Volumini nos ipſos moratæ ſint, nec citius publici factæ juris libertatem nobis, Tibique, ſi quæ poſſit ex illis expectari, utilitatem exhibere potuerint, æquo id nihilominus animo te paſſurum opinor, cum in illis id omne, quod per Epiſtolam priori *Diſquiſitionum* Volumini præmiſſam, tuæque benignitati directam, atque per alias ad Literarum amatores datas, ſpopondimus, inveberis abſolutum. In prima ergo hujuſce ſecundi Voluminis parte Librum *Apologetici* ſecundum offendes, in quo ſicuti & in duobus immediate ſequentibus plura ad Vulgatæ Bibliorum verſionis defenſam exaravimus. Primum autem *Apologetici* Librum in altero *Diſquiſitionum* Volumine a pag. 230., uſque ad 286. ubi plures quinque Librorum Pentateuchi textus ab eodem Aggreſſore impetitos propugnare ſategimus, qui a Fraſſeno prorſus omiſſi fuerant. Idipſum in tribus hiſce noſtris *Apologetici* Libris tam in ordine ad Hiſtoriam Joſue, quam alios divinorum Bibliorum tum veteris, cum novi Teſtamenti Libros, qui aliqua perſtricti reperiebantur cenſura, præſtare curavimus, non quidem minutiora attendentes, ſed quæ negotium aliquod legentibus Cenſores Vulgatæ, & præſertim Sixtinum ab Amama, cum quo præciſe cauſa eſt, faceſſere potuiſſent, ejuſdem potiſſimum cenſuram inſectantes, ubicumque temeratum in Vulgata noſtra Dei verbum ore inverecundo effutiebat.

bat. Nonnullos equidem ex libro Joſue, aliiſque utriuſque Fœderis Scriptis ſacros textus, ſed ſparſim admodum, & raro in ſuo primo Volumine Diſquiſitionum vindicavit Fraſſenus, cui noſtras etiam adnotationes in Editione hac nova interſeruimus, ſed longe plures ab eodem nihilominus omiſſi cum ſint, nec a nobis ibidem ſuppleri potuerint, ne illius ordinem in priori Volumine compelleremur negligere, tribus hiſce Apologetici noſtri Libellis, quod ibi inceptum, hic abſolutum proponere, ſi non pro rei dignitate, cui longe impares nos ipſos fatemur, ſaltem pro ingenioli noſtri imbecillitate, curæ fuit.

Librum deinde Conciliatorii Biblici jam a Fraſſeno olim ex parte digeſtum, ſed parum diſtincta, & quod magis eſt, mutila quadam textuum congerie diſpoſitum, a nobis autem in hac editione per capita diſtinctam, & ad caput quodlibet ſuppletum, & illuſtratum in eadem priori hujuſce Voluminis parte contineri reperies, ubi quæcumque aliqua conſideratione dignæ, quæ in Sacris Bibliorum textibus ſpecie tenus occurrunt antilogiæ a Fraſſeno prætermiſſæ, ut ad æquam concordiam, miramque harmoniam redigerentur ſategimus; quamvis jam inſigniores Divinarum Literarum Commentatores, a quibus nos didiciſſe fatemur ingenue, hujuſcemodi labori manus admoviſſe non ſolum, ſed opus ſuſceptum ſumma cum laude perfeciſſe, numeriſque omnibus abſolviſſe nequaquam nos lateat. Veruntamen ad ingentia iſtorum volumina animum convertentes, nec facile omnium manibus teri poſſe dignoſcentes, peroptime, opportunum, gratumve Tyronibus præſertim evaſurum judicavimus laborem hunc noſtrum per quem negotio nullo, nulloque ſtudio, ut ita dixerim, ſi quam in ſcripturis difficultatem ex apparenti ſacrorum textuum ad invicem repugnantia reperierint, ſolutio ſtatim habeatur in promptu. Eadem de cauſa, faciliorem nempe ſternendi viam ad Scripturarum intelligentiam, atque difficultates, ſi quæ circa temporum rationes occurrant, elevandi, Libellum Chronologicum digeſſimus, in quo generaliora quædam de Re Chronologica exhibuimus principia, quibus vel tantiſper attentis, tempora a profanis Hiſtoricis enarrata

cum

Digitized by Google

cum temporibus Divinarum Scripturarum conciliari queunt, atque res geſtæ, diviniſque in codicibus deſcriptæ ſuis temporibus nullo labore reſtitui. Hoc a nobis in tabulis Chronologicis, quas nonnullis adnotationibus illuſtravimus, ad calcem hujus Libri, de quo ſermo eſt, jam ex parte confectum habes, quod magis perfecte conſumandi, ſimulque profanæ, & ſacræ Hiſtoriæ geſta invicem colligandi in animo erat, ſed voluminis hujus moles jam ultra debitum aucta ulterius progredi nequaquam permiſit. In tabulis hiſce noſtris tempora per annos Sabbaticos deſignare, atque per Jubilæos indicare ad rem Chronologicam majori luce, ſi poſſit, perfundendam opportunum arbitrabamur, de quorum annorum initio, & Epocha in noſtro hoc Libello ſub numeris XII. & XIII. diſputavimus. Communicato proinde animi noſtri conſilio annos Sabbaticos in Tabulis deſcribendi, cum Nobili Viro D. JOANNE PHILIPPO DOMINICO SARDI, & ab eodem hac de re habito verbo cum altero nobili viro D. MARTIO MICHELI in Præſidentia Academiæ noſtræ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ JOANNIS DOMINICI MANSI, quem honoris cauſa nomino, ſucceſſore meritiſſimo, ambobus autem Cathedralis Eccleſiæ Lucanæ Canonicis digniſſimis, Literarum in eadem Civitate promotoribus zelantiſſimis, meiſque Patronis, majori, quo poſſim, animi obſequio ſemper colendis, in ſacris, profaniſque ſtudiis verſatis quammaxime, ſumma, ſibique congenita benignitate *Diarium Trevoltienſe*, cui Gallice titulus *Journal des Sçavans Combiné avec les mémoires de Trévoux &c.* cum exhibuerint, copia percurrendi longam doctamque inter duos viros doctrina præclariſſimos concertationem *de anno Sabbatico* nobis facta eſt, ex qua firmiores in noſtra, aliorumve, quam ſequebamur, hypotheſi redditi ſumus; nec mirum id æquis, juſtiſque rerum Æſtimatoribus fiet, ſi utriuſque partis argumenta in laudato Opere Gallico Tom. LXIX. pag. 333. vol. II. & Tom. LXXI. pag. 16. Tom. iterum LXXV. pag. 84. & 308. ac tandem Tom. LXXVII. pag. 55. æqua lance perpenderint. Res noſtra ut planior fiat Tabulam ad calcem aliarum, in qua annorum Sabbaticorum, & Jubilæorum diſpoſitio deſignatur juxta methodum noſtram, quam in Chronologicis Tabulis inſectati ſumus

admo-

admovere curavimus. Hæc ſunt, de quibus te commonendum quo ad primam hujus ſecundi Voluminis partem arbitrabamur, humaniſſime Lector: de parte autem ſecunda nil ſupereſt addendum, cum tota, pauciſſimis exceptis, in diverſo Charactere exaratis, Claudii Fraſſeni ſit opus. Dum itaque unum obteſtamur, & exoramus, quod a tua urbanitate obtenturos confidimus, ut animo benigno nimirum labores hoſce noſtros ſuſcipias, & ſi quid minus apte vel a nobis dictum, vel Amanuenſium, aliorumve oſcitantia editum eſt, humanitati inerrantiæ neſciæ indulgere digneris, finem imponimus. R. P. F. N. W.

APOLO-

APOLOGETICI
PRO
VULGATA BIBLIORUM VERSIONE.
Liber Secundus.

§. I.

S[illegible]

[illegible]

§. II.

§ IV

§. VI.

[illegible]

§ VII.

[illegible]

[illegible] ... cui aliqui, qui conveniunt in aliqua in ... [illegible] ... in hebraica lingua maxime inſtructus in ſuo Libro de locis Hebraicis ... [illegible]

§ VIII.

R[illegible] ... convenerint, ſed quod de compoſito, ... [illegible] ... gentium præcedentium ... quibus Jabin ... [illegible]

[illegible] ... ſunt, hinc Cicero ... [illegible] ... in ſua fortitudine ... quorum non deſecerant. [illegible] ... ſibi ... ſignificari videntur, quam ... [illegible]

Hebraicam vocem ... non ... [illegible] ... Civitatem ... [illegible]

[illegible]

§ IX.

[illegible]

[illegible]

Ægyptum = &c. hinc Cenſor noſter [illegible]

[illegible]

que aliquos nedum forte inter Iſraelitas di- [illegible]

[illegible]

tem ſuperiorem, quam inferiorem fuiſſe con- [illegible]

[illegible]

autem Galilææ Gelilath voto ſe nuncupari, [illegible]

[illegible]

Moſem, & ego cum Philiſtim terra delon- [illegible] erat Geſſurim, quæ non ſit utraque Galilæa [illegible]

[illegible]

te noſtro vocem hebraicam Sichor arbitratur [illegible]

[illegible]

bona, qui ſupra faciem Ægypti. Qu[illegible]

[illegible]

vehebaret hominibus, & terra Gibli, quæ [illegible]

[illegible]

translatio vocem Hebræam [illegible]

[illegible]

interpretatio cum Byblos ſe Sydonia, & [illegible] cis ſe comp[illegible]

[illegible]

§ II.

Digitized by Google

§ XIV

by Google

§ XVII.

§. XVIII.

[illegible] hebraicum Vulgatamque lectum proponet, [illegible]

[illegible] idem ferme quod hebraicus ſonat [illegible]

[illegible] ad locum profecti. Nonne ergo Vulgatus [illegible] hebraica phraſis & obſcurum indicaverat? [illegible]

Ad Caput Judicum ultimum pauca Signi- [illegible]

[illegible] ſione LXX ut adnotat Valarſius, dicemus [illegible]

[illegible] hic uxores, quod illi etiam, hic ergo [illegible]

[illegible] Vulgatum quod perſonas his imputaverit [illegible] ſum vir, ſecundo ad vocem vir [illegible]

[illegible] tribuuntur, quæ [illegible]

[illegible] Dominorum ſuperſtitibus in uxores tradi [illegible]

[illegible]

LIBER TERTIUS
APOLOGETICI
PRO
VULGATI INTERPRETATIONE BIBLIORUM.

M[illegible]

[illegible]

[illegible]

… argutiſſimi Cenſoris cavillationem? Non … [illegible]

… ſuo translatum eſſe … [illegible]

§. II.

[illegible]

§ VI.

§ VII

§. VIII.

§ XII.

[illegible]

LIBER APOLOGETICI
QUARTUS
PRO
VULGATA S. HIERONYMI INTERPRETATIONE BIBLIORUM.

§. I.

[illegible]

§. II.

§ III.

§ V.

§. VI.

[illegible]

§. VII.

[illegible]

§. VIII.

§. III.

§. X.

§. XII.

in Epiſt. ad Rom. Cyprianus lib. 3. Teſtim. S. Hieronymus quæſt. 10. ad Hedibiam, S. Auguſt. lib. 1. ad Simplic., & lib. 22. contra Fauſtum cap. 89. Codices etiam Sangerman. & Claromont. eadem verba præferunt.

Ad Caput ejuſdem Epiſtolæ 11. ℣. 33. *In inveſtigabiles* legendum arbitrantur nonnulli, Revius tamen, ſi per vocem *inveſtigabiles* intelligamus quod ne veſtigari, hoc eſt inquiri viæ Domini poſſint, recte legi affirmat *inveſtigabiles*. Eraſmus etiam putat *inveſtigabiles* idem eſſe, ac *impervestigabiles*. Hunc profecto ſenſum voci illi ſemper fuiſſe tributum opinamur; hinc *inveſtigabiles* habebat Itala antiqua, S. Irenæus, Novatian. Lib. de Trinit. S. Auguſtinus Epiſtola 140. Cyprian. Lib. 3. Teſtim. Auctor Libri de *Vocat.* Gent. Hilarius pluribus in locis, & S. Hieronymus, etſi aliquando etiam *ininveſtigabiles* legat, ſenſus autem in utraque voce idem eſt.

In Cap. 2. ℣. 14. Epiſtolæ ad Coloſſenſes cum habeat Vulgata noſtra = delens, quod adverſus nos erat chirographum decreti = reprehenditur, quod Græca legunt τοῖς δόγμασι in *decretis*. Verum Romana, & alia Latina exemplaria, paucis exceptis, legunt *decreti*. S. Irenæus lib. 5. cap. 17. legit *debiti*, S. Ambroſius in lib. *de Apologia David* legit cum Vulgata, & S. Paulinus Epiſt. 37. habet *edicti*, apud S. Pacianum denique ſerm. de Baptiſ. *Chirographum mortis* ſcriptum eſt. Cornelius a Lapide in hunc Apoſtoli locum Vulgati interpretationem naturaliorem eſſe, atque magis idoneam contendit, quamvis in nullo a Græca lectione fateatur differre, cum apud Græcos, & Latinos Scriptores quam ſæpe dandi caſum pro caſu gignendi uſurpatum comperiamus.

Plurima alia ſi tempus, aliæque rerum conditiones ulterius progredi nobis darent, eſſent adhuc pro Vulgati lectione huic noſtræ ſubnectenda lucubratiunculæ, non ea ſermonis venuſtate, qua par eſſet, revera conſcriptæ. Suſcipias tamen benigno animo, quæ pro mea ingenioli exiguitate tibi ſacrarum Scripturarum ſtudioſo Tyroni offerre potui, neque vel crocitantium corvorum ſtrepitum, vel ranarum raucos formides ſuſurros in Vulgatæ Verſionis lectionem Eccleſiæ Catholico-Romanæ auctoritate ſuſceptam, & comprobatam erectatos, cum tamen tetricula hæc omnia ſint, quæ veluti ad ignem cera, nives ad ſolem, ad ventum nebulæ, diſſipantur, perduntur, eliminantur.

Finis Apologetici.

CONCILIATORII BIBLICI

LIBER

In quo præcipua ſacri textus ſpecie tenus pugnantia conciliantur, & explicantur.

[illegible]

CA-

[illegible]

CAPUT I.

Ex Libro Geneſis

[illegible]

[illegible]

In Cap. XI.

§ II.

§. III.

[illegible] ... mansio in Ægypto fuit ducentorum [illegible] ... Hebræorum in Ægypto [illegible] ...

[illegible] ... ſes poſtea ingreſſi ſunt, [illegible] ...

[illegible]

Reſpondeo [illegible] ...

[illegible]

(p) Cap. XLIX [illegible] ...

(q) Cap. XLV [illegible] ...

[illegible] ... inde mora [illegible] ...

(r) (s)

PRO

PRO CONCILIATORIO BIBLICO

SUPPLEMENTUM.

AD CAPUT PRIMUM.

(1) [illegible]

(2) [illegible]

[illegible] (3)

ſuiſſe agnitum filii hominis ſicut nunc revelatum eſt Apoſtolis? Nec tandem Simeon & Levi diſperſi ſunt, ut vaticinatus eſt Jacob v. 7. Capitis hujus.

Reſp. ad primum cum Lyrano, & Abulenſi Quæſt. 5. in cap. 49. Geneſ. dicendum eſſe actiones diſtinguendas, quas [illegible] operatus eſt Jacob erga filios. Primo [illegible] quæ futura erant propter [illegible], Levi, & Simeonis diſperſionem per terram Iſrael prædixit. Secundo autem ſingulorum peccata [illegible], & corpore [illegible], quamvis formam benedictionis Scriptura non [illegible], quæ [illegible] geſta ſunt, [illegible] narrantur. Dico [illegible] cum S. Chryſoſtomo [illegible] ſuiſſe [illegible] unde cum [illegible] paternam Simeonis, & Levi [illegible] eſſe.

Ad [illegible] [illegible] Chriſtus [illegible] Commentatores [illegible] apud Judæos [illegible] ut patet ex Daniele [illegible] Jacob [illegible] Rex Judæorum [illegible] Capitis [illegible] ſuper Judæos [illegible] Judæorum [illegible] Chriſtus in Bethlehem eſſet [illegible] Videantur [illegible] contra Judæos [illegible] in ſua Theologia Academica Tom. 3. pag. [illegible] Edit. Parisienſ. anno 1686. Laurentius Berti Lib. 23. de Theol. Diſcipl. Cap. 1. & quotquot eandem Incarnationem Dominicam materiam pertractarunt.

Ad tertium reſpondet S. Hieronymus Lib. 2. Comment. in Epiſtolam ad Epheſios his verbis: „Aut igitur illud eſt reſpondendum, „ quod [illegible] Paulus, ſignanterque [illegible] „ ſit, ſive hominum ignotum ſuiſſe Myſterium, non filiis Dei, ad quos loquitur [illegible] qui Spiritum [illegible], de quibus Patriarchæ, & Prophetarum [illegible], Dei [illegible] Sacramentum. Aut ſi hoc non recipitur, & [illegible] & generaliter [illegible] ignotum ſuiſſe [illegible] Domini Sacramentum, [illegible] ſic, [illegible] nunc revelatum eſt Sanctis ejus, „ & Apoſtolis [illegible], & Patriarchas [illegible], „ & Prophetas, [illegible] in Spiritu „ ventura cognoſcere, [illegible] „ re comperta. „ Non igitur [illegible] qui [illegible] expectationem Redemptorem, ſed non cum [illegible] claritate ſicut Apoſtoli. Quantum vero ad genere pertinet, [illegible] Chriſtum [illegible] Commentatores [illegible] Chriſtum per [illegible] Gentes poſtquam Chriſtum [illegible] Simeon [illegible] & Levi diſperſi fuerunt in Iſrael, Levitæ quippe nullam in terra promiſſionis [illegible] ſunt ſortem, ſed per omnes Tribus habitare debuerunt. Simeonis autem [illegible] in medio Tribus Juda [illegible], ut patet ex Cap. 19. Joſue vv. 1. & 9. [illegible] ut patet ex I. Paral. cap. 4. vv. 27. 39. & 42. Sicut tandem & [illegible] ex Tribu Simeon [illegible] per [illegible] Iſrael [illegible], quam Sacerdotes, & Levitæ diſperſi ſunt. Nulla ergo [illegible] Sacrarum [illegible] Geneſeos reperitur W.

CAPUT II.

Ex libris Exodi, Levitici, Numeri, & Deuteronomii,

§. I.

(5) CAP. XIV. v. 13. *Ægyptios quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis uſque in ſempiternum.* At v. 31 *Et viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris.* Reſpond. Iſraelitas non vidiſſe amplius Ægyptios vivos & perſequentes ſed in aquis ſuffocatos & mortuos, quorum cadavera ad littora mare rejecit, in argumentum [illegible]
(6) victoriæ Dei pro Iſraelitis pugnantis, & eorum hoſtes expugnantis. (5)

Cap. XX. v. 5. *Dominus Deus tuus, fortis, Zelotes viſitans iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem.* [illegible] cum hoc Ezech. XVIII. v. 20. *Filius non portabit iniquitatem patris,* &c. Reſp. Prior textus intelligitur de filiis qui iniquitatem patrum [illegible] ſectantur, [illegible] pravitatem æmulantur: poſterior vero de filiis qui paternam iniquitatem & [illegible] deteſtantur.

Cap.

Cap. XX. v. 24. *Altare de terra facietis* … [illegible]

Cap. XX. … [illegible]

(3) Cap. XXXI. … [illegible]

[illegible]

(4)

In Levitico.

§. II.

CAP. II. v. 2. … [illegible]

[illegible]

(5) Cap. XV … [illegible]

(6)

In Libro Numer.

§. III.

CAP. II. v. … [illegible]

(7)

Cap. IV. v. … [illegible]

§ IV

AD CAPUT SECUNDUM
LIBRI CONCILIATORII BIBLICI
SUPPLEMENTUM

[illegible]

[illegible]

CAPUT III.

Ex Libris Joſue, Judicum, & Ruth.

§. I.

[illegible]

§. II.

Ex Libro Judicum.

CAP. I. v. 8. *Oppugnantes ergo filii Juda Jeruſalem ceperunt eam, & percuſſerunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem.* At v. 21. *Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non deleverunt filii Benjamin*, nam Joſue XVIII. v. 28. Jeruſalem enumeratur inter quatuordecim civitates quæ aſſignatæ ſunt in ſortem tribus Benjamin. *Reſpondeo* veriſimile eſſe, unam eandem urbem utrique Tribui fuiſſe conceſſam, ita tamen ut ſeptentrionalem partem, quæ quondam vocabatur Salem Geneſ. XIV. v. 18. cederet in ſortem Benjaminitarum. Auſtralis vero quæ dicebatur Jebus, a Tribu Juda fuerit occupata. Unde Tribus Juda & Benjamin communem in eadem civitate habitationem, & in Jebuſæis hoſtem habebant. Tametſi enim [illegible] hanc (forte annuentibus Benjaminitis) ceperint & vaſtaverint Judæi, arcem tamen ab eo Jebuſæis, quo ad arcem confugerant, non potuerunt expugnare. Nam Joſue XV. v. 63. *Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non potuerunt filii Juda delere: habitavitque Jebuſæus cum filiis Juda in Jeruſalem uſque in præſentem diem.* Ex quibus manifeſtum fit duas Tribus, Benjamin & Judam, communem eandem civitatem Jeruſalem incoluiſſe, & Jebuſæos in arce ſola [illegible] tandem [illegible] donec a Davide capta illa arce, ab ea civitate pulſi ſunt II. Reg. cap. V.
(2) v. 7. (2)

Cap. X. v. 1. *Poſt Abimelech ſurrexit dux in Iſrael Thola filius Phua patrui Abimelech, vir de Iſſachar.* Ex quibus apparet Tholam fuiſſe nepotem Gedeonis, nam Gedeon erat frater Phua: at cap. VI. v. 15. Gedeon dicitur de Tribu Manaſſe; itaque eius frater ex tribu Iſſachar non erat oriundus. Reſpondet S. Auguſt. quæſt. 47. in hunc lib. Gedeonem & Phuam fratres uterinos habuiſſe diſtinctos Patres & ex diverſis Tribubus, [illegible] Tribum nubere, ubi non aderat periculum confundendæ hæreditatis.

Ibidem v. 4. *Ex nomine [illegible] appellata ſunt Havoth Jair, id eſt oppida Jair.* At Numer. XXXII. v. 41. hoc nomen illis oppidis [illegible] Jair longe antiquior. *Reſponſio:* appellatio [illegible] eſt ab antiquiore Jaire [illegible] cum vero hæc oppida [illegible] fuiſſent alterata atque nomen [illegible], a poſteriore Jairo, idem nomen, quod forte [illegible] fuerat, denuo reſtitutum eſt & renovatum. (3) (3)

Cap. XVIII. v. 1. *Tribus Dan quærebat poſſeſſionem ſibi, ut habitaret in ea: nec enim ad illum diem inter cæteras Tribus ſortem acceperat.* At Joſue cap. XIX. v. 40. Tribus Dan cum [illegible] Tribubus, [illegible] terræ Chanaan [illegible] venit. *Reſpondeo* tribum Dan ſortem [illegible], at cum hanc eſſe anguſtiorem [illegible] amplior fuit quærenda. Accedit quod hæc Tribus non potuerit expellere Amorrhæum fortiſſimum populum, partem regionis ſibi conceſſæ, quam ab alio populo [illegible] occupandam. (4) (4)

AD CAPUT TERTIUM
CONCILIATORII BIBLICI
SUPPLEMENTUM

(1) JOſue cap. 10. ✝. 40. legimus ab Joſue [illegible] captam eſſe univerſam Regionem a Cadesbarne uſque Gazam, omnem terram Goſen uſque Gabaon vaſtatam eſſe ſibique ſubjugatam. Contrarium ex textu [illegible] ✝✝. 13. & 19. hujus capitis, in quibus [illegible] Joſue deſcribuntur, ut plurimi [illegible] adverſus Reges [illegible] videantur.

Reſpond. Per unam expeditionem, non unicam [illegible] eſſe intelligendam, ſed unicam expeditionem, per quam tot trophæa [illegible] parta leguntur [illegible] bellum adverſus hoſtes [illegible] Maſius, Vatablus, Tirinus, & Abulenſis. Reliquæ in hoc libro apparentes antilogiæ ſolvuntur ad pag. 186. & 437. [illegible] Diſquiſitionum ſunt.

(2) Judicum cap. 8. ✝. 23. Gedeon recuſavit Iſraelitarum regimen, inquiens: Non dominabor veſtri, nec dominabitur in vos filius meus [illegible]. Et [illegible] tamen cap. 8. ✝. 28. legimus quieviſſe terram per annos 40. quibus Gedeon præfuit, cap. 9. ✝. 6. Abimelech Gedeonis filium, Regem ſibi conſtituerunt, & aliquot annis regnaſſe.

Reſpond. Monarchicum regimen a Gedeone fuiſſe recuſatum, non autem Judicatum [illegible] Dei [illegible] Reipublicæ apud Sichemitas [illegible] Abimelech tumultuaria quadam [illegible] in Regem a Sichemitis fuerit aſſumptus poſt Gedeonis mortem, [illegible] ✝. 23. ſuam voluntatem ſignificavit, non propheticum de futuro oraculum edidit.

Cap. 9. Judicum ✝✝. 18. & 24. ſeptuaginta Gedeonis filii leguntur occiſi. Contra [illegible]

Cap.

[illegible] Juda [illegible] Bethlehem appellaretur, cum [illegible] Ephratam [illegible]. Non ergo quod [illegible] in Capite illo Ruth [illegible].

Ruth Cap. 3. ℣. 12. [illegible] esse [illegible] Oppoſitum legimus Cap. 4. ejuſdem Libri ℣. 3. [illegible] Noemi [illegible] ſuum quam [illegible] propinqua, [illegible] Elimelech & Noemi, [illegible] & Ruth.

Reſpond. [illegible] Scripturis Sacris [illegible] *fratris* appellare. [illegible] in Geneſi Cap. 14. ℣. 14. legimus [illegible] Loth fratrem ſuum [illegible] Loth [illegible] erat filius fratris Abrahæ [illegible] *fratres* [illegible] conſanguineos, five cognatos [illegible], hoc eſt fratris ſui [illegible] in hac expoſitione nulla prorſus contrarietas [illegible] Caput tertium & quartum Libri Ruth [illegible]. Alia que poſſunt in hoc libro occurrere, [illegible] Volum. I. Diſquiſit. [illegible] W.

CAPUT IV.

Ex libris primo, & ſecundo Regum.

§ I.

(1) CAP. XIII. *Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet, duobus autem annis regnavit ſuper Iſrael.* At Act. XIII. v. 21. *Exinde poſtulaverunt Regem, & dedit illis Saul filium Cis virum de Tribu Benjamin annis quadraginta.* Duo hic pugnare videntur [illegible] quod Saul dicatur *Filius unius anni* [illegible] regnare cœpit, cum jam eſſet adultæ ætatis, & [illegible] ab humero & ſurſum. Secundum quod referatur *duobus annis regnaſſe*, cum [illegible] regnaverit ann. XL. *Reſpondeo ad primum*: Saul erat [illegible] annis vel quando regnum [illegible] Doctores Hebræi, referente Jure, [illegible] S. Pauli [illegible] Cor. XIV. *Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote.* Vel [illegible] regnum [illegible] Galgala [illegible] & confirmatum. (a) *Ad ſecundum* [illegible] regnavit [illegible] & [illegible] a Deo. Vel [illegible] Iſrael, & [illegible] Samuelis & Saulis [illegible] XL. annos à S. Paulo numeratos, [illegible] Samuel [illegible] XXXVIII. [illegible] I. Regum XII. v. 2. [illegible] Saulis [illegible] XL. [illegible] S. Paulus, [illegible]

[illegible] & [illegible] XLI [illegible]

[illegible] v. 13. *Quod ſi non feciſſes, jam nunc præparaſſet Dominus regnum tuum ſuper Iſrael in ſempiternum.* At Gen. XLIX. [illegible] Juda [illegible] Regem [illegible] Saul [illegible] Tribu Benjamin. *Reſpondeo* [illegible] Saul [illegible] Deum [illegible] Deus Saul [illegible] Tribum Juda, [illegible] (2)

Cap. XV. v. 35. *Et non vidit Samuel ultra Saul uſque ad diem mortis ſuæ.* At cap. XIX. v. 24. [illegible] Saul [illegible] Samuelis. *Reſpondeo* [illegible] Samuel Regem [illegible] (3)

§ II.

Ex ſecundo Regum.

CAP. VIII. v. 18. *Filii autem David Sacerdotes erant.* At David [illegible] Tribu Juda, [illegible] ...

(a) [illegible]

[illegible]

AD CAPUT QUARTUM
CONCILIATORII BIBLICI
SUPPLEMENTUM

[illegible]

[illegible]

CAPUT V.

Ex Libro tertio, & quarto Regum.

§. I.

[illegible]

[illegible] filium ſuum aut filiam ducere per ignem. Quemadmodum ſignanter prolatum textus habet, *transferens per ignem*, et ſignificatur filium Achabi more Gentilium transductum eſſe per medium flammae, quod conſecrationis & purgationis gratia, non autem [illegible] & vita privatum. 6]

(6) Cap. XXIV v. 6. *Dormivit Joachim cum patribus ſuis*, quae juxta Scripturae conſuetudinem, & loquendi modum, ſignificant eum obiiſſe in Judaea & ſepultum in ſepulchro patrum. At II. Paralip. cap. XXXVI v. 6. dicitur eum catenis vinctum a Nabuchodonoſore ductum in Babyloniam & ſepulturam aſini ſepultum, juxta vaticinium Jeremiae cap. XXII v. 18. Reſp. Quod cum ex IV Reg. cap. XXIII v. 36. liquido conſtet Joachimum regnaſſe undecim annis, Jeremias vero cap. XXV aſſerat Nabuchodonoſor anno quarto [illegible] regni Joachim, vel tertio [illegible], ut tradit Daniel, veniſſe Jeroſolymam, eam expugnaſſe, atque captum Joachimum & partem vaſorum ſacrorum tranſtuliſſe in Babyloniam, alioquin vero Jeremias praedixerit eum projectum iri extra portas Jeruſalem & ſepultura aſini ſepeliendum, neceſſe eſt eum rebus cum Nabuchodonoſore compoſitis, ex veſtigio [illegible] remiſſum fuiſſe Jeroſolymam, & reſtitutum in Regnum ſub conditione tributi. Nam Joachim tributarium fore & Nabuchodonoſori ſuperfuiſſe traditur cap. XXIV lib. IV Reg. ac [illegible] anno quarto regni ſui [illegible] [illegible] promiſſum tributum ſolvit tribus annis ſequentibus, quinto videlicet, ſexto & ſeptimo. At cum vana ſpe [illegible] a Rege Aegypti deluſus, anno octavo Chaldaeis procraſtinationibus [illegible] tributum non ſolviſſet, neque etiam nono anno, tandem Nabuchodonoſor expeditionem in Aegyptum aggreſſus, priusquam ibi proficiſcitur Joachimum tertia vice, Jeroſolymam itineris ſui [illegible] cum Joachim [illegible] non tam [illegible], quam tradit. Cum enim ſuperiori jam anno aliquot menſes in Hieroſolymis [illegible] [illegible], eumque longius [illegible] [illegible], [illegible] principio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Religione, [illegible] [illegible] ingreſſum ſeorſum, ut Joſephus ait. Cum [illegible] Joachimum in [illegible] [illegible] [illegible], quoniam erat [illegible] a commeatu, & cum [illegible] jam fuerat expertus Babyloniorum [illegible] Regis anno [illegible] [illegible] Rege Nabuchodonoſorem cum exercitu ſuo [illegible] accepit. *At ille receptus, non ſervavit fidem*, ut ait Joſephus, *ſed ſuorum* [illegible] *Jeroſolymitanorum cum ipſo Rege interfecit*. Rerum [illegible] [illegible] fregerat fidem, quam etiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut Jeremias vaticinium impleretur, qui praedixerat eum extra portas Jeruſalem projiciendum, ad [illegible] [illegible], & ad gelu per noctem, & [illegible] [illegible] ſepultura aſini ſepeliendum. [illegible] [illegible] a [illegible] populo [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], exemplo [illegible]. Sed [illegible] [illegible] [illegible] cadaver [illegible] ſuper ſepulchrum [illegible] [illegible] [illegible]. Quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *cum patribus ſuis*, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut in Joram & Achabi morte. Denique in ſecundo Paralip. ſignificatur in eum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuiſſe, qualis in Mago & [illegible] ſupra [illegible] [illegible].

AD CAPUT QUINTUM

CONCILIATORII BIBLICI

SUPPLEMENTUM.

(1) Libro 3. Regum Cap. 2. v. 9. Salomon, vir ſapiens appellatur, & prudens [illegible] quam in ſectorum Regno a Davide patre ejus aſſumptus fuit. Quomodo autem hoc cum v. 1 Libri I Paralipomenon Cap. 29 [illegible] poſſunt, in quo legimus Salomonem adhuc puerum & tenellum extitiſſe, cum in Regem electus fuit?

Reſpond. appellationem pueri & tenellum quia Salomon ad thronum evectus annum circiter vigeſimum agebat, atque admodum delicatus erat, aptissimum puerilis indolem, & admodum perſpicacem ſortitus a natura intellectum erat: qua de cauſa non immerito vir prudens & ſapiens habebatur a patre ſuo.

Capite 4. ejuſdem Libri v. 4. Abiathar & Sadoc veluti ſummo ſungentes Sacerdotio deſcribuntur. Quod ſibi [illegible] ex Cap. 2. hujus Libri v. 27 [illegible] a Salomone Abiatharum in exilium fuiſſe expulſum, atque a [illegible] [illegible].

Reſpond. Hoc in loco recenſeri qui ſub Salomone officium Sacerdotis in templo expleverunt inter quos & Abiathar fuit [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Abiatharum fuiſſe tandem ab eo [illegible], atque templi miniſterio tempore [illegible] Sacerdos a Salomone [illegible]. [illegible] [illegible] Abiathero etiam poſt [illegible] [illegible] a templo [illegible] Sacerdotis [illegible] [illegible] [illegible]. Epiſcopi appellatione [illegible] [illegible] [illegible] ab iis qui Epiſcopatum aut [illegible], aut reſignarunt, in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eſt.

[illegible]

Resp.

[illegible] tempore [illegible] Sub Regni [illegible] Amaſias, quod [illegible], tem[illegible] [illegible] Regum, [illegible] in Paralipomenon. [illegible] [illegible] [illegible] contrarietatem [illegible], quod tamen non eſt, ſi tempora [illegible] ad alterum [illegible]

℣. 7. [illegible] cap. [illegible] Amaſias de Regno [illegible] narratur. At in Paralip. [illegible] ab eodem [illegible] ſeruntur.

Reſp. In utroque textu [illegible] [illegible], Amaſias enim decem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in Paralip. [illegible] [illegible] [illegible]

Cap. 15. ℣. 7. Azarias in Civitate David cum Patribus ſuis ſepultus legimus. [illegible] II. Paralip. cap. 26. ℣. [illegible] in agro [illegible] [illegible]

Reſp. [illegible] antiquam [illegible] [illegible] [illegible] utroque [illegible] textu [illegible]. In 4to Regum loco dicitur ſepultus Azarias cum Majoribus ſuis in Civitate David. In Paralip. vero in agro Regalium ſepulchrorum. Sepultus eſt itaque in agro, ubi erant ſepulchra in Civitate David, non autem in ſepulchris eorum conditus eſt, quod lepra [illegible] [illegible] (6)

Cap. 16. ℣. 5. Raſin Rex Syriæ, & Phacee Rex Jeruſalem ſuperare Regem Achaz non potuiſſe dicuntur. In 2. Paralip. [illegible] cap. 28. ℣. 5. Achaz a Domino traditus in manus Raſin Regis Syriæ [illegible], magnaque plaga ab eodem percuſſus refertur, ſicut, & a Rege Iſrael.

Reſp. Verbum [illegible] ſuperare ad Regem Achaz, [illegible] Civitatem Jeruſalem eſſe [illegible], non autem ad [illegible] [illegible]. Magnam itaque [illegible] in Achaz [illegible], & gentem [illegible] Reges [illegible], non autem [illegible] Civitatem Regem [illegible] Regem ſuperarunt. [illegible] hoc libro [illegible] [illegible] ſolo textuum comparatione [illegible] W

CAPUT VI.

Ex libro primo, & ſecundo Paralipomenon.

Ex Libro I.

§. I.

(1) CAP. II. ℣. 15. David dicitur ſeptimus & ultimus filius Iſai. At I. Reg. XVI. ℣. 11. Cum Iſai coram Samuele [illegible] ſeptem [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Davidem [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Interpretes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Iſai [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Jonathan [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Samuel [illegible] [illegible] Deus [illegible] in Regem (1).

(2) Cap. III. ℣. 5. *[illegible] Jeruſalem [illegible] David [illegible] Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon quatuor de Betſabee.* At Proverb. IV. ℣. 3. Salomon [illegible] ſe [illegible] unigenitum coram matre [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uterinos. Reſpond. Salomonem dictum [illegible] unigenitum, non quod [illegible] [illegible] a David ex Bethſabea [illegible], [illegible] [illegible] unigenitus erat [illegible] [illegible], unde LXX. [illegible], [illegible]

(3) *dilectum* (3).

Cap. X. *Interiit ergo Saul & tres filii ejus, & omnis [illegible] [illegible] [illegible].* At II. Reg. II. ℣. 8. *Abner, [illegible] filium Saul Regem conſtituit ſuper Iſrael*, &c. Reſpondet [illegible] [illegible] [illegible] aliquando Regis nomen [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Abneri [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Miphiboſeth erat in Aula Davidis cum [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Saulis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] (4).

(4) Cap. XXI. ℣. 25. *Dedit ergo David Ornan pro loco ſiclos auri [illegible] [illegible]* At II. Reg. cap. XXIV. ℣. 24. *Emit ergo David aream & boves argenti ſiclis quinquaginta.* Reſpond. In priori loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Unde non eſt [illegible] [illegible] [illegible]. Cum enim David [illegible] [illegible] [illegible] placare vellet Dominum, in eodem loco [illegible] [illegible] Angelum [illegible], primum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Poſtquam vero (ait [illegible]) [illegible] [illegible] & [illegible] David [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dominum ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], jam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] montem Moriah [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod Rex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ligna & [illegible]. Hanc expoſitionem [illegible] [illegible] ex II. Paralip. III. ℣. 1. ubi dicitur, quod Salomon ædificavit domum Domini in monte Moriah, qui demonſtratus fuerat David in loco, quem paraverat David in area Ornan Jebuſæi (5).

(5)

Ex II. Paralip.

§. II.

(6) CAP. II v. 14. *Misi tibi virum prudentem & scientissimum patrem meum, filium mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius.* At I Reg. cap. VII v. 14. *Fuisse Hiram de Tyro filium mulieris viduae de Tribu Nephthali, patre Tyrio.* Resp. Pater Hirami erat revera ex Tribu Nephthali, & dictus est Tyrius, non origine, sed incolatu, quod Tyri diutissime vixisset. Mater vero ejus ex Tribu Dan, unde Hiramus ille dictus est ex Tribu Nephthali genere paterno, quod clare exhibet textus Hebraeus, posteriorem locum sic ad verbum reddens *filius mulieris viduae ipse de Tribu Nephthali.* 7)

Cap. XXIV v. 21. Zacharias dicitur *lapidatus in atrio domus Domini.* At Matth. XXIII. v. 35. dicitur *occisus inter templum & Altare.* Resp. Nomen *Templi* venire accipitur vel in stricto, vel in latiori significatione. Priori modo eam tantum [illegible] partem tecto coopertam, posteriori vero omnem ambitum muro cinctum, spatiumque atrium in quo sub dio erat altare holocaustorum. In priori significatione accipitur, occisus est Zacharias in atrio domus Dei: in posteriori vero, occisus fuit inter templum interius clausum, & illud altare holocaustorum, quod sub dio fuisse monstrat praeter Glassium Phil. Sacr. pag. 139. (8) (7)

(8)

AD CAPUT SEXTUM

CONCILIATORII BIBLICI

SUPPLEMENTUM

(1) LIbri I. Paralip. Cap. 1. v. 36. scriptum est quod Thamna, & Amalec filii fuerunt Eliphaz. Contrarium est in Cap. 36. Geneseos v. 12, ubi Thamna dicitur Eliphaz concubina, & Mater Amalec.

Resp. I. locum hunc Paralip. esse supplendum e Cap. Geneseos laudato, hoc fere pacto: Et Thamna Eliphazi concubina peperit ei Amalec: ut sive: *Thamna autem filius Amalec.* 2. Ellipsin quandam esse hoc in loco [illegible], ideo ut legendum sit: Et Thamnae filius Amalec. In utraque [illegible] responsionem, utrique quaelibet evanescit. Non minori facilitate altera exsolvitur oppositio inter versiculum 35. hujus Capitis Paralip. & v. 4. Capitis 36. Geneseos, in quo filii Esau diversi prorsus habentur a filiis Seir, qui [illegible], ac Esau hic in loco Paralip. recensitos. Quamvis enim Esau, Seir etiam appellaretur, qui tamen in loco Geneseos memoratur, vir alius erat ab Esau, ex Horraeorum genere progenitus, ut clare in Genesi refertur.

(2) Ad v. 55. Capitis 2. hujus Libri legimus venisse *Cynaeos de Calore Patris domus Rechab.* Constat autem ex cap. 10. Libri IV Regum v. 15. circa tempora Jehu Regis Israel vixisse Rechab, cum Cynaeorum progenies jam Judicum aetate extitisset, ut constat ex cap. I. Judicum v. 16.

Resp. Nullo negotio [illegible] oppositionem [illegible] dicitur enim venisse Cynaeos *de Chamath*, quod *Calor* redditur a Vulgato, quinque fuit [illegible] patris familiae Rechab, unde Rechabitae. Si autem pro Calore intelligamus *Sanam*, ut nonnulli interpretantur: quis dubitabit ne dicamus hoc in loco Paralip. indicari peculiarem quandam Cynaeorum familiam, quae ex semine Rechab exorta fuit, appellatam autem sic Cynaeos, quamvis ex Rechab exortos, ex vetustissimo hujus gentis nomine, quo & ipse Rechab adsignatus erat, cum & ipse Cynaeus esset? Ejus itaque posteri Cynaei Rechabitae dicebantur, & ita dici in Paralip. [illegible] non est.

Ad v. 19. Capitis 3. Zorobabel dicitur Phadaiae filius. At tamen Matthaei 1. v. 12. Zorobabelem a Salathiele genitum legimus. (3)

Plures ad hunc solvendum nodum [illegible] apud Criticos [illegible]. Alii quippe aiunt Zorobabelem Matthaei diversum omnino esse ab eo, qui in hoc Paralip. loco recensetur. Alii vero Phadajam putant alio nomine Salathielem fuisse vocatum. Alii tandem Zorobabelem natura Phadajae filium, adoptione vero Salathielis. Quamcunque ex his amplectamur sententiam nulla adhuc [illegible] hic oppositio.

Capite 4. v. 1. legimus Judae filios *Phares, Hesron, & Carmi recenseri.* Ex Genesi tamen v. 12. capite 46. Hesron est nepos Judae, Carmi autem pronepos Judae ex Zare, ut patet ex cap. 7. Josue v. 1.

Resp. Nequaquam in hoc Paralip. loco filios Judae immediatos recenseri, sed ejus successores & posteros qui etiam dicuntur filii, sicut & [illegible] Israelitarum gens *filii Jacob*, vel *filii Israel* appellantur. [illegible] in successione Judae & non alii ejus Posteri commemorantur [illegible], [illegible] quod hoc in loco homines nominantur, aut [illegible], vel qui principaliores erant, nominantur.

V. 22. hujus ipsius Capitis quidam nomen narratur inter filios Sela, cui nomen *Qui stare fecit solem.* Numquid Josue indicatur, cum nullus, quem sciamus, mortalium praeter Josue tam memorandum sit patratus miraculum?

Resp. & communem in primis [illegible] inter Rabbinos de [illegible] Chimheno. Virum hoc in loco recensitum, aliquorum esse sic praeclarum hominem arbitrantur, qui vocabatur *Joas*: non autem illo

CAPUT VII.

Ex Libris Eſdræ, Tobiæ, Judith, Eſther, & Jobi.

§. I.

Pugnare videntur manifeſte hi duo Libri in recenſione eorum Judæorum, qui e captivitate Babylonica redierunt Jeroſolymam. Nam Eſdræ c. 2 v. 5 filii Area numerantur 775. At Nehem. 7 v. 10 ſunt 652. Inſuper apud Eſdram eodem c. 6 filii Phahath Moab, filiorum Joſue Joab 2812. Apud Nehemiam vero XXVIII c. 11. apud Eſdram v. 9 filii Zathua ſunt 945. apud Nehemiam v. 13 iidem ſunt 845. &c. Reſpondeo dicendum hoc eſſe proveniens ex duplici indice diverſis in locis & diverſis temporibus edito. Nam recenſio quæ extat apud Eſdram, facta eſt in Babylonia, in qua ſcripta ſunt nomina eorum qui ad eundum erant parati. Quæ vero eſt apud Nehemiam poſt illam Eſdræ, annis 42 elapſis, ab ipſo Nehemia, ſi bene augurantur Græcorum [illegible] verum eſt quæ reverà redierant Jeruſalem. Poterit enim quæ numeros hos ad reditum conſignaverant, plurimi forte mutato conſilio, manſerunt ſive in Babylonia, nonnulli etiam qui non fuerant ſcripti, ſe ſe coniunxerunt cum iis discedentibus, aliqui etiam forte in via defecerunt. Inde fit quod eadem familia vel [illegible] vel [illegible] in alterutro indice appareant. Unde reſtat ſua utrique veritas. (1) (1)

AD CAPUT SEPTIMUM
CONCILIATORII BIBLICI
SUPPLEMENTUM.

(1) Cap. I. § 8. vaſa Templi Saſſabaſar Principi Judæ adnumerata dicuntur. Certum eſt autem Principem Judæ fuiſſe Zerobabelem, ut patet ex Cap. 5 V 2. hujus Libri.

Reſp. I. Incertum eſſe num vox illa *Saſſabaſar* ſit in caſu dandi, prævioque cum altera voce *Principi* explendo? Cum præcise Scriptura non doceat, qui Saſſabaſar præfecto quemdam a Cyro deſtinatum opinantur, qui cum Iſraelitis aſcenderet Jeruſalem, ut Cyri vicem, & incolumitatem nomine Regis eſſet, ut terræ, atque in poſſeſſionem [illegible] e captivitate redeuntes. Alii vero Expoſitores hunc Saſſabaſar eundem cum Zorobabele [illegible] arbitrantur, quemadmodum [illegible] nomine apud Perſas appellaretur: neque id novum eſt cum plerique ex Judæorum Principibus ſub Chaldæorum dominatu agnoſcitur duplici nomine, patrio uno, Chaldaico, ſive Aulico altero appellarentur.

Cap. 2 V. 2. Inter alios e Captivitate revertentes Mardochæus etiam accenſetur. Ex Libro autem Eſtheræ Cap. 2 V. 5. notum eſt Mardochæum in Suſis habitaſſe.

Reſp. I. Incertum non eſſe num eadem fuerit perſona, quæ ſub Mardochæi nomine hic, & in Eſtheræ Lib. memoratur. Si eundem eumdem fuiſſe velimus, a quo aliquot annos ab aſcenſu in Judæam non potuit in Perſidem reverti? etiam id & Nehemiam eſt evenitur?

V. 6. hujuſce Capitis quidam commemorantur *filii Phahath-Moab, filiorum Joſue, Joab*. Quis autem credet filios Phahath-Moab poſteros fuiſſe Joſue, & Joab?

Reſp. Hanc appoſitionem fuerit a Commentatoribus ſuis eam ex ſolita interpretatione eſt, ſive enim cum aliquibus dicamus eoſdem fuiſſe filios Phahath-Moab appellatos, ſicuti alibi *filii Bethlehem*, & *filii Anatoth* dicuntur a loco ſcilicet, adeo ut *Phahath-Moab* ſit loci nomen in quo deſcendentes Joſue, & Joab habitaverunt, ſive dicamus cum aliis Expoſitoribus filios Phahath-Moab hunc in locum cum filiis Joſue, & Joab ſe ſe commoraturos, ant [illegible] proſapia [illegible], ut per ſe conſtat eſt. Videantur Calmetus, & Cornel. Sacri ad hunc locum.

Cap. 4. V. 2. legimus Cuthæos aliaſque Chaldaicæ regionis incolas ab Aſarhaddone ſuiſſe in ditionem Samariæ translatos. Quis autem neſcit Salmanaſarem eſſe illum a Chaldæa exciſos ſuiſſe Cuthæos aliaſque populos, ſicut ex Lib. 4. Regum Cap. 17. videmus? Salmanaſar autem erat Aſarhaddonis avus.

Reſp. Non omnes fortaſſe a Salmanaſare Colonos in terram Iſrael fuiſſe translatos, ſed aliquos ſub ejus Imperio, alios autem ſub ejus Nepote Aſarhaddone, ut hiſce poſtremis ſcribitur, qui Zorobabeli irrogabantur [illegible]. Alii autem Commentatores opinantur Colonias populorum, quæ imperante Salmanaſare in terram Iſrael translatæ ſunt, ab Duce Aſarhaddone eo fuiſſe perductas, eumque poſt deletam Samariam tribus annis cum regnare [illegible] Salmanaſare, ſeptem poſt eum Sennacherib [illegible] Aſarhaddon factus ſit Princeps diu oppreſſo Patre, Rege ſcilicet [illegible] [illegible] decennio prius poſt [illegible] ſecundo [illegible], & aulſpicia in Samariam Cuthæorum Coloniam perduxit. Alterutram amplecti aut expoſitionem [illegible] inter ſacros textus oppoſitio evaneſcet.

Ipſiſſime ferme reſpondemus ad V. 10. hujus Capitis, in quo legimus, geniti eſſe ab Aſenaphare magno, & glorioſo translatos.

De-

In Librum II. Esdrae

In Librum Tobiae

[illegible]

Ex Libro Judith.

[illegible]

Ex Libro Esther.

[illegible]

[illegible]

De Libro Job

[illegible]

CAPUT VIII.

Ex Libro Pſalmorum, Proverbiorum, Eccleſiaſte, Cantico Canticorum, & Sapientiae

Ex Libro Pſalmorum

§. I.

[illegible]

Ex Libro Proverbiorum

§. II.

[illegible]

Cap. VI. *Vade ad formicam, o piger, &c.* His verbis exemplo formicæ ſtimulat homines otioſos, ut ſibi procurent in tempore opportuno quibus in adverſo veſcantur: at Lucæ XII. v. 22. Chriſtus D. ait: *Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini, &c.* Reſp. In priori provocatur humana prudentia ad providendum ſibi de neceſſariis: in poſteriori nimia hæc ſollicitudo damnatur, unde homo in labore vultus ſui veſci quidem debet pane ſuo, ita tamen ut jactet cogitatum ſuum in Dominum qui ipſum enutriet. (5)

(5) Cap. XXVI. v. 4. *Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam ne efficiaris ei ſimilis:* At v. 5. *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur.* Reſp. Hic admonemur non eſſe imprudenter ignaviam cum ſtultis & excuſare peccatoribus, nec eorum ſanniis & conviciis reciprocandum. At ſi dictorum petulantia vergat in Dei offenſam, proximi injuriam, & noſtram infamiam, tunc pro viribus eſt coercenda. (6)

(6)

Ex Libro Eccleſiaſtæ.

§. III.

(7) CAP. I. v. 10. *Nihil ſub Sole novum.* At Jeremiæ cap. 31. v. 22. *Creavit Dominus novum ſuper terram;* & Apocalypſis XXI. v. 5. *Ecce nova facio omnia.* Reſp. I. Nihil novi in rerum natura apparere circa ipſam rerum ſeriem & progeniem rerum conſequentiam & conſiſtentiam, dum enim cœleſtes & terreni eodem ordine conſiſtunt, quo primitus a rerum Conditore fuerunt conſtituti: eadem enim eſt terra cæterorumque elementorum natura, eadem animantiumque fœcunditas ad alia ſibi ſimilia procreanda, labor cæterorum & aliorum ſimul & alterat, non ſolum in genere, ſed etiam in ſpecie, tametſi poſt hominum prævaricationem minus perfecta jam ſint illa, ſi videlicet attendas, quam fuerunt in prima ſua formatione. II. Si hoc Salomonis effatum ad mores referas, ſenſus erit omnia mortalium ad ſenſus carnis & animi tranquillitatem ſtudia, non eſſe nova: nam ſi quis res a primis ſeculis actas haberet in proſpectu, diligenter ut animadverteret nihil jam ab hominibus tentari, quod a Majoribus non fuerit auſpicatum, quæ interpretatio proximum ad Salomonis mentem collineare videtur, neque enim hic agit de naturaliſſimis & terreſtribus, multo minus de ſupernaturalibus & divinis, in quibus nova pro libito quotidie Deus molitur.

Cap. III. v. 19. *Unus eſt interitus hominis & jumentorum, & æqua utriuſque conditio: ſicut moritur homo, ita & illa moriuntur... Quis novit ſi Spiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum?* at cap. XI. v. 7. *Spiritus hominis redit ad Deum qui dedit illum.* Reſp. In priori textu profertur ſententia hominis carnalis voluptatibus indulgentis, qui nihil aliud quam corporeis deliciis inhians, ſibi perſuadere nititur non aliam eſſe poſt mortem ſperandam felicitatem, ſed homines quemadmodum & bruta totos interire: In poſteriori vero refertur ſententia hominis ſapientis, atque vere & pie de animæ immortalitate & futura poſt mortem altera vita ſentientis. (8) (8)

Cap. IX. v. 1. *Neſcit homo utrum amore an odio dignus ſit.* At II. ad Timotheum 4. v. 8. S. Paulus confidenter aſſerit, *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ quam reddet mihi Dominus, &c.* Reſponſio. Neſcit homo naturali lumine & propriis viribus, atque humana ſapientia, an ſit odio vel amore dignus, cum Deus bona temporalia ſine ullo diſcrimine conferat probis & improbis: at illud noſſe poteſt, uti noverat Apoſtolus, ex ſibi facta divina revelatione. (9) (9)

AD CAPUT OCTAVUM
CONCILIATORII BIBLICI
SUPPLEMENTUM.

(1) PSalm. 4. ℣. 5. Iraſcimini, & nolite peccare: at Matthæi 5. ℣. 22. ſcriptum eſt: omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio: Numquid licitum ſimul, & illicitum eſt iraſci?

Reſp. In Pſalmo habetur hyperbolicam hebræorum formulam, qua imperativo pro ſubjunctivo uti ſolent, adeo ut ſenſus ſit: Si iraſcimini, ſi motum iræ in vobis excitatur, ne iracundiæ ita indulgeatis, ut conſenſus voluntatis cum impetum ſuperet. In hoc ſenſu Pſalmiſtæ verba nequaquam Chriſti ſententiæ apud Matthæum expreſſæ adverſantur.

(2) Pſalm. 13. ℣. 3. Homines omnes a via veritatis adeo perhibentur deflexiſſe, ut non unus ſuperſtes dicatur, qui faciat bonum. Numquid ergo Eccleſia Dei Davidis tempore a Dei mandatis receſſerat, atque impietatibus obvoluta erat?

Reſp. Ex Cajetano, Calmet, Grotio, aliiſque pluribus hoc in loco Regium Pſalten non ad ſingulos homines loquentem, neque ad perſonas, caſus, & ſtatus particularia reſpexiſſe, ſed potius ad univerſalem illam ex Protoparente derivatam in omnes homines luem, qua nec unus excipitur, omnes peccatores, omnes in maſſa perditionis, omnes denique iræ filii naſcuntur. In hunc ſenſum Pſalmi hujus laudata verba ab Apoſtolo Paulo ad Rom. cap. 3. ℣. 10. exponuntur, ni fallimur. Nec autem

em

ſacro hujus Libri Auctore. Tormentum quippe mortis in hujus mundi amiſſione conſiſtit, quæ mundi amatoribus dura quammaxime eſt, & acerba, in diſſolutione carnis, a qua per dæmonum manus peccatorum animæ divelluntur, in tormentis inferni peccatori obeunti immanentibus repoſitum eſt. Tormentum mortis ita conſiderarum, atque a S. Bernardo in Sermone 41. inter parvos deſcriptum nequaquam profecto tanget juſtos.

Cap. 6. ℣. 8. legimus. Deum æqualiter de omnibus curam habere. Oppoſitum docet Apoſtolus 1. Corinth. Cap. 9. ℣. 9. ſcribens = Nunquid de bobus cura eſt Deo =? & S. Hieronymus in Caput I. Habacuc = Non ſimus tam fatui, ſcribit, adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipſos injurioſi ſimus eamdem rationalium, quam irrationalium providentiam eſſe dicentes =.

Reſp. Diverſum ſatis fuiſſe ſcopum Sapientis, & Apoſtoli Pauli dum talia ſcripſerunt. in Sapientia etenim generalis illa Dei providentia, qua mundum univerſum regit, ordinat, atque gubernat, deſignatur, quæ ſiquidem in ordine naturali æqualis eſt reſpectu omnium, niſi forſitan ſacrum textum ſic velimus explicare, ut non ſit *æqualiter* non parem pro rebus omnibus curam indigitet. ſed quod nulla ſit res in univerſo, quæ Dei curam, & providentiam effugiat, omnia quippe ordinibus providentiæ ſubjiciuntur. ſed non omnia æquali modo, & hæc explicatio fortaſſis erit Sacri Scriptoris menti congruentior. Apoſtolus Paulus, & S. Hieronymus ab oppoſito de ſpeciali cura, quam Deus erga homines habet, loquebantur, hunc ſibi eſſe pro optimo eorum regimine, & incolumitate decreviſſe autumant, dum autem in Deuteronomio legem illam de non obturando ore bovi terenti promulgavit, non ad boves reſpexiſſe, inquit Apoſtolus ad Corinthios, ſed Paſtoribus, atque Rectoribus populorum, quæ ſunt ad vitam neceſſaria minime fraudanda eſſe, commonuiſſe credendus eſt.

Cap. 8. ℣. 20. Legimus = Cum eſſem magis bonus veni ad corpus incoinquinatum =. Nunquid Priſcilliani error de animarum ante corpora exiſtentia hoc in loco ſtruitur?

Reſp. ſenſum legitimum hujus divini textus obvium ſatis eſſe intelligere cupientis: ut enim quis in bonitate, & rectitudine per virtutum exercitia proficeret, eo tandem pervenit, ut corpus etiam incoinquinatum, deſt obediens, atque ſubjectum legi mentis, caſtum videlicet, ſobrium, & mundum redderetur.

Cap. 12. ℣. 10. de Chananæis legimus = Nequam eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſorum & quoniam non poterat mutari cogitatio eorum in perpetuum =. Erant ne Chananæi ſub abſoluta neceſſitate peccandi?

Reſp. Nequaquam ſub abſoluta peccandi neceſſitate Chananæos fuiſſe conſtitutos, maxime tamen ſub morali, & ferme inſuperabili neceſſitate peccandi reperiebantur, cum in iniquitatibus concepti, & educati adoleverint, ita ut habitus peccandi quaſi in eorum naturam converſi eſſent, quia autem homo juxta viam adoleſcentiæ ſuæ, cum ſenuerit ambulabit, ideo Chananæi neque flagellis, neque minis ad meliorem frugem converſi ſunt.

Cap. 19. ℣. 4. de Ægyptiis, inquit Sapiens = ducebat enim illos ad hunc finem (ſcilicet ad interitum in mari rubro) digna neceſſitas =. Dei forſan decreto conſtituta erat illis hujuſcemodi mors?

Reſp. A Sapiente hoc in loco neceſſitatem nequaquam conſiderari ex parte Ægyptiorum ſibi te præcavientium, ſed ex parte Dei peccata libere commiſſa neceſſario punientis. regnum quippe immenſæ ſunt ſanctitatis, & poſt iteratas compulſiones pro tenore a miſericordia, ad finem ergo vindictæ, ſeu pœnæ digna neceſſitas, ſcilicet juſtitia Dei vindicativa noſtrum perduxit, poſtquam admiſere peccatum, nulla tamen ipſi neceſſitate ad peccandum pertrahebantur. W

C A P U T IX.

Ex Libris Eccleſiaſtici, Iſaiæ, & Jeremiæ.

(1) *Ex Libro Eccleſiaſtici.* (1)

§. I.

CAp. VII. v. 15. *Noli iterare verbum in oratione tua.* At Matthæi 26. Chriſtus Dominus *tertio oravit eumdem ſermonem dicens.* Reſp. In priori textu prohiberi verborum iterationem inutilem ex ſcrupuloſa nimium conſcientia. non vero quam & bonum ſeu eadem verba majori ac ferventiori affectu iterantem. (2

(2) Cap. XL. v. 29. *Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas, melius eſt enim mori quam indigere.* At Matthæi 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Reſp. Prioribus verbis damnari otioſorum hominum inertiam, quæ illos ad egeſtatem & mendicitatem adigit. non vero paupertatem Evangelicam quam ſuis ſectatoribus Chriſtus Dominus inſtillat, quatenus liberi a rerum mundialium cura & ſollicitudine ſecurius Deo famulentur, & ſuæ ſaluti conſulant.

Cap. XLIX. v. 5. *Præter David & Ezechiam & Joſiam omnes peccatum commiſerunt.* At David ipſe etiam graviſſime peccavit, nec a peccatis & divina vindicta immunis fuit Ezechias, ut apparet ex IV. Reg. cap. 20. *Reſp.* In illo textu ſermonem eſſe de pro-

§. II

donoſoris annum aliorum concurrere cum quarto anno Regis Joakim, non vero cum tertio, uti narrat Jeremias. *Reſp.* Primum imperium Nabuchodonoſoris annum concurriſſe cum currente tertio & ineunte quarto Regis Joakim, quamobrem Prophetæ invicem non pugnant dum quartum vel tertium memorant. Porro hic Joakim (ut diximus) putatur bis captus a Nabuchodonoſore, ex eo quod *IV. Reg.* 23 colligitur illum undecim *regnaſſe annis*: cum autem hic ſcribatur tertio anno, ſi licet penè completo, migraſſe in Babylonem, quo ſecundum Jeremiam primus fuit annus Nabuchodonoſoris, iterum videtur rediiſſe in Regnum, ſervivitque Regi Babel tribus annis *IV. Reg.* 24. 1. At poſtea rebellis effectus, denuo eſt captus, & in itinere mortuus. Hic autem Joakim erat filius Joſiæ Regis, pater Joachin, quem & Jechoniam appellant: frater autem Sedechiæ, qui & Sellum dicitur, ſub quo Jeruſalem deſtructa eſt, & frater Joachaz, quem Pharao Nechao abduxit vinctum in Ægyptum. Admonet etiam S. Hieronymus, *Non putandum eſſe eundem in Danielis principio eſſe Joacim qui in Ezech.* [illegible] *Joachin ſcribitur. Iſte enim extremam ſyllabam* [illegible] *habet, ille* [illegible]. Hic ergo fuit a Pharaone Nechao pro fratre ſuo Joachaz conſtitutus Rex Juda.

Cap. XXXVI. v. 3. *Non erit ex Rege Joachim qui ſedeat ſuper ſolium David.* At IV. Reg. v. 24. *Dormivit Joachim cum patribus ſuis, & regnavit Joachin filius ejus pro eo.* Reſp. Solium quidem paternum aſcendit Joachin, at in eo ſeſſiſſe non eſt dicendus, quippe qui ſtatam ſedem non habuerit, & in eo breviſſimo tempore federit, nimirum circiter tribus menſibus, deinde inque abductus fuit in Babylonem [illegible] famaus, poſteri vero illius qui Judaico populo præfuerunt, non egerunt ut Reges, ſed tantum ut Principes qui Regibus Perſarum tributum penderent. (6) (6)

AD CAPUT NONUM
CONCILIATORII BIBLICI
SUPPLEMENTUM

(1) ECcleſiaſticus in Prologo ſui Libri ait ſe anno trigeſimo octavo temporibus Ptolemæi Evergetis a ſe Librum eſſe adinventum. Quo autem pacto Evergetem ſolis viginti ſex annis regnaviſſe?

Reſp. Nequaquam eo in loco a Sacro Auctore de annis Regis Evergetis fieri mentionem, ſi de Evergete I. ſit ſermo. Hac de re ad pag. 507. in Nota prima Diſquiſitionum Biblicarum Voluminis diſputatum eſt, atque in Tabulis Chronologicis firmior proponetur ſententia.

Capite 5. Eccleſiaſtici ℣. 5. = de propitiato peccato noli eſſe ſine metu. = Ezechieli autem Cap. 18. ℣. 21. certa promittitur peccatorum indulgentia, quotieſcumque peccator ingemuerit, atque ab iniquitate receſſerit.

Reſp. Promitti equidem veniam ſi peccator corde contritus, ſi ſerio doleat, ſuaſque deteſtetur iniquitates, verumque in mente propoſitum cuſtodiendi mandata Dei retineat, atque in lege Chriſti ad implevere, quæ neceſſaria ſunt ex Servatoris inſtitutione. Quis autem de neceſſariis ex parte ſui diſpoſitionibus perſancte audeat? Spiritus Sancti oraculum eſt, quod homo neſcit an odio, vel amore ſit dignus, in ſpe igitur, quæ cum timore conjungitur, vivamus oportet, non in damnabili eorum præſumptione, qui in Dei gratia ſe eſſe certo confidunt.

(2) Cap. 8. ℣. 13. = Ne incendas carbones peccatorum arguens eos = Oppoſitum habetur Matthæi 18. ℣. 15. in quo jubemur fratrem peccantem corripere, & II. ad Timot. Cap. 4. ℣. 2. docet Apoſtolus arguendum, & increpandum eſſe peccatorem.

Reſp. Nullam oppoſitionem inter hæc divinæ Scripturæ oracula adverimus, quam potius ingentem inter eadem conſenſionem haberi littera ipſa non obſcure demonſtrat. Quid enim ait Eccleſiaſticus n. 6. ita cum charitate, & humanitate eſſe arguendos peccatores, ut nullo modo ad iracundiam per correptionem provocentur. Dum arguis, inquit ille, cave ne incendas carbones, iracundiæ ſi licet, & indignationis. Ipſum docent Chriſtus, & Apoſtolus in citatis locis.

Cap. 12. ℣. 4. = Da [illegible] (eleemoſynam) miſericordi, & ne ſuſcipias peccatorem. Contrarium docet Chriſtus Matthæi V. ℣. 44. jubens nos benefacere iis, qui nos perſequuntur, ut ſimus filii Patris Cæleſtis, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper juſtos, & injuſtos.

Reſp. A Sapiente non tantum modo excludi peccatores, qui in ſua pravitate, & nequitia foventur, dum eleemoſynæ beneficio adjuvantur. Hi ſiquidem rejiciendi ſunt, niſi urgente aliqua neceſſitate compellantur, ut in ſudore vultus ſui veſcantur pane ſuo, nequiores enim ſæpe fiunt in otio, in detractionibus marceſcunt ut plurimum quoties non nimis operantes ſibi advenerint. S. Auguſtinus Lib. 3. de doctr. na Chriſt. Cap. 16. in ſenſu figurato hunc Eccleſiaſtici auctor textum eſſe intelligendum advertit cum per eumdem beneficentiæ vitium perſtringi videatur, unde pro peccatore, peccatum eſſe intelligendum exiſtimat. S. Thomas tandem peccatorem ſub duplici aſpectu conſiderari poſſe notat, & ut peccator nomina eſt, & ut homo, non eſſe ſuſcipiendum ut peccator eſt ab Eccleſiaſtico nos commonet opinamur, eſſe tamen

eidem,

Reſp. Saranam ſimul cum Rege Sedecia perveniſſe Babylonem, ut Nabuchodonoſorem inviſeret, atque offenſionem a Babylonio conceptam ob Sedeciæ defectionem omnino tolleret. Ita hunc textum Doctores Catholici exponunt, & ſequuntur Syriaca, Pagninus, Montanus, Caſtalio, Munſterus, Tigurina, & Anglicana. Nec abſurdum eſt, quod Sedecias Babylonem pervenerit, quidquid Calvinus, atque nonnulli ex Novatoribus repugnant, contendentes particulam *et* hoc in loco vim habere præpoſitionis.

Cap. 52. ℣. 12. Nabuzardam Princeps exercitus Jeruſalem veniſſe perhibetur die decima menſis quinti. Libro autem Regum 4. ℣. 8. Capitis ultimi die ſeptima idem Princeps Jeruſalem adventaſſe refertur.

Reſp. Cum Bottonio Nabuzardam Reblath, ubi cum Nabuchodonoſore erat, diſceſſiſſe die ſeptima menſis, atque Jeroſolymam die decima perveniſſe. Nulla propterea neceſſitate compellimur erratum aſtruere ex veteribus Novatorum notis, vel in iſto Jeremiæ textu, vel in illo Libri 4. Regum, quemadmodum Grotius, & Auctor Anglicanarum Annotationum exiſtimarunt.

℣. 28. Ejuſdem Capitis Jeremiæ tria Judæorum millia a Nabuchodonoſore translata referuntur. In Cap. autem 24. ℣. 14. Libri 4. Regum pluſquam decem Judæorum millia aſportata narrantur.

Reſp. Ex Eſtio, & Cornelio a Lapide tria millia ex Tribu Juda fuiſſe, reliqua ſeptem millia ex Tribu Benjamin, aliiſque Tribubus. Hanc ſecundam reſponſionem non obſcure indicare videtur locus Regum laudatus, & ℣. 16. illius Capitis, in quo ſeptem adductorum millia recenſentur, poſtquam decem millia numerata erant, a quibus tria millia [illegible] ex Tribu Juda ſubducta ſunt.

Alias pariter aliis temporibus ſub Nabuchodonoſore factæ ſunt Iſraelitarum tranſlationes, quæ in prædicto Regum Libro deſignantur.

Cap. 4. Threnorum Jeremiæ ℣. 22. Non ultra deportandos eſſe Judæos vaticinabatur Jeremias. Poſt Chriſtum nihilominus Judæi omnes diſperſi ſunt quemadmodum prædixit Chriſtus Matthæi 24. ℣. 32.

Reſp. Jeremiæ vaticinium ad Judæos illius ætatis, & ſeculi pertinuiſſe. Poſt Chriſtum autem aliud erat ſecuturum, ut a Judæis, inquit Tirinus, vel ut alii exponunt ſub Tito non deportatio ſit ſecutura, ſed excidium totale, atque diſperſio illius gentis, quæ in terram ſuam ſub Principibus, & Ducibus ſuis, nequaquam ultra requieſceret.

Cap. 6. Baruch ℣. 2. Judæi permanſuri dicuntur Babylone per ſeptem generationes. Capite autem 25. Jeremiæ ℣. 11. anni 70. Captivitatis Judæorum determinantur.

Reſp. ſatis a nobis diſputatum eſſe de vario annorum numero, qui in ſingulis continebantur generationibus, in pag. 317. Voluminis 1. *Dignoſit. Biblic.* quæ dicta proinde non replicabimus. Si itaque decem anni ſingulis generationibus deſignentur, earum initium ab anno 4. Joakim Regis Juda deſumendum eſt, in quo de Judæorum Captivitate loquebatur Baruch, ab eo enim anno ad primum annum Cyri, quo Captivitas Judæorum ſoluta eſt, anni 70. intercedunt juxta Prideaux Lib. 1. part. 2. Hiſtoriæ Judaici populi.

Si autem ſeptem illæ generationes de anno deſolationis Civitatis, & Templi intelligantur, earum initium ab anno 11. Sedeciæ reſpiciendum videtur. Diverſimode a Villalpando apud Cornelium a Lapide generationes ſic explicantur. W.

C A P U T X.

Ex Libris Ezechielis & Danielis.

Ex Ezechiele.

§. I.

CAP. I. v. 9. De Myſticis animalibus dicitur *Non revertebantur cum ambularent.* At v. 14. *Ibant & revertebantur in ſimilitudinem fulgoris.* Reſpond. Primus textus ſignificat ea animalia non deflexiſſe a recta via, nec fuiſſe reverſa priuſquam deſignatum ſui curſus ſcopum tetigiſſent: at ubi illuc pervenere, recta via & pari velocitate reverſa ſunt, ut ſive eundo, ſive redeundo caſtiſſime Deo

(1) parerent. (1)

Cap. XI. v. 13. Vaticinatur Ezechiel ad viros qui erant Jeroſolymis. At ipſe Jeroſolymis non erat. *Reſp.* Cum in exilio vaticinaretur Ezechiel, ac ſua oracula ad viros Jeroſolymis conſiſtentes dirigeret, ſicut illos ſibi videbatur habere præſentes, ſic etiam eis verba fecit quæ dein mandavit ſcripto ut ad eorum notitiam venirent. *Accedit* quod non ſit inſolitum Prophetis verba ad abſentes facere quæ per nuntios evulgarentur ad quos ſpectabant. Sic Ninivitis remotiſſimis multa denuntiarunt Prophetæ, quæ demum vulgante fama eis innotuerunt.

Cap. XX. v. 11. *Dedi eis præcepta mea, & judicia mea oſtendi eis, quæ faciens homo vivet in eis.* At v. 25. *Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.* Reſp. In priori textu admonemur quantum divinorum Mandatorum obſervantia conferat ad vitam æternam promerendam, ut Legiſperito requirenti, *Quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* merito dixerit Salvator: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* In poſteriori vero ſignificatur quid divinæ Legis tranſgreſſionem eſſe inobſervantibus ſumme noxiam, & eis mor-

tem

AD CAPUT DECIMUM
CONCILIATORII BIBLICI
SUPPLEMENTUM

[illegible]

Ex Prophetis Minoribus Supplementum.

Ex Oſee Propheta.

CAP. 4. ℣. 15. [illegible]

[illegible]

Ex Joele.

CAP. 3. Joelis ℣. 17. [illegible]

[illegible]

Ex Amos Propheta.

CAP. 5. Amos ℣. 25. [illegible]

[illegible]

[illegible]

In Michæam Prophetam.

[illegible]

In Aggæum, Zachariam & Malachiam.

[illegible]

[illegible]

CAPUT XI.

Ex Sancto Matthæo.

[illegible]

(6) [illegible]

Cap. XXVI v. 22. [illegible]

Cap. XXVII v. 44. [illegible] S. Lucas cap. XXIII v. 39. [illegible] Resp. SS. Chrysostomus & [illegible]

[illegible] (7)

Cap. XXVIII v. 19. [illegible] At Joan. XX v. 17. [illegible] Resp. Quod [illegible]

AD CAPUT UNDECIMUM
QUOD EST PRIMUM NOVI TESTAMENTI
SUPPLEMENTUM

Cap. 5 S. Matthæi v. 17. [illegible]

Resp. [illegible]

[illegible]

ori, Nunquid alius Christus, alius docet Paulus?

Resp. Falsum, ambitiosum, atque superbum a Christo condemnatur, [illegible] Doctoris atque Magistri. Illud Magisterium, eumque [illegible] a suis discipulis, quem Scribarum & Pharisaeorum [illegible] vindicabant apud Judaeos [illegible] esse [illegible] In Christi autem Ecclesia, hunc Doctorem [illegible] esse non posse [illegible] quam unus Magister Christus [illegible] Doctores itaque sunt [illegible] Christiano, non [illegible] dogmatum Auctores, sicut de se profitebantur Pharisaei; sed verbum dogmatum revelatorum [illegible] erat Apostolus Paulus, caeterique sunt in Ecclesia Magistri. Ita locum illum post Augustinum, [illegible] Carthusianus, Beda, & Caeteri [illegible] exponunt.

Cap. 24. ℣. 36. [illegible] De die autem illa, & hora nemo scit, neque Angeli Caelorum, nisi solus Pater. [illegible] Nunquid & [illegible] Christus Dominus, & Spiritus Sanctus? [illegible]

Resp. Per neminem [illegible] quaslibet creaturas [illegible] quales sunt Angeli. Filius autem & Spiritus Sanctus [illegible] creatura non sunt, sed Deus, [illegible] Evangelista [illegible] & Lucas [illegible] sunt.

Cap. 28. ℣. 1. [illegible] Vespere autem Sabbati, quae lucescit in prima Sabbati, venit Maria Magdalene & altera Maria videre sepulchrum. [illegible] Marc. autem cap. 16. ℣. 2. scriptum est: [illegible] valde mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum, [illegible] Joannes denique cap. 20. ℣. 1. [illegible] ad monumentum venisse, cum adhuc tenebrae essent. Nunquid mane & vespere, & orto sole, & cum adhuc tenebrae essent [illegible] tempore [illegible]

Resp. [illegible] S. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 24. Per vesperam [illegible] significat, [illegible] noctis [illegible] est [illegible] vesper, [illegible] a prima Sabbati, [illegible] vesper [illegible] intelligatur, quam lux terminat. [illegible] Scriptura est a parte, totum significare [illegible] est [illegible] vesper. [illegible] tenebrae [illegible] Sol [illegible] incipiebant. Alii putant feminas ipso vespere Sabbathi [illegible] Judaeorum [illegible] sepulchrum [illegible] aromata, [illegible] apparuerunt. & ab [illegible] ad sepulchrum [illegible] Matthaeum [illegible] Synops. ad hunc Matthaei locum. W

C A P U T XII.

Ex S. Marco

§. I.

(1) CAP. 1. v. 24. Quid nobis & tibi, Jesu Nazarene? venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei. verba sunt Daemonum, quibus profitentur se nosse Christum. At I. Cor. II. v. 8. dicit Apostolus [illegible] (quam nemo [illegible] Dei [illegible]) [illegible] Christum. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent. Respondeo Daemones cognovisse quidem Christum esse Messiam, [illegible] Christo [illegible] quae longe perspicacius quam homines [illegible] S. Joannis Baptistae [illegible] Ecce Agnus Dei, [illegible] Patris, Hic est Filius meus, [illegible] prodigiis & miraculis, quae Christus [illegible] operabatur [illegible] v. 34. Non sinebat ea loqui, quia sciebant eum. Et Lucae IV. v. 41. Exibant autem a multis Daemonia clamantia, & dicentia, quia tu es Filius Dei, & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant eum esse Christum. At [illegible] tantum [illegible] Unde [illegible] Christi [illegible] Si Filius Dei es, [illegible] S. Marcus de [illegible] Apostolus vero de [illegible]

Cap. II. v. 26. David introivit in domum Dei sub Abiathar Principe Sacerdotum. At I. Reg. cap. XXI. v. 1. Venit David in Nobe ad Achimelech, [illegible] Sacerdos & pater Abiathar. Respondent [illegible] Abiathar [illegible] Abimelech, atque eo vel [illegible] Neque enim apud Hebraeos [illegible] erat [illegible] Sacerdotum [illegible] Numer. III. v. 4. & XXXII. & I. Reg. XIV. v. 3. [illegible] II. Reg. cap. XXV. v. 18. [illegible] Abiathar Sacerdotem cum patre

§ III

vero nec adoptionis, communicationis, ac manifeſtationis ſecretorum, ut interpretatur S. Auguſtinus tractatu LV in Joannem. Quamobrem priori textui Chriſtus Dominus adjicit *Omnia quæcumque audivi a Pa-*
(10) *tre meo, nota feci vobis.* (10)

Cap. XX. v. 1 *Maria Magdalena venit mane cum adhuc tenebræ eſſent.* At Marci XVI v. 2. De mulieribus Mariam Magdalenam com iisdem legimus, *Valde mane una Sabbathorum veniunt ad monumentum, orto jam Sole.* Reſp. Mariam Magdalenam in ipſo primo diei articulo, quando nondum nihil illuxerat, exiiſſe de domo & urbe, expectaſſe alias piæ fœminas, cum quibus profecta, orto jam Sole, pervenit ad monumentum: tametſi, ut notat Vatablus, S. Joannes videtur hic Hebræorum ſcribendi morem ſecutus, præteritum pro futuro ponentium, ut, *orto cum Sole*, idem ſignificet cum paulo orturus eſſet Sol, & adhuc eſſent tenebræ non quidem illæ denſiores, ſed quales in crepuſculo matutino, cœlo jam albeſcente, unde S. Marcus dixit *valde*
mane, Lucas autem *valde diluculo.* (11) (11)

AD CAPUT DUODECIMUM

CONCILIATORII

SUPPLEMENTUM

Ex Sancto Marco.

(1) CAP. I. ℣. 2. legimus = Sicut ſcriptum eſt in Iſaia Propheta = Compertum eſt autem verba illa *Ecce ego mitto Angelum meum &c.* nequaquam in Iſaia, ſed potius Malachiæ cap. 3. ℣ 1. eſſe exarata.

Reſp. Ab aliquibus dubitatum fuiſſe num Prophetæ Iſaiæ appellatio hoc in loco ſit genuina, vel potius aſſuta ab antiquis Chriſtianis ex Judaiſmo converſis? Qui cum legerent in Autographo Evangeliſtæ = ſicut ſcriptum eſt in Prophetis = minus eſſe exactum, quod Marcus a Propheta unius claſſis, ad prophetam alterius claſſis, tranſiret, atque retrorſum, a Malachia ad Iſaiam, quod contra Judæorum canonem eſſe cum videretur, pro *in Prophetis* inſeruerunt *in Iſaia Propheta.* Hujuſcemodi quidem dubitatio, quæ in mentem aliquibus venit, facillime excidit ex vetuſtiſſimis Interpretum, & SS. Patrum teſtimoniis, quæ citraque exceptione majoribus. In Vulgata quippe lectione Syrus, Arabs Latinus, & Græci Codices ætate S. Hieronymi exiſtentes conſentiunt, S. Irenæus, Chryſoſtomus, & alii ex antiquioribus quorum meminit & Victor Antiochenus ex Origene ita legebant, & Maldonatus, & Lightfootus apud Criticos Sacros, vera pronunciant. His adverge porro quod in Matthæi cap. 3 ℣ 3 Lucæ 3 ℣ 4. Joannis 1. ℣ 23, ubi de Joanne munus ſuum inchoante differitur, unum Iſaiæ teſtimonium citatur. Marcus itaque vaticinio Iſaiæ alterum adjungit Malachiæ Prophetæ, ut evidentius oſtendat a Deo tanquam nuncium miſſum fuiſſe Joannem, in cujus prædicatione initium habuit Evangelium Jeſu Chriſti ad ea Joannis verba *Parate viam Domini Pœnitentiam agite*, quod quidem diu ante ab Iſaia fuerat prænunciatum. Duo itaque vaticinia, alterum Malachiæ, Iſaiæ alterum, Evangeliſta Marcus in unum conflata uni tribuit Iſaiæ, tamquam principaliori, cum Malachiæ locus explicationis gratia tantum præmittatur, atque in Iſaiæ verbis Chriſti Evangelium revera principium haberet.

Cap. 16. ℣ 5. Unum vidiſſe Angelum (2)
ſtola candida coopertum mulieres ad monumentum accedentes referuntur, cum tamen Lucæ 24. ℣ 4 duo Angeli mulieribus appareſſe dicantur.

Reſp. Unius Angeli meminiſſe Matthæum, & Marcum, quia hic mulieres alloquebatur, vel dicere poſſumus cum S. Auguſtino Lib. 3 de conſenſu Evangeliſt. Cap. 24. a duobus prioribus Evangeliſtis eſſe commemoratum ſolummodo primum Angelum, quem obvium habuerunt ad primum Monumenti recinctum in parte exteriori, ab aliis autem Evangeliſtis duos Angelos quos viderunt poſt primum in interiori ſpecu, ubi Chriſti corpus jacebat, fuiſſe recenſitos.

Ex S. Luca.

CAP. 2. S. Lucæ ℣ 52. Scriptum eſt = (3)
Proficiebat Jeſus Sapientia, & gratia apud Deum, & homines = Quomodo autem proficere poterat, qui erat ipſemet gratiæ plenitudo, & origo.

Reſp. 1. Evangeliſtæ oraculum de Sanctiſſima Chriſti humanitate eſſe intelligendum, in qua cum ſimul omnino carentem hominem, de ipſo peccato ſervata ſit, gradatim in actus ſuos perfectiores, juxta ætatis incrementum proficiebat. Profectus ergo, de quo Evangeliſta, non in ordine ad gratiam habitualem, & infuſam, ſed in ordine ad actualem, ſeu potius in exercitium actuum ſuperiorum, & gratiæ quos in dies perfectiores efficiebat, ſeu opera, & etiam ſuperiora proferebat, quo in ætate proficiebat, intelligendus eſt. Alii aliter hunc textum exponunt.

Cap. 6. ℣ 1 legimus = Factum eſt au- (4)
tem in Sabbatho ſecundo primo = Quodnam eſt Sabbathum illud *ſecundo primum* appellatum? Nunquid erant apud Judæos varia Sabbatha, quorum alia *primo prima*, alia vero *ſecundo prima* appellarentur?

Reſp. Vix poſſe quid probabile afferri,

ubi

[illegible]

[illegible]

CAPUT XIII.

Ex Actibus Apoſtolorum, & Epiſtola ad Romanos

§ I.

[illegible]

AD CAPUT DECIMUMTERTIUM
SUPPLEMENTUM
EX ACTIBUS APOSTOLORUM.

parem illos dies incluſam. Quando autem inchoandi ſint iii. dies ſeparim diſputant Commentatores, cum vel ab adventu Pauli Jeroſolymam, vel ab initio ſuæ incœptæ purificationis poſſint habere principium.

Ex Epiſtola ad Romanos.

(4) CAP. 2. ℣. 14. = Gentes naturaliter ea, quæ legis ſunt faciunt. = Contra Capite autem 15. Joannis ℣. 5. = Sine me nihil potestis facere. =

Reſp. Ex hoc Pauli teſtimonio non minus confuſum ſuum errorem fuiſſe, in propoſitione etiam ab eum 35. contentum, quæ defendebat omnia infidelium opera eſſe peccata, quam errorem Pelagianorum ſuæ ſuæ [illegible] profitentium [illegible]. Utrum tamen ex eodem teſtimonio eſſe ſublatum, ſi legitime Apoſtoli mentem interpretemur. Actus itaque humani ſub duplici relatione conſiderandi proſſunt, & in quantum videlicet ordinem dicunt ad meritum præmii ſupernaturalis, quod à lege divina colantur, & in quantum intra aſſignatos ſunt humanæ, quæ à quadam naturali affectione, non inordinata procedunt, carentque eſſet a [illegible] conditionalis, ex mera naturali propenſione derivata. Hoc fieri non poteſt, ut primum ſupernaturalis dignum ſit opus, quod ex mero naturali principio deſcendit: quomodocunque illud opus reſtæ rationi ſit conſonum, ſemper tamen intra ſphæram naturalitatis relinquitur, niſi ex gratia Dei ſupernaturali tanquam ex primo proveniat. hac de cauſa tam, mirumque dicebat Chriſtus Dominus nihil ab hominibus fieri poſſe abſque influxu divinæ gratiæ, quod dignum eſſet æternæ vitæ. Apoſtolus autem, dum ſuperiora Gentibus ſcribit, quæ ſunt Legis, naturaliter, non de operibus loquitur præmio ſupernaturali dignis, ſed de operibus, quæ ex [illegible] non poſſunt, cum legi ſaltem, & humanæ naturæ perfectioni ſint conſona, proindeque in moralis naturali laudabilia. Sunt tamen, qui putent ab Apoſtolo ſermonem fieri de Juſtificatione de Gentibus, quæ abſque externa doctrina, & revelatione, ſed ſolo inſtinctu, ac naturali judicio plura exequebantur, quæ in lege præcepta erant: quæ tamen omnia Dei nomine ab Judæis gentibus eſſent ſubjecta. Nec ſibi [illegible] errori altera Pauli ſententia Cap. 14. ℣. 23. nimirum quod non eſt ex fide peccatum eſt: quaſi ſcilicet deficiente fide, quæ radix eſt, & principium omnis juſtificationis, quælibet opera hominum ſint peccata. Inde enim per fidem Apoſtolus ſidem intelligit, prudentiam internam, atque conſcientiam, adeo ut ſit ſenſus eſſe peccatum, quod ſit reclamante conſcientia, vel dubitante.

Cap. 7. ℣. 7. = Non cognovi peccatum niſi per legem. = Cap. 2. hujus Epiſtolæ ℣. 12. dicitur perituros quicunque ſine lege peccaverint. (5)

Reſp. Ab Apoſtolo nomine exclude quemcunque peccati notitiam, ubi lex deſit ſcripta ſed eſt aſſerens, & clarum, quamvis enim aliquo modo divina voluntas, lex naturalis juris principia in hominum cordibus inſculpſerit ſummus Deus: poſtquam tamen diverſos mores, atque conſuetudinum varietate obnubilatum fuerat naturæ lumen, atque obliteratum fuit, ut reſtum à curvo, juſtum ab iniquo, honeſtum à turpi hominibus diſcernendi facultas remanſerat, unde revelatio divinæ legis fuit neceſſaria, per quam quid amplectendum, quidve fugiendum cognoſcerent. Quis enim crederet ex gentilibus concupiſcentiam eſſe peccatum? quis ante legem poſſet ſe ſummum ex iracundia dura injuriam uſurpatione, ex immiſericordiam ex alterius exactione, aliiſque criminis aſſimilibus, in quibus tamen habebatur peccatum? Propterea ut qui peccant ſine lege ſcripta, vel revelata peccantes moneat Apoſtolus, non vero ſine quacunque lege actibus peribant: quæ naturalis eſt in corde: & alia ratione dicitur, qui legem ſcriptam divinam Dei in corde ſcriptam non gerit. W

CAPUT XIV.

Ex Epiſtolis ad Corinthios, ad Galatas, & ad Epheſios.

§ I.

CAP. I. v. 17. *Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare.* At Marci XVIII. v. 19. Chriſtus Apoſtolos delegare ad hominum converſionem & ſalutem, ait: *Euntes, docete omnes Gentes, baptizantes eos,* &c. *Reſp.* Duplex poſitionem fuiſſe Apoſtolici miniſterii munus ordinem Evangelii Prædicationem, & Sacramentorum adminiſtrationem: illud præcipuum, hoc minus præcipuum. Apoſtoli namque ad perficiendum debebant intendere, ut ſalutarem Evangelii Doctrinam hominibus aperirent, quatenus illi ad Chriſtum converſi per Baptiſmi gratiam regenerari poſſent, & in Fidelium cœtum adigi: quod cum per inferiores Eccleſiæ Miniſtros, puta Sacerdotes & Diaconos, poſſet exſecutioni demandari, Prædicationi Evangelii potiſſimum Apoſtoli incumbebant.

Cap. III. v. 11. *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.* At Epheſ. XI. v. 20. *Ædificati eſtis ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum.* R. ſp. Eccleſiæ & fidei noſtræ fundamentum eſſe duplex, principale ac primarium, & minus principale, ac ſecundarium. Chriſtus eſt ſolum eſt primarium Eccleſiæ, & cujuſque animi fidelis fundamentum quod ſuapte conſiſtit, & omnia propria virtute, fulcit etiam Apoſtolos

In II. ad Corinthios

§. II.

In Epiſtola ad Galatas

§. III.

[illegible]

(3) [illegible]

Cap. VI. [illegible] Exod. XX. [illegible]

[illegible] (6)

AD CAPUT DECIMUMQUARTUM SUPPLEMENTUM

(7) CAP. 7. Epiſtolæ primæ ad Corinth. ✠. 14. [illegible] Epiſtola autem 2. ad Corinth. Cap. 6. ✠. 14. [illegible]

Reſp. [illegible]

(8) Cap. XI. Epiſtolæ ad Corinth. ✠. 18. [illegible] Epiſtola autem I. ad Corinth. cap. 3. ✠. 21. [illegible]

Reſp. [illegible]

[illegible]

(1) Cap. 3. Epiſtolæ ad Galatas [illegible] Zachariam [illegible] Cap. 1. [illegible] ✠. 6.

Reſp. [illegible]

(4) Cap. 5. ad Galatas ✠. 3. [illegible] Act. 16. ✠. 3. [illegible]

Reſp. In Epiſtola ad Galatas [illegible]

ex Timothei profeſſione, & miniſterio, ne eum evitarent Judæi ut incircumciſum miniſtrum, illo uſus eſt Cæremonia legali, ut ſic eos eundem Judaica gente ſuſciperet, & Christi Evangelium audiret, non itaque Paulus circumciſionem vel a Christo prodeſſe, vel ad ſalutem omnino neceſſariam, dum eundem Timotheum circumcidit.

(1) Cap. 5. ℣. 27. Epiſtolæ ad Epheſios. Ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam. Oppoſitum eſt Matthæi 22. ℣. 10. ubi legimus Domini ſervos ad nuptias congregaſſe bonos, & malos, donec nuptiæ diſcumbentium implerentur. In hac autem figura Christi Eccleſia ſignificata eſt.

Reſp. Longe a veritate recedere, qui ex eo teſtimonio Pauli nullos in Christi Eccleſia peccatores contineri fabulantur. Eccleſiam itaque Christus Dominus ſibi talem exhibet, qualis ab Apoſtolo deſcribitur, ſed in hac vita inchoate, et ſpe, in altera perfecte. Nunc mundat, ut aliquando glorioſam, & immaculatam exhibeat, nempe in futuri ſæculi nuptiis. Dicere poſſumus quod Christi Eccleſia Sancta, & immaculata eſt in hoc ſæculo, quo ad eius partem nobiliorem, quæ ad animam ſpectat, mortuæ vero quo ad Corpus, in quo membra aliqua infirma ſunt, & morbida, quæ tamen vel ſanantur, vel abſcinduntur [illegible].

Cap. 6. eadem Epiſtolæ ad Epheſ. ℣. 12. ut non eſt nobis colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem. In Contrarium docet Jacobus in ſua Epiſtola Cap. 1. ℣. 14. ut unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus & illectus. Ipſe etiam Paulus in Epiſtola ad Rom. cap. 7. ℣. 23. legem in membris ſuis repugnantem legi mentis, & captivantem ſe in lege peccati, experiri ſe eſſe conqueritur. (4)

Reſp. At Apoſtolus Paulus in Epiſtola ad Epheſios [illegible] hoc omne genere, ut propterea [illegible], excludit, ſed tantummodo per ſolam comparationem, volens tantum belli [illegible] qualiſcumque [illegible], quorum principium eſt profecto carnis concupiſcentiam, [illegible] adverſus legem Spiritus [illegible] conſpirantem carnem eſt. Paulus itaque ut ab [illegible] ſtatuit, ingentemque moleſtiam [illegible] carnemque adverſus. Jacobus autem [illegible] indicat hoſtem, qui ut [illegible] in homine eſt, quo cum nobis conflictus eſt. W.

CAPUT XV.

Ex Epiſtolis ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, & Theſſalonicenſes.

§. I.

CAP. II. v. 7. *Christus dicitur in ſimilitudinem hominum factus.* Unde colligebant Manichæi, illum vere hominem carnem non induiſſe. Contra contrarium eſt, uti aſſerit S. Joannes, ſcribens, *Verbum caro factum eſt.* Reſpond. Christum dicitur in ſimilitudinem hominum factum, non accidentaliter, ſed ſubſtantialiter, quod induerit humanam naturam adeptis cæteris hominibus perſimilem, qua ratione Adamus Geneſ. V. dicitur genuiſſe filium ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, hoc eſt, in natura conſimilem; qualiter etiam I. ad Corinth. XV. dicimur geſtare imaginem hominis terreni, quia in humanitate ſumus Adamo ſimiles, idem ſpecie cum eo corpus gerentes, & eadem ſpecie animam viventes.

Cap. IV. v. 13. *Omnia poſſum in eo qui me confortat.* At ad Rom. VII. v. 18. *Velle adjacet mihi perficere autem bonum non invenio.* Reſp. Apoſtolum in priori textu ſermonem facere de homine divina gratia inſpirato & ſtabilito, ea namque roboratus, omnia quæ occurrere poſſunt ad ſalutem obſtacula, facile potenter vincere. Secus vero de homine propriis ſuis viribus relicto, qui habere quidem poteſt aliquod deſiderium boni, at propter repugnantiam carnis & mundi illecebras illud tamen nequit, nec perficere.

Ex Epiſtola ad Coloſſenſes.

§. II.

CAP. I. v. 15. *Christus dicitur Primogenitus omnis creaturæ.* Igitur, inquiebant Ariani, Christus ſit inter creaturas cenſendus. *Reſpondet* S. Anſelmus illa Apoſtoli verba intelligenda eſſe de Christo ut homine quatenus eſt *Primogenitus omnis creaturæ*, non tempore ſed dignitate, quippe cum ſit ſummus quem Deus in Mundi formatione primo intendit, & propter quem creavit omnia. Verum prout mox ad Apoſtoli mentem [illegible], videntur de Christo, ut Verbo divino, [illegible], intelligenda [illegible] verba hæc quæ ſequuntur: *Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in Cœlis & in terra, viſibilia & inviſibilia, ſive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive Poteſtates. Omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt.* At Christus, qua homo, non poteſt dici Angelorum conditor. Igitur non *Primogenitus* hic ſicut & Matthæi I. v. 25. idem ſonat ac Unigenitus, vel primo genitus ante omnem creaturam, ut S. Paulus ſignificet Christi Divinam generationem, utpote æternam, longe anteriorem eſſe temporali creaturarum productione.

Ibidem v. 24. *Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Christi in carne mea.* At Paſſioni Christi nihil deeſſe poterat, ſiquidem dixit moriens Lucæ XXIII. *Ea quæ ſunt de me finem habent*; & Joan. XVII. *Opus conſummavi* &c. R. ſp.

De-

Duplicem diſtingue poſſe Chriſti Domini Paſſionem, & in ſuo corpore proprio [illegible], & myſtico. Primam nihil deficit, nec ad doloris acerbitatem, nec ad meriti valorem & [illegible] Poſteriori vero [illegible] perfectionem ab Eccleſia & Sanctis [illegible] hanc [illegible], ſed ad conſummationem uſque ſeculi vigebunt. oportet enim nos per multas tribulationes intrare in Regnum Dei [illegible] & Paſſ[illegible] ſua, & reſpective ad ſe [illegible] Apoſtolos [illegible] ad Timotheum II [illegible] propter Electos, ut [illegible] Cum Chriſto [illegible] [illegible]

[illegible]

Ex priori Epiſtola ad Theſſalonicenſes.

§. III.

CAP. I. [illegible] *Chriſtum e Cœlo.* [illegible] cap. 2. v. [illegible] *Deum Dominum* [illegible]

[illegible] [illegible] ſecundum operum, atque pro diverſitate [illegible] a Chriſto D. [illegible] hominum Judice, & bonorum operum remuneratore.

Cap. II. *Non quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis* [illegible] *teſtes eſtis, & Deus, quam ſancte, & juſte, & ſine querela, vobis, qui credidiſtis, fuimus,* & plurima [illegible] Reſp. Duplicem diſtingui poſſe gloriationem, unam hypocriticam [illegible] [illegible] Apoſtolum II Cor. V. [illegible] *Non iterum commendamus nos vobis* [illegible] [illegible] (1)

(1)

AD CAPUT DECIMUMQUINTUM

SUPPLEMENTUM

(1) CAP. 2. Epiſtolæ 1 ad Theſſalonic. [illegible] *Pervenit* [illegible] *Dei ſuper Judæos uſque in finem.* [illegible] Cap. XI. Epiſtolæ ad Roman. [illegible] [illegible]

Reſp. Nullam eſſe [illegible] [illegible] Epiſtola ad Theſſalonic [illegible] Judæis [illegible] Chriſto, & Apoſtolis [illegible] S. Thomam, & [illegible] [illegible] Veſpaſiani [illegible] [illegible] Chriſtum [illegible] [illegible]

Cap.

Cap. 4. Eiusdem Epistolæ ℣. 15. Scripsit Apostolus: Nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt. Numquid Apostolus Paulus se opinabatur, ad vivere usque ad diem [illegible] in quo se [illegible] At II. Timoth. 4. ℣. 27. Scripsit tempus [illegible] suæ instare.

Resp. Apostolum hoc in loco atque in [illegible] sermonem [illegible], sed [illegible] de iis [illegible], qui tunc temporis [illegible] Antichristi persecutionibus [illegible] Commentator, cum enim Ecclesia Christi unum sit Corpus ex omnibus Christianis compositum [illegible] futurum, non [illegible] est, quæ hic plurali [illegible] Christianis, qui tempore Antichristi superstites erunt [illegible] quæ non [illegible] sed quod [illegible], tunc futuri erunt, [illegible] mur. In hac [illegible] Apostolus, ut Elias, & [illegible] Appellat autem [illegible] quod est [illegible] resurrectionem, ob tempore [illegible] ad resurrectionem, [illegible] Paulo [illegible] & Christus Lazarum, non [illegible], sed [illegible] pronunciat, quem brevi [illegible].

Cap. 2. ℣. 8. Epistolæ 2. ad Thessalonic. legimus Antichristum spiritu oris Iesu ad [illegible]. Apocalypsis autem Cap. 19. ℣. 20. [illegible] & [illegible] narratur.

Resp. Apud S. Paulum verbum [illegible] esse pro [illegible], vel [illegible], aut [illegible], ut [illegible] Græcum [illegible], & [illegible], [illegible], quod [illegible] in [illegible] W.

CAPUT XVI.

Ex Epistolis ad Timotheum, & ad Titum.

§. I.

CAP. I. v. 9. *Lex justo non est posita.* At nemo justus, nisi qui [illegible] Lege sit conformis. Resp. Apostolum hoc urgere Judæos, qui Mosaicam legem etiam a Christianis observandam esse contendebant, quorum [illegible], ad Legem quidem adhuc [illegible] Judæos, qui [illegible] non vero Christianos, qui per Baptismi gratiam [illegible] & [illegible], [illegible] in Lege [illegible], ut Lex Evangelica ex amore [illegible].

Ibidem v. 15. *Christus Jesus venit in hunc Mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* At [illegible] III. v. 6. ait [illegible] *secundum justitiam quæ in Lege est, conversatum esse sine querela*. [illegible] Quo modo ergo [illegible] ad Christum conversus [illegible] peccatorum [illegible] primum? [illegible] Adamum, Cainum, Judam, Herodem, Caypham & Pilatum, tradentes Christum ad mortem, longe gravius peccasse. Resp. Apostolum [illegible], non solum ex humilitate [illegible], [illegible] est, quæ continebat veritati, sed ex proprio [illegible] judicio. Cum enim [illegible] affligeret [illegible] peccatorum gravitatem [illegible], [illegible] ut [illegible] in profectu, [illegible] oculis [illegible], [illegible] non est quod [illegible] quod [illegible], atque [illegible], ut I. Corinth. XV. v. 8. se reputet tamquam abortivum, & *Apostolorum minimum, qui non sit dignus vocari Apostolus.* (1)

Cap. II. v. 12. *Docere autem mulieri non permitto.* At ad Titum cap. II. præcipit ut *anus sint bene docentes: quatenus prudentiam doceant adolescentulas.* Resp. [illegible] prohiberi ne [illegible] publice, & in [illegible], Doctoris & Concionatoris [illegible] officio, [illegible] concedit facultatem privatim [illegible] & [illegible] de rebus [illegible], & ad salutem necessariis.

Ibidem v. 14. *Adam non est seductus.* At Genes. III. Adamus ab uxore [illegible] & ad prævaricationem, & ob [illegible] accepit [illegible]. Resp. Adamum non [illegible] a Serpente, [illegible] Eva, quæ Serpenti [illegible] credens, [illegible] quæ [illegible], [illegible] fructu [illegible], [illegible] & [illegible] & [illegible] cum Deo [illegible]. Unde Eva ab ipsa [illegible] Serpente se deceptam [illegible]. Serpens, inquit, *decepit me.* Adamus vero eandem [illegible] non [illegible] ad [illegible] ab uxore [illegible]. *Mulier*, inquit, *quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi*, [illegible] mulier [illegible] offendiculum, & transgressionis causa. [illegible] non [illegible] Adamus [illegible] quam ab uxore [illegible] in errorem (2) (2)

Cap. V. v. 20. *Peccantes coram omnibus argue.* At Matth. XVIII. v. 15. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum.* Respondet Sanctus Augustinus: Christum Dominum [illegible] de peccato occulto & [illegible] quod [illegible], vel in [illegible] professione [illegible], [illegible] ad [illegible] correptionem, ut [illegible] argu-

(1) [illegible]

§. II.

[illegible]

AD CAPUT DECIMUMSEXTUM

CONCILIATORII

SUPPLEMENTUM

(1) C[illegible]

(2) [illegible]

[illegible]

CAPUT XVII.

Ex Epiſtola ad Hebræos.

(1) CAP. VII. v. 3. [illegible]

[illegible]

vis ſæculo fuerint efficaces. Unde S. Leo, *Non novo, inquit, conſilio Deus rebus humanis, nec ſera miſeratione conſuluit, ſed a conſtitutione Mundi unam eandemque omnibus cauſam ſalutis inſtituit. Gratia autem Dei qua ſemper eſt univerſitas juſtificata Sanctorum, aucta eſt Chriſto naſcente, non cœpta. Et hoc magnæ pietatis ſacramentum, quo totus jam Mundus repletus eſt, tam potens etiam in ſuis ſignificationibus fuit, ut non minus adepti ſint qui in illud credidere promiſſum, quam qui ſuſcepere donatum.* Reſp. Chriſtum D. utrumque quidem fuiſſe utriuſque Teſtamenti Mediatorem & Auctorem ſanctificationis, nihilominus tamen proprie tantum appellari *Mediatorem Novi, quam Veteris,* quod in novo ſanguine & paſſione inter Deum & homines ſanciendo, impleverit omnes Typos quæ in Veteri Teſtamento ſuum Adventum & Paſſionem figurabant, eorumdemque gratias contulerit, quam quam fuerint conceſſæ Patribus Veteris Teſtamenti, atque etiam omnia Sacrificia, omneſque Legales Ritus antiquaverit, & ſua morte conſummaverit.

AD CAPUT DECIMUMSEPTIMUM

SUPPLEMENTUM.

(1) CAP. 5. Epiſtolæ ad Hebræos ℣. 8. legimus Chriſtum Dominum ex iis, quæ paſſus eſt obedientiam didiciſſe. Quomodo diſcere potuit, qui ab initio erat ipſa Dei ſapientia?

Reſp. Chriſtum Dominum non didiciſſe per modum, ubi mentis agitationes, quæ diſcendo animo a peccato eſt, & ignorantia, utroque a Chriſto abjudicandis, ut poſt Sanctos Eccleſiæ Patres, Anſelmum præſertim, Cameron, Zegerus, Beza, Tena, alique ex Proteſtantibus docuerunt, ſed per novam experientiam dolores, obedientiam aſſumpſiſſe, & exercuiſſe quaſi eſſet obedientiæ diſcipulus. Expertus itaque eſt Dominus noſter in ſanctis tribulationibus quam ſit arduum Deo obedire, ait Grotius, & quanta ſit vi atque præſtantia obedientia quam Deo grata, quantaque bona conciliet, per obedientiam quippe ſuam eam promeruit gloriam, quæ ſibi tanquam Dei filio naturali jure debebatur.

Cap. 6. Ejuſdem ad Hebræos Epiſtolæ ℣. 4. impoſſibile eſſe, ſcribit Apoſtolus, eos, qui ſemel ſunt illuminati, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam. Contrarium tamen ab Ezechiele Cap. 18. ℣. 27. docemur, quotieſcumque, ait, impius averterit ſe ab impietate ſua, animam ſuam vivificabit.

Reſp. Utrumque divinæ Scripturæ teſtimonium eſſe veriſſimum, cum inter fidei Catholicæ dogmata, & illud recenſeatur, quod remiſſionem peccatorum Deus ſit conceſſurus homini peccatori, ſincero corde ad meliorem vitam converſo, & a via nequitiæ recedenti, quomodocumque veteris Eccleſiæ tempore aliquando rigidior Eccleſiæ diſciplina in ordine ad aliqua crimina haberetur, cum tamen ſincera converſio, dignuſque pœnitentia longe ſit in homine poſt acceptum Spiritum Sanctum ad antiquum vomitum redeunte difficilior, quod vires humanæ debilitentur, aut illæ divinæ gratiæ ſubtrahantur in pœnam peccati, hinc impoſſibile eſſe, ait S. Paulus, non quidem phyſice, ſed moraliter, ut qui ſemel in baptiſmo renuntiant ſe peccatis renunciaturos, & Chriſto conſiſtentes adhæſerunt, per quam tranſlati erant ex tenebris in lumen, ad peccata reverſi, per veram reſipiſcentiam, fructuſque dignos pœnitentiæ, quales ab Ezechiele requiruntur, denuo æternæ Pacis per Chriſtum reconcilientur, & conſerventur.

Ex S. Jacobi Epiſtola.

CAP. 1. ℣. 2. Omne gaudium exiſtimate, cum in varias tentationes incideritis. Quare ergo Matthæi 6. ℣. 9. Servator monuit ad Deum ut & ne nos inducas in tentationem?

Reſp. Diverſi generis in hac vita tentationibus exagitari homines poſſe compertum eſt. Aliæ quippe hominum corda ad peccatorum illecebras pertrahunt, & de his locutum eſſe Salvatorem apud Matthæum nemo ſit qui fateatur. Aliæ autem hominem ſibi conſtantiam veram, & Dei amorem in ipſis tentationibus explorantes ut qui in ſe inveniatur, manifeſtat, hujuſmodi ſunt afflictiones, tribulationes, exilia, confiſcationes, odia, & ſi quid aliud, quod fideles, qui pie in Chriſto Jeſu volunt vivere, patiuntur. Cum autem hujuſmodi tentationibus condignam pro æterna vita præmium [illegible] & ſuſtinentes in hoc ſæculo adverſa ſint adepturi, hinc Jacobus Apoſtolus hortatur fideles, ut in tribulationibus animo deſpondeantur, ſed eas potius velut plenum gaudium exiſtiment. Ita ſcribunt Tirinus, Eſtius, Menochius, Vorſtius, Pererius, & Piſcator.

Cap. 4. ℣. 4. Amicitia hujus mundi inimica eſt Deo. Contrarium videtur docuiſſe S. Paulus Hebræor. 12. ℣. 14. ubi ait pacem cum omnibus eſſe cuſtodiendam.

Reſp. In Epiſtola ad Hebræos non quamlibet nobis pacem cum omnibus commendari, ſed eam, quæ citra conſcientiæ, & veritatis diſpendium cuſtoditur, jubemur quidem erga omnes charitatis, & benevolentiæ officia exercere, non tamen ideo ut impiorum vitiis aſſentiamur, nam cum peccatoribus [illegible] Deo non ſinere contrahi: de qua ſolummodo loquitur Jacobus, ut Cornelius, Tirinus, Grotius, aliique Catholici, & Proteſtantes Commentatores exponunt.

Cap.

CAPUT XVIII.

In Epiſtolas S. Petri.

[illegible]

AD CAPUT DECIMUMOCTAVUM
SUPPLEMENTUM

(1) [illegible]

per nos, & quantum ex nobis eſt orando, & obſecrando pro omnium ſalute.

Neſcimus tamen cur dic. non poſſit Deus vere, & ſincere ſalvare nos velle, ſed qui fecit nos ſine nobis, non ſalvabit nos ſine nobis. parat igitur Deus, & exhibet nobis quotquot habemus neceſſaria, ſed oportet, ut ea recipiamus, & amplectamur, ut ea minime reſpuamus, id tamen ſine Dei gratia nec incipere poſſumus ex ego, neque perficere, ſed gratiæ divinæ cooperante nobiſcum, voluntatem noſtram ad bonum allicienti, mentem illuminanti, & vires ſufficientes ad bene agendum impertienti poſſe libertatem creatam reſiſtere, eamque reſpuere ad creatas oblectationes ſe flectendo, dubitare non ſinit dogma *de humanæ voluntatis libertate*. Poſtquam autem gratias adjuvantes reſpuit creata voluntas, quæ primis motibus ad bonum ſufficientiſſimæ erant, alias robuſtiores demeretur, nec eadem propterea a Deo conceduntur, unde in perverſitate induratur, & nonniſi maxima cum difficultate deinceps ab eadem exſurgit, tunc autem Deus indurare perhibetur, quatenus jure eidem denegat auxilia, quæ non meretur, neque *de congruo*. Hoc modo duo Scripturæ loca conciliata videntur; cum Deus ſalutem omnium ſincere velit, & nihilominus per gratiæ ſubtractionem hominem id merentem induret. De his tamen plura apud Theologos. W.

CAPUT XIX.

Ex Epiſtolis S. Joannis.

CAP. I. v. 8. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* At Cap. III. v. 9. *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit . . & peccare non poteſt.* Reſpon. Apoſtoli ſenſum in priori textu hunc eſſe, neminem mortalium ita innocentem cenſeri (niſi ſingulari & extraordinario Dei favore & privilegio præveniatur) qui non aliquem peccati reus appareat; quippe cum *ſepties in die cadat juſtus*, Proverb. cap. XXIV. & ut ait S. Jacobus Cap. III. *In multis offendimus omnes.* Quamobrem S. Auguſtinus [a] ait, „ Sola B. Virgine „ excepta, ſi omnes illos Sanctos, cum hic „ viverent, congregare poſſemus & inter„ rogare, utrum eſſent ſine peccato, quid „ fuiſſe reſponſuros putamus? Utrum hoc „ quod iſte dicit, an quod Joannes Apo„ ſtolus? Rogo vos, quantalibet fuerit in „ hoc corpore excellentia ſanctitatis, ſi hoc „ interrogari potuiſſent, nonne una voce „ clamaſſent. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, &c.*

[a] Lib. de Natur. & Gratia cap. XXXVI.

In poſteriori vero textu ſignificat Apoſtolus hominem gratia Dei vivificatum & vegetatum, quamdiu ſemen gratiæ quo renatus eſt, vigilanter ſervat, ejuſque ductum ſequitur, nuſquam peccat nec peccare poteſt. Vel non poteſt peccare, niſi cum difficultate, & quadam reluctantia propriæ conſcientiæ, urgentis eum, ne accepti divini beneficii ſit ingratus.

Cap. II. v. 18. *Filii noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis quia Antichriſtus venit.* At II. ad Theſſalonicenſes Cap. II. v. 3. Teſtatur S. Paulus non prius futurum Judicium, *niſi venerit diſceſſio primum, & revelatus fuerit Homo peccati, & Filius perditionis*, hoc eſt, *Antichriſtus*, qui erit ſceleratiſſimus & perditiſſimus. *Reſp.* Antichriſtum eum cenſet, qui Chriſto D. ejuſque Doctrinæ adverſatur, cum vero temporibus S. Joannis, plurimi eſſent Chriſti Fidelium perſecutores, merito jure dixit jam adeſſe Antichriſtum, non quidem in ſe, ſed in ſuis præcurſoribus, verum nondum advenit in propria perſona, uti aſſerit S. Paulus, licet jam adeſſet in ſuis fautoribus & præcurſoribus (1) (1)

AD CAPUT DECIMUMNONUM

CONCILIATORII

SUPPLEMENTUM.

(1) CAP. 3. ℣. 6. Epiſtolæ primæ Joannis legimus = Omnis qui in eo manet non peccat = ℣. 9. = Omnis qui natus eſt ex Deo peccatum non facit, & non poteſt peccare = Oppoſitum ſcripſerat cap. 1. ℣. 8. Ejuſdem Epiſtolæ Evangeliſta = Si dixerimus, inquiens, quia peccatum non habemus ipſi nos ſeducimus = Et Jacobus Apoſtolus cap. 3. ℣. 2. in multis offendimus omnes jam ſcripſerat.

Reſp. Ex S. Juliano Toletano. Qui manet in Deo, & ex Deo natus eſt non peccat contra fraternam dilectionem, non odit ſcilicet fratrem ſuum. Fraterna quippe dilectio veram eſſe notam, & characterem filiorum Dei pluries affirmavit Joannes, unde, qui manet in dilectione, characterem filii Dei nequaquam amittit, quamvis ad tempus aliis inquinetur peccatis. Qui autem fratrem odit, Diaboli charactere ſtatim inſignitur, ejuſque filiationem induit. Alii autem opinantur hominem minime peccatum poſſe committere quamdiu in ſtatu gratiæ perſeverat, quia duo hi ſtatus gratiæ videlicet,

eos, & peccati [illegible] nequaquam possent permanere, atque semper divinam gratiam, & sanctitatem, per quam filii Dei vocamur, & sumus, peccatum committere nullatenus possumus, quamdiu ab eo statu [illegible] [illegible] non possunt, quamvis ab eo statu recedens [illegible]. In hoc sensu locutum esse S. Joannem [illegible], Tirinus, Menochius, Hammondus & alii arbitrantur. Plures alias Commentatorum explicationes ad hunc locum penes Criticos sacros videri queunt.

Cap. 4. v. 18. Ejusdem Epistolæ: Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Oppositum ex Psal. 18. evincitur, cum ibi legamus timorem Domini sanctum permanere in sæculum sæculi.

Resp. Ex S. [illegible] in Epistola Joannem sermonem habere de [illegible], qui [illegible], & [illegible] charitate [illegible]. In Psalmo autem de timore [illegible] & casto disseritur, qui [illegible], & charitatem comitatur, [illegible] & bonum [illegible], & [illegible] cum ea charitate [illegible], cum charitate [illegible] in hac vita [illegible] est. Aut cum Tertulliano [illegible] S. Joannem de timore [illegible], [illegible], quo [illegible] Christi Martyres in suo [illegible] contemnebant, [illegible] charitate ab eorum animo [illegible]. Quam distinctionem ad Tertullianum, [illegible] affirmat, [illegible], & [illegible] W.

CAPUT XX.

Ex Libro Apocalypsis.

CAP. I. v. 1. Apocalypsis dicitur Revelatio [illegible] quæ oportet fieri cito. At a tempore quo facta fuit hæc Revelatio S. Joanni, plurima jam effluxerunt sæcula, nec tamen hactenus quæ in eo Libro prænuntiata sunt, fuerunt executioni demandata. Resp. Verum esse [illegible] ea quæ in hoc Libro prænunciantur, [illegible] esse [illegible], tamen non [illegible]. Nam persecutiones Christianorum quæ hic revelantur, cœperunt sub Trajano, persecutionesque ad finem Mundi (1)

(1) Cap. IV. v. 8. Quatuor Animalia mystica quæ referunt [illegible] in cœlis cum Christo regnantium, dicuntur non habere requiem die ac nocte. At Cap. XIV. v. 13. Mortui in Domino [illegible] Spiritus, ut requiescant a laboribus suis. Resp. Beatos Mortuos [illegible] esse [illegible] in Dei laudibus & gratiarum actionibus persolvendis, occupatione quidem, non quæ laborem & defatigationem inferat, sed quæ cœlesti voluptate eos repleat & reficiat. Quamobrem [illegible] quiescendo, & quiescunt operando.

Cap. V. v. 1. Vidi Librum Scriptum intus & foris. At v. 4. [illegible] nemo dignus inventus aperire Librum & videre eum. Respon. Joannem [illegible] dicit quidem Librum signatum sigillis septem, [illegible] neminem præter Agnum inventum esse qui solveret signacula, & manifestaret Mysteria quæ in eo referuntur. (2)

(2) Cap. VII. v. 4. Referuntur signati ex omni Tribu Filiorum Israel. At omittuntur Tribus Ephraim, & Dan. Resp. I. Tribum Ephraim non fuisse prætermissam, tametsi [illegible] non expresse [illegible], siquidem [illegible] Joseph [illegible] declarata, cum enim Tribus Manasse expresse [illegible] necessario [illegible] per Tribum Joseph [illegible] memoratam, non aliam intelligi quam Tribum Ephraim. Omissa autem fuit Tribus Dan, quod ex ea, ut tradunt SS. Irenæus [a], Ambrosius [b], Augustinus [c], &c. oriundus sit Antichristus, [illegible] Domini tunc temporis [illegible]. At verius censetur [illegible] hanc Tribum fuisse prætermissam a S. Joanne, quod illa jam olim redacta fuerit ad unam familiam Hussim, ut tradunt Hebræi, referente Grotio, quæ [illegible] bellis & calamitatibus penitus interiisse videtur, etenim ante Esdræ tempora, nam Paralip. posteriores Patriarcharum [illegible] commemorantur, Dan autem omittitur. (3) (3)

Plures sunt aliæ hujusmodi apparentes antilogiæ & contradictiones in sacro Libro [illegible], quæ [illegible] Lectori [illegible] rerum [illegible], quæque [illegible] contradictionem, ut definiunt Logici, esse pugnam duarum Propositionum, [illegible] affirmet [illegible] & neget [illegible], [illegible] requirit [illegible] conditiones. I. Ut sint circa eosdem terminos, tam [illegible] quam [illegible]. II. Circa eamdem particularitatem. III. Circa subjectum eodem respectu consideratum. IV. Secundum [illegible] tempore circumstantiam. V. Denique, ut una Propositio [illegible] affirmet, altera neget. Quod si singula attendantur, omnes certe in sacro Libro antilogiæ evanescent, quandoquidem [illegible] vel non [illegible] ad eundem [illegible], vel non [illegible] eodem respectu atque in eodem tempore [illegible]. Vel unus [illegible] aperte non affirmat quod alter negat. Quamobrem ne benignum Lectorem videar importunus ab hoc Opere, [illegible], manum [illegible].

[a] Lib. V. cap. [illegible]
[b] Lib. de benedict. Patriarch.
[c] Quæst. in Josue.

A D

AD CAPUT VIGESIMUM
CONCILIATORII
SUPPLEMENTUM

(a) C[illegible]

[illegible] perfectione a Christi [illegible] exercebamur [illegible]

Cap. [illegible] accipiat coronam tuam? Quae accipere dicitur coronam, si non perdiderit [illegible]

[illegible] intelligere voluerint. Quid enim est [illegible] Pater meus? Quid altera ex parte se tene[illegible]

[illegible] praedestinatis non posse, sed ne quisque [illegible] Evangelista esse unicuique laborantem, [illegible]

[illegible] quam in locum tuum substituatur, qui accipiat coronam, quam tibi paraverat [illegible] Dominus [illegible]

[illegible] licentia. Hoc eadem autem Episcopo [illegible]

(b) Cap. 5. V. 13. Omnem creaturam, quae sub terra audivi dicentem, [illegible]

[illegible] reperiuntur. Est quidem hoc in loco [illegible] bus, utrisque tribuitur. Si tamen [illegible]

Cap. [illegible] Quomodo ergo cap. 14. V. [illegible]

[illegible]

Conciliatorii Finis.

DE RE CRONOLOGICA
LIBELLUS.

I. P[illegible]

[illegible]

[illegible] modo biſſextus Romanus [illegible] per Auguſtum principem [illegible]. Hic temporum, annorum [illegible] ab Auguſto reſtitutus quomodo [illegible] civilis anni durationem, & men[illegible] [illegible] [illegible]verit, atque normam, [illegible] [illegible] lex hora ultra dies [illegible] [illegible]tur, quemadmodum [illegible]

[illegible]

ſtimatur, cui pax etiam, & tranquillitas a ſacro textu conjungitur, quam ab aliis Auctoribus captivitatum tempora diſtincta omnino judicentur ab iis, quibus pace, atque libertate frui Iſraelitæ leguntur. Clarius hiſce de rebus in primo Diſquiſitionum volumine pag. 435 ſermonem habuimus. Id unum modo concludendum, varias potuiſſe annorum ſummas a Mundi Creatione uſque ad Chriſtum colligere eoſdem ipſos Chronologos, qui Vulgatæ noſtræ lectionem ſequuntur pro viribus. Præcipuæ interim opiniones a nobis proferentur in medium, ſed quoniam intervallum, quod inter mundi creationem, & Chriſtum ducem interceſſit, in ſex dividi ſolet partes, quas *ſex mundi ætates* appellare mos eſt, quot earum unaquæque annorum cenſum in quolibet Chronologorum ſententia a nobis enarranda contineat, referre conabimus.

Prius tamen cum Ricciolio Lib. 7. Chronol. Cap. 2. ſupponendum, annorum numerum ab initio Mundi uſque ad Chriſtum, ſecundum Vulgatam, Hebraicamque editionem neque ultra 4330. extendi, neque citra quam 3705. perſtringi, dum autem dicimus *uſque ad Chriſtum* ad Epocham uſque Vulgarem Chriſti intelligimus, quæ vero Chriſti natali poſterior aliquot annis a nonnullis ſupponitur, cum tamen eandem a vero anno natali Chriſti ſejungere nulla neceſſitate cogamur, ut Ricciolius Lib. 8. Chronol. Cap. 4. propugnat, quamvis mos invaluerit, ut a Kalendis Januariis anni proximi deſumatur. Quidquid ſit, annum primum Epochæ Chriſtianæ cum anno 46. Juliano, cum anno Urbis Varroniano 754. Capitolino autem 753. cum anno I. Olympiadis 195. copulant ex Pagio, Uſſerio Ricciolio, aliiſque inſignioribus Chronologis qui unanimi conſenſu hunc primum Vulgaris Epochæ annum cum anno mundi 4004. connectunt, unico excepto Ricciolio, qui ex LXX. Interpretum lectione Mundi annos decerpit. En itaque præcipuos annorum cenſus a condito mundi ad Chriſtum, nec non cujuslibet ætatis mundi ſummam, juxta Vulgatam Bibliorum verſionem noſtram ab aliquibus Chronologis concinnatam.

Dionyſius Petavius.

Ab Adamo ad Diluvium anni	1656.
A Diluvio ad ortum Abrahae	292.
Ab ortu Abrahae ad exitum ex Ægypto.	505.
Ab Exodo ad Templum conditum	520.
A Templi condito ad finem Captivitatis,	474.
A Captivitatis fine ad Chriſtum.	536.
ſumma annorum juxta Petavium a Mundi primordiis ad Chriſtum Servatorem aſcendit ad annos.	3983.

Jacobus Gordonius.

Ab Adamo ad Diluvium anni.	1656.
A Diluvio ad Abrahamum.	322.
Ab Abrahamo ad Exodum.	505.
Ab Exodo ad Templi conditum	400.
A Templi jactis fundamentis ad Captivitatem	420.
A Captivitate Babylonica ad Chriſtum.	497.
Annorum ſumma aſcendere invenimus juxta Gordoni calculum a Mundi Creatione ad Chriſtum ad annos	3880.

S. Hieronymus Beda, & Georgius Herwartus.

Ab Adamo ad Diluvium anni.	1656.
A Diluvio ad Ortum Abrahae.	292.
Ab Ortu Abrahae ad Davidem.	942.
A Davide ad Captivitatem Babyl.	473.
A Captivitate ad Chriſtum.	589.
Horum ſumma.	3952.

Ricciolius ex Hebraica, & Vulgata.

A Mundi exordio ad Diluvii finem anni.	1656.
A Diluvii finem ad Abrahae promiſſionem	503.
A Repromiſſione facta ad Exodum	430.
Ab Exodo ad fundamenta Templi.	583.
A Fundamentis Templi ad Captivitatem ſolutam.	476.
A Captivitate ſoluta ad Chriſtum.	536.
ſumma annorum a Mundi condito ad Chriſtum juxta Ricciolium.	4184.

Alii aliam collegerunt annorum cenſum ab initio mundi ad Chriſtianam uſque Epocham, juxta majorem vel minorem factorum numerum, quæ intra idem temporis intervallum contigiſſe, vel extra illud ſunt arbitrati, ita Cornelius a Lapide 3951. Henricus Philippi 4040. Tirinus 4000. Salianus, & Tornielius 4052. S. Johannes Toletanus 3834. Arias Montanus 3849. Nimii tamen ne ſimus in ſingulorum enumerandis Chronologorum hypotheſibus, iſtæ ex Ricciolio deſumptæ, & in legentium commoditatem hic enarratæ ſufficiant ad oſtendendum quibus in adytis tempora, quæ Supremum Numen in ſua voluit poteſtate, contexerit.

XX. Qui Græcorum innituntur Verſioni in annis a Mundi primordiis ad Chriſtum uſque

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

TABELLA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
GF	E	D	C	BA	G	[illegible]	E	DC	B	A	G	FE	D
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
C	B	AG	F	E	[illegible]	CB	A	G	F	ED	C	B	A

[illegible]

[illegible]

in reſiduo numerus annorum habetur, qui ab initio Mundi uſque ad eventum ipſum effluxerunt.

Tabulas Chronologicas tandem cum ſinnus exhibituri, in quibus præſertim annos rerum, quæ in divinis Libris enarrantur, expendere ſatagemus, quæ ob cauſa non alias ſenius Epochas indicaturi, quam quæ in Sacris literis recenſentur, unica excepta Græco-Romana Periodo, quam veluti conſtantem Chronologiæ regulam, & fulcrum aſſumimus necnon periodum Julianam. Diverſæ profecto in Sacris literis Epochæ memoria digniſſimæ conſpiciuntur, quarum ſingulæ cum deſcribi non poſſint, epochas annorum *Sabbaticorum*, & *Jubilæorum* ſelegimus, quibus, ut ſcribimus, annorum cenſus facilius, expedite uſque dignoſcitur, ſi de temporibus loquamur, quæ *Sabbatiſmi*, & *quinquagenarii* annorum ſucceſſerunt. *Sabbatiſmi* nomine cum intelligimus annorum hebdomadem, cujus ſeptimus annus erat Sabbaticus apud Judæos. *Quinquagenariæ* autem voce annorum indicitatur quinquaginta, quorum ultimus erat Jubilæus apud Iſraelitas. Compertum eſt quidem hunc annos comparandi modum nonniſi poſt ingreſſum Iſraelitarum ſub Duce Joſue in promiſſionis terram eſſe inchoatum, quapropter dum tempus deſignare contigerit, quod & primam hebdomadem, primamve *quinquagenariam* præceſſit annorum in mundo, illam adhibebimus expreſſionem = anno v. g. centeſimo ante primam *quinquagenariam* = id eſt ante annum illum, a quo numerari incipiunt anni quinquaginta, quorum ultimus, fuit primus Iſraelitarum Jubilæus. Pari modo ſi dixerimus = anno v. g. decimo, vel vigeſimo ante *Sabbatiſmum primum* = intelligi volumus annum decimum, vel vigeſimum, ante illum annum, a quo numerari cœperunt ſeptem anni, quorum ultimus apud Judæos fuit ſabbaticus primus. Si autem rei, quæ poſt inchoatos *Sabbatiſmos*, & *quinquagenarios* annorum evenit, tempus decernamus, tunc hac loquendi formula utemur = anno v. g. quinto, vel ſexto *Sabbatiſmi* tertii, vel quarti &c. nec non anno v. g. decimo, vel triceſimo *quinquagenariæ* primæ, vel tertiæ &c. Hos autem annorum Canones juxta Uſſerii, aliorumve inſignium Chronologorum rationes diſponemus hinc, & utrinque tribus columnis in Tabulis noſtris appoſitis in quarum prima ad dexteram anni Periodi Græco-Romanæ, in ſecunda anni Mundi, in tertia tandem anni ante Epocham Vulgarem ordinabuntur. In prima autem ad ſiniſtram anni Periodi Julianæ, in ſecunda anni *ſabbatiſmorum*, & tandem in tertia *quinquagenariarum* anni deſcribentur.

TABULÆ CHRONOLOGIÆ

S A C R Æ.

Anni Periodi Græco-Rom.	Anni Mundi	Anni ante Christum		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbatiſmorum	Anni Quinquagenariorum
3920 4. 5. C	2430	1574	AAron ex Amramo, & Jochabeda ejus patruele, & uxore naſcitur *Exodi* 6. ℣. 20.	3140	ante 1^a Sabb. an. 124	ante 1^a Quinq. an. 130.
4003. 3. 12. D.	2513	1491	Aaron adjungitur ſocius Moyſi fratri ſuo dum ad Pharaonem ingreditur *Exodi* V ℣ 1. Variis Ægyptus plagis affligitur a die 18. menſis Adar, nempe a die 8. Aprilis Julian, uſque ad diem 14. Menſis *Niſan*, id eſt ad diem 4. Maji.	3123	ante 1^a Sabb. an. 41.	ante 1^a Quinq. an. 47.
4042. 26. 8. G	2552	1452	Aaron poſt annum 40. ab exitu de Ægypto annis natus 123. Moſeræ in vertice Montis Hor exutus pontificalibus veſtibus, eiſque induto Eleazaro ejus filio, moritur. *Numer.* XX. 25. die 1. Menſis Ab, ſcilicet Auguſti 18.	3262	ante 1^a Sabb. an. 2.	ante 1^a Quinq. an 8.
4933. 9. 11. DC.	3443.	561.	Abbarus Judæorum Pontifex a Rege Babylonis Judex Tyriorum conſtituitur. *Joſephus Lib.* 1. *contra Manethonem Cap.* 5.	4153	Sabb. 127. an. 7.	Quinq. 19^a. an. 1.
4906. 10. 3. E.	3416	588	Abdemelech Æthiops Eunuchus Jeremiæ defenſor & protector a gladio Chaldæorum liberatur, quia fiduciam habuit in Deum *Jerem.* XXXIX. 16.	4126	Sabb. 124. an. 1.	Quinq. 18^a. an. 23.

Abde-

Anni Periodi Græco Rom. * ☉	Anni Mundi	Anni ante Christum		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
4907 11 4 A.	3417	587.	Abdenago, qui & Azarias, in fornacem cum ſociis mitti jubetur anno 18. Regni Nabuchodonoſoris. *Daniel* III. ℣. 1. *juxta Græcam verſion.*	4127	Sabb. 124l. an. 2	Quinq. 18ᵘˢ. an. 24.
4586 28. 8. A.	3096	906.	Abdias diſpenſator domus Achab abſcondit a furore Jezabelis centum Prophetas III *Reg.* XVIII. 4. idque fit anno decimo Regni Achab. *Uſſerius.*	3806	Sabb. 78l. an. 3.	Quinq. 11ᵘˢ. an. 46.
4907 11. 4 A.	3417	587	Abdias Propheta adverſus Edom vaticinatur videatur *Nota* (45) *ad pag.* 528. 1. *Volum. Diſquiſ.*	4127.	Sabb. 124l. an. 2.	Quinq. 18ᵘˢ. an. 24.
4330 21. 15. C. B.	2840	1165	Abdon filius Elel fit Judex in Iſrael, & annis 8. populum rexit. *Judic.* XII. ℣. 13.	3549	Sabb. 41l. an. 6.	Quinq. 6ᵘˢ. an. 31.
1620 28. 4 C.	130	3874	Abel naſcitur ex Adamo, & Eva anno Mundi ſecundo, & vixit annis 128. quibus elapſis a fratre Caino occiditur. *Geneſ.* IV. 8.	840	ante 1ᵘᵐ Sabb. 2424	ante 1ᵘᵐ Quinq. 2450
4472 14. 6. F.	2982	1022	Abela Civitas a furore Joabi incolumis ſervatur Mulieris prudentis conſilio. II. *Reg.* XX. 16.	3692	Sabb. 62l. an. 1.	Quinq. 9ᵘˢ. an. 30.
4313 4. 17. C.	2823	1182	Abeſan fit Judex in Iſrael, ſeptem annis populum rexit, & triginta filios, ac totidem filias habuit *Judic.* XII. ℣ 10.	3532	Sabb. 39l. an. 3.	Quinq. 6ᵘˢ. an. 18.
4536 4. 13. C.	3046	958	Abia Roboami filius regnare incipit defuncto patre ſuo; tribuſque regnavit annis. III. *Reg. Cap.* XIV. 31. & XV. 1. & 2. (1)	3756	Sabb. 71l. an. 2.	Quinq. 1ᵘˢ. an 47.
4434 14. 6. D.	2944	1060	Abiathar fugit ad Davidem de manibus Saul, qui Sacerdotes interfici juſſit 1. *Reg.* XXII. 20. Abibalus. Vide *Notam* (5) *Pag.* 23. I. *Voluminis Diſquiſit.*	3654	Sabb. 71l. an. 6.	Quinq. 8ᵘˢ. an. 41.
4004 4. 13. C.	2514	1490	Abidan Princeps familiarum Beniamin repertus eſt a Moſe. *Numer.* 1 ℣. 11. dum cenſus filiorum Iſrael factus eſt die 1. menſis Jiar ſeu Maji die 21.	3224	ante 1ᵘᵐ Sabb. an. 40.	ante 1ᵘᵐ Quinq an. 40
4437 17. 9. G. A.	2947	1057	Abigail Davidis iram animum mulcet, & poſt dies aliquot cum eodem matrimonio copulatur 1 *Reg. Cap.* XXV ℣. 18. & 42.	3657	Sabb. 57. an. 1.	Quinq. 8ᵘˢ. an. 44
3597 17. 2. G. A.	2107	1897	Abimelech Rex Geraræ aufert Abrahæ Saram uxorem *Geneſ.* XX. ℣. 2.	2817	ante 1ᵘᵐ Sabb. an. 447	ante 1ᵘᵐ Quinq. an. 453.
4259 7. 2. F.	2769	1235	Abimelechus Gedeonis filius e Concubina Sichemitana ſuſceptus Regnum Judæorum invadit occiſis 69. fratribus annibſue tribus regnavit *Judic.* IX. ℣. 5.	3479	Sabb. 31l. an. 5.	Quinq. 5ᵘˢ. an. 13.
4378 14. 7. D.	2888	1116	Abinadab dom. ſuæ in Gabaa recipit Arcam Dei circa initium menſis Sivan, nempe poſt diem 20. Junii 1. *Reg.* VII. ℣. 1. ibidemque permanſit annis 70. (2)	3598	Sabb. 48l. an. 5.	Quinq. 7ᵘˢ. an. 34

Abi-

(1) Abiam annis tribus regnaſſe ex Cap. XV ℣. 2. Libri III. Regum compertum eſt, cum tamen ſolium aſcendiſſe anno 18. Jeroboami, & ejuſdem Principis anno 20. vitam expleviſſe legamus ibidem. Videatur Conciliatorium pag. 145 col. 1

(2) Arca Dei in domo Abinadabi tandiu permanſit, donec a Davide in domum Obededom tranſlata fuit II. Reg. VI. 3. Anni autem viginti, qui recenſentur I. Reg. Cap. VII. ℣. 2. ab ingreſſu Arcæ in domum Abinadab uſque ad concionem ad populum habitam a Samuele, computandi ſunt.

Anni Periodi Gregorianæ ☉	Anni Mundi	Anni ante Christum		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticismorum	Anni Quinquagenariorum
4005 5. 14. A. E.	2515	1489	Abiron cum Dathan, & Core quod contra Moſen, & Aaron inſurrexerint abſorti ſunt a terra deiſcente. *Num.* XVI. 32.	3225	ante I° Sabb. an. 59	ante I° Quinq. an. 45
4479 3 13. D.	2989	1015	Abiſag Sanamitis puella Davidi deſponſatur ad calefaciendum eum. III. *Reg.* Cap. I. ℣. 4	3699	Sabb. 63¹. an. I.	Quinq. 9ª. an. 37.
			Abiu, & Nadab igne conſumuntur anno prius circiter quam Abiron, & Dathan abſorberentur a terra			
4439 19. 12. E.	2949	1055	Abner filius Ner Isboſetham Saulis filium præfecit Iſraeli. II. *Regum. Cap.* 11. ℣. 9.	3659	Sabb. 57¹. an. 3.	Quinq. 8ª. an. 46.
2498 2. 1. E.	2008	1996	Abraham credentium Pater in Ure Chaldæorum naſcitur ex Thare annum ætatis 130. agente. *Parte* 2. hujus *Voluminis pag.* 135.	2718	ante I° Sabb. an. 545	ante I° Quinq. an. 552
2573 21. 19. C. B.	2083	1921	Abraham a Deo juſſus egreditur de terra ſua poſt mortem Thare patris ſui, atque Cananitidem ingreditur anno 75. ætatis ſuæ expleto. *Geneſ.* XII. ℣. 4. (3)	2793	ante I° Sabb. an. 471	ante I° Quinq. an. 477
2597 17. 5. A. G.	2107	1897	Abrahæ annis 25 poſtquam percuſſerat Chodorlahomor Regem, ejuſque fœderatos, atque a Melchiſedecho benedictus fuerat, promittitur filius ex Sara uxore ſua, eumque anno ſequenti ſuſcepit *Iſaac* appellatum, & Sodoma cum aliis Civitatibus igne comburitur, & ſubvertitur. *Geneſ.* XIX. ℣. 24.	2817	ante I° Sabb. an. 447	ante I° Quinq. an. 453
2623 13. 12 C.	2133	1871	Abraham filium ſuum Iſaac annos natum 25. jubente Domino in montem a Deo indicatum perducit immolandum. *Geneſ.* XXII. ℣ 10.	2843	ante I° Sabb. an. 421	ante I° Quinq. an. 427
2673 9. 5. D. C.	2183	1821	Abraham annis natus 175. poſt ſuum in Chananitidem adventum annis 100. e vita migravit, atque in ſpelunca cum Sara a filiis ſuis Iſaaco, & Iſmaele ſepelitur. *Geneſ.* 25. ℣. 9.	2893	ante I° Sabb. an. 371	ante I° Quinq. an. 377
4464	2974	1030	Abſalom Davidis filius annis ſeptem priuſquam a Patre rebellis factus, & in fugam conjectus quercui hærens capillis ab Joabo interficeretur fratrem ſuum Amnonem occidit II. *Reg.* XIII. 23.	3684	Sabb. 61¹. an. 1	Quinq. 9ª. an. 22.
2866 6. 2. G.	2376	1628	Acenchres Ori filia in *Ægypto* Regnum aſſumit ſeptem annis poſt Joſephi Patriarchæ mortem, regnatura annis 12. menſ. 1. *Manetho.*	3086	ante I° Sabb. an. 178	ante I° Quinq. an. 184
			Accaronitæ remiſerunt Arcam Dei cum muneribus aureis I. *Reg.* VI. *Vide Abinadab.*			
4576. 16. 15. B.	3086.	918.	Achabus filius Amri Thronum aſcendit, & 22. annis, ſed ultimo cum filio ſuo Ochozia ſimul regnavit. III. *Reg.* cap. XVI. 29. (4)	3796	Sabb. 78¹ ann. 1.	Quinq. 11.ª an. 36.

Achan

(3) Abraham egreſſum e terra ſua die 15. Menſis *Abib*, nempe die 5. Maii, a quo die pariter inchoandos peregrinationis annos 430. de quibus *Exodi* XII. 40. & 41. eodemque die fuiſſe completos, quo ex *Ægypto* egreſſi ſunt ſub Duce Moſe filii Iſrael, quamvis *Niſan*, tunc appellatus ſit menſis *Abib*, oſtendit Uſſerius *Chronol.* [illegible] *Part* 1 *Cap.* 1

(4) Ochozias Achabi filius cum regnaſſe dicatur annis duobus III. *Reg.* XXII. 52. eorum primo, cum Achabo [illegible] [illegible] Regnum adminiſtraſſe credendus eſt.

Anni Periodi Græco Rom.	Anni Mundi	Anni ante Christum		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
4043 15. 14. C.	2553	1451	Achan lapidatur *Joſue* VII. V. 25.	3263	ante 1ᵘ Sabb. ann. 1.	ante 1ᵘ Quinq. an. 7.
4732. 4. 19. C.	3242.	762.	Achaz filius Joathami naſcitur, annis 36. victurus, & ex his, 16. regnaturus. (5)	3952.	Sabb. 99. ann. 2.	Quinq. 14.ᵘ an. 45.
5447. 18. 11. F.	3957.	48	Achillas ab Arſinoe interemptus. *Dio*, regnante in Judæa Hyrcano ab anno 16. Cleopatra in Ægypto ab anno 4. *Prideauxius*.	4666.	Sabb. 201.ᵘ ann. 3.	Quinq. 29.ᵘ an. 25.
4434 14. 6. D.	2944	1060	Achimelech Sacerdos a Saule interficitur quod Davidi panem, & gladium tradiſſet 1. *Reg.* XXII. V. 10.	3654	Sabb. 56.ᵘ ann. 5.	Quinq. 8.ᵘ an. 41.
			Achinoa ducitur a Davide in uxorem tribus annis poſt mortem Achimelech.			
5034 16. 7. E.	3534	470	Achior dux Ammonitarum cum Holoferne Bethuliam venit, & ad Deum convertitur gentilitate relicta. *Judith* XIV. 6. (6)	4344	Sabb. 140.ᵘ ann. 7.	Quinq. 20.ᵘ an. 43.
			Achis, Rex Geth concedit Davidi civitatem Siceleg I. *Reg.* XXVII. 6. eodem anno, quo David Abigail duxit. *Vide Abigail.*			
			Achitophel magnus conſiliarius Abſolomo peſſimum dedit conſilium II. *Reg.* XVI. 21. idque factum anno, quo rebellavit Abſalom.			
4514 14. 14. D.	3024	976	Adad Idumæus, qui fugerat in Ægyptum a facie David, ſuſcitatur a Domino contra Salomonem idololatria infectum. III. *Reg.* XI. 14.	3734	Sabb. 68.ᵘ ann. 1.	Quinq. 14.ᵘ an. 23.
2430. 16. 6. E.	930	3074	Adam omnium hominum protoparens, die ſexta mundi creatus, generat Sethum anno ætatis 130., quo Abel interfectus eſt a Caino. Vixit annis 930. & mortuus eſt.	1640	ante 1ᵘ Sabb. a. 1624.	ante 1ᵘ Quinq. a. 1630.
4479 3. 13. D.	2989	1015	Adonias filius Davidis affectat Regnum Patris, ſed Salomon eligitur qui anno ſequenti Adoniam interficit. III. *Reg.* I. 5. & *Capite* II. V. 25.	3699	Sabb. 63.ᵘ ann. 2.	Quinq. 9.ᵘ an. 37.
4060 4. 12. C.	2570	1434	Adonibeſec Rex mutilatur manuum, & pedum extremitatibus. *Judic.* 1. 6.	3280	Sabb. 3.ᵘ ann. 2.	Quinq. 1.ᵘ an. 10.
4784 28. 14. A.	3294	710	Adramelec, & Saraſar Sennacheribum patrem occidunt. IV. *Reg. Cap.* XIX. V. 37. (7)	4004	Sabb. 109. ann. 4.	Quinq. 15.ᵘ an. 48.
4519. 15. 15. F.	3029	975	Aduram Queſtor erarius Davidis ſub Roboam lapidibus obruitur. III. *Reg.* XII. 18.	3729	Sabb. 68.ᵘ ann. 6.	Quinq. 10.ᵘ an. 18.

Agabus

(5) Ezechias Achazi filius dum Regni ſolium aſcendit annis 25. natus dicitur IV. *Regum Cap.* XVIII. 2. Achaz autem ejus Pater annos tantummodo 36. vixiſſe narratur, unde anno undecimo genuiſſe debuit filium ſuum Ezechiam, quod cum incredibile videatur, nodum reſolvimus aſſerendo Achazum annorum ferme viginti unius fuiſſe cum regnare cœpit, annos autem 17. & aliquot menſes regnaviſſe, Ezechiam autem dum Patri ſucceſſit in ſolio annum 25. habuiſſe inchoatum, his ergo ſuppoſitis annorum fere quatuordecim erat Achaz cum filium Ezechiam genuit.

(6) Quo contigerit mundi anno celebre Judithæ facinus in *Veliam. I. Diſquiſit. Biblic. Note ad pag. 461* diſſerimus; eamque ſententiam in Tabulis Chronologicis retinuimus ab Uſſerii opinione in hac controverſia recedentes. Difficultatibus tamen, & quidem maximis utramque premi ſententiam non diffitemur.

(7) [illegible] Sennacheribi [illegible] quatuor ſerius quam opinetur Uſſerius, factum eſſe arbitratur.

Anni Periodi Græcorum. * ☉	Anni Mundi	Anni ante Christum		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
5534 22. 4 A.	4044	Æræ Chriſt. 41.	Agabus famem ingentem prædicit *Actorum Cap.* XI. ℣. 27. quæ incepit anno Claudii 4°. ut Uſſerius, & Capel ut tenentur.	4754	Sabb. 223°. ann. 6.	Quinq. 31°. an. 14.
4423 5. 16. AG.	2933	1069	Agag Rex Amalec interficitur a Samuele I. *Reg.* XV. ℣. 33.	3643	Sabb. 51 an. 1.	Quinq. 8°. an. 30.
3583 3. 19. D.	2093	1911.	Agar ancilla Saræ matrimonio cum Abraham conjuncta ei peperit filium, cum quo poſt annos 19. ejicitur e domo Abrahæ *Geneſ.* XVI. 3. & XXI. 14.	2803	ante Iᵐ Sabb. 461	ante Iᵐ Quinq. an. 457
4974 22. 14 A.	3484	520	Aggæus Propheta ſua emittit vaticinia anno 2. Darii Regis *Aggæi* cap. I ℣. I. die autem prima menſis *Elul.* ſcilicet ad diem 21 Septembris Julian.	4194	Sabb. 133° an. 6.	Quinq. 19°. an 42.
5555 13. 6. C.	4065	Æræ Chriſt. 62.	Agrippa loquitur cum Apoſtolo Paulo, & ejus prædicationem miratur. *Act.* XXVI. Ahialon. vide *Elon.*	4775	Sabb. 216. an. 6.	Quinq. 31°. an. 35.
4515 11 21. A.	3025	979	Ahias Siloniteſ Propheta diviſionem Regni Salomoni comminatur poſt ejus mortem futuram. III. *Reg.* XI. 11.	3735	Sabb. 68°. an. 2.	Quinq. 10°. an. 14.
5302 16. 11. B.	3842	162	Alcimus Sacerdotium invadit opera Demetrii Regis I. *Machab.* VII. 9. quod jam obtinuerat ſub Antiocho Eupatore, ſed ab Judæis receptus non fuerat, quod tribus gentium ſe inquinaviſſet II *Mach.* XIV	4552	Sabb. 184. an. 7.	Quinq. 27°. an. 8.
5159 11. 9. A.	3669	335	Alexander Magnus completis ætatis annis 20. defuncto Philippo patre ſuo, in ejus locum dux, & Imperator ſuffectus, duodecim annis deinde, & menſibus octo regnavit, poſtea mortuus eſt die 28. menſis Dæſii, nempe Maii 22. ſub veſperam, diviſo prius inter ſuos pueros Regno. I. *Mach.* Cap. I. ℣. 7.	4379	Sabb. 160. an. 2.	Quinq. 23°. an. 31.
5341 25. 1. DE.	3851	153	Alexander Balas amicitiam cum Jonathane Judæorum Pontifice perſtringit anno 160. Regni Græcorum. I. *Machab.* X. ℣. 19.	4561	Sabb. 186 an. 2.	Quinq. 27°. an. 17.
5367 22. 7. A.	3877	128	Alexander Jannæus Joannis Hyrcani filius naſcitur, annis 49. victurus, annis natus 21. Rex a Salome, ſeu Alexandra conſtituitur *Joſeph* lib. 13. *Antiq.* Cap. 20.	4586	Sabb. 189°. an. 7.	Quinq. 27°. an. 43.
			Alexander Zebina ſocietatem iniit cum Joanne Hyrcano annis circiter duobus poſt natum Alexandrum Jannæum. *Joſeph eodem Lib.* Cap. 17.			
5437 9. 2. CD.	3947	57	Alexander Ariſtobuli filius Judæam incurſionibus vexabat, adverſus quem Gabinius Syriæ Præſes expeditionem ſuſcepit. *Joſeph Lib.* 14. *Antiq.* Cap. 10.	4657	Sabb. 199°. an. 7.	Quinq. 19°. an. 15.
5416 10. 19. B.	3926	78	Alexandra uxor Alexandri Jannæi poſt Mariti obitum Regina conſtituitur, & filium Hyrcanum Pontificem declaravit, anniſque novem Regnum adminiſtravit. *Joſeph. Lib.* 16. *Antiq.* Cap. 8.	4636	Sabb. 196°. an. 7.	Quinq. 28°. an. 43.

Aman

bb

Anni Periodi Græco-Rom. * ☉	Anni Mundi	Anni ant. Christum [illegible]		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
4984 4. 5. C.	3494	510	Aman Agagæus ita adeo in Judæos efferbuit, ut de omnibus interimendis conſilium inierit, conjectaque ſorte ad eorum internicionem in menſe Niſan, hæc indicavit perdendos eſſe die 13 menſis *Adar*, hoc eſt circa diem 4. Martii Juliani. (8)	4024	Sabb. 135. an. 2.	Quinq. 20. an. 3.
4471 23. 5. G.	2981	1023	Amaſa filius Abigail ſororis David a Joabo per fraudem occiditur II. *Regum Cap.* 20. ℣. 10.	3691	Sabb. 61. an. 7.	Quinq. 9. an. 29.
4655 21. 18. A.	3165	839	Amaſias filius Joas ſolium Regni Judæ aſcendit annis regnaturus 29. percuſſit Idumæos anno 12. Regni ſui. Duobus vero annis poſt a Joas Rege Iſrael debellatus eſt. *IV. Reg. XIV.* ℣. 12.	3875	Sabb. 88 an. 2.	Quinq. 13. an. 17.
3598 18. 6. F.	2108	1896	Ammon naſcitur ex Loth, & ejus minore filia, a quo Ammonitæ exorti ſunt, qui diu cum filiis Iſrael pugnaverunt. *Geneſ.* 19. ℣. 38.	2818	ante 14. Sabb. an. 446.	ante 15. Quinq. an. 452.
			Amnon filius David occiſus ab Abſalomo *Vide Abſalom.*			
4851 11. 5. A.	3361	643	Amon filius Manaſſis annis 22. natus patri defuncto, in Regno ſucceſſit, duobus autem annis regnavit, & a ſuis famulis occiſus eſt. IV. *Reg.* XXI. 19.	4071	Sabb. 116. an. 2.	Quinq. 17. an. 17.
4565 5. 4. Ab.	3075	929	Amri Princeps militiæ, Rex a populo conſtituitur, ſed diviſo populo pars altera ipſum Amri, altera vero Thebni ſequebatur, quatuor tandem annis poſtea, mortuo Thebni, ſolus regnavit. III. *Reg* XVI.	3785	Sabb. 75. an. 3.	Quinq. 11. an. 25.
4898 2. 14. E.	3408	596	Ananias contra Jeremiæ vaticinia prophetat, & idcirco poſt duos menſes, videlicet menſe *Thiſri* poſt diem 21. Octobris & ante 21. Novembris nimirum morti occumbit. *Jeremiæ*. XXVIII.	4118	Sabb. 122 an. 7	Quinq. 18. an. 15.
5526 14. 15. D.	4036	Æræ Chriſt. 33	Ananias & Saphira uxor ejus ad verbum S. Petri ſubita morte percutiuntur, quod agri pretium defraudaſſent. *Act.* V. 3. & 10.	4746	Sabb. 212 an. 5.	Quinq. 31. an. 6.
5527 15. 16. C.	4037	Æræ Chriſt. 34	Ananias Chriſti diſcipulus Saulum in via Damaſci ad Chriſtum converſum baptizat. *Act.* IX. ℣. 18.	4747	Sabb. 212 ann. 6.	Quinq. 31. an. 7.
5551 11. 2. A.	4061	Æræ Chriſt. 58	Ananias Sacerdotum Princeps os Pauli Apoſtoli percuti jubet. *Act.* XXIII. 2.	4771	Sabb. 216 ann. 2.	Quinq. 31. ann. 31.
			Ananias, Azarias, & Miſael in fornacem ignis Babylone miſſi ſunt. *Vide Abdenago.*			
5523 11. 22. A.	4033	Æræ Chriſt. 30	Andreas frater Petri ad Apoſtolatum cum aliis vocatur a Chriſto. *Matthæi* IV. 18. An-	4743	Sabb. 212 ann. 2.	Quinq. 31. 3.

(8) Qui cum Prideaux Eſtheris hiſtoriam ſub Artaxerxe Longimano contigiſſe opinantur, Amanis Agagi conde[illegible] annis 57. recentiorem eſſe exiſtimant.

Anni Periodi Græco-Rom. ✱ ⊙	Anni Mundi	Anni ante Christian. Æram		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
5324 8. 3. E.	3834	170	Andronicus a Menelao exoratus contra datam fidem Oniam perfide interimit II. *Machab.* IV. 34.	4544	Sabb. 183 ann. 6.	Quinq. 26[illegible]. an. 49.
4339 3. 6. D.	2849	1155	Anna uxor Elcanæ parit filium Samuelem 1. *Reg.* I. 20.	2559	Sabb. 43[illegible] ann. 1.	Quinq. 6[illegible]. an. 44.
5490 6. 17. G.	4000	4	Anna Prophetiſſa filia Phanuelis ſimul cum Simeone agnovit infantulum Jeſum præſentatum in Templo, & Deum laudavit. *Lucæ* 11. 38.	4710	Sabb. 207[illegible] ann. 4.	Quinq. 30[illegible] an. 19.
5526 14. 15. D.	4036	Æræ Chriſt. 33.	Annas Caiphæ Socer vinctum Jeſum mittit ad Caipham	4746	Sabb. 212[illegible]. ann. 5.	Quinq. 31[illegible]. ann. 6.
5534 22. 4. A.	4044	41	Antiochia Civitas prædicatione Apoſtolorum ad Chriſtum convertitur.	4714	Sabb. 213. ann. 6.	Quinq. 31[illegible]. an. 14.
5319 3. 17. D.	3829	175	Antiochus illuſtris regnare incæpit anno Regni Græcorum 137. poſt annos quinque Ægyptum occupavit, deinde eodem anno diripuit Templi Jeroſolymitani vaſa Sacra. Duobus ab hac invaſione tranſactis annis Civitatem ſuccendit igni anno ſequenti omnes populos ad Græcorum ritum compulit, & Idolum in Templo collocavit, annisque tribus hæc abominatio perduravit, tandem Rex hic improbus annis undecim in Regno completis cum aliquot menſibus mortuus eſt. I. *Mach.* I. & VI. (9)	4539	Sabb. 181[illegible]. ann. 5.	Quinq. 26[illegible]. an. 44.
			Apocalipſis *Vide Joannes*			
5329 12. 7. G.	3839	166	Antiochus Eupator poſt mortem patris ſui Antiochi Epiphanis Regnum ſuſcipit I. *Mach.* VI. ℣. 17.	4549	Sabb. 184. ann. 4.	Quinq. 27[illegible]. ann. 5.
5326 10. 5. B.	3836	168	Apollonius Antiochi Epiphanis dux die Sabbathi plures Judæorum confodit, I. *Mach.* I. ℣. 31.	4546	Sabb. 184[illegible]. ann. 1.	Quinq. 27[illegible]. ann. 2.
4042 14. 13. D.	2552	1452	Arad Rex Chananæorum cum Iſraelitis præliatur. *Numer.* XXI. I.	3262	ante 1a Sabb. ann. 2.	ante 1a Quinq. ann. 8.
3146 14. 10. B.	1656	2348	Arca Noe requievit, ceſſantibus, ac deficientibus diluvii aquis, in uno montium Armeniæ die 17. Menſis ſeptimi, ſcilicet die anni civilis 6. Maii. *Geneſ.* VIII. ℣. 3. & 4.	2366	ante 1a Sabb. an. 898.	ante 1a Quinq. an. 904.
4004 4. 13. C.	2514	1490	Arca fœderis Deo jubente fabricatur in deſerto. *Exodi* XXV. ℣. 10.	3224	ante 1a Sabb. an. 40.	ante 1a Quinq. an. 40.
5491 7. 18. F.	4001	3	Archelaus Herodis Regis filius patri in Regno ſucceſſit. *Matth.* II. 22.	4711	Sabb. 207[illegible]. ann. 5.	Quinq. 30[illegible]. an. 20.

Ari-

(9) Antiochus Epiphanes anno 137. Regni Græcorum deſinente Regnum inchoaſſe dicendus eſt, atque anno 149. ineunte e vita exceſſiſſe. Triplicem inſuper annorum Seleucidarum Epocham in Libris Machabæorum uſurpatam adinvenimus. Primam a Menſe Niſan, quam ab Auctore Lib. I. uſurpatam; ſecundam a menſe Tiſri autumni ſubſequentis, qua uſus eſt Auctor Libri ſecundi, Tertiam tandem, quæ Chaldæorum eſt a Menſe Niſan Veris ſubſequentis exordium habuiſſe tradunt celeberrimi Scriptores, & hanc pariter ab eodem Auctore Libri ſecundi adhibitam fuiſſe, ſive potius a Rege Antiocho patet ex lib. II. *Machab.* Cap. 11 ℣. 33.

Anni Periodi Græco-Rom. * ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christ.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
5553 11. 3. G.	4063	Æræ Chriſt. 59	Ariſtarchus Pauli diſcipulus Epheſi perſecutionem patitur. *Act.* XIX. 29.	4772	Sabb. 216. an. 4.	Quinq. 31. an. 31.
			Arphaſad Rex Medorum, de quo in Libro Judith, victus eſt a Nabuchodonoſore juxta hypotheſim noſtram integro anno antequam Achior ad Deum converteretur. *Vide Achior.*			
5353 9. 13. D. C.	3863	141	Arſaces Rex Perſidis & Mediæ Demetrium Regem ſuperat, & in cuſtodiam detrudit. I. *Mach.* XIV. 2. Iſte Arſaces fuit Mitridates Pampatu filius.	4573	Sabb. 187. ann. 7.	Quinq. 27. an. 29.
4972 20. 12. D.	3482	522	Artaxerſes, de quo in *Cap.* 4. *Lib.* I. *Eſdræ* ℣. 7. eſt idem cum *Oropaſte* apud Juſtinum *Smerde* apud Herodotum, *Sphendadate* apud Creſiam. Hic regni uſurpator Epiſtolas accepit ut templi ædificationem impediret, quod & præſtitit. *Loco Eſdræ cit* ℣. 23.	4192	Sabb. 133. ann. 4.	Quinq. 19. an. 40.
4539. 7. 16. F.	3049	955.	Aſa filius Abiam, ei ſuccedit in Regno annis 41. regnaturus. III. *Reg.* XV 10. Aſael. *Vide Joab.*	3759	Sabb. 71. ann. 5	Quinq. 10. an. 48.
			Aſarhaddon Sennacheribbi filius, Patri confoſſo ſuccedit in regno. IV. *Reg.* XIX. ℣. 37. annisque 39. regnavit. *Vide Adramelech.*			
3719 3. 16. D.	1289	1715	Aſenetha Putipharis filia nuptit Patriarchæ Joſepho, quæ peperit ei Ephraim, & Manaſſem. *Geneſ.* XLI. ℣. 45.	2999	ante 1. Sabb. a. 265.	ante 1. Quinq. a. 271.
5305 17. 8. A. G.	3815	189	Aſiæ populi ſubjugantur a Romanis I. *Machab.* VIII ℣ 6. *Duce* L. Scipione, inde dicto *Aſiatico*.	4525	Sabb. 181 ann. 1	Quinq. 26. an. 30.
4980 27. 19. B.	3490	515.	Aſſuerus Eſtheris, ſanctam illam fœminam in uxorem ducit. *Eſtheris Cap.* II ℣. 16. anno 7. Regni ſui, menſe 10., qui vocatur *Tebeth*, noſtroque Februario ex parte reſpondet. (10)	4199	Sabb. 134. ann. 5	Quinq. 19. an. 48.
4784 18. 14 A.	3294	710	Aſſyriorum exercitus ſub Sennacheribo diſpergitur, & perimitur ab Angelo. IV. *Reg Cap.* 19. ℣. 35.	4004	Sabb. 106. ann. 5.	Quinq. 15. an. 48.
4610 12. 11. A.	3120	884.	Athalia filia Achabi filii Amri interfecit regios filios, ſolium aſcendit, & ſex integros annos regnavit. IV. *Regum. Cap.* XI. ℣ 4.	3830	Sabb. 81. ann. 6.	Quinq. 12. an. 21.
5355 11. 15. A.	3865	139.	Athenobius anno Græcorum 174. miſſus eſt ab Antiocho Sidete ad Simonem Judæorum Pontificem, ut cum eo tractatum haberet. I. *Mach* XV 28.	4575	Sabb. 188. ann. 2.	Quinq. 27. an. 31.
4019 21. 1. C. B.	2559	1445	Aza Calebi filia nuptui traditur Othonieli Cenez, qui fuit frater Calebi, filio *Joſue*. XV ℣. 17	3269	Sabb. 1. ann. 5.	ante 1. Quinq. ann. 1.

Aza.

(10) Qui ſub Artaxerſe Longimano Eſtheris hiſtoriam reponunt, ad annum Mundi 3546. & ante Æram Chriſtianam 458. eamdem rejiciunt. Ita Pideriums & alii Chronologi.

Anni Periodi Græco-Rom. * (a)	Anni Mundi	Anni ante Æram Chriſtian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenalium
4684 12. 9. G.	3194	810.	Azarias qui & Ozias dicitur II. *Paralip.* XXVI ℣ 1 filius Amaſiæ ſolium Regni aſcendit, & annis 52. regnavit. IV. *Reg.* XV ℣ 2. (11)	3904	Sabb. 92. ann. 3.	Quinq. 13. an. 45.
4553 21 11. C. B.	3063	941.	Azarias filius Oded Propheta mittitur ad Regem Aſa. II. *Paralip. Cap.* XV. ℣ 2.	3773	Sabb. 73 ann. 5.	Quinq. 11. an. 13.
4249 25. 11. E. D.	2759	1245	BAalis Altarea Gedeone deſtruitur, ac lucus ſuccidiur, jubente Domino *Judic.* XVI. ℣ 27.	3469	Sabb. 30. ann. 2	Quinq. 5. ann. 3.
4446 26. 18. C.	2956	1048	Baana, & Rechab Isboſethum Saulis filium perfide occidunt, ſed a Davide enecari, atque ſuſpendi jubentur. II. *Reg.* IV 12	3666	Sabb. 58. ann. 3.	Quinq. 9. ann. 4.
4541 9. 18. D. C	3051	953	Baaſa filius Ahiæ Iſſacarita Nadabum Iſraelis Regem occidit, ejuſque Regnum occupavit, tota Jeroboami ſtirpe deperdita, ac per annos viginti quatuor regnavit. III. *Reg.* XV 28. *& ſeqq.*	3761	Sabb. 129. ann. 1	Quinq. 11. ann. 1.
4888 20. 4. D.	3398	606.	Babylonicæ captivitatis initium, quæ annis ſeptuaginta duratura erat, deſumendum eſt ab anno 4. Joakimi Regis Judæ	4108	Sabb. 121. ann. 4.	Quinq. 18. ann. 5.
			Bacchides Dux Demetrii Hieroſolymam mittitur, & Alcimum in Pontificatu confirmatum ſibi in ſocium adſciſcit. I *Mach.* VII. 5. *Vide Alcimus.*			
4042 14. 13. D.	2552	1452	Balaam a Moabitarum Rege ut Dei populo maledicat acceſſitur, ipſe autem, ita volente Deo, fauſta emittit vaticinia improbum conſilium proponit, ac tandem in bello Madianitico, & ipſe occiditur *Numer. Cap.* XX. 1. *& ſequent.*	3262	ante 1 Sabb. ann. 2.	ante 1 Quinq. ann. 8.
			Balac Rex Moabitarum Balaamum acceſſivit. *Vide Balaam*			
4939 15. 17. C.	3449	555.	Balthaſar Evilmerodaci filius, & Nabuchodonoſoris nepos, qui apud Scriptores *Nabonidus*, *Labynitus*, *Nabaunidochus*, & *Belshaſar* dicitur, Regnum aſſumit, illudque 17. annis adminiſtrat. Convivium magnificentiſſimum cum vaſis ſacris ex Hieroſolymis aſportatis inſtruit, incognita manus in pariete ſcribit, & eadem convivii nocte interimitur. *Danielis* V. ℣ 30. moritur ergo, & Imperium Babylonicum extinguitur anno mundi 3466.	4159	Sabb. 128. ann. 6.	Quinq. 19. ann. 7.

(11) Libro IV Regum Cap. XV ℣. 1. dicitur Azarias anno vigeſimo ſeptimo Jeroboami Regis Iſrael, regni gubernium inchoaſſe Veruntamen Amaſias Pater Azariæ annis 29. regnavit ex IV Regum Cap. 14. ℣ 2. Jeroboam autem regnare cœpit anno Amaſiæ 15. ex eodem loco Regum ℣ 23. non ergo videtur Azarias ſuſcepiſſe Regni gubernium anno 27° Jeroboami, ſed 14° proindeque Mundi anno non 3194 ſed potius 3179.
Nodum hunc diverſimode reſolvunt Chronologi: alii etenim duplex Regni initium Jeroboamo conſtituunt, quorum unum eſt, cum vivente adhuc Joas patre ejus Proregis fungebatur officio, ſicque per annos undecim vel duodecim perſeveravit, donec patre defuncto ſolus Sceptrum tenuit. Alii vero interregnum in Judæ Regno per undecim, vel duodecim annos agnoſcunt, ſcilicet ab anno 15. Jeroboami uſque ad annum 27 item id autem interregni Azariæ tribuitur, & inter annos ſui Dominii computatur. Alteram amplectimur ſententiam Chronologicam temporis diſpoſitionem noſtram ſubſiſtere compertum eſt.

Anni Periodi Græco-Rom. * ☉	Anni Mundi	Anni ante Christ. Æram.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
5520 8 9. E.	4030	Æræ Chriſt. 27.	Baptiſmum ab Joanne ſuſcepit Chriſtus Servator noſter in Jordane, cum eſſet quaſi annorum triginta, ſicque illuſtris patefactio totius ſacroſanctæ Trinitatis *Matthæi* III. 19. & 17.	4740	Sabb. 211^{l}. ann. 6.	Quinq. 30^{a}. an. 49.
5538 26. 8. C.	4048	Æræ Chriſt. 45.	Barieſu Magus, & Pſeudo-propheta oculis orbatur a Deo per Apoſtolum Paulum, quod Proconſulem a fide conaretur avertere. *Act* XIII. ℣ 11.	4758	Sabb. 214^{s}. ann. 3.	Quinq. 31^{a}. an. 18.
5526 14. 15. D.	4036	Æræ Chriſt. 33.	Barnabas, qui antea vocabatur Joſeph, genere Levita, Cyprius Patria, vendito agro tulit ad pedes Apoſtolorum pretium, & officium Apoſtolicum poſtea ſuſcepit cum Paulo *Act.* IV 37.	4746	Sabb. 212^{l}. ann. 5	Quinq. 31^{a}. ann. 6.
4888 19. 3 E.	3398	607	Baruch Jeremiæ Amanuenſis ſcribit in volumine Libri verba Domini per os Jeremiæ facta anno 4. Joakim Regis Juda, quod quidem volumen anno ſequenti Rex Joakimus combuſſit, menſis 9^{i} *Casleu* die 28. circa diem videlicet 21^{a}. Februarii. *Jeremiæ* XXVI.	4107	Sabb. 141^{l}. ann. 4	Quinq. 18^{a}. ann. 5.
4471 25. 5. G.	2981	1023	Berzellai Galaadites cibaria Regi David administrat, Regios honores renunciat, altaque viri optimi digna exhibet ſpecimina. Lib. II. *Regum Cap.* XIX. ℣ 32. *& ſeqq.*	3691	Sabb. 61. ann. 7.	Quinq. 9^{a}. an. 29.
4932 8. 10. E.	3442	562	Belis, & Draconis hiſtoriam, quæ Danielis XIV enarratur ad initium Regni Evilmerodaci contigiſſe opinatur Vitrè.	4152	Sabb. 127^{i} ann. 6.	Quinq. 19^{a}. an. 49.
4658 14. 2. D.	3168	836	Benadad filius Hazael Regis Syriæ in Patris defuncti locum ſufficitur, & tribus prælius a Joas Rege Iſrael vincitur. IV. *Reg.* XIII. 25.	3878	Sabb. 88^{l}. ann. 5.	Quinq. 13^{a}. an. 20.
3764 16. 1 B.	2274	1730	Beniamin filius Jacob naſcitur ex Rachele in Bethele. *Geneſ.* XXXV. 17.	1984	ante Is Sabb. an. 280.	ante Is Quinq. an. 286.
			Beniamitæ ob violatam Levitis uxorem a reliquis Tribubus Iſrael dire puniuntur *Judic.* XX 48. & XXI. I. Tempore anarchiæ in populo Iſraelis inter annum mundi. videlicet 2585. & 2591. *Antonius Vitrè.*			
4459 11. 12. A.	2069	1035	Bethsabea uxor Uriæ cognoſcitur a Davide, concipit filium, & ab eodem, interempto mulieris marito, ducitur in uxorem. *Lib. Reg.* II. *Cap.* II.	3679	Sabb. 60 ann. 2.	Quinq. 9^{r}. ann. 17.
			Bethſamitæ puniuntur quod Arcam Dei conſpexerint, dum in domum Aminadab transferebatur. *Vide Abinadab.*			
			CAin naſcitur anno mundi primo. *Geneſ. Cap.* IV. 1. *Vide Mundus.*			
1815 27 9. B.	325	3679	Cainam natus eſt quartus ab Adam, annis victurus 910. *Cap.* V. *Geneſ.* ℣℣. 9. & 14. Ca-	1035	ante Is Sabb. a. 2229.	ante Is Quinq. a. 2235.

Anni Periodi Græco-Rom. ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
3964 20. 11. D.	2474	1530	Caleb filius Jephone natus eſt in Ægypto annis 39., antequam populus ſub Duce Moſe inde egrederetur, hic ad explorandam terram miſſus eſt, ſuitque fidelis. *Numer.* XIII. 18.	3184	ante 10 Sabb. an. 80.	ante 1i Quinq. an. 86
4513 11. 19. 4.	3023	981	Camos idolo Moabitarum Salomon templum ædificat, cum jam ætate provectus eſſet III. *Reg.* XI. circa annum ætatis 53. *Antonius Vitrè*.	3733	Sabb. 67. ann. 7.	Quinq. 10. an. 22.
5489 5 16. B. A.	4000	5.	Chriſtus Servator verus Dei filius, & verus homo poſt novem a ſua conceptione Spiritus Sancti opera in utero Virginis Mar·æ ſacta naſcitur in Bethelem Judææ eo ipſo anno, quo edictum a Cæſare Auguſto prod·t, ut deſcriberetur totus Romanus orbis, quæ quidem deſcriptio prima facta eſt Præſidente Syriæ Cyrino. *Luce. Cap.* II. ℣. 1. (12)	4709	Sabb. 207. ann. 3.	Quinq. 30. an. 18.
5545 5. 15. B. A.	4055	Æræ Chriſt. 52.	Concilium Apoſtolorum Hieroſolymis habitum eſt, quo abrogata ſunt legalia *Act.* XV. 6.	4765	Sabb. 215. an. 3.	Quinq. 31. an. 25.
5534 22. 4. A.	4044	Æræ Chriſt. 41	Cornelius Centurio ab Angelo monitus baptiſmum a Petro Apoſtolo ſoſcipit. *Act.* X. 9.	4754	Sabb. 213. an. 6.	Quinq. 31. an. 14.
4894 26. 10. C.	3404	600.	Cyaxares II. Aſtyagi, qui Aſſuerus dicitur *Danielis* IX. ℣. 1. naſcitur, iſte fuit Darius ille Medus, qui Balthaſarem occidit. *Vide Baltaſar*.	4114	Sabb. 122. an. 3.	Quinq. 18. an. 11.
4895 11. 13. A.	3405	559.	Cyrus Perſa naſcitur, Anno ætatis 63. Orientis Monarchia potitus Judæis in univerſo Regno ſuo verſantibus poteſtatem fecit in patriam revertendi, completis annis captivitatis ſeptuaginta. Ab eodem illo anno, qui eſt mund. 3468. primum hujus Monarchæ annum deducit Sacra Scriptura. I. *Eſdræ Cap.* I. ℣. 1.	4115	Sabb. 122. an. 4.	Quinq. 18. an. 12.
4746 26. 3. C.	2256	1748	DAN filius Jacobi Patriarchæ naſcitur ex Bala Rachelis ancilla. *Geneſ.* XXX. ℣. 5. & 6.	2966	ante 1 Sabb. a. 298.	ante 1 Quinq. a. 304.
			Danitæ, dum anarchia in populo Iſraelis habebatur, Civitatem Lais occuparunt, ſuaſque in ea ſedes collocarunt. *Judic.* XIX. 28. *Vide Beniamitæ*.			
			Daniel Propheta ex ſemine Regio natus in captivitatem puerulus a Nabuchodonoſore adducitur ſub anno Joakimi Regis 4. *Vide Babylonicæ captivitatis*.			
4957 5. 16. B. A.	3467	537.	Poſt LXX. hebdomadas Chriſtum venturum prædicit, de quibus videatur *Commentarium Biblicum Pag.* 170. *primæ partis hujus Voluminis*	4177	Sabb. 131. an. 3.	Quinq. 19. an. 25.

Darius

(12) Quam variæ ſint Chronologorum ſententiæ circa annum, quo verum Jeſu Chriſti natale ſecundum carnem contigit omnibus notum eſt. Eam nos amplectimur quam præclariſſimi Scriptores tenuerunt, quæque annum omnibus inſignitum characteribus, qui ex divinis literis vero anno Natali Chriſti convenire deprehenduntur deſignat. Videantur Pagius, Uſſerius, Antonius Vitrè, aliique Chronologi, & Critici, a quibus etiam argumenta in oppoſitum convelluntur, præſertim ab Hyacinto de Graveſon *Diſſert. 6 de Myſteriis, & annis Chriſti*.

Anni Periodi Græco Rom. * ⊙	Anni Mundi	Anni ante Æram Christian.		Anni Periodi Julian.	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenarii
4015 21. 4. C. B.	3455	549.	Darius Hiſtaſpis filius naſcitur. Poſt annos 28. interemptis Magis, Regnum Perſarum conſequitur, anno autem ſecundo Regni ejus ſua vaticinia ediderunt Aggæus, & Zacharias. Ab hoc repudiatam Atoſſam Cyri filiam, & *Vaſti* in Libro Eſtheris nuncupatam, atque Eſtherem ipſam ſibi deſponſaſſe arbitramur cum Uſſerio.	4165	Sabb. 129ᵘˢ. an. 5.	Quinq. 19ᵘˢ. an. 13.
5071 7. 16. F.	3581	423.	Darius Nothus, qui antea *Ochus* dicebatur Regnum Perſarum obtinet, ipſumque annis 19. rexit. Iſto imperante Dario Templum Samariticum ædificatum eſt, quemadmodum diximus in *Nota* (18) *Pagin.* 454. I *Volum. Diſquiſit.*	4291	Sabba. 147ᵘˢ. an. 7.	Quinq. 21ᵘˢ. an. 41.
5158 10. 8. E.	3668	336	Darius Codomanus, de quo I. *Mach. Cap.* I ℣. I Imperium Perſarum occupat Anno 4° ſui Imper. ab Alexandro Macedone ingentem in ſuo Exercitu cladem perpeſſus eſt, cum decem equitum millia, peditum autem ad 90. millia cecidiſſe referat Arrianus. Ex parte autem Alexandri quatuor, & quingenti ſaucii fuere, triginta, & duo ex peditibus deſiderati ſunt, ex equitibus 150. interfecti. Pugnam hanc in Menſe Macmacterione, qui initium habuit circa finem Octobris noſtri, juxta ea, quæ ſuperius *Num.* XVI. hujus Libelli ex Uſſerio tradidimus, fuiſſe commiſſam ſcribit Diodorus Siculus. Duobus ab iſta pugna decurſis annis Darius a Beſſo Bactrianorum Satrapa, aliiſque comitibus telis confoditur, vitamque finit. *Curtius Lib.* 5. *Cap.* 15.	4378	Sabb. 160ᵘˢ. an. 1.	Quinq. 23ᵘˢ. an. 30.
4309 17. 19. A. G.	2919	1085	David filius Iſai vel Jeſſe naſcitur in Bethlehem Judæ. Anno ætatis ſuæ 22°. ungitur a Samuele in Regem Iſrael. Anno 30. Sauli in Regno ſuccedit, annoſque regnavit quadraginta, & mortuus eſt. III. *Regum Cap.* 2. ℣. 11.	3629	Sabb. 53ᵘˢ. an. 2.	Quinq. 8ᵘˢ an. 16.
3764 16. 1. B.	2274	1730	Dina Jacobi filia anni circiter quindecim nata cum egrederetur ad videndas mulieres regionis rapitur a Sichem, & violatur, qua de re a filiis Jacob occiſi ſunt Sichimitæ, eorumque Civitas devaſtata. *Geneſ.* XXXIV. ℣. 26.	2984	ante 1ᵘᵐ Sabb. a. 280	ante 1ᵘᵐ Quinq. a. 286.
5513 13. 4 F. E.	4063	Æræ Chriſt. 60	Druſilla Herodis Agrippæ filia, uxor poſtea Felicis Præſidis Paulum evangelicam doctrinam prædicantem audivit. *Act.* XXIV. 24. Hæc Druſilla diverſa eſt ab altera Druſilla, quam pariter Felix uxorem habuit.	4773	Sabb. 216ᵘˢ. an. 4.	Quinq. 31ᵘˢ. an. 33.
3658 22. 9. A.	2168	1836	EDom, qui & Eſau ſimul cum Jacob naſcitur ex Iſaac, & Rebecca, annum ætatis agente ſexageſimum Iſaaco cum in lucem editus eſt. *Geneſ.* XXV. 26.	2878	ante 1ᵘᵐ Sabb. a. 386.	ante 1ᵘᵐ Quinq. a. 392.

Ela

Anno Periodi Græco-Rom. * ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christ.		Anni Periodi Jubilæi	Anni Sabbaticorum.	Anni Quinquagenariorum
4564 4. 3. C.	3074	930	Ela filius Baaſæ Regis Iſrael defuncto Patre Regnum ſuſcepit, annisque duobus regnavit. III. *Reg.* XVI.	3784	Sabb. 75. an. 2.	Quinq. 11ª. an. 24.
			Eleazarus Aaronis filius in Pontificatu Patri ſucceſſit eo anno quo mortuus eſt Aaron. Vide *Aaron*.			
4049 21. 1 C. B.	2559	1445	Eleazarus ſimul cum Joſue terram promiſſionis dividit inter Tribus Iſrael. *Joſue.* XIV 1. poſt undecim circiter annos moritur	3169	Sabb. 1. an. 5	ante 1ª Quinq. an. 1.
5206 2. 18. B.	3716	288	Eleazarus Oniæ I. filius, & Simonis juſti frater, ei ſuccedit in Pontificatu. Sub iſto Pontifice verſio Græca Sacrorum Bibliorum facta creditur a LXXII Interpretibus, de qua vide *Notam* (23) *ad paginam* 165 *primi Volum. Diſquiſit. Biblic.*	4426	Sabb. 165. an. 7.	Quinq. 24ª. an. 29.
5239 7. 13. F.	3749	255	Eleazarus, qui poſtea Judæorum Sacerdos, alius ab Eleazaro Oniæ I. filio, naſcitur. Poſt annos 90. ſub Antiocho Epiphane ſimul cum ſeptem Machabæis illuſtre Martyrium pro religione ſubiit II. *Mach.* 6.	4459	Sabb. 171. an. 5.	Quinq. 25ª. an. 13.
5331 17. 12. A. G.	3841	161	Eleazarus cognomento Avaran Judæ Machabæi frater Elephantem thorace regio loricatum occidit, & ſub eodem occubuit. I. *Mach* VI. 42. duobus annis poſt Eleazari, & Machabæorum Martyrium.	4551	Sabb. 184. an. 6.	Quinq. 27ª. an. 7.
4279 9. 13. D. C.	2790	1205	Eli Sacerdos naſcitur, annis 98. vixit, & & mortuus eſt anno Mundi 2888. I. *Reg.* IV 15.	3499	Sabb. 34. an. 5.	Quinq. 5ª. an. 34.
4884 26. 19. E.	3394	610	Eliacim Joſiæ filius, mutato ejus nomine in *Joakim* a Pharaone Nechao Ægypti Rege conſtituitur Rex in Jeruſalem, & undecim annis regnavit IV. *Regum* XXIII. 34.	4104	Sabb. 120. an. 7.	Quinq. 18ª. an. 1.
4598 10. 18. B.	3108	896	Elias Propheta zelo veræ Religionis, & caſtimonia inſignis poſt innumera patrata miracola igneo curru alio translatus a Deo eſt IV. *Reg.* XI	3818	Sabb. 81. an. 4.	Quinq. 12ª. an. 9.
5488 4. 15. C.	3999	6	Eliſabeth Zachariæ uxor concepit Joannem Baptiſtam Domini præcurſorem. *Lucæ* I. 24.	4708	Sabb. 207. an. 3.	Quinq. 30ª. an. 18.
4587 27. 7. B.	3097	907	Eliſæus filius Saphat ungitur Propheta ab Elia annis circiter ſex antequam Benadad Rex Syriæ expeditionem contra Regem Achab committeret III. *Reg.* XIX. 19. & tandem anno mundi 3165. S. Propheta vitam finivit.	3807	Sabb. 78. an. 4	Quinq. 11ª. an. 47.
4319 11. 5. A.	2830	1175	Elon Zabulonita conſtituitur Judex Iſraelis, ac per annos decem populum rexit *Judic.* XII. ℣. 11.	3539	Sabb. 40. an. 3.	Quinq. 6ª. an. 25.

Anni Periodi Græco-Rom. ✱ ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Chriſt.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
2112 16. 1. 8.	622	3382	Enoch natus eſt anno 162°. Jared Patris ſui, cumque in mundo 365. annis permanſiſſet alio a Deo translatus fuit.	1332	ante 10 Sabb. a. 1032	ante 14 Quinq. a. 1038
1725 27. 9. 1.	235	3679	Enos filius Seth naſcitur annum agente 105 patre ſuo, vixit autem Enos annos 905. *Geneſ.* V. 11.	1035	ante 16 Sabb. a. 2319	ante 18 Quinq. a. 2325
5557 17. 8. A. G.	4068	Æræ. Chriſt. 64	Epaphroditus a Philippenſibus Romam miſſus, inde ad eoſdem Pauli Epiſtolam transfert. *Philipp.* II. 25.	4777	Sabb. 217ᵘ. an. 2	Quinq. 31ᵘ. an. 38.
			Eſarhaddon idem eſt ac *Aſſarhaddon*, de quo ſuperius.			
			Eſau, filius Iſaac, idem cum *Edom*.			
5027 19. 10. 1.	3537	467	Eſdras anno ſeptimo Artaxerſis Longimani die 1 Menſis primi, nempe circa diem 22. Aprilis cum magna Judæorum multitudine e Babylonia Judæam verſus proficiſcitur. *Lib.* 1. *Eſdræ Cap.* 7. ℣ 7.	4247	Sabb. 141ᵘ. an. 3.	Quinq. 20ᵘ. an. 46.
			Eſther. *Vide Aſſuerus*.			
4932 8. 10. 1.	3442	562	Eviimerodach Nabuchodonoſoris filius Patri in Regno ſuccedit circa diem 25 Aprilis, biduo poſt Jechoniam, ſeu Joachin e carcere educit, magniſque honoribus afficit IV. *Reg. Cap.* XXV 27.	4152	Sabb. 127ᵘ. an. 6.	Quinq. 19ᵘ an. 49.
5553 13. 4. 1. 1.	4063	Æræ. Chriſt. 60	Euthycus adoleſcens e Cœnaculo precipitatus, & mortuus vitæ a Paulo reſtituitur. *Act.* XX. ℣. 9.	4773	Sabb. 216ᵘ. an. 4.	Quinq. 31ᵘ. an. 33.
4742 14. 10. D.	3252	752	Ezechias Achaz filius naſcitur. Ultimo anno Regni Achaz, aſciſcitur in Imperii conſortium, unde IV. *Regum Cap.* XVIII 1. & 2. regnaſſe dicitur ab anno 3. Oſeæ Regis Iſrael annis 29. in Jeruſalem. Anno 14. Regni Ezechiæ factum eſt ſolemne prodigium de ſolis retrogradatione, ſ. licet anno Mundi 3291 IV. *Reg.* XX. ℣ 6.	3962	Sabb. 170ᵘ. an. 5.	Quinq. 15ᵘ. an. 6.
4899 3. 1. D.	3409	595	Ezechiel poſt 30. annos a reſtitutione divini cultus, Joſiæ Regis anno 18 facta, anno 5 transmigrationis Regis Joachin, die 5. Menſis quarti, quæ juxta Ulſſerium reſpondet diei 24. Julii prophetare cœpit, annisque hoc in munere 22. perſeveravit, juxta Antonium Vitrè, vel ſaltem 20. juxta ea, quæ tradidimus in Nota 141 ad Paginam 518. *I. Voluminis Diſquiſitionum*	4119	Sabb. 123 an. 1.	Quinq. 18ᵘ. an. 16.
			Felix Judeæ Præſes Paulum ab Judæis accuſatum ſuſcepit, & judicium diſtulit, ac tandem ipſum audit ſimul cum Druſilla uxore ſua. Vide *Druſilla*.			
5556 19. 10. 1.	4066	Æræ Chriſt. 63	Feſtus duobus annis poſtea Felici ſucceſſit in Judææ guberno, qui Paulum ſimul cum Agrippa Rege audivit, ac tandem eum ad Cæſarem miſit. *Act.* XXVII. 1	4776	Sabb. 216ᵘ. an. 7.	Quinq. 31ᵘ. an. 36.

Gaal

Anni Periodi Græco-Rom. * ⊙	Anni Mundi	Anni ante Christ. Æram		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
4261 9. 4 D. C.	2771	1233	GAal filius Obed comurationem contra Abimelechum excitavit *Judic.* IX. ℣ 26.	3481	Sabb. 31. an. 7.	Quinq. 5. an. 15.
4043 15. 14. C.	2553	1451	Gabaonitæ aſtu quodam ſibi provident coram Joſue, ſed ad ſervilia officia pro domo Dei obeunda deputantur *Joſue* IX. ℣. 9. & 23	3263	ante 1. Sabb. an. 1	ante 1. Quinq. an. 7.
4789 5. 19. B. A.	3299	705	Gabelus pecuniam ſolvit Tobiæ, atque ſuadente Raphaele Archangelo ad nuptias Tobiæ junioris acceſſit *Tobiæ* IX. ℣ 6.	4009	Sabb. 107. an. 3.	Quinq. 15. an. 4.
5388 4. 15 C.	3998	6	Gabriel Archangelus mittitur ad Zachariam Eliſabethæ Maritum, atque ex ea Joannem Præcurſorem Domini naſciturum enunciat. *Lucæ* I. ℣ 11. ſex autem circiter menſibus poſtea fit Annunciatio B. V Mariæ.	4708	Sabb. 207. an. 2.	Quinq. 30. an. 17.
3747 27. 3. B.	2257	1747	Gad filius Jacob ex Zelpha naſcitur. *Geneſ.* X. ℣ 10.	2967	ante 1. Sabb. a. 297.	ante 1. Quinq. a. 323.
4434 14. 6. D.	2944	1060	Gad Propheta monet Davidem, ut ex Maſpha Moabitarum revertatur in terram Juda I. *Reg* XXII. 5 poſt annos 43. mundi 2987. idem Propheta Davidi optionem belli, vel famis, vel peſtis proponit	3654	Sabb. 56. an. 5.	Quinq. 8. an. 41.
5526 14. 15. D.	4036	Æræ Chriſt 33	Gamaliel S. Pauli magiſter, ut nonnullis videtur, loquitur pro Apoſtolis in Phariſæorum Concilio. *Actorum.* V 34.	4746	Sabb. 212. an. 5.	Quinq. 31. an. 6.
			Gedeon Judex, & liberator Iſraelis conſtituitur, atque Altare Baal evertere jubetur Vide *Baal.* Præfuit Iſraeli annis 40. *Vide Notam ad pag.* 436. 1 *Volum.*			
4004 4. 13. C.	2514	1490	Gerſonitis ex Tribu Levi officium excubiarum in Tabernaculo præſcribitur. *Numer.* III. ℣. 25.	3224	ante 1. Sabb. an. 40.	ante 1. Quinq. an. 46.
4604 12. 1 G.	3114	894	Giezi Eliſei diſcipulus ob receptam pecuniam lepra percutitur. IV *Reg.* V 27.	3824	Sabb. 80. an. 7.	Quinq. 12. an. 15.
4906 10. 3. B.	3417	588	Godolias filius Ahicam conſtituitur præfectus reliquiis Judæorum, qui a Nabuchodonoſore in ſervitutem tranſlati non fuere, ſed in ſeptimo menſe, ſcilicet poſt diem 23. octobris ab Iſmaele filio Nathaniæ occiditur. IV *Reg.* XXV. 25.	4126	Sabb. 124. an. 2.	Quinq. 18. an. 24.
4885 17. 1. A. G.	3395	609	HAbacuc Propheta ſub principio Regni Joakimi propheticum munus obiviſſe creditur ab Uſſerio, Antonio Vitré, & Prideauxio.	4105	Sabb. 121. an. 1.	Quinq. 18. an. 2.
			Hazaelis Regis Syriæ Copiæ Judam, & Jeruſalem invadunt, maximumque eis damnum inferunt anno I. Regni Amaſiæ. Vide *Amaſias.*			

Ha-

Anni Periodi Græco-Rom. ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbatiſmorum	Anni Quinquageſimarum
4610 21. 11. A.	3120	884	Hazael Benadadum Syriæ Regem in lecto ægrotantem ſuffocavit, regnavitque pro eo IV *Reg.* VIII Hazael autem annis circiter 44. regnavit, eique poſtea ſucceſſit filius ſuus Benadad IV. *Reg.* XIII 24.	3830	Sabb. 81. an. 6.	Quinq. 12[a] an. 21
3215 25. 1. A. D.	1725	2281	Heber filius Sala natus eſt cum ejus Pater annos ageret 30. annis quatuor Abrahamo ſuperſtitit, ac tandem cum annos 464. vixiſſet mortuus eſt.	2433	ante 10 Sabb. a. 831.	ante 12 Quinq. a. 837
5317 1. 15. G. F.	3828	177	Heliodorus Seleuci Regis miniſter flagellis ab Angelis ceditur, & Oniæ III. Judæorum Pontificis orationibus liberatur. II. *Machab.* III. ℣. 26.	4537	Sabb. 182. an. 7	Quinq. 26. an. 43
			Herodes occidit infantes in Bethlem, & finibus ejus anno, quo natus eſt Chriſtus ſed incæpto anno Mundi 4002. *Vide Chriſtus*.			
5537 25. 7. E. D.	4047	Æræ Chriſt. 44.	Herodes Agrippa Jacobum fratrem Joannis gladio percuſſit *Act.* XII. ℣. 2. eodem anno percuſſus ab Angelo, a vermibus eroſus obiit.	4757	Sabb. 214 an. 2.	Quinq. 31. an. 17.
5532 20. 2. D.	4042	Æræ Chriſt. 39.	Herodes Antipas Philippi fratris ſui uxorem ſibi rapuit, Joannem decollari juſſit in carcere, & tandem Chriſto Redemptori illuſit Sed poſt annos octo ab obtruncato Joanne, ſex vero annis ab illuſo Chriſto in perpetuum exilium cum ſua Herodiade compellitur.	4752	Sabb. 213. an. 4.	Quinq. 31. an. 12.
			Hierombalus *Vide pag.* 22. I. *Voluminis Diſquiſit.*			
			Holophernes Bethuliam obſidione circumdat, & ab Juditha obtruncatur *Vide Achior*			
4209 13. 9. F. E.	2719	1285	JAbin Rex Chanaan oppreſſit Iſraelitas, qui a Barako duce profligatus eſt. *Judic.* IV. 15.	3429	Sabb. 141. an. 4.	Quinq. 4. an. 12.
3658 22. 9. A.	2168	1836	Jacobus filius Iſaac naſcitur ſimul cum Eſau ætatis annum 60. agente eorum patre. Annis natus 77. benedictionem paternam ſurripuit ex Matris conſilio, inde ad Labanum in Meſopotamiam proficiſcitur, ibidem annis 20. commoratur, in Chananitidem revertitur; poſt annos 33. in Ægyptum deſcendit cum tota familia, ibidemque annos vixit 17. unde ætatis ſuæ 147. anno mortuus eſt nempe mundi 2315.	2878	ante 10 Sabb. a. 386.	ante 35 Quinq. a. 392.
5556 16. 7. B.	4066	Æræ Chriſt. 63	Jacobus minor filius Alphæi Hieroſolymorum Epiſcopus, & Author Epiſtolæ Catholicæ, ab Anano Pontifice Judæorum accuſatus, & morti damnatus fuit	4776	Sabb. 216 an. 7.	Quinq. 31. an. 36.
5524 12. 13. E.	4034	Æræ Chriſt. 31.	Jacobus, & Joannes a Chriſto vocantur ad Apoſtolatum, tredecim annis poſt, Jacobus occiditur ab Agrippa	4744	Sabb. 212. an. 3.	Quinq. 31. an. 4.

Jair

Anni Periodi Græco-Rom. * ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
4284 4. 8. C.	2795	1210	Jair Galaadites factus eſt Iſraelis Judex, atque annis 22. populum rexit *Judic.* X. ℣ 3	3504	Sabb. 35us. an. 3.	Quinq. 5us. an. 39.
5333 17. 12. A. G.	3844	161	Jambri filii die nuptiarum occiduntur a fratribus Judæ Macchabæi quod Joannem cum ſociis enecaviſſent. I. *Mach.* IX. 38.	4553	Sabb. 185us. an. 2	Quinq. 27us. an. 10.
3046 26. 5. C.	1556	2448	Japhet filius Noe naſcitur annis 100. ante generale diluvium. *Geneſ.* V. 32.	2266	ante 1i Sabb. a. 998.	ante 1i Quinq. a. 1004
1950 22. 11. A.	460	3544	Jared filius Malaleel natus eſt cum ejus Pater annum ætatis 65. ageret. Vixitque Jared annis 962. *Geneſ.* V. 20.	1170	ante 1i Sabb. a. 2094	ante 1i Quinq. a. 2100
5319 3. 17. D.	3829	175	Jaſon Simonis II. Pontificis filius oblata pecunia Antiocho Epiphani Sacerdotium Summum invadit, in quo per triennium perſeverat, deinde expellitur II. *Mach.* IV. 10. 26.	4539	Sabb. 182 an. 5	Quinq. 26us. an. 34.
5365 21. 6. C. B.	3875	129	Idumæi ab Joanne Hyrcano victi circumciſionem recipiunt, & inter Judæos cooptantur. *Joſephus Lib.* 13. *Antiquit. Cap.* 17.	4585	Sabb. 189us. an. 5.	Quinq. 27us. an. 41.
4877 9. 12. D. C.	3387	617	Jechonias Joakimi filius naſcitur. Anno 18. ætatis ſuæ regnare cœpit, tribus menſibus regnavit, in Captivitatem deinde perducitur, ac Sedecias in ejus locum ſufficitur.	4097	Sabb. 119us. an. 7.	Quinq. 17us. an. 43.
4610 22. 11. A.	3120	884	Jehu filius Joſaphat ungitur in Regem ſuper Iſrael, totam Acabi Regis familiam extinxit, poſtquam autem annis regnavit 28. mortuus eſt. IV *Reg.* X. ℣ 36.	3830	Sabb. 81us. an. 6.	Quinq. 12us. an. 21.
4306 26. 11. C.	2817	1188	Jephte Galaadites Dux Iſrael eligitur, votum mirandum emiſit, ſuoſque inimicos profligavit, annisque ſex populum rexit. *Judicum* XI. & XII.	3526	Sabb. 38us. an. 4.	Quinq. 6us. an. 12.
4865 25. 4. B. D.	3375	629	Jeremias ad prophetandi munus vocatur anno 13. Joſiæ Regis Judæ: plurima perpeſſus, tandem vitam finivit. Videatur Nota (39) pag. 516. I. *Volum. Diſquiſ.*	4085	Sabb. 118us. an. 2	Quinq. 17us. an. 41.
4519 15. 15. C.	3029	975	Jeroboam filius Nabath ex Ægypto reverſus eligitur Rex Iſraelitici Popul; qui Idololatricas aras alteram in Bethel, alteram in Dan extruxit. Poſtquam autem annis 21. regnaſſet mortuus eſt. Videatur Nota (21.) pag. 73. I. *Volum. Diſquiſit.*, quæ in ordine ad annum Sabbaticum corrigenda eſt.	3739	Sabb. 68us. an. 6.	Quinq. 10us. an. 28.
4658 14. 2. D.	3168	836	Jeroboamus II. in partem adminiſtrationis Regni a Patre ſuo Joas receptus eſt, dum ipſe expeditionem contra Hazaelem Regem Syriæ hoc anno commiſit, atque ab anno iſto computandi ſunt anni Regni Jeroboami, ut anno 27. Regni ejus Azarias Rex Juda regnare cœpiſſe intelligatur. IV. *Reg.* XV. 1. per annos itaque	3878	Sabb. 88us. an. 5.	Quinq. 13us. an. 20.

Anni Periodi Græco Rom. * ⊙	Anni Mundi	Anni ante Æram Chriſtian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenarium
			quæ 11. cum patre regnavit, quadraginta, & uno poſt Patris ſui mortem			
4362 18. 3. F.	3872	132	Jeſus filius Sirach Eccleſiaſtici librum ex Hebræo in Græcum tranſtulit anno 38. Evergetis II. juxta opinionem inſignium Chronologorum. *Videatur Nota (36) ad pag. 507. Voluminis I. Diſquiſit. Bibl.*	4582	Sabb. 189. an. 2.	Quinq. 27. an. 38.
			Jeſus Chriſtus. *Vide Chriſtus.*			
			Jezabel Achabi uxor occiditur. *Vide Jehu*			
4441 21. 13. C. E.	2951	1053	Joab filius Sarviæ cum pueris David occurrit Abnero, & pueris Isboſeth in Gabaon, ibidemque facta eſt concertatio, & mortuus eſt Aſael Joabi frater. II. *Regum Cap.* II ℣. 23. Poſt ſex annos Joab occidit Abnerum, ſed & ipſe poſtea a Salomone interficitur anno mundi 2990. III. *Reg. Cap.* II. ℣ 31.	3661	Sabb. 57. an. 5.	Quinq. 8. an. 48.
4638 22. 1 A.	3148	856	Joachaz filius Jehu regnare incipit in Iſrael, mortuo patre ſuo, annisque 17. regnavit. IV. *Reg.* XIII. 1.	3858	Sabb. 86. an. 7	Quinq. 12. an. 49.
4884 16 19. B.	3394	610	Joachaz filius Joſiæ Rex a populo conſtituitur, tribus menſibus imperat, captivus deinde ducitur in Ægyptum ubi moritur, ſuffecto in ejus locum Eliacimo a Pharaone Nechao, qui nomen Eliacimi in Joakim mutavit (13). Undecim annis regnavit in Jeruſalem.	4104	Sabb. 120. an. 7.	Quinq. 13. an. 46.
			Joachin Rex Juda. *Vide Jechonias*			
			Joannes Baptiſta naſcitur. *Vide Eliſabeth.* Moritur. *Vide Herodes Antipas.*			
			Joannes Evangeliſta ad Apoſtolatum vocatur a Chriſto cum Jacobo fratre ejus. *Vide Jacobus.*			
			Annis deinde 63. percurſis, anno perlabente Domitiani decimo quarto in ferventis olei dolium mittitur, illæſus inde evadens in inſulam Patmum relegatur, ubi mirabilem ſcripſit Apocalypſim anno Æræ Chriſtianæ 94. Ab exilio revocatus ſcribit Evangelium anno 96. Duobus deinde elapſis annis ſuas ſcripſit Epiſtolas, & tandem ſenio confectus annum ætatis agens 94. juxta S. Epiphanium, vel 99. juxta alios debitum naturæ Epheſi ſolvit, anno Æræ Chriſt. 100.			
			Joannes frater Jonathanis occiditur, eodem anno, quo filii Jambri. *Vide Jambri.*			

Joan-

(13) Joachaz filius Joſiæ in Lib. I. Paralip. Cap. 3. ℣. 15. *Sellum* nominatur. Hic Joſiæ primogenitus non fuiſſe ab aliquibus Chronologis exiſtimatur. Eliacim vero in ejus locum ſuffectus, qui & *Joakim* dicitur nuncupatus a Nechao, *Jechonias* etiam Matthæi Cap. 1. ℣. 11. nominatus creditur a nonnullis, quamvis alii, & non abſque fundamento Jechoniam filium Joakimi exiſtiment; quod traditum eſt in Libro IV. Regum Cap. XXIV. ℣. 6. Videatur Conciliatorium pag. 178. aliique conſulantur Expoſitores, & præſertim Critici Sacri ad ℣. 11. Capitis I. S. Matthæi

Anni Periodi Græco-Rom. * ⊙	Anni Mundi	Anni ante Æram Christ.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Quinquagenariorum
5359 15. 19. C.	3869	135	Joannes Hircanus Pontifex renunciatur poſt mortem Simonis patris ſui, anno Sabbatico percurrente: annis 28. cum menſibus novem ſummum Sacerdotium executus eſt uſque ad vitæ ſuæ finem.	4579	Sabb. 188. an. 7.	Quinq. 27. an. 35
4616 28. 17. A.	3126	878	Joas Ochoziæ filius de manu Athaliæ ereptus, atque per ſex annos in Templo abſconditus, anno ætatis ſeptimo Rex declaratur, & annis 40. ſceptrum retinuit. IV. *Reg. Cap.* XII. ℣. 1.	3836	Sabb. 82. an. 5.	Quinq. 12. an. 27.
4653 9. 10. D. C.	3163	841	Joas filius Joachaz Regis Iſrael aſſumitur in Regni conſortium a patre ſuo duobus annis antequam moreretur, & annis 16. regnavit. IV *Reg.* XIII. ℣. 10.	3873	Sabb. 87. an. 7.	Quinq. 13. an. 15
4711 11. 17. A.	3221	783	Joathan Regis Azariæ, ſive Oziæ filius, natus eſt anno 27. Regni patris ſui Anno 25. ætatis in locum Oziæ ſuffectus eſt, annisque ſexdecim regnavit II. *Paralip.* XXVII. ℣. 1	3931	Sabb. 95. an. 2.	Quinq. 14. an. 24
			Jobi proſapia quæ & quis libri ejus ſcriptor, & quando floruerit. *Videantur Notæ* 27., & (28, *ad pag.* 480. I. *Volum. Diſquiſit. Biblic.*			
			Jochabeda Amrami uxor Aaronem peperit. *Vide Aaron*			
			Jonas Propheta. *Vide Volum.* I. *Diſquiſit. Biblicarum Pag.* 519.			
			Jonathan Dux populi eligitur eo anno, quo occiſus eſt Joannes frater ejus. Annis autem 17. & menſibus ſeptem circiter populum rexit, poſtea a Tryphone occiſus fuit anno mundi 3861.			
5463 1. 9. G. F.	3973	31.	Jonathan Uzzielis filius, Auctor Paraphraſeos Chaldaicæ *Vide Notam* (10) *ad pag.* 141 *Voluminis* I. *Diſquiſit. Biblic.*	4683	Sabb. 203. an. 3.	Quinq. 29. an. 41.
3749 1. 5. G. F.	2259	1745	Joſeph Jacobi Patriarchæ filius naſcitur annum ætatis agente 91. ipſomet Jacobo. Plura Joſephus patravit intra centum & decem annorum ſpatium quibus vixit.	2969	ante 1. Sabb. a. 295.	ante 1. Quinq. a. 301
5530 18. 19. F.	4040	Æræ Chriſt. 37.	Joſephus Flavius rerum Judaicarum Scriptor, Marathiæ Sacerdotis filius natus eſt anno I. Imperii Caligulæ, ut ipſe in libro de ſua vita teſtatur. Plura ſcripſit, inter quæ inſigne habetur de Jeſu Chriſto teſtimonium in *Cap.* 4. *lib.* 18. *Antiq.* Superſtit Judæorum generali deſolationi, vita ſibi & libertate a Flavio Veſpaſiano donata, unde in ſui Patroni memoriam ſibi *Flavii* nomen aſcivit	4750	Sabb. 213. an. 2.	Quinq. 31. an. 10.
			Joſephus B. M. V. ſponſus de domo, & familia David aſcendit in Bethlehem cum Maria conjuge ſua, eo anno, quo natus eſt Chriſtus. *Vide Chriſtus.*			
4853 13. 7. F. E.	3363	641	Joſias filius Ammon Regis Juda, conſtitutus eſt Rex, mortuo patre ſuo, cum adhuc eſſet octo annorum puer, annisque regna-	4073	Sabb. 116. an. 4.	Quinq. 17. an. 19.

Anni Periodi Græco-Rom. ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christ.		Ann. Periodi Julianæ	Anni Sabbatici Moſaici	Anni Quinquagenarii
			regnavit triginta, & uno IV. *Regum Cap.* 22. ℣. 1.			
4043 15. 14. C.	2553	1451	Joſue filius Nun annis natus 93. Moſi ſucceſſit in regimine Iſraelitici populi, vir fuit admirabilis juſtitiæ, & ſanctitatis, quo hoc eodem anno, obediente Domino voci ejus ſiſtere ſecit curſum Solis, & Lunæ. Poſt annos 17. anno nempe Mundi 2570. vitam finivit.	3263	ante 1ᵘ Sabb. an. 1.	ante 1ᵘ Quinq. an. 7.
			Iſaac naſcitur anno 100. Abrahæ patris ſui *Geneſ.* XVII. ℣. 17. *Vide Abraham.* Vixit autem annis 180. mortuus eſt igitur anno mundi 2288. Periodi noſtræ 3778.			
4759 9. 15 D. C.	3219	785	Iſaias filius Amos fratris Amaſiæ Regis Juda prophetandi munus incæpit anno Regni Oziæ, ſive Azariæ 25. *Vide notam* (38) *ad pag.* 513. *Volum.* I. *Diſquiſit. Biblic.*	3929	Sabb. 96ᵘ. an. 7.	Quinq. 14ᵘ. an. 22.
			Isboſeth occiditur. *Vide Baana.*			
			Iſmael Abrahæ filius naſcitur, *Vide Agar.* annos vixit 137. Mortuus itaque eſt anno mundi 2231. Periodi noſtræ 3721.			
			Iſmahel Nathaniæ filius menſe 7. die 3. *Tiſri* nempe 24. Octobris occidit Godoliam filium Ahicam, Præfectum terræ a Rege Babylonis conſtitutum. *Jeremiæ* XLI. ℣. 2. *Vide Godolias.*			
5003 3. 12. D.	2513	1491	Iſraelitæ egrediuntur ex Ægypto ſub Duce Moyſe, die 5. menſis *Abib*, qui erat ſeptimus anni menſis, *primus* poſtea a celebri hoc facto appellatus, cujus neomenia eo anno in diem incidit 21. Aprilis Dies autem Paſchæ, ſive exitus de Ægypto in diem 5. Maji *Uſſerius*	3223	ante 1ᵘ Sabb. an. 41	ante 1ᵘ Quinq. an. 47.
3748 1. 5. C. 1.	2259	1745	Iſſachar Jacobi Patriarchæ filius naſcitur ineunte anno mundi 2258.	2968	ante 1ᵘ Sabb. a. 295.	ante 1ᵘ Quinq. a. 302.
3745 16. 2. C.	2256	1748	Judas Jacobi Patriarchæ filius naſcitur, anno ætatis 37. ſuſcepit duos filios Phares ſcilicet, & Zaram de Thamar nuru ſua. (14)	2966	ante 1ᵘ Sabb. a. 298.	ante 1ᵘ Quinq. a. 304.

Judas

(14) Circa tempus, quo Jacob Labani filias ſibi in conjuges duxit, proindeque filios ex eiſdem ſuſcepit variæ cum ſint Chronologorum Sententiæ; exiſtimantibus quampluribus, inter quos Uſſerius, unico decurſo menſe ab Jacobi in domum Labani adventu nuptias cum Lia fuiſſe completas, & poſt unam hebdomadam etiam cum Rachele quamvis nonniſi poſt integrum Septennium eaſdem fuiſſe celebratas Sacer textus *Geneſ.* XXIX ℣. 20. quaſi evidenter indigitet hinc iteræ in quantum poſſumus ſatagentes adhærere alteram ab illis Chronologis viam in recenſendis nativitatum filiorum Jacobi temporibus tenere compulſi ſumus Hoc itaque pacto temporum differentias diſponimus Rubenem Jacobi primogenitum natum opinamur cum Vitré anno mundi 2253 Simeonem anno 2254. Levi 2255 Judam anno 2256. neutiquam Eodem ferme tempore cum Judas ex Lia, natus eſt Dan ex Bala Rachelis ancilla Circa finem vero anni 2256. ex eadem Bala natum Nephthalim opinamur Senſiens autem Lia quod anno elapſo, ex quo ultimum ſuum filium enixa eſt, nec pretium fœcundabatur ſubſtituit Zelpham ancillam ſuam, quæ filium Gad in lucem emiſit vertente ad finem anno 2257 Eadem fœmina alterum paulo poſt concepit, ipſumque peperit nomine Aſer circa dimidium anni 2258 Poſt Aſer natum Lia iterum concepit & peperit circa initium anni 2259 Iſſacarum, & ad finem ejuſdem anni, & ineunte anno 2260. Zabulon edidit quo anno ſimul Dinam in lucem emiſit In Chananitidem tandem reverſo Jacobo cum familia ſua, Judas ejus filius mulierem Chananitidem duxit anno 2274 tribus ſequentibus annis tres ex eadem filios ſuſcepiſſe ſupponimus Anno 2290. Thamar cum Juda primogenito matrimonium iniiſſe credere poſſumus quo a Deo percuſſo, cum altero nupſit illa fœmina Judæ filio, quo pariter mortuo Judæ ſuaſione in ſtatu viduitatis Thamar duobus circiter annis perſeveravit quibus elapſis, clandeſtino concubitu ex Juda geminos filios Phares & Zaram anno 2297 emittit qui poſtea in Ægyptum cum reliqua Jacobi familia anno 2298. deſcenderunt Hæc aliquantulo longioſa quoquomodo ſint licet aliquam novellis Scripturæ ſtudioſis afferre queunt In noſtra hac hypotheſi ſatis tempora in ordinem revocari videntur eſto Jacob poſt ſeptimum ſuæ habitationis in Meſopotamia annum liberè operam dare cœperit, non diffitemur tamen in Uſſerii ſiſtemate magis diſtinctas temporum rationes aliquantulo haberi Nos tamen nemini imponimus.

Anni Periodi Græcorum. ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Chriſt.		Anni Periodi Julianæ.	Anni Sabbaticorum.	Anni Quinquagenarium
5328 11. 7. G.	3838	166	Judas Machabæus Dux populi conſtituitur ſtatim poſt mortem patris ſui, annisque quinque populum rexit, quibus elapſis in bello cecidit, anno currente ſexto abobitu patris ſui. *Joſephus lib. 12. Antiq. 19.*	4548	Sabb. 184. an. 3.	Quinq. 27. an. 4.
			Judas, & Sila ab Apoſtolis Antiochiam mittuntur cum Epiſtola Synodica. *Vide Concilium Apoſtolorum.*			
			Judas Apoſtolus. *Vide Thaddæus.*			
			Judith celeberrima virago populum ſuum ab Aſſyriorum exercitu liberat. *Vide Achior, & Volum. I. Diſquiſit. Biblic. pag. 459. & ſeqq.*			
3638 2. 8. 2.	2148	1856	LAban Rebeccæ frater Eliezerem Damaſcenum Abrahæ miniſtrum domi recipit.	2858	ante 1. Sabb. a. 406.	ante 1. Quinq. a. 412.
3745 15. 10. C.	2245	1759	Laban Jacobum Iſaaci filium pro filiabus ſuis Rachele, & Lia conducit per annos 14. per alios deinde ſex pro certa gregis portione: tranſactis autem ſervitutis annis viginti Jacobum Chananæidem verſus commigrantem Labanus inſequitur, & pacem cum eodem init anno mundi 2265. *Geneſ. cap.* XXI. 22.	2955	ante 1. Sabb. a. 309.	ante 1. Quinq. a. 315.
2364 16. 7. A.	874	3130	Lamech Mathuſalæ filius natus eſt dum pater ejus annum ageret 187. vixit autem annis 777 *Geneſ.* V 31.	1584	ante 1. Sabb. a. 1680	ante 1. Quinq. a. 1686
5526 14. 15. D.	4036	Æræ Chriſt. 33.	Lazarus Mariæ, & Marthæ frater morte correptus, & a quatuor diebus in monumento ſepultus ſuſcitatur a Chriſto Jeſu.	4746	Sabb. 212. an. 5.	Quinq. 31. an. 6.
3745 25. 1. E. D.	2255	1749	Levi Jacobi filius in Meſopotamia tertius ex Lia quam non admodum diligebat maritus, natus legitur *Geneſ. Cap.* XXIX. ℣. 34.	2965	ante 1. Sabb. a. 299.	ante 1. Quinq. a. 305.
			Levitæ Iſraelitarum peccatum ob conflatum vitulum, atque adoratum in deſerto, magno cum zelo caſtigant, idque menſe quarto ab exitu de Ægypto. *Vide Iſraelitæ.*			
3742 22. 17. A.	2252	1752	Lia filia Labani Jacobo Patriarchæ nubit poſtquam ille annis ſeptem famulatum exhibuiſſet Labano ipſi. *Geneſ.* XXIX. ℣. 23.	2962	ante 1. Sabb. a. 302.	ante 1. Quinq. a. 308.
3597 17. 5. A. G.	2107	1897	Lot ex Sodomorum ruinis eripitur, ejusque uxor in ſtatuam ſalis convertitur. *Geneſ.* X.X. ℣. 26.	2817	ante 1. Sabb. a. 447.	ante 1. Quinq. a. 453.
5546 6. 16. G.	4056	Æræ Chriſt. 53.	Lucas Evangeliſta Antiochia Syriæ oriundus piſtoris, & medicæ artis gnarus, anno 53. Æræ Chriſtianæ juxta Uſſerium comitem ſe Paulo in Evangelii prædicatione adjunxit. Quandonam Evangelium ſcripſerit incertum eſt; cum aliqui anno Chriſtianæ Æræ circiter tertio, alii ve-	4776	Sabb. 215. an. 4.	Quinq. 31. an. 26.

Anni Periodi Græco-Rom. ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
			ro ſexto ſupra quinquageſimum ſcripſiſſe opinentur. Actus etiam Apoſtolorum ſcripſit, hiſtoriam ſcilicet a die Aſcenſionis Jeſu Chriſti in Cœlum anni 33. Æræ Vulgaris, a die nimirum 14 Maji illius anni uſque ad S. Pauli liberationem e vinculis, quæ ad annum Æræ noſtræ 65. ab Uſſerio rejicitur.			
			Lydia purpuraria, pia fœmina audiens Paulum Apoſtolum ad Chriſti fidem cum tota ſua familia convertitur, & baptizatur. *Act.* XVI. ℣. 13. eodem anno, quo Lucas ſe Paulo adjunxit. Æræ Chriſt. 53.			
5328 12. 7. G.	3839	166	Lyſias Antiochi Epiphanis Miniſter, Procer conſtituitur, & Antiochi Eupatoris curator. I *Mach. Cap.* III. ℣. 32. Annis tribus deinde circiter decurſis occiditur a militibus juſſu Demetrii Roma egreſſi, atque Regnum aſſecuti.	4548	Sabb. 184. an. 4.	Quinq. 27. an. 5.
5553 13. 4. F. E.	4063	Æræ Chriſt. 60.	Lyſias alter, qui & Claudius Tribunus in Judæa jubet Paulum virgis examinari, a quo ſupplicio Paulus declarans ſe civem eſſe Romanum liberatur. *Act.* XXII.	4773	Sabb. 216 an. 1.	Quinq. 31. an. 33.
5324 8. 3. B.	3834	170	Lyſimachus Menelai frater conſtituitur ab eodem ſuo in ſummo Sacerdotio Vicarius, quo in munere multa Sacrilegia operatus populi tumultu prope Gazophylacium interimitur II. *Mach.* IV.	4544	Sabb. 83. an. 6.	Quinq. 27. an. 49.
4444 8. 12. I.	2954	1050	MAacha filia Tholmai Regis Geſſur, & uxor David Abſalom patris in Hebron, poſtquam David ibidem annos circiter quinque fuerat commoratus.	3664	Sabb. 58. an. 1.	Quinq. 9. an. 8.
5328 12. 7. G.	3838	166.	Machabæorum Principatus initium ſub Juda Mattathiæ filio ſuſcepiſſe a nobis exiſtimatur, quamvis anno præcedenti Mattathias Antiocho Epiphani obedire renuerit, atque Zelatorum turbam ſibi contra Epiphanis conatus collegerit.	4548	Sabb. 184. an. 3	Quinq. 27. an. 4.
			Machabæi fratres, & Martyres cum Eleazaro nonagenario anno præcedenti, mundi ſcilicet 3837. crudeliter occiduntur. II. *Mach.* VII.			
			Machabæorum Libri primus, & ſecundus divinæ auctoritatis ſunt. Ejuſque Auctores qui ſint? *Vide I. Volumen Diſquiſit. Pag.* 540. *& ſeqq.*			
3644 4. 10. C.	2154	1850	Madian Abrahæ filius naſcitur ex Cetura circa annum mundi 2154. *Geneſ.* XXV. ℣. 2.	2864	ante 1um Sabb. a. 400.	ante 1um Quinq. a. 400.
4043 15. 14. C.	2553	1451	Madianitarum puellæ cum Iſraelitis fornicatæ eoſdem ad idololatriam induxere. Qua de re Gens Madianitica Dei juſſu exterminata eſt. *Numer.* XXXI. 7.	3263	ante 1um Sabb. an. 1.	ante 1um Quinq. an. 7.
			Magi Pharaonis Regis Ægypti, nomine *Amenophis* atque ſuis præſtigiis miranda portendunt contra Moyſen, die autem 27 menſis ſexti, qui anno ſequenti menſis duodecimus numeratus eſt, nempe circa diem 17. Aprilis juxta Uſſerium, cum			

cyni-

Anni Periodi Græco-Rom. * ○	Anni Mundi	Anni ante Æram Christi		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Quinquagenariorum
			cyniphes non potuerint educere, confeſſi ſunt Dei digitum operari per Moſem *Exodi* VIII 19. Hoc evenit eodem ipſo anno, quo egreſſi ſunt ex Ægypto filii Iſrael. *Vide Iſraelitæ.*			
5490 6. 17. G.	4000	4	Magi ab Oriente veniunt adorare Chriſtum natum eodem ipſo, quo natus eſt, anno. *Matth.* II. ℣ 1.	4710	Sabb. 207. an. 3.	Quinq. 30ª. an. 18.
1885 13. 3. F. E.	395	3609	Malaleel naſcitur anno 70. Cainanis patris ſui *Geneſ. Cap.* V. ℣. 12. vixitque annis 895. *Geneſ. ibi* ℣ 17. mortuus eſt igitur anno Mundi 1290.	1105	ante 16 Sabb. a. 2159	ante 15 Quinq. a. 2165
			Malachias Propheta floruit Nehemiæ tempore. *Videatur Nota* (50) *Pagina* 539. I. *Voluminis Diſquiſit. Biblic.*			
4722 22. 9. A.	3232	772	Manahen filius Gadi Sellum filium Jabes occidit, ac Regnum Iſraeliticum uſurpat, decem annis regnaturus. IV. *Reg* XV. ℣ 17.	3942	Sabb. 97. an. 6.	Quinq. 14ª. an. 35.
			Manaſſes, & Ephraim Joſephi Patriarchæ filii in Ægypto naſcuntur inter ſeptem ubertatis annos, inter annum mundi videlicet 2289 & 2296.			
4784 28. 14. A.	3294	710	Manaſſes filius Ezechiæ Regis Juda natus eſt poſt annum tertium vitæ propagatæ patri ſuo, & annis duodecim antequam moreretur. Anno 12. ætatis ſuæ regnare cœpit Manaſſes, regnumque ejus annis 55. perſeveravit, uſque ſcilicet ad annum mund. 3361	4004	Sabb. 106. an. 5.	Quinq. 15ª. an. 48.
5071 7. 16. E.	3581	423	Manaſſes filius Jojadæ Pontificis ad Sanabaletum in Samariam fugit ne uxorem alienigenam dimittat, & quatuor circiter annis poſtea Templum in monte Garizim ædificatur. *Vide Notam* (18) *ad Pag.* 454. *Volum.* I. *Diſquiſit. Biblic.*	4291	Sabb. 147. an. 5.	Quinq. 21ª. an. 41.
4003 3. 12. D.	2513	1491	Manna pluere cœpit filiis Iſrael in deſerto Sin ad auroram diei 16. ſecundi Menſis, qui eſt *Jiar ſeu Ziar*, nempe ſummo mane diei quartæ Junii, feria VI. unico expleto menſe ab exitu de Ægypto eodemque cibo annis 40. minus uno menſe paſti ſunt Iſraelitæ ſcilicet uſque ad diem 16. menſis Niſan ann. Mundi 2553. quæ fuit dies Maii ſexta feria V ea quippe die Manna ceſſavit.	3223	ante 14 Sabb. an. 41.	ante 13 Quinq. an. 47.
5554 14. 5. D.	4064	Æræ Chriſt. 61.	Marcus Evangeliſta S. Petri diſcipulus, & Comes Romæ Evangelium ſcripſiſſe traditur circa annum Æræ Vulgaris 43. octavo autem Neronis anno martyrio coronatus eſt.	4774	Sabb. 216. an. 5.	Quinq. 31ª. an. 34.
			Mardochæus. *Vide Aſſuerus.*			
5474 17. 19. A. G.	3984	21.	Maria Virgo Mater Jeſu Chriſti, Spiritus Sancti gratia preventa, abſque labe originalis peccati in utero Matris ſuæ concepta eſt die 8. Decembris, labente anno Juliano 25. & anni ante epocham Vulgarem 21. menſe duodecimo percurrente. Nata eſt Sanctiſſima Virgo anno ſequenti die 8. Septembris, ſi annos ad for-	4693	Sabb. 205. an. 2.	Quinq. 30ª. an. 3.

Anni Periodi Græco-Rom. * ⊙	Anni Mundi	Anni ante Æram Chriſtian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
			formam Julianam conſideremus Anno ætatis ſuæ 14. cum menſibus quatuor, & diebus 13. juxta hodiernum Eccleſiæ Kalendarium deſponſata fuit Sancto Joſepho, die nempe 23. Januarii, & die 25. Martii ejuſdem anni, Gabriele Archangelo annunciante, Verbum Dei, Spiritu Sancto operante, in Virginis utero carnem humanam aſſumpſit, & die 25. Decembris ejuſdem anni ex Virginis alvo in lucem venit. *Vide Chriſtus* Anno tandem ætatis ſuæ juxta plures Auctores 63. vel 72. juxta alios non paucos, obdormivit in Domino, & poſt tres dies reſurgens in Cœlum aſſumpta eſt anno mundi 4048. Æræ Vulgaris 45. vel anno mundi 4057. Æræ Chriſtianæ 54.			
			Maria ſoror Moſis & Aaronis annis circiter 130. nata die 10. Menſis Niſan juxta Hebræos, nempe die Aprilis Juliani 30. eodem, quo frater ejus, anno mortua eſt. *Vide Aaron.*			
5324 12. 13. G.	4034	Æræ Chriſt. 31.	Maria peccatrix in domo Simonis Phariſæi pedes ungit Jeſu accumbentis, atque peccatorum ſuorum remiſſionem conſequitur. *Lucæ* VII. ℣. 48.	4744	Sabb. 212. an. 3.	Quinq. 31[m]. an. 4.
			Mathan Sacerdos Baal occiditur, templumque idoli evertitur eodem anno, quo Joas in Regem ungitur, & Athalia occiditur. IV. *Regum* XI. ℣. 18. *Vide Joas.*			
5326 14. 15. D.	4036	Æræ Chriſt. 33.	Mathias eligitur in Apoſtolum. *Actorum* I. ℣. 26.	4746	Sabb. 212. an. 5.	Quinq. 31[m]. an. 6.
2177 25. 10. E. D.	687	3317	Mathuſalem natus eſt anno 65. patris ſui Henoch vixitque annos 969. nempe uſque ad annum Diluvii. *Geneſ.* V. ℣. 27.	1397	ante 1[m] Sabb. a. 1867	ante 1[m] Quinq. a. 1873
5327 21. 6. A.	3837	167	Mattathias Aſſamonæi filius, & Judæ Machabæi pater, Judæum Idolo ſacrificantem in Modin, & Antiochi Regis miniſtrum ad id impellentem occidit, & aram diruit. Anno vero ſequenti mortuus eſt, ac eidem filius ejus Judas ſucceſſit. *Mach.* *Cap.* II. 70.	4547	Sabb. 184. an. 2.	Quinq. 27[m]. an. 3.
			Matthæus, qui & Levi, vocatur ab Jeſu ad Apoſtolatum *Matthæi* IX. ℣. 9. eodem anno, quo Mariæ peccatrici delicta remiſit. *Vide Maria Peccatrix.*			
			Matthæus ſuum ſcripſiſſe Evangelium exiſtimatur a Vitrè anno ſexto poſt Chriſti paſſionem, anno nimirum Æræ Chriſtianæ 39. Ab aliis vero, ut Sandinus in Hiſtoria Apoſtolica refert, anno Chriſti 36. vel 41. vel 49. Sanctus hic Evangeliſta ſcripſiſſe judicatur. *Videatur Volumen* I. *Diſquiſit. Biblic. Pag.* 563.			
4956 4. 15. C.	3466	538	Medi ſub Ducibus Dario Medo, & Cyro Regni Babylonici potiuntur, ipſumque juxta Prophetarum oracula ſubvertunt. *Danielis* V. ℣. 31.	4176	Sabb. 131. an. 2.	Quinq. 19[m]. an. 24.

Mel-

Anni Periodi Græco-Rom. * ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christ.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
3582 2. 9. e.	2092	1912	Melchiſedech Rex Salem Abrahæ ex pugna redeunti benedixit, ac panem, & vinum obtulit. *Geneſ.* XIV. 18.	2802	ante Iᵘ Sabb. a. 462.	ante Iᵘ Quinq. a. 458.
5332 6. 1. e.	3832	172	Menelaus, Onias antea dictus filius Simonis II Pontificis, ingentis pecuniæ ſumma Antiocho Regi promiſſa, ſummum Sacerdotium uſurpat II. *Mach.* Cap. IV. ℣ 24. Poſt decem annos deinde Antiocho Eupatore jubente in turrim cinere oppletam conjectus vitam finivit. II. *Mach.* XIII. ℣ 6.	4542	Sabb. 183ᵘ. an. 4.	Quinq. 16ᵘ. an. 47.
			Meſſias ab Judæis expectatus eſt ipſemet Chriſtus Jeſus, qui ex Virgine Maria natus anno Mundi 4000., anno 4036., Æræ vulgaris 33. ſub Pontio Pilato Cruci affixus eſt ab Hebræorum invidia, die 3. Aprilis feria ſexta, & poſt diem tertiam reſurrexit a mortuis, in fine ſeculorum ad judicandum vivos, & mortuos reverſurus.			
			Michæas Propheta. *Vide Pag.* 530. I. *Volum. Diſquiſ. Biblic.*			
4443 13. 5. e. 6.	2943	1061	Michol filia Saulis Regis Davidi in conjugium deſponſatur. I. *Regum Cap.* XVIII. 27. Anno ſequenti quæſitus David ad mortem ab ipſamet Michol per feneſtram dimiſſus liberatur, anno autem 2947. Mundi eadem Michol deſponſatur Phalti filio Lais, qui eam dimittere, & Davidi reſtituere compellitur annis novem poſtquam acceperat II. *Regum. Cap.* III. ℣. 15.	3653	Sabb. 58ᵘ. an. 4.	Quinq. 8ᵘ. an. 40.
4475 28. 10. a.	2986	1018	Miphiboſeth filius Saulis cum aliis ſex traditur a Davide in manus Gabaonitarum, qui eos patibulo ſuſpenderunt. II. *Regum.* Cap. XXI. ℣ 8.	3696	Sabb. 62ᵘ. an. 5.	Quinq. 9ᵘ. an. 34
			Moab filius Lot, & filiæ ejus natu majoris ex inceſtu conceptus. *Geneſ.* XIX. ℣ 37. *Vide Ammon.*			
3923 7. 8. e.	2433	1571	Moſes naſcitur ex Amramo, & Jochabeda in Ægypto currente anno 6. Regni Rameſſis Miamun, annis vixit 120., mortuus quippe eſt anno 2553. menſe 12., qui *Dyſtrus* a Macedonibus, *Adar* ab Hebræis appellatur, ſi Joſephi diſpoſitionem menſium attendamus, die itaque prima illius menſis, quæ diei 21. Martii Juliani reſpondet debitum naturæ Moſes perſolvit in oſculo Domini.	3143	ante Iᵘ Sabb. a. 121.	ante Iᵘ Quinq. a. 127.
2400 10. 7. a.	1.	4004	Mundus in temporum principio a Deo ex nihilo conditus eſt die 23. Octobris juxta Uſſerii rationem, quam amplexi ſumus, anno ante Chriſtianam Æram 4004.	710	ante Iᵘ Sabb. a. 1554	ante Iᵘ Quinq. a. 1560
			NAaman Syrus mundatur a lepra facta in Jordane ablutione, eo anno, quo Giezi lepra percuſſus eſt. *Vide Giezi*			

Anni Periodi Græco-Rom. * ⊙	Anni Mundi	Anni ante æram Christian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenaliarum
4399 7. 9. 8.	2909	1095	Naas Ammonites pugnat adverſus Jabes Galaad, qui profligatus eſt a Saule I. *Regum* XI. ℣. 11.	3619	Sabb. 52. an. 5	Quinq. 8. an. 6
4595 7. 15. 3.	3105	899	Naboth vineam cedere detrectantem calumniis oppreſſum Jezabelis iniquitate lapidibus obrui precipit Rex Achab. III. *Reg.* XXI. ℣. 11.	3815	Sabb. 79. an. 5.	Quinq. 12. an. 6.
			Nabuchodonoſor magnus Regni ſui anno 1 in Captivitatem redigit Joakimum Regem Juda. *Vide Babylonicæ Captivitatis initium.*			
			Nabuchodonoſoris anno 8. tranſlatus eſt in Babylonem Joachin Rex Juda, cum omnibus theſauris, & vaſis ſacris Templi Domini, in eius locum ſuff ſtus eſt Mathanias patruus ſuus, qui & Sedecias dictus eſt, in cujus poſtea anno 11., & Nabuchodonoſoris 19. ſuccenſum eſt templum, & deſtructa civitas Jeruſalem anno mundi 3416 Duce Nabuzardane Babylonici exercitus.			
4925 1. 3. c. 1.	3435	569	Nabuchodonoſor magnus mente alienatus a ſuis depellitur, & per annos ſeptem ſequentes ferinam cum beſtiis vitam egit, quibus tranſactis, agnita Dei potentia, ſanitati, & Regno reſtituitur, eodemque anno vitam finivit, poſtquam annis 43. ſolus, & menſibus circiter viginti cum Patre ſuo Regnum tenuiſſet.	4145	Sabb. 126. an. 6.	Quinq. 18. an. 42.
3339 9. 15. p. c.	1849	2155	Nachor natus eſt cum Sarug ejus pater annum 30. ageret, vixitque annos 148. *Geneſ.* XI. 25.	2559	ante 1 Sabb. a. 705.	ante 1 Quinq. a. 711.
			Nadab, & Abiu igne conſumuntur. *Levit.* X. 2. *Vide Abiu*			
			Nadab Rex Iſrael a Baaſa occiditur cum duobus annis regnaſſet. *Vide Baaſa.*			
			Nahum Propheta. *Vide Notam* (45) *ad pag.* 533. *Voluminis* I. *Diſquiſit. Biblic.*			
4460 12. 13 6.	2970	1034	Nathan Propheta a Deo miſſus Davidi Regi peccatum in parabolis exprobrat. II. *Reg.* XII. ℣. 1.	3580	Sabb. 60. an. 3.	Quinq. 9. an. 18.
5040 4 4 c.	3550	454	Nehemias anno 20. Artaxerſis Longimani ex Perſide Jeruſalem venit ad ædificandam civitatem, & Judæorum mores reformandos. Poſt duodecim annos in Perſidem revertitur, ibidemque annos 5. commoratus in Judæam iterum proficiſcitur, diuque illic permanens mortuus eſt. Videatur *Note* (17) ad *Pag.* 451. *Voluminis* I. *Diſquiſit. Biblic.* Juxta præſentem computum legendæ ſunt *Note* (22) *ad Pag.* 73. & *nota* (18) *ad pag.* 454 *Voluminis Diſquiſitionum Biblicarum.*	4260	Sabb. 143. an. 2	Quinq. 21. an. 10.

Nem-

Anni Periodi Græco-Rom. ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christ.		Anni Periodi Juliani	Anni Sabbaticorum	Quinquagenariorum
			Nembrod filius Chus Dominari cœpit in terra Sennaar, in qua Civitas, & turris ædificata eſt, ſed confuſione linguarum a Deo immiſſa, in varias orbis partes homines diviſi ſunt circa mundi annum 1800. Si Antonii Vitrè computum retineamus.			
5333 17. 12. A. G.	3843	161	Nicanor Dux exercitus minatur comburere Domum Dei, ſed prælio commiſſo interfectus eſt, ejuſque exercitus diſſipatus. I. *Mach.* VII. ℣. 43.	4553	Sabb. 185. an. 2.	Quinq 27. an. 9.
			Ninive condita creditur a Nembrod, vel ejus filio *Aſſur* forſaſſis per anticipationem nuncupato, annis pluſquam 70. a nativitate Phaleg. *Videatur Nota* (15) *ad Pag.* 58. I. *Volum. Diſquiſit. Biblic.*			
			Ninive ad Jonæ prædicationem converſa in jejunio, & planctu, Dei iracundiam emollivit. *Jonæ* III. ℣. 10. Idque circa annum mundi 3197. Ante Æram Chriſtianam 808. factum eſt.			
2546 2. 18 E.	1056	2948	Noe filius Lamech naſcitur, annis victurus 950. Anno 500. vitæ ſuæ liberis operam dare cœpit. Poſt annos deinde centum univerſale diluvium hominum peccata lavit, & poſt annum unicum ex arca egreſſus eſt, novumque mundum inſtauravit.	1766	ante I° Sabb. a. 1498	ante I Quinq. a. 1504
4190 21. 9. A.	2700	1304	OBed ex Ruth Moabitide naſcitur annum ætatis agente Boozo Patre ſuo 107. (15)	3410	Sabb. 211. an. 6.	Quinq. 30. an. 42.
4609 21. 10. C. B.	3119	885	Ochozias filius Joram Regis Juda annos natus viginti duobus ſceptrum Juda ſuſcepit, unumque regnavit annum, interfectus poſtea ab Jehu IV. *Regum.* IX. ℣. 27. (16)	3829	Sabb. 81. an. 5.	Quinq. 11. an. 20.
			Ochus. *Vide Darius Nothus.*			
			Og Rex Baſan vincitur ab Iſraelitis eodem anno, quo mortuus eſt Aaron. *Vide Aaron.*			
5557 17. 8. A. G.	4068	Æræ Chriſt. 64	Oneſimus Philemonis ſervus offenſo Domino ſuo Romam ad Paulum in vinculis exiſtentem fugit, a quo in fide inſtructus, & baptizatus cum Epiſtola commendatitia ad Philemonem remittitur.	4777	Sabb. 217. an. 2.	Quinq. 31. an. 38.

One-

(15) In ſacris literis excedens annorum numerus a diruta Jerico per Dei potentiam, ac deſponſata Rahab Salmoni Judæ Principi uſque ad Davidis ortum cum recenſeatur, qui minime propterea diſtribui poſſe videatur in quatuor generationes, quot a Salmone ad Davidem incluſive interceſſiſſe leguntur, varias hypotheſes Sacri Chronologi excogitare compulſi ſunt. Si itaque juxta rationes Uſſerii Jericuntem Civitatem dirutam eſſe anno mundi 2553. eodemque anno Rahab nuptam eſſe Salmoni ſupponamus, cum David natum anno mundi 2919. eo pertum ſit, jam a Rahab conjugio ad Davidem anni recenſentur 366. Hoc itaque pacto eoſdem diſponimus. Anno ætatis 15. Rahab nuptam opinamur Salmoni, & anno ætatis ſuæ 55. mundi 2593. filium Boozum emiſiſſe in lucem, qui anno ætatis ſuæ 109. & mundi 2702. Obedum filium ex Rutha ſuſceperit. Iſte autem anno ætatis 108. & mundi 2810. filium Jeſſe Davidis Patrem gignere potuit, a quo tandem annum ætatis 109. conſecuto David fit procreatus, anno ſcilicet mundi 2919. unuſquiſque eam pro libito hac in re hypotheſim eligat, quæ ſibi probabilior, & Scripturæ textui convenientior videtur. Legatur *Nota* (11) *ad Pag.* 443. *Volum.* I. *Diſquiſit. Biblic.*

(16) Ochoziam in Regni partem aſſumptum a patre ſuo dicamus oportet, & unico anno poſt mortem patris regnaſſe, ut antilogia inter ℣. 25. capitis 8. & ℣. 29. capitis 9. *Libri* IV. *Regum* apparens eliminetur.

Anni Periodi Græcorum * ⊙	Anni Mundi	Anni ante Æram Christian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
			Oneſiphorus Epheſius Romæ Paulum ſtudioſiſſime quærit, & inventum recreat. Anno uno antequam Oneſimum ſuo Domino commendatum ad illum remitteret.			
5171 13. 2. G.	3681	323	Onias I. mortuo Jaddo ejus patre, ſummus apud Judæos Pontifex fuit per annos 21. teſte *Joſepho Lib.* 11. *Antiquit.*	4391	Sabb. 161ᵘ. an. 7.	Quinq. 23ᵘ. an. 43.
5251 19. 6. E.	3761	243	Onias II. Simonis juſti filius illiberaliter Pontificatum geſſit, multarum propterea calamitatum occaſio fuit; anniſque 12. eam dignitatem retinuit, juxta computum Uſſerii (17)	4471	Sabb. 171ᵘ. an. 7.	Quinq. 25ᵘ. an. 25.
5285 26. 4. C.	3796	208	Onias III. vir benignus, & laudabilis Pontifex ſummus Judæorum renunciatur, & per annos 33. in eadem dignitate permanſit	4506	Sabb 178ᵘ. an. 3.	Quinq. 26ᵘ. an. 11.
4089 5. 3. B. A.	2599	1405	Othoniel Judex, & vindex in Judæorum populo a Deo ſuſcitatur, Chuſan Regem Meſopotamiæ debellat, ac libertatem Iſraeli reſtituit. *Judic.* III. ℣. 10.	3309	Sabb. 7ᵘ. an. 3.	Quinq. 1ᵘ. an. 39.
			Paſcha primum ex Dei præcepto, & inſtitutione celebratum *Exodi* XII. ℣. 14. eodem anno, quo egreſſi ſunt ex Ægypto Judæi. *Vide Iſraelita.*			
5524 12. 13. O.	4034	Æræ Chriſt. 31	Paſcha I. a Chriſto Jeſu celebratum, Quartum autem fuit in quo immolatus eſt Chriſtus.	4744	Sabb. 212ᵘ. an. 3.	Quinq. 31ᵘ. an. 4.
5492. 8. 19. B.	4002	2.	Paulus Apoſtolus Tarſi in Cilicia Patre Secta Phariſæo natus eſt annis duobus ante Æram Vulgarem ut nonnulli opinantur. Hieroſolymis ſub Gamaliele præceptore rebus divinis ſtudet, morti protomartyris Stephani conſentit toto animo, anno deinde a Chriſti paſſione ſecundo minas, & cædes in Chriſti diſcipulos ſpirans, ab Anna Pontifice literas ad Synagogam Damaſci perferendas obtinet, atque Damaſcum verſus itinere arrepto, prope Civitatem illam fulgore inſolitæ lucis circumfuſus, & ad terram dejectus, ſurgere, & in Damaſcum ingredi juſſus baptizatur, & gentium Apoſtolus inſtituitur. Epiſtolas quatuordecim diverſis temporibus ſcriptas ab eodem recepit Eccleſia, quarum cuilibet tempus ab Uſſerio præſcriptum adligamus. *Vide Volum.* I. *Diſquiſit. Biblic.* Pag. 595.	4712	Sabb. 207ᵘ. an. 6.	Quinq. 30ᵘ. an. 21.
			Petrus Apoſtolus, *Simon* antea dictus vocatur a Chriſto eodem, quo Andreas, anno *Vide Andreas.* Sanctus hic Apoſtolus Romæ vitam expleviſſe unanimi conſenſu exiſtimatur a Catholicis, ſimul cum Apoſtolo Paulo, anno Vulgaris Æræ 67.			

juxta

(17) Longe diverſum eſſe annorum cenſum, qui Judæorum Pontificibus aſcribuntur, apud Uſſerium, Prideauxium, aliosque Chronologos omnibus notum eſt. Uſſerii tamen rationes ſequi maluimus cum methodo noſtræ ſint congruentiores in hoc caſu.

Anni Periodi Græco-Rom. * ○	Anni Mundi	Anni ante Æram Christ.		Anni Periodi Julian.	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
			juxta Uſſerii rationes, anno vero 65. Si Pagium audiamus, vel 64. ſi aliis Chronologis præbeamus aſſenſum.			
4735 7. 3 F.	3245	759	Phacee filius Romeliæ conjurat in Phaceiam Manahemi filium, eumque a duobus annis regnantem occidit, ſceptrumque Iſraelis uſurpat, atque annis 20. retinet IV, Regum XV. ℣. 25.	3955	Sabb. 99. an. 5	Quinq. 14. an. 48.
3247 3. 16. D.	1757	2247	Phaleg Heberis filius naſcitur annos victurus 239. Poſt Phalegi ortum facta eſt confuſio linguarum, de qua videatur Nota (15.) ad Pag. 58. Voluminis I. Diſquiſit. Biblic.	2467	ante Io Sabb. a. 797.	ante I Quinq. a. 803.
3260 16. I. a.	1771	2234	Phaleg anno 14. initium habuere cœleſtes Babyloniorum obſervationes. Cum enim, occupata ab Alexandro Babylone, vetuſtiora illius Civitatis monumenta, poſtulante Ariſtotele, miſſa eſſent a Calliſthene in Græciam, inventa ſunt annos continere 1903. qui ſi demantur anno mundi 3674. quo Babylon capta ab Alexandro eſt, anni ſupererunt mundi 1771. ad quos vetuſtiſſimæ illæ obſervationes pervenire compertæ ſunt. Qui igitur ex illis mundum longe vetuſtiorem quam ponatur a Moſe opinantur demonſtrari, longe decipiuntur.	2480	ante Io Sabb. a. 783.	ante I Quinq. a. 789.
			Phares naſcitur ex Thamare, & Juda Jacobi filio, & Thamaris ipſius ſocero. Vide Judas.			
			Philippus Apoſtolus vocatur a Chriſto eodem anno, quo Andreas, & Petrus. Vide Andreas.			
5526 14. 15. D.	4037	Æræ Chriſt. 33.	Philippus eligitur Diaconus in Apoſtolorum Concilio cum Stephano, & aliis quinque, non ad temporalia ſolummodo miniſteria, ut nonnulli fabulantur, ſed & ad munia ſpiritualia prædicandi, & baptizandi Act. VI. ℣. 6.	4745	Sabb. 212. an. 6.	Quinq. 31. an. 7.
4043 15. 14. C.	2553	1451	Phinees Eleazari filius iram Dei placat occidendo Zambri, & Cozbi in lupanare. Numer. XXV. 11.	3263	ante Io Sabb. an. 1.	ante I Quinq. an. 7.
4724 24. 11. F.	3234	770	Phul Rex Aſſyriorum, qui Sardanapali a nonnullis pater exiſtimatur, quique fortaſſis Rex eſt ad pœnitentiam ob Jonæ prædicationem converſus tributum a Manahem Rege Iſraelis exegit. IV. Reg. XV. ℣. 19.	3944	ante Io Sabb. 98. an. 2.	ante I Quinq. 14. an. 37.
5519 7. 8. F.	4029	Æræ Chriſt. an. 26.	Pilatus Pontius Valerio Grato in Præfectura Judææ ſuccedit. Anno ſuæ Præfecturæ ſeptimo iniquæ Judæorum voluntati Chriſtum Jeſum cruci figendum reliquit, tribus autem inde percurſis annis, ab Judæis variis impetitur accuſationibus, unde a Vitellio Syriæ Præſide Romam adire jubetur reſponſurus apud Cæſarem ad objecta per Judæos crimina, exacto jam in ſua Præfectura decennio. Anno tandem Æræ Chriſtianæ 39. violentas in ſe manus injiciens occubuit.	4739	Sabb. 211. an. 5.	Quinq. 32. an. 48.

Anni Periodi Græco-Rom.	Anni Mundi	Anni ante Æram Christian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
5324 ... 3. ...	3834	170	Ptolemæus Philometor Rex Ægypti bello vincitur ab Antiocho Epiphane. I. *Mach.* I. ℣. 20.	4544	Sabb. 183. an. 6.	Quinq. 26. an. 49.
5217 13. 10. ...	3727	277	Ptolemæus Philadelphus Bibliothecam inſignem extruit; atque ſacrarum Scripturarum verſionem in Græcum fieri curat. *Videatur Nota* (23.) *ad Pag.* 165. *Volum.* I. *Diſquiſit. Biblic.*	4437	Sabb. 168. an. 4.	Quinq. 24. an. 40.
5555 25. 6. C.	4066	Æræ Chriſt. 62.	Publius Melitæ Inſulæ primarius Paulum naufragum humaniſſime hoſpitio ſuſcepit per tres dies, in quibus Publii pater morbo laborans a Paulo ſanatus eſt. *Act.* XXVIII. ℣. 8.	4775	Sabb. 216. an. 7.	Quinq. 31. an. 36.
5450 22. 15. A.	3960	44	QUintilis Romanorum menſis, legem ferente Marco Antonio, appellatus eſt *Julius* in honorem Julii Cæſaris. *Appianus lib.* 2. *Belli Civilis.*	4670	Sabb. 201. an. 6.	Quinq. 29. an. 28.
4459 21. 12. A.	2969	1035	RAbba Ammonitarum Metropolis obſidione cingitur ab exercitu Davidis, ipſe autem in Civitate Jeruſalem adulterium cum Bethſabee Uriæ uxore committit, cui infandum Uriæ homicidium adjunxit, ſed poſtea crimen utrumque lacrymis abſterſit. II. *Reg. Capp.* XI. & XII.	3679	Sabb. 60. an. 2.	Quinq. 9. an. 17.
4784 28. 14. A.	3294	710	Rabſaces cum ſociis ore blaſphemo ultimam Ezechiæ Regi Juda minitatur deſolationem, niſi ſeipſum & Civitatem Sennacheribo dedaret. IV. *Reg.* XVIII.	4004	Sabb. 106. an. 5.	Quinq. 15. an. 48.
3764 16. 1. B.	2274	1730	Rachel nubit Jacobo. *Vide Jacob.* Moritur dum Benjaminum parturit.	2984	ante 1. Sabb. a. 280	ante 1. Quinq. a. 256.
			Rahab meretrix exploratores Joſue ſervat, & liberat. *Joſue Cap.* II. ℣. 15. eodem anno, quo Moſi ſucceſſit Joſue. *Vide Joſue.*			
			Rameſſes Miamun in Ægypto regnat; atque nefarium decretum perdendi pueros Iſraelitarum promulgat, annisque 66. & duobus menſibus imperavit. *Vide Moſes.*			
4789 5. 19. B. A.	3299	705	Raphael Archangelus comitem ſe facit Tobiæ juniori, ipſumque ducit, & reducit, aliaque operatur miranda, quæ in *Tobiæ Libro cap.* V. *& ſeqq.* leguntur	4009	Sabb. 107. an. 3.	Quinq. 16. an. 4.
5333 12. 17. B.	3843	161	Razias vir inter Judæos inſignis ſeipſum occidit ne in manus Nicanoris deveniret, & morte quidem horrenda. II. *Mach. Cap.* XIV. Hoc de facinore legendus S. Auguſtinus *in Epiſtola* 61. *ad Dulcitium*, & *lib.* 2. *contra Gaudentium* cap. 23. quibus in locis S. Doctor Raziæ facinus reprobat, atque condemnat.	4553	Sabb. 185. an. 1.	Quinq. 14. an. 46.
			Razon filius Eliadæ ſuſcitatur a Deo, ut adverſarius eſſet Salomonis, idque eo anno, quo Salomon fanum Chamos ædificavit, ut conjici poſſe videtur ex III. *Reg. Cap.* XI. *Vide Chamos.*			

Re-

Anni Periodi Græco-Rom. * ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christ.		Anni Periodi Juliani	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
3638 a. 8. e.	2148	1856	Rebecca Batuelis filia in uxorem ducitur ab Iſaaco, & poſt viginti ſterilitatis annos a Deo benedicitur, & gemellos parit filios Eſau, & Jacob, cum eorum pater Iſaac eſſet annorum 60. *Geneſ.* XXV. ℣℣. 20. & 26.	2858	ante 1ª Sabb. a. 406.	ante 1ª Quinq. a. 412.
			Rechabitæ a vino abſtinere juſſi ſunt ab Jonadabo filio Rechab. *Jerem.* XXXV. ℣. 6. Iſte Jonadab vivebat cum Jehu Rege Iſrael, dum familiam Achabi exterminavit. IV. *Reg. Cap.* X. ℣. 15. *Vide Jehu.*			
			Reſpha Saulis concubina, ab Abnero carnaliter cognita. II. *Reg.* III. 7. inſigne pietatis, & fortitudinis exemplum exhibuit, dum filios occiſos cuſtodivit. II *Reg.* XXI. 10. *Vide Miphiboſeth*			
3743 23. 18. a.	2253	1751	Ruben Jacobi filius naſcitur ex Lia Labani filia. Quot vixerit annis ſcriptura non indicat.	2963	ante 1ª Sabb. a. 301	ante 1ª Quinq. a. 307.
3183 23. 9. a.	1693	2311	Sale natus eſt, cum Arphaſad Pater ejus annum exegiſſet ætatis 35. vixit autem Sale annos 433. *Geneſis* Cap. XI. 15.	2403	ante 1ª Sabb. a. 861.	ante 1ª Quinq. a. 867.
4773 17. 3 A. a.	3183	721	Salmanaſar exeunte anno tertio, ex quo Samariam obſederat, civitatem illam cepit, atque decem Iſraëlitarum Tribus in captivitatem perduxit. IV. *Reg.* Cap. XVII. 6.	3993	Sabb. 105ª. an. 1.	Quinq. 15ª. an. 37.
4461 13. 24. B. b.	2971	1033	Salomon filius David ex ea, quæ fuit Uriæ naſcitur. Anno 18 cum ſex menſibus ætatis ſuæ Rex conſtituitur integro ſemeſtri ante Patris mortem, & annis 40. regnavit.	3681	Sabb. 60ª. an. 4	Quinq. 9ª. an. 19.
4569 9. 8. D. c.	3079	925	Samariæ Civitas, quæ poſtea Iſraëlitici Regni Metropolis fuit, ædificata eſt ab Amri Rege Iſrael, in qua habitare cœpit anno ſexto Regni ſui, completo Civitatis ædificio	3789	Sabb. 76ª. an. 7.	Quinq. 11ª. an. 29.
			Samgar circa annum mundi 2699. Iſraelem vindicavit.			
4339 3. 6. D.	2849	1155	Samſon filius Manue Danitæ naſcitur Saræ atque Nazaræus Domini eſſe debuit. *Judic.* XIII. 24. Anno ætatis ſuæ 18. nuptias cum muliere Thamnatana contraxit, leonem dilaceravit, ac melle in occiſi leonis ore reperto in ænigmatis argumentum aſſumpto, ſponſione interpoſita, celebre ænigma reſolvendum propoſuit, ex quo præliandi contra Philiſthæos occaſione deſumpta, ea per annos viginti, quibus Iſraëlis vindex fuit, portenta patravit, quæ fidem humanam excedunt. Anno denique mundi 2887. cum ingenti Philiſtæorum multitudine in Dagonis templo a ſe concuſſo, & ſubverſo mortem oppetiit.	3559	Sabb. 43ª. an. 1.	Quinq. 6ª. an. 44.

Anni Periodi Græco-Rom. * ☾	Anni Mundi	Anni ante Æram Chriſtian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbatic. morum	Anni Quinquagenariorum
			Samuel Elcanæ filius natus eſt eodem anno cum Sampſone. Vixit annos circiter 98. mors itaque illius circa annum mundi 2947. contigit, annis autem 21. populum rexerat. *Uſſerius Chronologiæ Sacræ Part. I. Cap.* 13.			
3508 11. 11. G.	2018	1986	Sara uxor Abrahæ nata eſt ex Harane ipſius Abrahæ fratre. Anno ætatis ſuæ 90. peperit Iſaacum, & tandem annis nata 127. mundi 2145. mortua eſt Hebrone, ibidemque ſepulta. *Geneſ.* XXIII. 19.	2728	ante 1° Sabb. a. 536.	ante 1^s Quinq. a. 542.
4399 7. 9. F.	2909	1095	Saul filius Cis de Tribu Beniamin ungitur in Regem Iſrael a Samuele. Annos quadraginta deinde regnavit. *Act.* XIII. 21. Mortuus eſt igitur anno mundi 2949. biennio poſt Samuelem.	3619	Sabb. 51ᵗ. an. 5.	Quinq. 8ᵘ. an. 6.
4895 27. 11. B.	3405	599	Sedecias, qui antea Mattanias vocabator, Rex conſtituitur ſuper Iſrael Jechoniæ loco, undecim annis iſte regnavit, nempe uſque ad annum mundi 3416. quo oculis orbatus in captivitatem perductus, in eadem vitam finivit.	4115	Sabb. 112ᵗ. an. 4.	Quinq. 18ᵘ. an. 12.
5183 7. 14. F.	3693	311	Seleucidarum Æra incipit juxta Auctorem Libri II. Machabæorum ab idibus Octobris anni Periodi Julianæ 4403. Juxta Auctorem autem Libri I. eorumdem Machabæorum, Æra iſta initium habebat a præcedenti Niſan. Nos in hiſce tabulis annos Mundi a die 23. Octobris incipimus, unde hoc obſervandum in computandis annis Julianis.	4403	Sabb. 163ᵗ. an. 5.	Quinq. 24ᵘ. an. 6.
5307 19. 5. B.	3817	187	Seleucus Philopator pietatis ſpeciem exhibuit erga Dei Sanctuarium II. *Mach. Cap.* III. ℣. 3. Succeſſit Patri ſuo Antiocho in Regno, annis duodecim ſceptrum tenenturus.	4527	Sabb. 181 an. 3.	Quinq. 26ᵘ an. 32.
3048 28. 7. A.	1558	2446	Sem filius Noe ſecundogenitus naſcitur anniſque vixit ſexcentis uſque ſcilicet ad annum Mund. 2158.	2268	ante 1° Sabb. a. 996.	ante 1^s Quinq. a. 1002
4519 15. 15. C.	3030	975	Semejas Dei vir mittitur ad Roboam ne bellum adverſus decem Tribus committeret. III. *Reg.* XII.	3739	Sabb. 70ᵗ. an. 1.	Quinq. 10ᵘ. an. 30.
			Semei filius Gera Davidi maledicit, in eumque lapides jacit cum fugeret a facie Abſalomi rebellis. *Vide Abſalom.*			
4784 28. 14. A.	3294	710	Sennacherib Rex Aſſyriorum anno 14. Ezechiæ Regis Juda Civitates ejus occupat, magnumque ipſi Ezechiæ tributum ſolvendum indicit. IV. *Regum. Cap.* XV. 11. ℣. 13. Tribus inde annis elapſis cum exercitu formidabili Hieroſolymam venit, qui ab Angelo Dei unica nocte profligatus eſt. *Reg.* IV. *Cap.* XIX. ℣. 35.	4004	Sabb. 106ᵗ. an. 5.	Quinq. 15ᵘ. an. 48.
3963 19. 10. B.	2473	1531	Sephora Jethronis filia in uxorem ducitur a Moſe, quæ poſtea duos ei filios peperit Gerſam, & Elieser. *Exodi Cap.* II. ℣. 22.	3183	ante 1^s Sabb. an. 81.	ante 1^s Quinq. an. 87.

Ser-

Anni Periodi Græco-Rom. * ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christ.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Quinquagenariorum
4042 14. 13. D.	2552	1452	Serpens æneus a Moſe fabricatur, atque ſuper haſtam pro ſigno reponitur. *Numer.* XXI. ℣. 9. in quo Chriſti in Cruce exaltatio figurata eſt. *Joan.* III. ℣ 14.	3262	ante 1i Sabb. an. 2.	ante 1i Quinq. an. 8.
			Sichem filius Hemor Dinam rapit. *Vide Dina.*			
2532 16. 4. B.	1042	2962	Seth Adami filius naſcitur. *Vide Adam.* Mortuus eſt Seth anno ætatis ſuæ 912. *Geneſ.* V. ℣. 8.	1752	ante 1i Sabb. a. 1512	ante 1i Quinq. a. 1518
			Silas, ſive Silvanus cum Juda, & Paulo mittitur Antiochiam. *Vide Concilium Apoſtolorum*			
3744 24. 19. F.	2254	1750	Simeon Jacobi filius naſcitur ex Lia in Meſopotamia.	2964	ante 1i Sabb. a. 300.	ante 1i Quinq. a. 306.
3597 17. 5. A. G.	2107	1897	Sodoma, & Gomorra ſubvertuntur igne e Cœlo lapſo concrematæ	2817	ante 1i Sabb. a. 447.	ante 1i Quinq. a. 453.
5526 24. 15. F.	4037	Æræ Chriſt. 33.	Stephanus eligitur in Diaconum ſimul cum aliis. *Vide Philippus.* Lapidatur autem ab Judæis aſſiſtente Saulo, tunc Eccleſiæ hoſte, *Act.* VII. 58.	4746	Sabb. 212l. an. 6.	Quinq. 31m. an. 7.
4891 23. 7. C.	3401	603	Suſannæ hiſtoria, quæ in *Cap.* XIII. Danielis enarratur, cum incerti ſit temporis hic reponimus cum Calmeto.	4111	Sabb. 121l. an. 7.	Quinq. 18m. an. 8.
5531 19. 1. E.	4041	Æræ Chriſt. 38	TAbita Petri Apoſtoli oratione ſuſcitatur a morte, vitæque reſtituitur. *Act.* IX. ℣. 40.	4751	Sabb. 213l. an. 3.	Quinq. 31m. an. 11.
			Tebni filius Gineth Imperium in Iſraël affectabat. *Vide Amri.*			
4482 6. 16. E.	2992	1012	Templum Salomonis ædificari cœpit anno 480. a diebus ſexdecim incœpto ex die, qua egreſſi Iſraëlitæ ſunt, ducente Moſe, de terra Ægypti quam incolebant. Exitus quippe eorum contigit die 15. menſis Niſan, ſeu die 5. Maii Julian. Templi autem fundamenta jacta ſunt die ſecunda Menſis *Jiar*, ſeu *Zin*, ſcilicet Maii Juliani die 21 *Lib.* I. *Regum* VI. ℣. 1. anno 4. Regni Salomonis ineunte. Completum ſuit mirabile hoc ædificium anno undecimo Regni Salomonis, menſe octavo, qui *Bul*, ſeu *Marcheſvan* appellabatur, cujus Neomenia, ſeu Kalendæ in diem 22. Novembris incidebant. Combuſtum fuit denique Templum ſub Nabuchodonoſore poſtquam condi cœptum eſt annis 424. menſibus tribus, & diebus octo.	3702	Sabb. 63l. an. 4.	Quinq. 9m. an. 40.
4959 7. 18. F.	3469	535	Templum Hieroſolymitanum iterum ab Eſdra ædificari cœpit anno ſecundo a Judæorum reditu in Judæam, menſe ſecundo *Jiar*, ideſt intra diem 21. Maii, & diem 20. Junii, ubique in ſuo decore perſeveravit, donec ab Antiocho Machabæorum tempore ad annum mundi 3837.	4179	Sabb. 131l. an. 5.	Quinq. 19m. an. 27.

Anni Periodi Græco-Rom. ⊙	Anni Mundi	Anni ante Æram Christian.		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenaricum
			prophanatum eſt; ſed tribus elapſis annis ab Juda Machabæo reſtituitur. Tandem ab Herode magnifice extructum, & ornatum, iterum anno ſecundo Veſpaſiani, Mundi 4073. eadem die 10. Auguſti, qua ſub Nabuchodonoſore concrematum fuerat, incenſum eſt, & deſolatum; ſicque uſque modo perſeverat			
5344 28. 4. A.	3854	150	Templum Heliopolitanum in Ægypto extrui poſſe impetrat Onias Judæus Oniæ III. Pontificis filius a Ptolomæo Philometore, & Cleopatra ejus uxore, atque ſimul ſorore, poſtquam egregiam bellis cum Ægyptiacis, cum Syriacis operam navaſſet, quamvis non perfecte ad normam Hieroſolymitani templi illud condiderit.	4564	Sabb. 186. an. 5.	Quinq. 27. an. 20.
			Templum in monte Garizim extruitur. *Vide Manaſſes filius Jojadæ.*			
5524 12. 13. G.	4034	Æræ Chriſt. 31.	Thaddæus Apoſtolus, qui & Judas, & Lebbæus appellabatur, cum cæteris Apoſtolis a Chriſto eligitur ad munus Apoſtolicum. *Lucæ* VI. ℣. 14. Epiſtolam Catholicam ſcripſit, de qua *videatur nota* (68) *ad pag.* 633. I. *Voluminis Diſquiſit. Biblic.*	4744	Sabb. 212. an. 3.	Quinq. 31. an. 4.
			Thamar Judæ nurus ex ſocero concipit. *Vide Judas.*			
3368 12. 4. O.	1878	2126	Thare Pater Abraham naſcitur dum Pater ejus annum 29 ætatis exegerat. Anno ætatis ſuæ 130. Abrahamum filium ſuſcepit, & tandem annis natus 205. mundi 2083. ſupremam diem clauſit. *Geneſ.* XI. ℣. 31.	2588	ante Ia Sabb. a. 676.	ante Ia Quinq. a. 682.
4754 20. 3. C.	3264	740	Theglathphalaſar, qui & *Ninus Junior* appellatur in terram Iſraelis veniens plures occupavit Civitates, magnamque populi multitudinem tranſtulit in Aſſyrios. IV. *Regum* XV. 29.	3974	Sabb. 102. an. 3.	Quinq. 15. an. 18.
4261 19. 14. B.	2771	1223	Thola filius Phua Judex in Iſraele conſtituitur, populumque annis 23. judicavit. *Judic.* X. ℣. 2.	3491	Sabb. 32. an. 2.	Quinq. 5. an. 16.
			Thomas Apoſtolus quandiu vixerit incertum eſt. *Videatur Sandinus* in ſua Hiſtoria Apoſtolica ad verbum *S. Thomas.*			
5546 6. 16. a.	4056	Æræ Chriſt. 53.	Timotheus Pauli diſcipulus aſſumitur ab Apoſtolo, & ne Judæis eſſet contemptui eum circumcidit. Annis pluſquam tredecim in Evangelii miniſterio, & Epiſcopatu vixit, cum anno Æræ Chriſt. 66. ſecundam a S. Paulo ſibi datam Epiſtolam acceperit.	4766	Sabb. 215. an. 4.	Quinq. 31. an. 26.
5545 5. 15. b a.	4055	Æræ Chriſt. 52.	Titus aſſumitur a S. Paulo, & cum natione Gentilis eſſet noluit eum circumcidi. Cretæ Epiſcopus conſtituitur ab Apoſtolo, & ultra annum 66. Æræ Vulgaris vitam protraxit, cum ejus mentionem fecerit Paulus in ſua ad Timotheum 2. Epiſtola *Cap.* 4.	4765	Sabb. 215. an. 3.	Quinq. 31. an. 25.

To-

Anni Periodi Græco-Rom.	Anni Mundi	Anni ante Æram Christi		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
4773 17. 3. A. G.	3283	721	Tobias ſenior annis dicitur 44. natus in captivitatem ducitur ſub Salmanaſare cum uxore ſua, & filio Tobia puerulus quadriennis tunc exiſtens, opera pietatis in eadem ipſa captivitate exercuit; ac tandem annis natus 102. poſtquam oculis ſanatus fuerat annis 42. obdormivit in Domino anno mundi 3341.	4993	Sabb. 105. an. 2.	Quinq. 15. an. 37.
4789 5. 19. B. A.	3299	705	Tobias junior annis natus 20. ducitur ab Archangelo Raphaele in Rages Medorum, Saram Raguelis filiam uxorem ducit, domum reverſus Patri viſum reſtituit, diuque poſtea vixit ad annum uſque ætatis ſuæ 99. unde Ninive relicta, perrexit ad ſoceros ſuos in Rages, ibidemque in pace quievit. *Tobiæ Cap. XIV. V. 16.*	4009	Sabb. 107. an. 3.	Quinq. 16. an. 4.
5351 7. 11. E.	3861	143	Tryphon, qui antea *Diodotus* dicebatur Jonathan, & filios ejus quinque interimit; occidit pariter Antiochum Regem juvenem, ſibique Aſiæ regnum uſurpavit, ſed poſt annos quinque vitæ finem infeliciter geſſit, ut referunt Strabo, Joſephus, Georgius Syncellus, & alii.	4571	Sabb. 187. an. 5.	Quinq. 27. an. 27.
4975 23. 15. G.	3486	519	VAſthi Regina, Aſſueri, nempe Darii Hyſtaſpis uxor, repudiatur ob ejus inobedientiam. Quatuor inde decurſis annis, ſcilicet anno Periodi Græco-Romanæ 4979. (ſic legas ad verbum *Aſſuerus*) regium Diadema Eſtheræ impoſitum eſt.	4195	Sabb. 134. an. 7.	Quinq. 19. an. 44.
			Veſpeſianus. *Vide Templum Hieroſolymitanum.*			
			Vitulus aureus ab Aarone in deſerto conflatur, revertente autem Moſe de monte, quarto menſe tabulas legis confregit in cujus facti memoriam annuum jejunium obſervant Judæi die 17. menſis 4. nempe die 5. Auguſti Juliani. *Vide Iſraelitæ.*			
			URias a Davide occiditur, ejuſque uxor Bethſabee ob eodem uſurpatur *Vide Bethſabee*			
4885 17. 1. A. G.	3395	609	Urias Propheta filius Semei de Cariathiarim ex Ægypto eductus occiditur ab Joakimo Judæ Rege.	4105	Sabb. 121. an. 1.	Quinq. 18. an. 2.
4754 26. 3. C.	3264	740	Urias Sacerdos extruit Altare juxta exemplar Altaris, quod erat Damaſci. *Regum IV Cap. 16. V. 11.*	3974	Sabb. 102. an. 3.	Quinq. 15. an. 18.
			Urim, & Thummim quando in Iſraele defierint *Vide Volum. I. Diſquiſit. Pag. 6. colum. 2.*			
4633 5. 1. B. A.	3245	761	Uzzias, qui & *Ozias*, & *Azarias* dicitur, lepra percutitur a Domino, quod offerre incenſum præſumpſerit, anno 49. Regni ſui juxta Salianum.	3953	Sabb. 99. an. 3.	Quinq. 14. an. 46.
5526 14. 15. D.	4036	Æræ Chriſt. 33.	ZAcchæus domi ſuæ Jeſum ſuſcipit paucis ante ultimum a Servatore celebratum Paſcha diebus.	4746	Sabb. 212. an. 5.	Quinq. 31. an. 6.

Zac-

Anni Periodi Græco-Rom. ☉	Anni Mundi	Anni ante Æram Christi		Anni Periodi Julianæ	Anni Sabbaticorum	Anni Quinquagenariorum
4654 10. 17. 3.	3164	840	Zaccharias filius Jojadæ in atrio domus Domini lapidatur a Judeis, præcipiente Rege Joas. Hic eſt ille Zaccharias inter Templum occiſus, & Altare, de quo loquitur Chriſtus apud *S. Matthæum Cap.* XXIII. ℣. 35.	3874	Sabb. 88. an. 1.	Quinq. 13. an. 16.
4721 21. 8. c. 8.	3232	773	Zaccharias Jeroboami filius, quartus & ultimus ex ſtirpe Jehu ſex menſibus regnat: IV. *Reg. Cap.* XV. ℣. 8.	3941	Sabb. 97. an. 6.	Quinq. 14. an. 35.
			Zaccharias Propheta floret ſimul cum Aggæo *Vide Aggæus*, & *notam* (49) *Pagina* 536. *Volum.* I. *Diſquiſit. Biblic.*			
			Zaccharias Pater S. Joannis Baptiſtæ. *Vide Eliſabeth.*			
			Zorobabel anno primo Cyri Regis Perſarum Populum Judaicum ex captivitate in Judæam reduxit *Vide Cyrus.*			
3792 28. 13. 2.	2292	1718	Zara naſcitur de Thamar anno 37. ætatis Jude Patris ſui.	3002	ante I. Sabb. a. 262.	ante I. Quinq. a. 268.

FINIS Tabulis hiſce Chronologicis impoſitur anno Periodi Græco-Romanæ 7263. anno vero Julianæ Periodi 6483. Æræ Chriſtianæ 1770. qui concurrunt cum anno mundi 5773. die juxta correctionem Gregorianam Julii 17.

TABULA

TABULA

ANNORUM SABBATICORUM, ET JUBILÆORUM.

1	2554	
2	2561	
3	2568	
4	2575	
5	2582	
6	2589	
7	2596	
8	2603	
9	2610	Jub. I.
10	2617	
11	2624	
12	2631	
13	2638	
14	2645	
15	2652	
16	2659	Jub. II.
17	2666	
18	2673	
19	2680	
20	2687	
21	2694	
22	2701	
23	2708	Jub. III.
24	2715	
25	2722	
26	2729	
27	2736	
28	2743	
29	2750	
30	2757	Jub. IV.
31	2764	
32	2771	
33	2778	
34	2785	
35	2792	
36	2799	
37	2806	Jub. V.
38	2813	
39	2820	
40	2827	
41	2834	
42	2841	
43	2848	
44	2855	Jub. VI.
45	2862	
46	2869	
47	2876	
48	2883	
49	2890	
50	2897	
51	2904	Jub. VII.
52	2911	
53	2918	
54	2925	
55	2932	
56	2939	
57	2946	
58	2953	Jub. VIII.
59	2960	
60	2967	
61	2974	
62	2981	
63	2988	
64	2995	
65	3002	Jub. IX.
66	3009	
67	3016	
68	3023	
69	3030	
70	3037	
71	3044	
72	3051	Jub. X.
73	3058	
74	3065	
75	3072	
76	3079	
77	3086	
78	3093	
79	3100	Jub. XI.
80	3107	
81	3114	
82	3121	
83	3128	
84	3135	
85	3142	
86	3149	Jub. XII.
87	3156	
88	3163	
89	3170	
90	3177	
91	3184	
92	3191	
93	3198	Jub. XIII.
94	3205	
95	3212	
96	3219	
97	3226	
98	3233	
99	3240	
100	3247	Jub. XIV
101	3254	
102	3261	
103	3268	
104	3275	
105	3282	
106	3289	
107	3296	Jub. XV.
108	3303	
109	3310	
110	3317	
111	3324	
112	3331	
113	3338	
114	3345	Jub. XVI.
115	3352	
116	3359	
117	3366	
118	3373	
119	3380	
120	3387	
121	3394	Jub. XVII.
122	3401	
123	3408	
124	3415	
125	3422	
126	3429	
127	3436	
128	3443	Jub. XVIII.
129	3450	
130	3457	
131	3464	
132	3471	
133	3478	
134	3485	
135	3492	Jub. XIX.
136	3499	
137	3506	
138	3513	
139	3520	
140	3527	
141	3534	
142	3541	Jub. XX.
143	3548	
144	3555	
145	3562	
146	3569	
147	3576	
148	3583	
149	3590	Jub. XXI.
150	3597	
151	3604	
152	3611	
153	3618	
154	3625	
155	3632	
156	3639	Jub. XXII.
157	3646	
158	3653	
159	3660	
160	3667	
161	3674	
162	3681	
163	3688	Jub. XXIII.
164	3695	
165	3702	
166	3709	
167	3716	
168	3723	
169	3730	
170	3737	Jub. XXIV
171	3744	
172	3751	
173	3758	
174	3765	
175	3772	
176	3779	
177	3786	Jub. XXV.
178	3793	
179	3800	
180	3807	
181	3814	
182	3821	
183	3828	
184	3835	Jub. XXVI.
185	3842	
186	3849	
187	3856	
188	3863	
189	3870	
190	3877	
191	3884	Jub. XXVII.
192	3891	
193	3898	
194	3905	
195	3912	
196	3919	
197	3926	
198	3933	Jub. XXVIII.
199	3940	
200	3947	
201	3954	
202	3961	
203	3968	
204	3975	
205	3982	Jub. XXIX.
206	3989	
207	3996	
208	4003	
209	4010	
210	4017	
211	4024	
212	4031	Jub. XXX.
213	4038	
214	4045	
215	4052	
216	4059	
217	4066	
218	4073	
219	4080	Jub. XXXI.
220	4087	
221	4094	
222	4101	

Sabbatiſmus primus incipit ab autumno anni Mundi 2554 quo coli cœpit promiſſionis terra ab Judæis, & deſinit in autumno anni 2561. & inde incipit Sabbatiſmus ſecundus, adeo ut annus Sabbaticus primus currit ab autumno anni 2560. uſque ad autumnum anni 2561. A primo anno Sabbatico exordium ſumit prima quinquagenaria Hebræorum, & in anno mundi 2610. deſinit, primus quippe annus eorum Jubilæus incipit ab autumno anni mundi 2609. & abſolvitur in autumno anni 2610. in quo enim anno deſcribuntur in hac Tabella Jubilæi, ibi deſinunt in autumno, cum in autumno anni præcedentis ſemper incipiant, & ita de annis Sabbaticis dicendum.

DISQUISITIONES BIBLICÆ
R. P. F. CLAUDII
FRASSEN
ORDINIS MINORUM REGULARIS
OBSERVANTIÆ S. FRANCISCI
PROFESSORIS EMERITI, ET PARISIENSIS DOCTORIS

IN DUO VOLUMINA DISTRIBUTÆ.

EDITIO ALTERA

Voluminis Secundi

Pars Secunda.

Additionibus nonnullis Hiſtoricis, & Criticis Illuſtrata

PER

P. F. N. W.

INDEX

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM,

Quæ in hac poſteriori Secundi Voluminis parte continentur.
Numerus prior paginam, Secundus columnam indigitat.

Pag. C.

Aaronis virga in Serpentem converſa 318. I.
Abel Sacerdos martyr, & virgo 64. II.
Abimelechum monet Deus, ut Saram Abrahamo reſtituat. 184. II.
Abimelechus erga Abraham benevolus 166. I.
Abraham quo anno Patris ſui ſit natus. 135. I.
Abrahæ pugna contra quinque Reges juſta. 149. I
Abraham Agar, & Iſmaelem ejicit 189. I.
Abraham novem vicibus a Deo tentatus. 192. I.
Abyſſus quid ſit 105. II.
Adam omnium hominum primus fuit. 30. I.
Adam mortuus eſt, & ſepultus in Golgotha. 86. I.
Adipem, & ſanguinem voluit Deus a Sacrificantibus ſorberi. 410. I.
Ægyptus quare vocetur terra Cham. 146. II.
Ægypti bona in Regis dominium tempore famis transferuntur 277. I.
Ægypti flagella tempore Moſis. 320. & ſeqq.
Agar fugit in deſertum 166. II.
Anæ duæ perſonæ vir una, altera mulier. 248. I.
Animantia congregantur ut intrarent in Arcam 114. I.
Anni Patriarcharum noſtris ſimiles. 80. I.
Aqua luſtralis quomodo conficienda, & ejus effectus 473. I. & ſeqq.
Aquæ ſupra Cœlos exiſtunt 17. I.
Aquæ in ſanguinem converſæ. Vide Ægypti flagella.
Aqua e rupe per Moſen educta 350. I.
Arbor ſcientiæ boni, & mali. 48. I.
Arca Noe deſcribitur. 100. & ſeqq.
Arca fœderis a ſolis Sacerdotibus portanda. 391. I.
Arca ad prælium deportata. 486. I.
Arca non fuit a Tito Romam translata 369. II.
Aſtra ſunt ſigna temporum, & rerum naturalium, Civilium, & ſpiritualium. 23. & ſeqq.
Azazel vox quid ſignificet. 401. I.

Babyloniorum vana de ſua antiquitate jactantia 33. II.
Balaam an verus Propheta 479. II.
Balaam cum Madianitis occiſus. 486. II.

Beelphegor quoddam Idolum. 483. I.
Beniamitæ nepotes viri belligerantes. 290. I.

Cadavere invento quid agendum erat 509. I.
Cain fuit Agricola. 57. I.
Caini crimina & eorum vindicta 60. I.
Cain Civitatem ædificat. 65. I.
Cain occiditur. 68. I.
Cainan II. an admittendus. 131. I.
Capitales pœnæ Judæorum. 456. I.
Canticum Moſis fuit omnium primum canticorum, quæ habemus 343. I.
Carnium eſus ante diluvium licitus non præceptus 120. I.
Caſtrorum ordo inter Judæos ex Ægypto egredientes. 461. I.
Cethura Abrahæ uxor. 202. I.
Chananæos cur Deus tandiu impunitos reliquerit 260. I.
Chronologia Sacra diverſitas cur. 74. I.
Cinæi qui fuerint. 482. II
Circumciſio delebat originale peccatum. 170. I.
Circumciſio abrogata fuit in lege Evangelica. 171. I.
Cœli, & terræ nomen quid ſignificet. 10. I.
Columba bis ex arca dimittitur. 107. II
Columna nubis, & ignis an eadem eſſet 337. II.
Conſecratio Sacerdotum, qualis erat. 375. II.
Cultum Deorum rejiciendum 423. I.

Deboræ mors & ſepultura. 448. I.
Decalogi diſtributio, & ſecundæ Tabulæ diviſio 354. I
Defunctos parentes deflere, & unguentis delinire antiqua conſuetudo eſt. 191. & ſequent.
Dæmones ſolitudines agreſtes incolunt. 402. II.
Dei nomen religioſe proferendum. 419. I.
Deum quomodo pœnituiſſe dicat Moſes. 98. I.
Deus ratam habuit benedictionem Jacobo datam 217. I.
Deus quomodo die ſeptimo quieviſſe dicatur & uſque modo operari. 36. I.
Deuteronomii Etymon. 491. I.
Deuteronomium ubi ſcriptum fuit. 514. I.
Dies & noctes fuerunt ante ſolis productionem. 8. I.
Diluvium an fuerit univerſale. 101. I.
Diluvium an ex cauſis naturalibus venerit 108. I.
Dina Jacobi filia culpabilis curioſitat. 242. I.

Dæmonorum in ſervos auctoritas. 355. I.
Decimæ varie ſumtæ expoſitione. 231. I.

ECcleſia vitur verſione LXX. in quibus illis. 79. II.
Ecclesia ritus in Altarium conſecratione a Jacobo deſumtus 224. I.
Edom quid ſignificet. 44. II.
Ebor cognitionem nomen Domini. 87. I.
Ephod quadruplicis generis. 372. I.
Eſſe eſt nomen proprium Dei. 310. I.
Eſau genealogia inſeritur hiſtoriæ ſacræ 248. I.
Eſau paſtori ab Hebræis oppugnati non ait. 493. II.
Eſau, & Jacobi characteres oppoſiti. 276. I.
Eſau alia operationes ibi & ſeqq.
Eſus ſanguinis prohibitus 113. I.
Ethnici pretio habebant portas 419. II.
Ethnicorum quæ & ritus immunes. 421. II.
Ethnici ſuos capillos Diis devovebant. 427. I.
Ethnicorum horrenda turpitudo. 440. II.
Eva quid ſibi voluerit per illa verba poſſedi hominem per Deum, & cur filio nomen dederit. 56. I.
Enochi nomen quid ſignificet 839. I.
Expiationis feſtum cur inſtitutum, & quid in illo offerebatur. 401.
& ſeqq.

FAlſi teſtes pœna talionis puniendi. 458. II.
Famis a Joſepho prænunciata 265. I.
Fermentum in ſacrificiis prohibitum. 409. I.
Filii Dei quinam fuerint, qui filias hominum viderunt. 94. I.
Filius Dei cum Angelis ab Abrahamo hoſpitio ſuſceptus. 173. I.
Firmamentum quid ſignificet. 16. I.
& ſeqq.
Fœdus inter Deum, & homines, 361. I
Forma in judiciis ſervanda. 436. I.
Fornicatio damnatur. 440. II.

GAdita viri fortiſſimi ad bellandum. 320. II.
Ganges quiſnam fluvius. 45. I.
Generationes veterum Patriarcharum. 74.
Geneſis quiſnam liber. 2. I.
Geneſis liber in quot partes dividatur. 3. I.
Gentiles non ſunt extranei reſpectu Adami. 33. I.
Gentiles a fidelibus ritus ſacrificiorum acceperunt. 58. II.
Gigantes quinam fuerint. 96. I.
& ſeqq.

HAran diu patuit Abrahæ terra. 140. I.
Hebræi quid ſignificet. 492. I.
Hebræi Ægyptiorum plagis afflicti non ſunt 321. II.
Hebræi in ſolitudine divites 384. II.
Hebræorum ſeditio juxta montem Sinai 466. I.
Hebræorum flagellum per ſerpentes 476. I.
Hœdus in lacte matris coqui non debet. 359. I.
Horræi Emim, & Zamzumim qui fuerint. 494. I

JAcob ſymbolum prædeſtinatorum. 207. II.
Jacob in Syriam proficiſcitur, & ſcalam mirabilem videt. 221.
& ſeqq.
Jacobi varia geſta in Meſopotamia. 225.
& ſeqq.
Jacob in Patriam regreſſus, & varia illius geſta 233.
& ſeqq.
Jacob in Ægyptum proficiſcitur, variisque ibidem vivendum 273.
& ſeqq.
Jacob in Ægypto moritur, & in ſepulchrum Abrahæ transfertur 291.
& ſeqq.
Japhet habitavit in tabernaculis Sem, & cur. 118. I.
Jeruſalem non erat Abrahæ tempore. 156. I.
Jethro ad Moſen accedit 352. I.
& ſeqq.
Joſephi injuſta criminatio in Rachelem 245 I.
Joſeph venditur adhuc vivente Iſaaco. 249. I.
Joſephi varia geſta 250.
& ſeqq.
Joſephi geſta in Ægypto. 258.
& ſeqq.
Joſue Dux populi conſtituitur. 484. II.

IRis quodnam ſignum in Cœlo. 113. II.
Iſaaci nativitas, gaudium. 180. I.
Iſaac magis Jacob, quam Eſau diligebat. 214. I.
Iſaac quo ſenſu dixerit Rebeccam ſororem ſuam. 211.
& ſeqq.
Iſraelitæ in Ægypto inſtituta propria ſervarunt. 82. 2
Iſraelitæ quo tempore, & qua hora ex Ægypto egreſſi ſint. 335. I.
Iſraelitæ quo tempore acceſſerint ad montem Sinai, eorumque in deſerto commoratio 353.
& ſeqq.
Judæ Genealogia cur referatur. 255 I.
Judæ ſtratura in Thamaram inique 256. II.
Judæi ter in anno ad Sanctuarium debebant accedere. 359 I.
Judæi tres excommunicationis ſpecies habebant 458. I.
Juramentum apud veteres ſemper ſuit ſacrum 198. I.
Juramentum Chriſtianorum quale eſſe debeat. 429. II.
& ſeqq.

LAbanus excuſſus fraudem Jacobo factam. 228. II.
Labanus mavult ortibus Jacobum detinet, variisque inter eos altercationes. 231.
& ſeqq.
Lamech primus Polygamus. 69. I.
& ſeqq.
Lamech Noe Pater diverſus eſt a Lamecho Polygamo. 93. I.
Leges cærimoniales quæ fuerint. 495 I.
& ſeqq.

Lex

Lex in ſingulis ſeptimanis legenda erat. 557. I.
Leviticus ſcriptus eſt juxta montem Sinai. 387. I.
Levitarum origo. 385. I.
Levitæ ad Dei cultum deſtinantur. 383. & ſeqq.
Levitæ triplicis generis munia habebant. 461. I.
Leviticæ Tribus elogia, & privilegia. 519. II.
Lia cur fœcunda, & Rachel ſterilis. 219. II.
Libatio quomodo facienda. 405. I.
Lingua Hebraica cur Sancta dicatur. 55. I.
Longævitas vitæ cur ad annos mille nunquam pervenerit. 83. II.
Lot uxor in ſtatuam ſalis convertitur. 180. I.
Luna, quæ in phaſi producta. 22. II.
Luſtratio pro igne quomodo fiebat. 416. I.
Lux primigenia quæ fuerit. 19. I.

MAdianitæ profligantur. 485. I.
Magicæ artes damnantur. 424. I.
Magorum virgæ an in dracones converſæ ſint. 319. I.
Magorum Ægypti maleficia varia. 323. II.
Mariæ, & Sephoræ contentiones. 458. II.
Matrimonium cum infidelibus non ineundum. 497. I.
Matrimonium ſymbolum amoris Chriſti cum Eccleſia. 70. I.
Mel a ſacrificiis rejectum, & cur. 409. I.
Melchiſedech quis fuerit. 150. & ſeqq.
Melchiſedech cur dictus ſine Patre. 153. II. & ſeqq.
Mincha quidnam fuerit. 395. I.
Mœchia quid ſit. 440. I. & ſeqq.
Montes quidam nubibus altiores. 107. II.
Mons, in quo Arca requievit. 117. I.
Mons idem Horeb, & Sina. 308. I.
Mons Hebal cur electus ad Sacrificium potius quam Garizim. 516. I.
Monumentum a Jacobo erigitur juxta Bethleem. 247. I.
Moſis parentes qui fuerint. 301. I.
Moſis educatio. 303. I. & ſeqq.
Moſes fugit in Madian. 305. & ſeqq.
Moſis geſta apud ſocerum ſuum in Madian. 306. & ſeqq.
Moſis miſſio ad Pharaonem, ejuſque geſta apud illum. 315. & ſeqq.
Moſis, & populi præparatio ad exitum de Ægypto. 330. & ſeqq.
Moſis geſta poſt tranſitum maris rubri. 343. & ſeqq.
Moſes terram promiſſionis non ingreditur. 521. I.
Mundus ab æterno conditus non eſt. 3. I.
Mundum verni tempore conditum plures docent SS. Patres. 8. II.

N[illegible]
NAturæ ſignificatio. 464. I.
Neomenia quomodo eſſent feſta. 442. I.
Nembrod quis fuerit. 128. I.
Nembrod in Aſſyriam pervenit. 130. I.
Nephtali Tribus mare & meridiem colit. 522. I.
Noe jubetur Arcam conſtruere. 109. I.
Noe quandiu in Arca permanſerit. 115. I.
Noe ex Arca egreditur, & ejus geſta. 118. & ſeqq.

OBlatio pro peccato Principis facienda erat ab aliis diverſa. 400. II.
Og quomodo dictus Gigantum ultimus. 494. II.
Oleum in oblationibus adhibebatur. 409. II.
Operariorum merces non fraudanda. 442. I.

PAlæſtina in hæreditatem ſemi ceſſit. 155. I.
Panes propoſitionis quales erant. 404. II.
Paradiſus terreſtris qualis fuerit & ubi. 41. & ſeqq.
Parentes primi e Paradiſo virgines exiviſſe creduntur. 55. I.
Parentibus quæ obſervantia debeatur. 435. & ſeqq.
Paſcha cur ita nominetur, & quid ſignificet. 333. II.
Paſtores qui Ægypto præfuerunt non fuerunt Iſraelitæ. 290. I.
Patriarchæ noverunt nomen Jehova. 316. II.
Peccatum ſummi ſacerdotis, & totius populi erat peculiariter expiandum. 400. II.
Pentecoſtes dicitur feſtum Hebdomadarum. 447. I.
Pharao, ejuſque domeſtici merito puniuntur propter Saram. 146. I.
Pharao in mari rubro ſubmerſus quis fuerit. 342. II.
Philiſtæos jubentur Iſraelitæ expugnare. 337. I.
Polygamia per divinam diſpenſationem contracta eſt. 71. II.
Principii nomen in Geneſi primo quid ſignificet. 2. I.
Primitiæ erant res ſacræ. 515. I.
Primogenitorum privilegia. 208. I.
Propheta falſus quomodo cognoſcitur. 455. I.
Prophetæ falſi cur a Deo permittantur. 502. I.
Proximi vita conſulendum eſt. 437. & ſeqq.
Putiphares uxor Joſephi pulchritudine illicitur. 259. II.
Putiphar, cujus filiam duxit Joſeph, diverſus ab altero. 264. I.
Pythones unde ſic dicti. 507. I.

RAchel promittitur Jacobo. 225. & ſeqq.
Rachel moritur in Bethel. 247. I.
Raguel an verum Deum cognoverit. 306. I.
Rebecca ſterilitas, deinde fœcunditas. 194. & ſeqq.
Refugii ſeu Civitates. 508. I.

Re-

Repudii libellus, ejuſque effectus. 513. I.
Rex eligendus qualis eſſe debeat. 505. II.

S*Abbathum magnum, & ſecundo primum.* 434. I.
Sabbaticus fluvius. 435. I.
Sabbathi præceptum cæremoniale, & morale. 431. I.
Sacerdotalia indumenta. 370.
& ſeqq.
Sacerdotum officia, & ordines, quæ 392.
& ſeqq
Sacrificia a Deo ſunt inſtituta. 59.
& ſeqq.
Sacrificia, & Sacramenta debent eſſe in omni religione. 395. I.
Sara licet ſexagenaria adhuc pulcherrima. 143. I.
Sara ſoror Abrahæ, quomodo 184. II.
Saræ ſepultura an licite empta. 197. I.
Saturnus filium immolans non alius eſt quam Abraham 195. II.
Sem anno 502 Noe naſcitur. 93 I.
Semi genealogia texitur. 131. I.
Senatus Judaici auctoritas. 452.
& ſeqq.
Sepulchra concupiſcentiæ 468. II
Serpens tentator in paradiſo terreſtri quis fuerit 50.
& ſeqq.
Serpens æneus in deſerto quid figuraverit. 477. I.
Seth Adami genealogia perducit. 73. I.
Sichimorum Civitatis devaſtatio illicita. 243. I.
Sodomorum exterminium Abrahæ revelatum. 175. II.
Somniorum cauſæ diverſæ. 235. I.
Spiritus Domini, qui ferebatur ſuper aquas quidnam fuerit. 12. I.
Spiritus terram exſiccans quid fuerit. 117. II.
Suffitus ſacer qualis & a quibus ferendus 407. I
Stationum in Deſerto recenſio. 487. I.
Sterilitas in probrum. 231. II.

T*Abernaculum duplex* 381. I.
Tabernaculorum feſtum. 449. I.
Thare & Abraham fuiſſe Idololatras nonnulli crediderunt. 141. I.
Tentare Deum non licet. 144. I.
Tentationis locus quis. 350. I.
Thymiamatis forma, & uſus. 375. I.
Terra altior mari. 19. II
Terræ variæ proprietates. 21.
& ſeqq.
Tranſitus maris Rubri figura baptiſmi. 343. II.
Tribunal duplex apud Judæos 458. I.
Trinitas Perſonarum in Mundi creatione quodammodo indicatur. 3. I.
Tubarum feſtum inſtitutum. 448. I.

V*Eſpera duplex in una die apud Judæos* 332. II.
Victima in ſacrificiis cruentis requiſita. 403. I.
& ſeqq.
Vitulus aureus cur in deſerto conflatus 377. I.

U*Sura grande peccatum.* 443. I.
& ſeqq.
Uxorum pluralitatem licitam eſſe argumenta ſuadentia refelluntur 71.
& ſeqq.
Uxorum ſecuritati conſulitur. 511. II.

Z*Abulonis opes, & divitiæ* 510. I.
Zelotypiæ potus quomodo fiebat. 463. I.

DISQUI-

DISQUISITIONES BIBLICÆ IN UNIVERSUM PENTATEUCHUM.

PRÆFATIO.

ARDUUM ſane ac immenſæ difficultatis ſibi-tum obitum iter in præ-cedentium ac decurſu ſu-primo enixè, longe ta-men grandius atque labo-rioſius in hac poſteriori operis parte conficienda nobis reſtat iter: quam collabeſcente per ætatem & aſſiduum laborem corpore nec detrectamus, ut ſuſceptum opus ad optatum finem deduceret, non ſolum promovenda Dei gloria, ſed etiam debita Superiorum mandatis obſequia provocant.

Rem igitur tamen ex hoc comparem ſeu ſortem confidentia, quod qui dat velle, dabit & perficere, aggredior eo libentius, quod prorſus ſcio offerri incredibile contra Deum, qui pro ſua ſer- in ſacram Scripturam ſcholiis ac commentariis ſacris prolixiſſime, & labore ... Neque enim alium in ſcopum colliguntur tot ſacrorum Bibliorum Verſiones, Paraphraſes, Interpretationes ac alia plurima, tum Synagogæ, tum Eccleſiæ Doctorum in Scripturam ſanctam edita volumina, quam ut illa, quæ in ſacro textu obſcura, explicentque, poſſint occurrere, clara expoſitionibus redderentur.

Et tamen mihi non eſt ſententia omnes Interpretum ... per ſingulas Scripturæ ſacræ textus ... eorum ... aliis, ... ſi Ecclia lectores ... & ... Nec enim confeſſiones eorum velle, qui neglecto ... ſenſu ſingularum, in id unum incumbunt, ſua locupletare commentaria variis ſpeculationibus myſticis, aut ad genium ... aliis, ut magni Doctores ... agere, aut ſacri belli claſſicum canere, quum ſacræ Scripturæ ... diſſolvere velle videntur.

Aliud certe mihi propoſitum eſt ... quam ... labor ... Canoniſque ſacri ... textus obſcuriores ... II. Commentarius ... ſpiritum ... III. Ex Chronologiæ atque Genealogiarum ...

rum ſolam controverſiam componentur, ... Principes ſub cortice literæ latentes myſteria proferantur in lucem.

Nec eſt quod Zoilus aut Ariſtarchus aliquis me in hoc opere nihil novum & ingenium proferre ſe reſ..., hic enim quæ- ... quæcunque poterunt ... nihil quidquam à propoſito ... Nam ad ... ad ... Gabalorum Epiſcopus, a „Licet multi & magni ac admirandi prorſus ... „nihil vetat quin & noſtri ... „donet Spiritus gratia ... „quemadmodum ... qui ante noſtram ... „ætatem ... „poſteriores ſunt, ... „ab iis qui ... ipſa ſuperiora ſunt ... „Sic nec ... Nam „& illis & nobis, ... „una eſt divini Spiritus gratia ... „ſubminiſtrans. Omnia enim, inquit, operatur unus atque idem Spiritus dividens ſingulis prout vult. Non ergo quæ dicta a Patribus ſunt, ... ſed noſtra ... Quamquam magna ſint quæ dicta ... ſunt, ... „non tamen ... „

Nullum quidem jam eſt dictum, ut Terentius, quod non dictum ſit prius. Verum ... qui præceſſerunt, non præripuiſſe mihi videntur quæ dici poterant, ſed aperuiſſe.

At etiam cum Paſchaſio Ratberto b, quæ hic propono, multorum quidem ſunt eruditiſſimorum hominum, quos utrumque tulit ætas, & ſummæ auctoritatis ... ſed proprio ... commodo ſtylo ... ſunt eſſe ...

Unde non eſt quod ... hoc noſtro ... nihil ... ſum ... & ſapientiæ quæ ... ſed ... ab ... occupata, & ... omnibus ... quiſque ſic ... mihi non eſſe propoſitum nova ... & ... ſed hunc ... quæcunque laborem ... tendere, ut ſacræ Scripturæ Studioſis ... ad ... & ...

a Orat. 1. de Orat. Domin.

b Praef. in l. 4. ſuper Matth.

ſcrutationem minus laborioſa pateat via, & jucundior aditus appareat.

Hic quidem ex parte prælusi in priori Volumine, explorans & expendens ea quæ ſacrorum Librorum veritatem ſpectabant. At hæc in limine ſacri Tabernaculi veſtibula: jam vero perluſtrandum eſt intimum illius ſacrarium, & exponendi veniunt illi textus qui in utroque Teſtamento obſcuriores, & aliqua egere luce videntur. Ut autem ea ordine fiant, quæcunque in ſacro contextu occurrent advertenda, ſub diſtinctis titulis & quæſtionibus diſcutienda & reſolvenda proponentur.

Cum autem ex priori Volumine jam ſatis ſuperque conſtet quis quantuſque fuerit Moſes, quodque Pentateuchum omnium ſacrorum Librorum primum ſcripſerit, hinc prætermiſſis amplioribus velitationibus & præludiis, ſuſceptas in hos quinque Moſaicos libros diſquiſitiones ordimur à primo, nomine *Geneſis* inſcripto.

QUÆRITUR I.

Quo titulo primus Pentateuchi liber inſcribatur?

REſpondeo, librum à prima illius Hebraica voce à Judæis appellari *Bereſith*, id eſt, *in principio*, ut teſte S. Hieronymo exponunt LXX. Interpretes Symmachus & Theodotius. Triplex enim ſacros Libros inſcribendi ratio eſt apud Hebræos, nimirum ab exordio libri, à materia, & ab auctore. Ab *exordio* quidem, ſic omnes libros Moſis ab initiali voce appellationem accipere obſervat S. Hieronymus in prologo Galeato. A *materia* vero, ut libri Judicum, Regum, &c. in quibus referuntur quæ Iſraelitarum poſt Joſue & Moſem Præfecti ad ſtatuendam ſuæ gentis libertatem & felicitatem præclare geſſerunt. Ab *auctore* denique, ut omnium Prophetarum libri, quorum ſinguli auctores, cujus oracula continent, nomine appellantur.

Hic autem liber tametſi Moſem (ut probatum eſt) auctorem habeat, ejus tamen nomine non inſcribitur: ſed ab Hebræis dicitur *Bereſith*: à Græcis vero atque Latinis *Geneſis* appellatur, quæ vox ab operis laude ſumpta, ad libri totius inſcriptionem tranſiit.

At inquies, cum mundus productus fuerit ex nihilo, illius productio convenientius diceretur *creatio*, quam *generatio*, cum generatio ſit mutatio materiæ ab una forma ad aliam formam.

Reſpondeo vocem generationis dupliciter accipi. 1. *ſtricte*, quatenus denotat productionem ex præjacente materia ad novam formam. 2. *latius*, prout deſignat effectionem rei antea non exiſtentis, ſive illa productio ſupponat ſubjectum, ſive non: hoc autem poſteriori modo mundi productio vere dicitur generatio, non natura ex parte conſiderata, ſed omnino conſiderata.

Accedit quod plures generationes ex præjacente materia in hoc libro referantur, puta avium & piſcium ex aqua, ſerpentum & animalium ex terra in 1. capite. Adami è terra, & Evæ ex ejus coſta in 2. Caini & Abelis in 4. Sethi in 5. &c. Refertur deinde hominum multiplicatio, & varia in orbis partes diſtributio, unde vox *Geneſis* huic libro rectè adſcribitur. Cum autem illius prima vox *Bereſith* ſignificet *in principio*.

QUÆRITUR II.

Quodnam ſit illud principium?

TRes omnino *principii* (à quo primus Pentateuchi liber incipit, & nomen habet) expoſitiones producit S. Auguſtinus, ſeptem S. Baſilius, decem vero S. Ambroſius, ut appareat eis hanc rem non eſſe levis momenti, ſed dignam quæ à viro Theologo expendatur.

Communior tamen, ac meo judicio ſolidior tum veterum quam recentiorum Interpretum ſententia eſt, Moſem hac voce tria ſignificare voluiſſe.

I. Quidem in ipſomet temporum exordio, & priuſquam ulla res creata, ſaltem ſenſibilis exiſteret, Deum creaviſſe cœlum & terram, velut rerum omnium aſpectabilium primordia & ſeminaria: quo pariter ſenſu David a ait: *Initio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli.* Unde ſequitur cœlum & terram non fuiſſe producta in tempore, ſed in primo temporis incipientis momento, adeo ut tempus cum cœlo & terra, & hæc viciſſim cum tempore ortum habuerint: momentum enim quo Deus creare cœpit, non fuit tempus, ſed principium temporis, ſicut punctum non eſt linea, ſed principium lineæ.

II. Cœlum & terram in principio producta dicit Moſes, ut mundi æternitatem, quam fingebant Ægyptii & Chaldæi proſcriberet, doceretque Iſraelitas quænam forent rerum omnium vera exordia: ne vanis Gentilium figmentis de rerum origine aſſentirentur, ſciretque mundum non aliam habere ſuæ originis & durationis ſeriem, quam quæ ab Adamo per Patriarcharum ætates numerabatur. Sunt itaque falſam & erroneam eſſe illorum exiſtimationem qui mundum ab æterno ſine ullo ſui principio & exordio extitiſſe putabant: nam inquit b Tertullianus *nihil ſine origine, niſi ſolus Deus.* & S. Auguſtinus c *Trinitas ſola* [illegible] *æterna, ut ei contrarium aliquid eſſe non poſſit.*

a Pſ. 101. 26.

b Lib. de [illegible] contra Hermogenem.

c Lib. 8. Geneſ. ad lit. cap. 16.

QUÆRITUR III.

Diſcrepat tamen in multis: 1. quod Plato crediderit mundum eſſe animal intelligente præditum. Non creatum ex nihilo, ſed ex materia Deo coæterna, unde Deum non creatorem, ſed ornatorem, atque opificem appellat. 2. Exiſtimat aſtra mundum eſſe Deos qui ſphæras & orbes dirigant &c. Plurima etiam fingit circa hominis characterumque rerum formationem a recta Moſis prorſus aliena, tametſi ea quæ a Moſe ſcripta hauſerat, propriis figmentis interpolavit, & ut ſua venditaret.

QUÆRITUR IV.

Cur Moſes Iſraelitis, inſpirante Deo Legem præſcripturus, exorſus fuerit a mundi opificio & anteriorum temporum hiſtoria?

RESpondeo, id conſultiſſime factum. Tria ſiquidem ad Legem obſervantiam nos provocant & alliciunt: 1. Summa Legislatoris auctoritas, dignitas & ſapientia. 2. Severa & in profanos & prævaricatores præparata ſupplicia. 3. Proborum exempla, atque propoſita & exhibita Legum cultoribus munera & præmia. Porro tria hæc in Geneſi ſibi ſpectaſſe videtur Moſes, atque propterea eam tres in partes diviſiſſe, quarum prima tribus prioribus capitibus comprehenſa proponit Deum verum omnium, ut et & hominis ſapientiſſimum opificem, qui rebus ſingulis a ſe productis ſtatum, operationem & ordinem præſcribit, eaſque homini ſubjecit & imperio ſubdidit, ut earum ope ad ſui Conditoris notitiam, cultum, & fruitionem aſſurgat, eumque ut ſupremum ſuum Monarcham veneretur.

Deinde vero a cap. IV. ad XII. varia exponit divinæ juſtitiæ, in homines profanos & improbos argumenta, primo per vero animadverſionem in fratricidam Cain, atque ſceleratam ejus progeniem, quæ cum ſuo pravo exemplo, univerſum pene genus humanum in crimen adduxiſſet, diluvii generali clade cum reliquis omnibus [illegible] periit, ſola ſuperſtite ſola Noæ familia.

Tertio tandem a cap. 12. ad finem uſque, Dei curam ac providentiam erga Noe humani generis reſtauratorem ſive repræſentat, præſertim vero ſingularem ejus erga poſteros Sem [illegible] amorem & benevolentiam, ac primo quidem erga Abrahamum ejuſque poſteros [illegible] quorum virtutes [illegible] & egregia facinora recenſet. Abrahami quidem a cap. 12. ad 25. Iſaaci vero a 25. ad 27. Jacobi autem a cap. 27. ad 37. Joſephi denique a 37. ad 50. Hæc omnia egregie docet Euſebius lib. 7. de præparatione Evang. cap. 2. „Moſes, inquit, [illegible] Theologus, ex Hebræis Hebræus [illegible] „ [illegible] hiſtoriam, [illegible] „ [illegible] Hebræorum [illegible], „ quam ſacris Legibus [illegible] quaſi pro„ [illegible] loco viam muniret, poſterorum memoriæ commendare voluit, nulla unquam oblivione delendam. Et porro, non in tantum quæ divinitus acceperant beneficia, verum & [illegible] „ qui [illegible] cum divinitate pietate ſenſum [illegible], mores ſimul ac [illegible] „ [illegible], qui Legibus ſuis [illegible] „ [illegible] neceſſarium [illegible], ut eos & ab „ improborum imitatione deterreret, & ad „ [illegible] proborum exempla ſtimularet.

QUÆRITUR V.

Utrum mundus ex nihilo fuerit formatus, aut ex aliqua præjacente materia?

HUjus difficultatis & quæſtionis ſolutio pendet [illegible] vocis [illegible] quo hic utitur Moſes, quodque LXX Interpretes Græci reddunt per verbum [illegible], Latinus vero per Creo, hoc enim verbum triplex denique poteſt ſignificatio: I. Late, pro omni productione & effectione, ſic noſtri [illegible] dicuntur etiam procreatores & Cicero lib. 2. de republ. ſcribit, patres antiquos patres dictos quod qui, ut aiunt, creaverint, h. e. qui genuerint. II. Stricte, pro effectione rei ex nihilo quoad formam ex ſubjecto tamen, ſed minus diſpoſito ad eam formam. III. Strictiſſime pro productione rei ſecundum totam ſuam entitatem ex nihilo tam materiæ quam formæ.

Primum creationis genus, quatenus ſignificat aliquid efficere, vel novum in ſtatum erigere, tribuitur non ſoli Deo, ſed & creaturis, ſic homines dicuntur creare [illegible], Magiſtratus, Prætores, Cardinales, ſummum Pontificem &c. Sic pariter Deus dicitur creator eorum omnium quæ etiam per generationem fiunt. Iſaiæ 43. v. 1. *Dominus creans te Jacob & formans te Iſraël.* & v. 7. *Omnem qui vocatur nomine meo, in gloriam meam creavi eum &c.* Duo poſteriores creationis modi ſoli Deo conveniunt.

Nam ad creationem proprie dictam tria requiruntur conditiones: 1. ut aliquid fiat ex nulla præexiſtente materia. 2. ex materia inhabili & indiſpoſita ad formam quæ in- de-

QUÆRITUR VI.

Utrum ſex illi dies veri fuerint naturales?

[illegible]

QUÆRITUR VII.

Quo tempeſtate Mundus fuerit conditus?

[illegible]

germinibus terra decoretur, mundus ex hyemali frigore, velut a ſepulchro renaſcens, ſe eadem tempeſtate primitus fuiſſe conditum non obſcure declarat.

III. Illa perſuaſio de mundo condito verno tempore a majoribus accepta, ita hominum animos occupavit, ut etiam apud Ethnicos pervaſerit, quam enim Virgilius egregie repræſentat 2. Georg. ubi cum dixiſſet num. 324.

Ver adeo frondi nemorum, ver utile Sylvis
Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt,

addit num. 335.

Non alios prima creſcentis origine mundi
Illuxiſſe dies, aliumve habuiſſe tenorem
Crediderim: ver illud erat, ver magnus agebat,
Orbis & hybernis parcebant flatibus Euri.

Quibus ſignificat ætate ſua perſuaſum mundi originem contigiſſe verno tempore. His etiam ſuffragantur Aſtronomi, qui ſignum *Arietis* verno tempore dominantis idcirco cæterorum *Zodiaci* ſignorum caput eſſe docent, quod Sol in eo ſui curſus initium fecerit.

DE OPERE PRIMÆ DIEI.

Quæ in primo die Mundi condita ſint?

His verbis declarat Moſes: *In principio creavit Deus Cœlum & terram. Terra autem erat inanis & vacua. & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi, & Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas.*

Moſes ſcriptorum ſapientiſſimus, Geneſis deſcriptionem auſpicaturus, appoſite ordiens a præfatis verbis, initio ut primum hiſtoriæ ſummam exponat, quam deinde ſigillatim enarraturus. Ut ſi quis diceret, talis peritus artifex magnificum hoc palatium extruxit: adiceret vero, primum fundamenta poſuit, deinde parietes erexit, poſtea tectum impoſuit, tandem hoc & illo ornatu decoravit. Sic Moſes ut Deum totius Univerſi Conditorem oſtenderet, compendio dicit eum creaſſe cœlum & terram, quibus cætera continentur, tanquam ædificii fundamento & culmine, poſtmodum autem ſingulas hujus mundanæ fabricæ partes deſcribit.

QUÆRITUR AUTEM I.

Quid Cœli & terræ *nomine ſignificaverit?*

Reſpondeo, triplicem potiſſimum eſſe hujus textus expoſitionem.

I. S. Auguſtini qui lib. 12. Confeſſ. cap. 9. dicit per *Cœlum* ſignificari naturam ſpiritualem & Angelicam, per *terram* vero naturam corpoream & aſpectabilem, adeo ut primo die mundi, Deus creaturas omnes tum immateriales, tum materiales condiderit, cæteris autem diebus, corporeas dotibus ornaverit, & unamquamque convenienti ordine & loco conſtituerit. Verum huic expoſitioni repugnat ipſa Moſis narratio, quæ dumtaxat res ſenſibiles per ſeptem divinæ operationis dies ſigillatim conditas recenſet.

Moſes enim, aiunt S. Chryſoſtomus a, & S. Baſil. in b Hexaëmeron ſuam rudiori Iſraëlitarum genio attemperavit: illi namque ſervilibus operibus antea in Ægypto addicti, craſſioris erant genii & nonniſi terrena & ſenſibilia ſapiebant. Quamobrem rerum tantum ſenſibilium procreationem & exordia deſcribere voluit Moſes, quatenus ex earum conſideratione, ad intelligentiam ſupremæ Dei majeſtatis facilius aſſurgerent.

a Homil. in Gen.
b Homil. 1 in Hexaëm.

Secundam expoſitionem tradit idem S. Aug. autumans per *Cœlum* & *terram* primo die mundi creata, intelligendam eſſe materiam primam omni forma nudatam, ſed ſeminarium omnium ſeminarium, & ex qua Deus cuncta deinde efficeret. Ita docet lib. 1. de Geneſi contra Manichæos cap. 5. ubi cum dixiſſet, idcirco Moſem uſum eſſe nominibus cœli & *terræ* ad deſignandam materiam primam, propter infirmitatem parvulorum, qui minus idonei ſunt inviſibilia comprehendere, addit, *primo ergo materia facta eſt confuſa & informis, unde omnia fierent, quæ diſtincta atque formata ſunt, quod credo a Græcis chaos appellari.* Cap. autem 8. exponit qua ratione materia illa informis dicta ſit *cœlum* & *terra*:
„ Quemadmodum, *inquit*, ſi ſemen arboris
„ conſiderantes dicamus ibi eſſe radices, &
„ robur, & ramos, & fructus, & folia,
„ non quia jam ſunt ſed quia inde futura
„ ſunt, ſic dictum eſt *In principio fecit Deus*
„ *cœlum & terram*, quaſi ſemen cœli &
„ terræ, cum in confuſo adhuc eſſet cœli
„ & terræ materia.

Hic ſimilia habet lib. 1. de Gen. ad litt. capp. 13. 14. & 15. nec non & lib. Confeſſ. cap. 3. & ſeq. idque confirmat ex his verbis lib. Sapientiæ cap. 11. v. 18. *Non enim impoſſibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia inviſa.*

Verum ſapiens illis verbis non ſignificat materiam omni forma deſtitutam, quam

Philo-

Philoſophi materiam primam appellant ſed terræ corporeitate & imperfectam. Cœlum vero, ut quæ cuncta [illegible] ornatu a ſe invicem [illegible] diſtinctos, nullo adhuc aſtrorum ſplendore fulgentes.

Terra vero expoſitio, neque communior eſt, [illegible] & terra Moſen generatim ſignificare voluiſſe, univerſam mundi machinam [illegible] a Deo ſoliſ conditam, priuſquam [illegible] formatione modum & partium [illegible] caperet. Unde perſæp. Cœl & terræ nomina Scriptura ſacra uſurpat, ut ſignificet Deum rerum omnium extra ipſum exiſtentium eſſe opificem. Ut [illegible] eſt Gen. 14. 19. Pſal. 23. [illegible] Paralipp. [illegible] &c. Quo pariter ſenſu S. Paulus Coloſſ. 1. 16. de Chriſto ſcribit, *in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis & in terra, viſibilia & inviſibilia*, &c. Ipſum exprimit Symbolum Nicænum. *Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium.*

Hanc expoſitionem aliis præferendam eſſe docet S. Auguſtinus [illegible] de Geneſ. contra Manich. cap. [illegible] & lib. [illegible] de Geneſ. ad liter. cap. [illegible] maxime vero lib. [illegible] de civit. Dei cap. [illegible] ubi ſic ſcribit, *In principio fecit Deus cœlum & terram, quibus nominibus univerſa [illegible] eſt ſignificata creatura, vel [illegible] corporalis, quod eſt credibilius, [illegible] duas mundi partes, quibus omnia, quæ creata ſunt, continentur, ut primitus eum totum proponeret, ac deinde partes ejus, ſecundum myſticum dierum numerum [illegible].* Itaque cum Moſes ait Deum creaſſe *cœlum & terram*, nihil aliud ſignificare videtur, quam eum [illegible] hunc mundum, & quæ in eo continentur, ſicut etiam loquitur S. Paulus Act. 17. v. 24. *Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo ſunt.*

Solius autem Terræ, non vero aliorum elementorum, puta aquæ, aëris, [illegible], creationem diſtincte expreſſit Moſes. *Quia*, inquit Severianus Gabal. [illegible] *ſeſe cœlum & terram, ex extremis media deſignavit* [illegible] *comprehendit. Velut enim cum dicimus, fecisse Deum hominem, accepto e terra pulvere, formatum quidem dicit, non tamen membra recenſuit, [illegible] dicit fecisse Deum*

oculos & aures & naſum, ſed dicendo hominem, ea tum membra omnia complexus eſt. Sic & hic [illegible], dicendo creaſſe cœlum & terram cuncta complexus eſt.

Addit Moſes, terra autem in primo ſuæ creationis inſtanti erat [illegible] *tohu vabohu*, hoc eſt juxta Vulgatam interpretem, *inanis & vacua*. Ubi tres terræ primigeniæ conditiones notat, I. Quod fuerit expers [illegible] fœcunditatis & elegantiæ ac venuſtatis quam nunc gaudet. Illæ enim duæ voces Hebrææ *Tohu vabohu* horribilem quamdam vaſtitatem & confuſionem ſignificant. Iſai. 34. Jer. [illegible] 23.

II. Terra non erat ſicca & ſolida, ſed lutoſa, & undique aquis diluta & circumfuſa. Unde etiam *Terræ* nomen nondum obtinebat: hoc enim nomen fuit donata tantum tertio die, dum videlicet aquæ in locum unum congregatæ, terra exſiccata, juxta naturalem ſuam conditionem apparuit. III. Terra erat ab [illegible] aquarum abyſſo [illegible], & [illegible] denſiſſimis [illegible] quapropter non erat aſpectabilis. Unde [illegible] interpretes præfatas Hebræas voces [illegible] *aquæ [illegible] informis & inviſibilis.*

Cujus inviſibilitatis multiplex proferunt ratio. I. a S. Baſilio hom. 2. [illegible] quia nullus adhuc extabat homo qui illam aſpiceret. II. a S. Aug. [illegible] quod aquis operta non poſſet videri, etiam ſi eſſet qui poſſit videre. III. a Severiano Gabal. erat [illegible] quia nondum erat læta nec ſatis ornata, nondum erat floribus coronata, nondum fluviis fontibuſque cincta, nondum mare undis decorata.

At geminam addit Moſes. *Quia*, inquit, *tenebræ erant ſuper faciem abyſſi*. Ubi nomine *Abyſſi*, ſignificat non infernum, in quem projecti ſunt Dæmones, ut errando putavit Origenes [illegible] enim Moſes hic agit de ſpiritibus bonis & incorporeis, nec terra [illegible] in inferno demerſa. Sed indicat terræ ſtatum confuſum aquis undique perfuſum, & in quo nihil adhuc ſolidum & ſtabile, nihil ordinatum & diſtinctum erat. *Abyſſus*, enim ait S. Auguſtinus [illegible], *eſt profunditas incomprehenſibilis, ut ſunt [illegible] ſolet in aquis.*

c Lib. [illegible] de Geneſ. ad lit. cap. 12.

d In Pſalm. 41.

QUÆRITUR II.

Quæ & quales fuerint tenebræ abyſſum operientes?

MAnichæi olim virulento Catholicos accuſare ſolebant, quod aſſingerent Moſi eum docuiſſe tenebras extitiſſe ab æterno, & Deum priuſquam lucem crearet, ſemper in tenebris fuiſſe verſatum. *De Deo*, inquiebat Fauſtus a, *imprudenter adeo tanta dixerunt, quod eum in tenebris, ex æterno [illegible] dicerent, & poſtea miratum eum vidiſſe lucem.*

At hanc calumniam egregie refellit S. Auguſtinus b „Putant, inquit, credi a nobis „etiam ipſum Deum aliquando in tenebris „eſſe verſatum, quia ſcriptum eſt, tenebræ erant ſuper abyſſum: tamquam non „abyſſum dicamus Deum, ubi tenebræ „erant, quia lux ibi non erat, antequam „Deus verbo faceret lucem. Sed quia non „diſtinguunt inter lucem quæ eſt ipſe „Deus, & lucem quam fecit Deus, ideo „putant eſſe conſequens, ut in tenebris „ipſe fuerit, antequam faceret lucem, cum „tenebræ eſſent ſuper abyſſum, antequam „diceret *fiat lux, & facta eſt lux*. Sunt „enim in Novo Teſtamento utrumque de „illo

a Lib. [illegible]

b Lib. [illegible] contra Fauſt. cap. [illegible]

[illegible]

QUÆRITUR III.

Quis fuerit ille Spiritus Domini?

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR IV

Quo fuerit hora primo die mundi creato?

autem illi tenebræ *noctis* appellationem obtinerent? Hanc diſputat S. Gregorius Nyſſenus, poſteriorem tamen problematis partem diſerte propugnat, autumatque Deum per ſe nullis rebus nomina feciſſe, ſed duntaxat procreaſſe res, quibus Adamus, ejuſque poſteri, nomina præſcriberent. Etenim ſi Deus nomen aliquod impoſuiſſet, maxime juxta primigeniam linguam, nempe Hebraicam, ſubindeque res aliæ, Hebraica voce primitus deſignatæ, eadem appellatione prorſus invariata, omnibus nationibus debuiſſent innoteſcere: quis enim nomina rebus a Deo præſcripta invertere fuiſſet auſus?

Conſtat autem nationes ſingulas, lucem, diem, & noctem, non Hebraice ſed lingua ſibi vernacula deſignare.

His porrò ſuis *factum eſt veſpere & mane, dies unus*: non artificialis, qui fit ab ortu Solis uſque ad occaſum, ſed naturalis viginti quatuor horarum, complectiturque præſentiam tam tenebrarum quam lucis ſibi invicem ſuccedentium: computando nempe diem vel ab ortu ad ortum lucis, vel ab uno occaſu ad alium occaſum, vel a meridie ad meridiem, vel a media nocte ad mediam noctem, his enim quatuor modis a diverſis nationibus computari ſolet dies naturalis.

Petes 1. Cur veſperam mane præpoſuerit Moſes?

Reſpondeo, hoc idcirco factum, quod *Veſpera* ſit initium tenebrarum & noctis, *mane* vero initium diei & lucis; porro in mundi creatione tenebræ lucem anteceſſerant; non igitur mirum eſt, ſi quod prius fuit tempore, prius nominetur. Unde antiquiſſima & prima diei naturalis diſpoſitio fuit a veſpera ad veſperam, quam etiam a Judæis in Solemnitatibus & Feſtis ſervari juſſit Deus, Levit. 23. v. 32.

Petes 2. Cur Moſes potius dicere factum fuiſſe diem *unum*, quam diem *primum*?

Reſpondeo, I. In hoc eſſe Hebraiſmum, nam ſolent Hebræi *unum* pro *primo* ſubſtituere, ſic Geneſ. 8. v. 5. *menſe decimo in uno menſis*, hoc eſt, ut vertit Vulgatus *prima die menſis*, & Daniel. 9. v. 1. *In uno anno*, id eſt, *primo Darii*, &c. II. Hac phraſi indicare voluit Moſes ex nocte & die artificiali, factum eſſe unum diem naturalem 24. horis conſtantem.

Petes 3. In quonam hemiſpherio prima lux eſt formata?

Putat Catharinus illam fuiſſe creatam in oppoſito nobis hemiſpherio, ac propterea Moſem veſperam præpoſuiſſe mane, quod tenebræ noſtrum hemiſpherium occuparent, dum oppoſitum luce perfunderetur. Verum probabilius eſt lucem fuiſſe creatam in ea mundi parte quam Adamus ejuſque filii debebant incolere, maxime cum mundus hominum habitationi deſtinaretur.

DE OPERE SECUNDÆ DIEI.

QUid actum ſit a Deo ſecunda die mundi, his verbis declarat Moſes, v. 6. *Dixit quoque Deus, fiat Firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis, &c.* In quibus verbis tria ſunt diſcutienda. I. Quid Firmamenti nomine hic ſignificaverit Moſes? II. Qua ratione Firmamentum hoc dividat aquas ab aquis? III. Quo ſenſu Cœli nomen huic Firmamento Deus indiderit?

QUÆRITUR AUTEM I.

Quid nomine Firmamenti hic ſignificetur?

FIrmamentum Hebraice dicitur *Rakia*, quæ vox, inquit Aben-Ezra, ſignificat rem *extenſam* ſive *expanſam*, eo modo quo aurea expanduntur, vel quo argentum malleo diducitur & attenuatur. Ad vim & naturam illius vocabuli Scriptura ſacra attendit multis in locis, ut Pſalmo 103. 3. *Extendens cœlum ſicut pellem.* Iſaiæ 40. 22. *Qui extendit velut nihilum (vel pellem) cœlos, & expandit eos velut tabernaculum ad inhabitandum.*

Triplex autem de hoc Firmamento eſt Auctorum Sententia.

Prima eorum qui cum S. Chryſoſtomo exiſtimant, hic deſignari cœlum, primo quidem die conditum, ſed hac ſecunda die deſtinatum ad dirimendas aquas ſuperiores ab inferioribus.

Cenſent alii, nomine *Firmamenti*, hic indicari cœlum ſidereum hac die formatum, ut ſubtiliores aquas a terrenis & craſſioribus dirimeret, ita S. Baſilius [a], S. Ambroſius [b], & Theodoretus [c], qui cum quæſiviſſet utrum idem ſit Cœlum primo & ſecundo die commemoratum, dicit hanc quæſtionem obſcuritatis plenam videri. *Oportebat enim, inquit, ex temporis ratione, ex ipſa creatione modo cælorum diverſitatem noſſe.*

Quod utique probat triplici ratione. I. Quia cœlum primo die conditum, terram anteceſſit, hoc vero illam ſubſecutum eſt. II. Illud conditum fuit ex nulla præjacente materia, hoc vero exortum ex aquis, nam ait Deus, *Fiat Firmamentum in medio aquarum, &c.* III. *Vocavit Deus Firmamentum Cœlum*; at prius cœlum Firmamenti nomine, non eſt donatum. Inde concludit, qui *igitur non credit ſecundum eſſe cœlum, extra familiam rectam incedit: qui vero plures numerare conatur, adhæret fabulis poſtpoſita divini Spiritus doctrina.*

[a] Homil. 3. in Hexaem.
[b] Lib. 2. c. 4.
[c] Quæſt. 10.

Tertia

[illegible]

QUÆRITUR II.

An & quæ ſint illæ aquæ ſupercæleſtes?

[illegible]

Jobo prolatam, dico illa verba non eſſe illius ſanctiſſimi viri, ſed Eliu, qui v. 2. ſequentis capitis, à Deo arguitur, inquiente, his verbis: *Quis eſt iſte involvens ſententias ſermonibus imperitis?* Deinde cœli aſſimilantur æri, non ratione ſoliditatis, ſed ratione lumenis & claritatis, quod videlicet utrumque ob aſtra ſplendorem, æra polita aſſequi reflectant.

Ad rationem ex S. Auguſtino, aliiſque productam, dico illas nihil [illegible] urgentis. Namque ſententia communi prius Philoſophorum conſtat corporum ſubſtantiam & naturam eſſe ſimplicem, elementorum expertem, & quæ talibus expertem, proindeque nec calidam, nec frigidam eſſe. Nullo igitur cœli igneo e frigorio [illegible] à temporibus ſuccedunt, unde fit ut aquarum illarum ſupra cœleſtes orbes nullus ſit uſus.

Urgebis, nubes & aquæ pluviales nondum erat terram ſecundo die irrigantes, ut apparet ex ſeqq. ex cap. v. 5. & 6. ubi dicitur nondum pluiſſe, cum de novo terra germinaret, ſed fons (aut vapor) *aſcendebat* e terra irrigans univerſam ſuperficiem terræ: igitur nubes & pluviæ dici non poſſunt aquæ cœleſtes de quibus hic eſt ſermo.

Nego conſequentiam, etſi enim nondum plueret ſuper terram, inde non eſt inferendum, nullas in aere expanſo tunc extitiſſe nubes inhibitas, quæ in aquas ſolverentur dum opus eſſet, nulla enim tum erat terram irrigandi necesſitas, cum terra vix ab ingenti aquarum mole, quæ operiebatur, eſſet libera, neque incolas adhuc haberet.

Petes cur hoc ſecundo die, omiſſa fuerit operis approbatio, aliis diebus conceſſa, iis verbis: *Vidit Deus quod eſſet bonum.* Hebræi variis hujus diſcriminis rationes commenti ſunt, ſed prorſus inanes. Sunt qui ſedunt, inquiunt, quod illo ſecundo die gehenna fuit condita: vel, quod tunc Angeli fuerunt e cœlo in abyſſum lapſi.

S. Hieronymus lib. 1 contra Jovinianum cap. 9. dicit ſecundum diem non fuiſſe divina benedictione ſacratum, quod binarius numerus, primum recedat ab unitate. *Scriptura, inquit, in primo, tertio, quarto die, [illegible] ſingulorum dierum* [illegible] *Et vidit Deus quod eſſet bonum*, &c. *In ſecundo die hoc omnino ſubtraxit, nobis intelligentiam derelinquens, non eſſe bonum duplicem numerum, qui ab unione dividat & præfiguret fœdera nuptiarum.* Unde concludit ſecundas nuptias, licet permiſſas, non tamen eſſe benedicendas.

Aliam aliqui hanc operis approbationem ſecundo diei non eſſe adjunctam, quia nondum extabat illius aquarum diviſionis [illegible], donec aquæ terreſtres in proprium & determinatum locum ſe reciperent, quod ſequenti tantum die factum eſt. Unde [illegible] ac terra fuit aquis nudata tertio die, habuit die non etiam approbationis notam. Verum hæc non ſuit prorſus adjuncta poſt creationem hominum, ubi perfectio videbatur adjicienda.

Conſultius itaque dicendum arbitror, illam approbationem hic eſſe prætermiſſam ſpeciali aliquo Dei conſilio nobis ignoto; *Nihil igitur opus eſt, ut ea rem à [illegible] deſiniantur, quæ ſunt diſſimiliter* [illegible], ait S. Auguſtinus.

Sunt tamen, qui exiſtimant hunc diem etiam peculiari Dei benedictione fuiſſe donatum, ut patebit in articulo ſequenti.

Porro tam Firmamentum, quam cætera Dei opera, ſeſſe ab eo probata, conſtit ex his verbis ſexto die prolatis, v. 31. *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.*

DE OPERE TERTIÆ DIEI.

TErtium mundi diem duplex Dei opere illuſtratum dicit Moſes, nimirum I. Collectione aquarum in unum locum, ut terram, quam prius operiebant, hominum & animalium producendorum habitationi liberam relinquerent. II. Indita ipſi terræ ſtirpes & plantas germinandi virtute.

QUÆRITUR I.

Qua ratione fieri potuit ut unam terra partem aquarum congeret?

MAnichæi in vetus Teſtamentum ore virulento debacchantes quaſi erroribus refertum, & a malo principio ſuggeſtum, hunc præcipue textum objiciebant, velut rem omnino abſurdam, & factu impoſſibilem. Neque enim, inquiebant, fieri poterat, ut aquæ univerſam terram prius operientes, ita poſtea comprimerentur, ut in unum locum coaleſcerent. Hanc reprehenſionem ut penitus everterent & elevarent SS. Patres, varii varia proferunt. S. Baſilius a, & S. Ambroſius b innuere videntur ingentem illam aquarum molem terram univerſam [illegible] in uno loco collectam, quod Deo jubente nonnullæ [illegible] terræ ſitum aſſerverint, adeo ut continuo [illegible] ſit miraculo, quod in naturam non refluat, & eam obruat.

Verum plur[illegible] rationibus & experientia conſtat terram eſſe Oceano altiorem, atque hunc altius illa aſſurgere, niſi dum procellis & tempeſtatibus agitatur & intumeſcit, ut demonſtravi in Academica noſtra Philoſophia, his rationibus deſſus, I. Quia Pſal. 106. v. 23. navigantes dicuntur *deſcendere in mare*. II. Quia aquæ profluentes omnium, quæ plurimum exhibent, unde ducunt

a Homil. 4. b Lib. 3. c. 2. de Opere. (?)

[illegible]

QUÆRITUR II.

Utrum terra tunc plantas & fructus [illegible]? an vero tantum vim eas producendi acceperit?

[illegible]

Verum etſi per hominis peccatum plurimum [illegible] fuerit [illegible] rerum naturalium conditio, non arbitror tamen novas eſſe conditas rerum ſpecies, ſed quæ homini innocenti futuræ non erant noxiæ, eadem poſt ejus prævaricationem obfuerunt in pœnam, & peccati vindictam.

Accedit quod ea quæ jam non deſerviunt ad hominis pabulum, plurimum conferunt ad ejus ſanitatem tuendam aut recuperandam, nam plerumque medici ex venenatis conficiunt ſalubria pharmaca, adeo ut ne minima quidem ſit plantula, cujus ſi cognita eſſet ingenita virtus, homini non prodeſſet.

DE OPERE QUARTÆ DIEI.

HAc die refert Moſes Deum aſtra produxiſſe, et definiſſe corpora diaphana, quæ lucem jam primo creatam exciperent motuque ſuo per mundum diffunderent, diremptaque diem a nocte [illegible], ac [illegible] quæ ab ortu Solis uſque ad occaſum. Nam dies naturalis, [illegible], noctem etiam complectitur.

Fecit itaque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præeſſet diei, & luminare minus, ut præeſſet nocti &c. Ubi per *luminare majus*, Solem intellige: per minus vero, Lunam, quæ magna eſt luce [illegible] quam ad nos emittit, comparative ad immenſum Solis fulgorem.

QUÆRITUR I.

Cur Lunam appellaverit Moſes LUMINARE MAGNUM, *cum alia ſint aſtra ipſa majora?*

CErto norunt Aſtronomi, plura eſſe aſtra Luna majora, neque id Moſem latebat, qui eruditus in omni ſapientia Ægyptiorum [illegible] documentis erat [illegible], ſed & divino eruditus magiſterio. Verum, cum Judæo populo [illegible] datus eſſet dux, ut intellectui ſuo divinitus parata impleret, debuit ſe ad ejus [illegible] capacitatem demittere, & naturalium rerum ordinem juxta vulgi exiſtimationem exponere.

Porro communi hominum judicio, Luna inter aſtra, poſt Solem, cenſetur major. 1. Quod noctu magis quam alia aſtra nos illuminet, & Solis vices & abſentiam ſuppleat. 2. Quod cum ſit, quia propinquior, ita aliis grandior & ſplendidior appareat. 3. Quia efficaciores ſunt ejus in inferiora corpora influxus. 4. Quod ad varias illius phaſes & mutationes, varientur tempeſtates, & aeris, aquæ, & terræ diſpoſitiones &c.

Non eſt ergo, cur in Moſem aut [illegible] quidam impii, [illegible] inſurgant, quod Lunam, ſecundum Luminare magnum, nominet: non enim ſcribebat viris doctis & Aſtronomis, ſed ſimplici populo, qui rerum ſubtilium [illegible] non erat capax. Unde populariter [illegible], quæ ſine doctrina & [illegible] communi ſenſu percipiunt, ſi enim de rebus vulgo ignotis locutus fuiſſet, confuſi fuiſſent [illegible] eſſe [illegible]. Non quidem eum latebat quod Aſtrologis eſt compertum, Saturni Sydus, quod omnium minimum propter longinquitatem apparet, Luna eſſe majus: ſed Aſtrologis relinquens [illegible] Syderum, ſtylum ſuum communi vulgi intelligentiæ conformare voluit, ut omnium doctor, omnibus prodeſſet.

Quæres: Quo in ſtatu Luna fuerit producta? an plena? an corniculata?

Hanc quæſtionem ab aliis motam proponit & ſolvit S. Auguſtinus dicens duplicem ea de re eſſe Auctorum ſententiam. Sunt enim, qui aſſerunt eam productam eſſe plenam, quia non decebat Deum aliquid imperfectum in ſuo mundo condere.

Alii vero contendunt eam in prima ſua phaſi, ſeu primo ad Solem proſpectu fuiſſe formatam: debuit enim ſtatim formata prima Lunæ dies, non vero quarta decima, qua luna plena dicitur.

„Ego autem (*inquit S. Auguſt.*) medius
„ inter [illegible] ſum, ut neutrum affirmem,
„ ſed plane dicam, ſive primam, ſive ple-
„ nam Lunam Deus fecerit, ſic eam perfe-
„ ctam, [illegible] naturarum eſt Deus
„ auctor & conditor. omne autem quid-
„ quid progreſſu naturæ per tempora con-
„ gruo quodammodo promit, atque expli-
„ cat, etiam ante continebat, occultum,
„ etſi non ſpecie, vel mole corporis ſui,
„ tamen ratione naturæ.

At inquies, ſi Luna non fuerit tunc plena, ſed in primo ſuo ad Solem aſpectu, dici non poteſt *Luminare magnum*, quum enim tunc luceat, quam ſtella ac cetera aſtra.

Reſpondet ibid. S. Auguſtinus, lunæ corpus totum eſſe lucidum, etiam cum lumen corniculatum, ſive incipiens ad terras lucere, ſive deficiens fulgere: qualemcumque vero habeat ad terram aſpectum, experientia conſtat illam longe ſplendidiorem quam alia aſtra nocturna fulgere.

Ple-

[illegible]

QUÆRITUR II.

[illegible]

dæſis proſcriptæ arti divinatoriæ aucti ſtatutum conſiderent, plerumque planetarios ſuggerunt, ea quæ ventura norunt, vel ex ordinatione & mandato Dei, qui malis illis Angelis utitur in ultionem peccatorum, iiſque præcipit, ut hæc aut illa eo tempore adverſus ſceleratos & impios exequantur, imo etiam ad juſtorum probationem & eorum virtutis & meriti incrementum, ut ergo ſanctiſſimum Jobum factum eſt. *Vel* ex ſua perſpicacitate qua hominum affectus, inclinationes, machinationes, & conſpirationes comprehendunt, ex quibus quæ ventura ſunt, longe ſubtilius quam homines poſſent colligere & Planetariis ſibi devinctis inſinuare.

Confirmat id S. Auguſtinus qui dicit Planetarios interdum vera prænuntiare, ſed vel neſcientes & fortuito, vel Dæmonum inſtinctu. „ Fatendum eſt, *inquit*, quando „ ab illis vera dicuntur, inſtinctu quodam „ occultiſſimo dici, quem neſcientes humanæ mentes patiuntur, quod cum ad decipiendos homines fit, Spirituum ſeductorum operatio eſt, quibus quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittitur, partim, quia ſubtiliores ſenſus acumine, partim, quia corporibus ſubtilioribus vigent, partim, experientia calidiore, propter tam magnam longitudinem vitæ, partim a ſanctis Angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcunt etiam juſſu ejus ſibi revelantibus, qui merita humana occultiſſima juſtitia ſincere et diſtribuit. Aliquando autem iidem nefandi ſpiritus, etiam quæ ipſi facturi ſunt, velut divinando prædicunt. Quapropter bono Chriſtiano, ſive Mathematici, ſive quilibet impie divinantium, maxime dicentes vera, cavendi ſunt, ne conſortio Dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam ſocietatis irretiant.

DE OPERE QUINTÆ DIEI.

MUndi palatium numeris omnibus abſolutum ac præſtantiſſimum hactenus conſiderat rerum omnium Sapientiſſimus Opifex: at incolis & habitatoribus vacua erat domus, neque enim erant aliquæ ſubſtantiæ corporeæ viventes, quæ terram & aërem incolerent, aquas ut tenerent, plantarum fructus ederent, fulgentium aſtrorum ſplendorem aſpicerent, & abundantiſſimis receptis mundi opibus fruerentur. Quamobrem voluit Deus ut die quinto aquæ producerent piſces & aves tanquam inferiores mundi incolas, quæ animalium terrenorum creationi die ſequente præluderent, & homini eodem ſexto die producendo, tanquam ſuperiori ſuo & rectori famularentur & inſervirent.

QUÆRITUR I.

Utrum revera aves ex aqua prodierint?

ID negant plurimi cum Cajetano, ſuamque ſententiam firmare nituntur ex Hebræo textu, qui Dei mandatum ut ſierent piſces & aves, his verbis effert, *repere faciant aquæ reptile animæ viventis, & volatile volet ſuper terram*. Ubi jubentur quidem aves volare ſuper terram in ſuperficie expanſionis cœli, non vero ut ex aquis prodirent.

Verum communis eſt aliorum Interpretum Sententia, qui conveniunt in poſtremis verbis Ellipſim eſſe relativi pronominis *quod*, ut ſit hic ſenſus, *& volatile quod volet ſuper terram*.

Unde LXX. Græci & Latini Interpretes, apponunt particulam conjunctivam *&*, nimirum ut indicent tam aves quam piſces ex aquis emerſiſſe. Rem vero diſtincte ut effert Chaldæus paraphraſtes, *& dixit Deus, ſerpant ex aquis animæ viventes & aves quæ volent ſuper terram*.

Hanc tandem ſententiam ſuo calculo confirmant SS. Patres, imprimis S. Baſilius a, ubi ait „ Cur omnium ex volucribus quoque quæ per nitent aquatilibus præſtiterit? quoniam volatilibus ad natatilia, quaſi conſanguinitas quædam eſt; nam ut piſces „ aquam ſecant agitatione quidem pennarum ad ulteriora progredientes, caudæ vero natatione ſinuoſos & rectos motus & impetus gubernantes, ſic idem & in volucribus conſpicere licet, quæ per aërem pennis ſimiliter natant. Quare cum una ſit utriſque communis conditio, ipſa affinitas ex aquarum generatione tributa eſt.

a Hom. ſeptem in Hexaëm. [illegible]

Et concinit S. Ambroſius b qui hanc veritatem rationibus confirmat multiplici cognatione quam aves habent cum piſcibus. *Prima* enim, *inquit*, cognatio videtur avibus eſſe cum piſcibus quoniam natandi communia quædam videntur utrique generi eſſe conſortia. *Secunda* quoque cognatio omnibus avibus & piſcibus eſt, eo quod volandi uſus, ſpecies ſit natandi, ſicut enim aquam natando piſcis incidit, ita avis aërem volatu celeri ſcindit. *Tertia* utrique generi ſimiliter cauda ſupperit alarumque remigium ut piſces ad priora ſe ſubtrahant, atque ad ulteriora procedant, cauda quoque gubernaculo velut quo volunt ſe facile convertant, vel impetu quodam e regione iter ſuum dirigant. *Quarto*, aves quoque a[illegible] volantibus ſuis velut aquis [illegible]tant,

b Lib. 5. in Hexaëm. c. 14.

Magnæ Deus potentiæ
Qui ex aquis ortum genus
Partim remittis gurgiti,
Partim levas in aera.

[illegible]

DE OPERE SEXTÆ DIEI.

[illegible]

QUÆRITUR I.

Utrum Deus etiam cenſendus ſit auctor eorum animalculorum quæ ex putri materia & rerum corruptione & ſole gignuntur?

[illegible]

QUÆ-

QUÆRITUR II.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum Adamus fuerit omnium hominum primus?

[illegible]

Neque etiam fides Manethoni adhibenda, Sebennytæ, qui, ut loquitur Syncellus, imperium [illegible] in Ægypto, hoc eſt, idolorum fanorum Sacerdos hiſtoriam Ægyptiacam, maximeque eam quæ ad Theologiam Gentis ſuæ ſpectabant Græce conſcripſit, atque Ptolemæo Philadelpho dedicavit: ad ſcribenda ſcripta ſua partim excerpta e columnis in Seriadica terra poſitis, & inſcriptis a Thoth ſeu Mercurio, partim e libris ſcriptis ab avo Mercurii Triſmegiſti, quæ a Sacerdotibus in templorum adytis aſſervabantur.

Verum, quam multa commenta & deliramenta ſub antiquitatis nomine ac ſpecie inveniantur in ipſo Manethone, maxime dum Ægyptiorum res narravit, quæ ad Iſraelitas ſpectabant, aperte ſatis demonſtrat Joſephus. Neque profecto id mirum, cum enim ille eſſet Ægyptius, atque Dæmonum Sacerdos, ideoque Judaicæ Genti & Deo Iſraelis adverſarius, [illegible] ſuam poſuit operam ut illis detraheret, & eos traduceret, prout [illegible] ipſe fuere.

Longe minor danda Herodoto, qui multo ſaltem Moſe recentior fuit, ut pote qui floruerit temporibus Darii Hyſtaſpidis, Xerxis, & Artaxerxis Longimani, quem Joſephus, [illegible], aſſerit ſæpe [illegible] in Ægyptiacis quæſtionibus [illegible]. De quo præterea Diodorus Siculus ſcribit: *Nos autem quæ Herodotus & nonnulli rerum Ægyptiarum Scriptores, portenta narrationum pro veritate ſponte amplexi & voluptatis gratia fabulas commenti blaterarunt, miſſa faciemus.*

Ejuſdem farinæ eſt *Chæremon*, Stoicus a Porphyrio laudatus, qui Nationis Ægyptiæ, res Ægyptias deſcripſit, *Vir*, ut narrat Strabo, *in [illegible] arrogans & Scriptor [illegible]*, qui Philoſophus & Aſtronomus peritus profeſſus, ob inſcitiam & arrogantiam irridebatur ſuis [illegible], cujus mendacia de rebus Judaicis refert Joſephus ſupra laudatus, & acute refellit.

Diodorus Siculus temporibus Julii Cæſaris, & Auguſti de rebus Ægyptiis [illegible] ſcripſit. At ſuis narrationibus nullam *firmitatem fidei* fuiſſe ipſe prudenter admonet, Nationibus plerisque tam Græcis quam Barbaris hanc eſſe inſitam, ut a ſe omnium hominum primo vitæ commoditates & artes inventas, nec non Gentem ſuam omnium antiquiſſimam eſſe jactitent. Quamobrem addit, *Nos equidem de antiquitate ſingularum, quæque Nationes aliis tempore, & quanto annorum numero ſint priores, certi nihil definiemus.*

Ad Strabonem qui Geographiam ſcripſit annos [illegible] Imperii Tiberii Cæſaris, & *Plutarchum*, qui ſub Nerva & Trajano floruit, *Lucianum* quoque, qui ſub Marco-Antonino ſcripſit, *Dionem Caſſium* pariter, qui ſub Marco ſive Commodo hiſtoriam ſuam uſque ad Alexandrum perduxit, ad hos, inquam, quod attinet, cum conſtet eos omnes eſſe longe Moſe poſteriores, [illegible], arbitror, eis fidem dari non [illegible], quæ cum rebus Ægyptiacis & Hebræis a Moſe narratis non conſentiunt.

Huc adjiciendum eſt, quod appoſite ſcribit Clariſſ. Samuel Bochartus Græcos eſſe recentiores, quam ut de rerum origine poſſint quicquam accurate docere. Proinde & de natura differunt, alios Cœlum ſive Saturnum, alios Mundum æternum, alios concurſum atomorum, quas de rerum omnium creatione [illegible], ne ſanum quidem quicquam audiverant. Si de rerum inventoribus, A[illegible] & Caino, qui primi agrum coluerunt, Cererem ſubſtituunt, aut Triptolemum; Abeli paſtorum Principi, Panem Arcadem, Jubal muſicæ repertori, Mercurium, Apollinem; Tubalcaino, qui metallorum conflationem excogitavit, C[illegible], aut Cyclopes, aut Vulcanum Lemnium. Noe a quo vinum inventum, Liberum patrem Cadmi nepotem, & alios hujus farinæ hodie & heri natos. Idem & hiſtoriam Gentium, quoties ad antiquiora conantur aſſurgere, ſtatim in fabulas devolvuntur. Et fatetur Thucydides initio ſui operis, ante bellum Peloponneſiacum, quod Artaxerxis ævo geſtum eſt, ſe nihil pene ſibi liquido comperire, propter longinquitatem temporis. Itaque Græca hiſtoria inde demum incipiat, ubi [illegible] Sacra deſinit. *Sic ille.*

DISQUISITIONES IN SECUNDUM CAPUT.

[illegible]

QUÆRITUR I.

[illegible] Deus [illegible] compleviſſe opera ſua die ſeptimo, & ſimul ab omni operatione quieviſſe?

[illegible]

QUÆRITUR II.

Quo ſenſu dicatur Deus quieviſſe die ſeptimo?

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum ſanctificatio Sabbati ab initio mundi fuerit præcepta?

DE PARADISO TERRESTRI.

QUÆRITUR I.

Qualis fuerit ille Paradiſus?

QUÆRITUR II.

In quo mundi regione Paradiſus fuerit conſitus?

[illegible]

runt, qui poſtea Iſmaelitis, & Madianitis

[illegible]

in qua producti arbores, & plantæ, &

[illegible]

[illegible]

Unde ad quartum librum Eſdræ dico [illegible] eſſe apocryphum, ac propterea nullius auctoritatis.

Ad S. autem Hieronymum dico [illegible]

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum Paradiſus terreſtris adhuc ſubſiſtat?

[illegible]

De Arboribus Paradiſi.

[illegible]

eo non ſundato: ſic enim verba refert: *Præcepit Dominus Deus Adæ dicens, de omni ligno quod eſt in paradiſo, edes, de ligno autem cognoſcendi bonum & malum, ne comedas: in quocumque enim die comederis ex illo, morte morieris.*

Petes III. Quo ſenſu prædicta verba ſint accipienda, cum poſt eſum fructus vetiti Adamus, & Eva diu ſatis vixerint?

Reſpondent SS. Irenæus a, & Juſtinus b, revera Adamum, & Evam mortuos eſſe eadem die qua peccaverunt, ſi dies illa conſideretur, non humano more, & ut conſtat 24. horis, ſed reſpective ad Deum, apud quem ante oculos *mille anni, tanquam dies heſterna, quæ præteriit*, nam uterque illorum intra milleſimum annum vitam cum morte commutavit.

a Lib. 5. c. 23.
b In dialogo.

Addit Theodoretus, illos eſſe mortuos eadem die, quia peccando, deperdita juſtitia originali, qua intime conjuncti Deo vivebant, & ſiebant immortales, inevitabilem contraxerunt moriendi neceſſitatem. *Et Dei ſententia obnoxii facti ſunt ſupplicio mortis, & per ſingulos dies & horas, velut rei mortis, ipſam mortem expectabant.*

At omnium optime S. *Auguſtinus* reſpondet, quadruplex diſtinguendum eſſe mortis genus. I. *Animæ*, dum per peccatum ſeparatur a Deo. II. *Corporis*, cum corpus privatur anima. III. Dum anima a Deo & a corpore ſecunda pœnis & cruciatibus inferni addicitur. IV. Cum poſt reſurrectionem anima cum corpore æternas luit pœnas, quam utramque dicit appellari *mortem ſecundam*. Concludit autem, Dei comminationem quadruplex illud mortis genus complecti.

Addit tamen cap. 15. potiſſimum deſignatum eſſe primum genus mortis, cum anima deſeritur ſua vita, quod illi Deus eſt. *Ac ſi, inquit, dixiſſet Deus, qua die me deſerueritis per inobedientiam, deſeram vos per juſtitiam.*

Profecto in ea morte etiam cæteræ denuntiata ſunt, quæ procul dubio ſuerant ſecuturæ.

Addit: *Vivebat itaque homo in paradiſo ſicut volebat, quamdiu hoc volebat, quod Deus juſſerat: vivebat fruens Deo, ex quo bono erat bonus: vivebat ſine ulla egeſtate: ita ſemper vivere habens in poteſtate. Cibus aderat ne eſuriret, potus ne ſitiret, lignum vitæ, ne illum ſenecta diſſolveret. ... Summa in carne ſanitas, in animo tota tranquillitas, &c.*

At tantæ felicitatis fuit invidus Dæmon, qui (ait ibid. S. Aug.) e ſua ceciderat..... In hominem ſeſe ſerpente aſſectavit, Colubrum, animal ſcilicet lubricum, & tortuoſis anfractibus mobile, per quem loqueretur, elegit, eoque per Angelicam præſentiam, præſtantioremque naturam ſpirituali nequitia ſibi ſubjecto, & tamquam inſtrumento abutens fallaciter, ſermocinatus eſt fœminæ. A parte ſcilicet inferiore, illius humanæ copulæ incipiens, ut gradatim perveniret ad totum: non exiſtimans virum facile credulum, nec errando poſſe decipi, ſed dum alieno cedit errori. Quæ ſpectant ad ſequens caput.

DISQUISITIONES
IN CAPUT TERTIUM.

HOc in capite enarrat Moſes Protoparentum noſtrorum Adami, nimirum & Evæ, tentationem, lapſum, pœnaſque ob prævaricationem inflictas, de quibus, cum ſatis ſuperque dictum fuerit in ſecundo tomo, nunc tertio noſtræ Theologiæ, ne dicta repetam, hic dumtaxat quædam ſunt adjicienda.

Orditur itaque Moſes præſens caput his verbis: *Sed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus, &c.* Vel, ut vertunt LXX. *Serpens erat prudentiſſimus beſtiarum quæ erant ſuper terram*, aut, ut habet Chaldaicus, *ſerpens erat ſapientior cunctis beſtiis agri.* Unde

QUÆRITUR I.

Quis & qualis fuerit ille ſerpens?

SErpentem cæteris animantibus ſagaciorem eſſe, eadem conſtat ex præfatis Moſis verbis, ſed & ex Chriſti Domini oraculo, quibus Diſcipulis ſuis commendavit ſuadet ſerpentis prudentiam: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes.*

Apparet autem hæc ſerpentis prudentia I. In eo quod reliquum corpus opponit perſequenti, ut caput intactum ſervet & incolume. II. Quia homines, & alia animalia inſidioſe, & clam aggreditur: unde Poeta

> *Frigidus, o pueri fugite hinc, latet anguis in herba.*

III. Quia hyberno tempore profundiora terræ receptacula petit, ut a frigore ſeſe eximat, & convolutus in gyros, diu dormiendo, pinguior fiat. IV. Quia, ut refert Plinius,

rem, quem falſum judicium donatur: [illegible]

[illegible]

Reſpondeo, Moſi quidem notum fuiſſe, [illegible]

[illegible] ſtatus ſicque non ſolum homine, ſed & ipſo Deo ſuiſſet ſuperior.

[illegible] tentari, quem providebat lapſurum?

Reſpondet S. Auguſtinus [illegible]

[illegible] tur commendanda & humilianda.

[illegible]

poteſtate haberet velle non conſentire [illegible] ſum. Cur itaque tentari non ſineret [illegible]

[illegible] non ſit ſic ſeductum, ſed mulierem. [illegible]

[illegible] debet eſſe commiſſum. [illegible] etſi credendo non ſunt ambo decepti, peccando tamen [illegible] plicati. Ita S. Auguſtinus. Itaque Adam non peccavit credere, [illegible]

[illegible] rum ſimplicitatem, & quod aviditum fraudis [illegible]

Aliu

DISQUISITIONES
IN CAPUT QUARTUM.

HOc in capite recipit Moſes recenſere humani generis propagationem, atque primorum Adami filiorum nativitatem, studium, & geſta: illudque auſpicatur his verbis: *Adam vero cognovit uxorem ſuam Evam &c.* Cognoſcendi autem verbo, periphraſi non raro uſus eſt, ad denotandum congreſſum viri cum muliere, multiplic. de cauſa. I. Ut rem aliquin turpem & obſcœnam honeſte, ac verecunde exprimeret. Quamquam eodem ſortaſſe [illegible] peccati appendicem, quæ oritur ex libidinis [illegible].

II. Ex proprietate linguæ Hebrææ, quæ res pudendas caſte, & pudicis vocabulis circumloquuntur, ac propterea (ut tenent lingua Sancta, quod (ut aiunt Judæi) careat vocibus, quæ coitus, & partium genitalium fœditatem exprimant.

III. Ut ſignificaret eum non coiiſſe ex impetu proterviæ libidinis, & coitus proſequendæ vel ob voluptatem, ſed ut pareret mandato Dei, qui eos ad imaginem ſuam formatos dixerat Geneſ. 1. verſ. 28. *Creſcite, & multiplicamini &c.* atque [illegible] memor Adamus cum aliquando noſſet Evam ſibi ad humani generis propagationem in adjutorium a Deo conceſſam, cum ea rem haberet, ut Deo obſequeretur.

QUÆRITUR AUTEM I.

Cum hoc divinum mandatum ante ſuam prævaricationem acceperint, cur illico filios non pepererunt?

[a] Lib. 9. de Geneſ. ad lit. c. 4.

REſpondet S. Auguſtinus [a], idcirco eos non coiiſſe in paradiſo: „Quia, inquit, mox creata muliere, priuſquam coirent, facta eſt illa transgreſſio, cujus merito in mortem deſtinati, & de loco illius felicitatis exirent. Non enim Scriptura tempus expreſſit, quantum interfuerit inter eos factos, & ex eis natum Cain. Potuit etiam dici, quia nondum Deus juſſerat ut coirent. Cur enim non ad hanc rem divina expectaretur auctoritas, ubi nulla concupiſcentia tamquam ſtimulus inobedientis carnis urgebat?“

Nihilominus certo dicendum eſt, quod ſi perſeveraſſent homines in illa integritate ſtatus, etiam in ipſo paradiſo, non ſolum Adamum cum Eva, ſed etiam eorum poſteros cum ſuis uxoribus fuiſſe coituros, ut egregie docet S. Auguſtinus [b]: „Quiſquis enim dicit non fuiſſe coituros, nec generaturos, niſi peccaſſent, quid dicit, niſi propter numeroſitatem Sanctorum neceſſarium hominis fuiſſe peccatum? Si enim non peccando ſoli remanerent, quia ſi ut putant, niſi peccaſſent, generare non poſſent, profecto, ut non ſoli duo juſti homines poſſent eſſe, ſed multi, neceſſarium peccatum fuit. Quod ſi credere abſurdum eſt, illud potius eſt credendum, quod Sanctorum numerus, quantus complendæ illi beatiſſimæ civitati, tantus exſiſteret, & ſi nemo peccaſſet, quantus nunc per Dei gratiam de multitudine colligitur peccatorum, quouſque filii hujus ſæculi generant, & generantur.

„Et ideo illas nuptias dignas felicitate paradiſi, ſi peccatum non fuiſſet, & diligendam prolem gignerent, & pudendam libidinem non haberent. Inde concludit nihilo cap. 24. Seminarent igitur prolem illius ſerere, ſuſciperent ſemina genitalibus membris, quando id opus eſſet, & quantum opus eſſet, voluntate mota, non libidine concitata.“

[b] Lib. 14. de Civitat. c. 23.

Itaque certum eſt primos parentes, quamdiu ſteterunt in Paradiſo, virgines permanſiſſe, quod egregie declarat S. Chryſoſtomus, homil. 18. in Geneſ. „Poſt inobedientiam, inquit, poſt Paradiſi amiſſionem, tunc primum uſus rei venereæ cœpit. Ante inobedientiam enim Angelicam vitam imitabantur, & nullus de re venerea ſermo erat. Qui enim potuiſſet, cum neque corporalibus neceſſitatibus obnoxii forent? itaque ab initio virginitatis palmam perceperunt, accepit. Cum poſtquam per deſidiam neceſſitatem rerum, & aditus per ſeſe eſt peccato, illa quidem avolavit, utpote ob hoc quod indigni tanta virtutis magnitudine facti erant, ſubintravit autem res venereæ lex.“

Ipſi præivit Tertullianus, qui demonſtrans tantum mulierem etiam poſſe conſequi Virginem, ait de Eva: *Fæminæ illa ſecum mulier eſt cognominata, adhuc felix, adhuc digna Paradiſi, adhuc virgo.* Quibus ſignificat illam paradiſi incolam fuiſſe virginem, ſi præterea libera opinione dedit, quod non approbo.

Succenturiatur etiam S. Hieronymus, lib. 1. contra Jovinianum ſcribens: *De Adamo quidem & Eva illud dicendum, quod ante offenſam, in Paradiſo virgines fuerint, poſt peccatum autem, & extra Paradiſum nuptiæ.*

Hinc apparet quantum delirent Judæi, qui, teſtante Paulo Fagio ad hoc Geneſis caput, fabulantur quod ante prævaricationem, & expulſionem Adami & Evæ de Paradiſo, & dæmon atque Eva ad Adamum

fuit

QUÆRITUR II.

Cuinam operi addicti fuerunt Cain & Abel?

QUÆRITUR III.

QUÆRITUR IV

QUÆRITUR V

Utrum Cain & Abel fuerint conjugati?

[illegible]

QUÆRITUR VI.

Quo conſilio, quove animo Cain urbem condiderit, & non ſuo, ſed filii ſui nomine appellatam eſſe voluerit?

[illegible]

1. Adam genuit Cain.
2. Cain genuit Henoch.
3. Henoch genuit Irad.
Irad genuit Maviael.
Maviael genuit Mathuſael.
Mathuſael genuit Lamech.
Lamech genuit Jabel, Jubal, & Tubalcain, & Noema.

[illegible]

QUÆRITUR VII.

Quis ſit horum Lamechi ad uxores verborum ſenſus. Occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum. ſeptuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech vero ſeptuagies ſepties?

[illegible]

QUÆRITUR VIII

Utrum Lamechus duas uxores habuerit?

veriſimile eſt viros illos pietati & divino cultui deditiſſimos, impii Lamechi exemplum ſecutos eſſe, niſi aliunde noviſſent iſtud Deo non fore ingratum, maxime cum primarium matrimonii finem per polygamiam aſſequerentur, ſcilicet procreationem & educationem prolis, cum vir unus per plures mulieres gignere poſſit multos liberos, qui humano generi propagando, & divino cultui amplianto deſerviant. Si autem requiras unde conſtet illa diſpenſatio,

Reſpondebo, eam colligendam eſſe ex ipſis ſanctorum illorum exemplis, qui contra Dei voluntatem nihil quidquam auſi fuiſſent attentare, nec uſurpare aliquid inſolitum, niſi ex familiari eorum cum Deo converſatione audiiſſent id ſibi eſſe permiſſum. Idque hoc argumento confirmari poteſt. Illi enim vel ſciverunt polygamiam eſſe peccatum, vel neſcierunt: eos id neſciviſſe nemo ſanæ mentis exiſtimare poteſt, maxime cum eorum aliqui præſtantiſſima Dei, omniſque boni & mali cognitione excelluerint, præſertim David, qui Pſal. 118. v. 99. diſerte pronuntiat: *Super omnes docentes me intellexi, quia teſtimonia tua meditatio mea eſt. Super ſenes intellexi &c.* Atque incredibile videtur Abrahamum, Iſaacum, & Jacobum, qui frequenti Dei apparitione, & colloquio fruebantur, ignoraſſe ea quæ Deo grata eſſent, aut ingrata.

Si autem ſciverint Polygamiam Deo diſplicuiſſe, aut propter illam admiſſam, pœnitentiam egerant, vel non egerunt: eos non egiſſe pœnitentiam, ſi ſe peccaviſſe noverint, nullus arbitror affirmabit, quippe cum viri iſti percelebres Deo ad mortem uſque acceptiſſimi fuerint.

Quod autem propter Polygamiam, pœnitentiam non egerint, inde conſtat, quod uxores ſuperinductas non abjecerint, ſed ad finem uſque eis cohabitaverint: ac proinde conficitur Polygamiam illis fuiſſe licitam; alioqui in argumentum pœnitentiæ & reſipiſcentiæ debuiſſent ſuperinductas illas mulieres e contubernio ſuo eliminaſſe, ut apparet Eſdræ 1. lib. cap. 10. verſ. 16. adeoque inferendum eſt polygamiam illam fuiſſe illis a Deo permiſſam.

At, inquies, potuerunt propter hoc pœnituiſſe, licet in Scriptura non fuerit enarratum. Nam Lothum pœnitentiam egiſſe propter ebrietatem ſuam, & abominandum inceſtum, veriſimile eſt; tametſi nulla illius pœnitentiæ in Scriptura fiat mentio.

Verum hic conſiderandum non eſt quid eſſe potuerit, ſed quid revera fuerit, neque enim a poſſe ad eſſe valet conſequentia. Accedit quod ſi hujuſmodi a Patribus acta fuiſſet propter polygamiam pœnitentia, haud dubie eam nobis revelaſſet Deus: maxime cum Patriarcharum mores, virtutes, & vitam accuratiſſime deſcribi curaverit.

Quod autem ejuſmodi nuptias cum aliis uxoribus ingratas non habuerit Deus, apparet ex eo quod Iſmaeli ex Agara, ſecunda Abrahami uxore genito, ſicut & Iſaaco ex Sara oriundo benedixerit, ſpoponderitque Abrahæ, Geneſ. 21. *Sed & filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia ſemen tuum eſt*, non eſt autem veriſimile Deum Iſmaeli in parentis gratiam ita benedixiſſe, ſi Abrahamus eum ex adulterino commercio ſuſcepiſſet. Igitur veriſimile eſt ſanctos Patriarchas, nonniſi ex divina permiſſione plures uxores duxiſſe.

DISQUI-

DISQUISITIONES

IN CAPUT QUINTUM.

[illegible]

DIVERSITAS CODICUM.					
CODICES.	PATRES.	Anni quibus genuerunt.	Anni quos deinceps vixerunt.	Anni omnes vitæ integri.	Obierunt anno Mundi.
Cod. Hebr. Sept. Sam.	ADAM.	130 230 130	800 700 800	930 930 930	 930
Cod. Hebr. Sept. Sam.	SETH.	105 205 105	807 707 807	912 912 912	1042 1142 1042
Cod. Hebr. Sept. Sam.	ENOS.	90 190 90	815 715 815	905 905 905	1140 1340 1140
Cod. Hebr. Sept. Sam.	KAINAN.	70 170 70	840 740 840	910 910 910	1235 1535 1235
Cod. Hebr. Sept. Sam.	MALALEEL.	65 165 65	830 730 830	895 895 895	1290 1690 1290
Cod. Hebr. Sept. Sam.	JARED.	162 162 62	800 800 785	962 962 847	1422 1922 1307
Cod. Hebr. Sept. Sam.	ENOCH.	65 165 65	300 200 300	365 365 365	987 1487 887
Cod. Hebr. Sept. Sam.	MATHUSALA.	187 187 67	782 782 653	969 969 720	1656 2256 1307
Cod. Hebr. Sept. Sam.	LAMECH.	182 188 53	595 565 600	777 753 653	1651 2217 1307
Cod. Hebr. Sept.	NOE.	500 500	450 450	950 950	2006 2612

QUÆRITUR I.

Unde proveniat illa codicum diverſitas?

RESpondeo 1. eam non eſſe repetendam ex originali & authentico textu, ſive Hebræo, ſive Græco; utrumque ſiquidem initio perfecte conſentiebat, ſicut enim LXX. Interpretes ab Eleazaro tunc temporis Judæorum Pontifice integerrimum ac defæcatiſſimum nacti ſunt ſacrorum Bibliorum Hebræorum exemplar, ut Ptolemæi Philadelphi votis annuentes, illud Græce redderent, ſic & fideliſſime ſuo munere defuncti, quidquid ad litteram præ ſe ferebat textus Hebræus, Græce tranſcripſerunt. Unde ſummopere tam a Judæis quam a Chriſtianis laudata eſt eorum verſio, quod egregie ori-

ginali

[illegible] ..., ut diſtum eſt a primi voluminis, ac proinde illa, quæ ... occurrere inter utrumque facrum codicem Hebræum & Græcum diverſitas præſertim in numerandis Patriarcharum annis abunde eſt reparanda. Neque enim credibile ſit eſt, aut a Moyſe ... accurate ... aut ... LXX. ... a conſerta per Moſem Chronologia ... deſeciſſe ... Spiritu afflatos ... cum S. Auguſtino ... ſentiendo, ... nullaque ... neceſſitate.

Reſpondeo, diverſitatem illam eſſe poſſibilem ... & Interpretum ... & ... S. Auguſtinus ... quæſtionem ... „ Si „ quæram quomodo ſit credibile Judæorum „ gentem tam longe lateque diffuſam, ... „ ... conſpiraſſe ... „ ... poſſe ... „ ... Septuaginta homines, qui etiam „ ipſi Judæi erant, ... poſſe, „ quando Rex Ægypti Ptolemæus ... ad „ hoc opus ... „ gentilem ... & ... „ ... in ſe ... quod ... „ ... quod ... „ dere?

„ *Reſpondeo* ... „ ... Judæos ... „ ... potuiſſe ... „ dere in codicibus tam multis, & tam longe „ lateque diſperſis, ut Septuaginta ... „ ... „ ... „ ... Ptolemæi ... „ ... „ ... „ ... „ ... „ ... „ ... „ ſcriptoris error.

Deinde proponens diſcrepantiam inter Hebræum & Græcum textum circa annos „ quos erat natus Mathuſalem dum Lamech genuit, & ... vixit, „ concludit: „ Itaque illa diverſitas numerorum, ... „ Græcis & Latinis, aliter in Hebræis, ubi „ ... „ ... „ ... „ Judæorum ... „ Septuaginta Interpretum, ... „ ... „ ... „ ... accepit. ... Doctor ... eorumdem Patriarcharum ... Græcum ... Græcum ... Hebræum. Quæ ... appareat.

QUÆRITUR II.

Utrum in numerandis Patriarcharum annis Hebraici textus Chronologia, Græcæ LXX Interpretum ſit anteponenda?

Et ... S. Hieronymus, Epiſt. 132 ad Vitalem: *...* ... Eccleſiaſticorum ... R. P. Paulus Pezron Ordinis Ciſtercienſis Religioſus, ... Iſaac Voſſio & Joanne Mor..., ... *Antiquitas temporum adverſus Judæos & recentiores Chronologos* ... in numerandis Patriarcharum annis ... LXX Interpretum ... Hebræorum ... Judæorum ... Chronologiæ ...

At ... Hebræum Græco eſſe anteponendum, ... numerandis Patriarcharum annis textum Hebræum Græco eſſe anteponendum ...

I. Auctoritate S. Hieronymi, ... Genesin ... LXX ... Mathuſalem ... Lamech ... Mathuſalem ... Mathuſalem, ... S. Petrus ... epiſt. I. cap. 3. ... animas ſalvas eſſe per aquam, ... ſuis ... *Reſtat ergo,*

QUÆRITUR III.

Quæ fuerint cauſæ tantæ longævitatis in hominibus ante-diluvianis?

QUÆRITUR IV.

QUÆRITUR V.

Utrum Adamus [illegible] hominum fuerit longævus.

[illegible]

QUÆRITUR VI.

Utrum Adamus ſuæ prævaricationis [illegible] pœnitentiam egerit, & [illegible] ac ſalutem fuerit conſecutus.

[illegible]

QUÆRITUR VII.

Quando mortuus fuerit Adamus, & ubi ſepultus?

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR VIII.

Qui & quantus fuerit Seth tertius a Moſe memoratus Adami filius.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR IX.

Quanta fuerit Enoſi pietas, & quod ejus præmium.

[illegible]

Pri-

[illegible]

QUÆRITUR X.

Utrum Henoch [illegible] ſit mortuus.

[illegible]

quibus Elias ex cubito aquæ, & ex ſubcinericio pane, ſine cibo vivit: aut ſi ex his ſuſtentandus opus eſt, ita fortaſſe in paradiſo paſcuntur, ſicut Adam primigenum propter peccatum exinde exire meruiſſet. Habebat enim, quemadmodum cenſemus, & de lignorum fructibus refectionem contra defectionem, & de ligno vitæ ſtabilitatem contra vetuſtatem. Eſt igitur antiquiſſima ſideque digniſſima Eccleſiæ traditio, Henoch nondum eſſe mortuum, ſed adhuc in vivis perſiſtere. Hinc concinit Sedulius.

> *Primus ab uſque chao meritis venerabilis Enoch,*
> *Multa per innumeros jam ſæcula contigit annos,*
> *Naturæ pendente modum, quem jure negandi*
> *Terra tulit, genitum ſed mors miratur ademptum.*

Opponunt adverſæ ſententiæ aſſertores, ex Apoſtolo ad Rom. 5. v. 12. *In omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Et ad Hebræos 9. v. 27. *Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori.* Hæc admitto: ſed quid inde? Igitur, inquiunt, Henoch eſt mortuus. nego hanc ſequelam: eſt quidem mortalis, & mortis legibus adhuc ſubjectus, ſed nondum eas expertus. *Inſtant,* qui dicitur a Deo ſublatus, revera eſt mortuus, ut de Henocho dicitur: *Non apparuit, quia tulit eum Dominus,* Igitur &c.

Minor patet ex Job 32. v. 22. *Neſcio quamdiu ſubſiſtam, & ſi poſt modicum tollat me factor meus.* Pſal. 48. v. 16. *Deus redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me.* & 3. Reg. cap. 19. Elias tædio perſecutionum & vitæ affectus, ait, *Domine tolle animam meam, neque enim melior ſum, quam patres mei:* quibus verbis mortem expetit.

Diſtinguo antecedens, abſolute nego, cum quibuſdam circumſtantiis, concedo. Tolli enim a Deo, non eſt mortem obire, ſ. Geneſ. 2. 15. *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit in Paradiſo voluptatis.* Unde nunc tollere aliquem, per ſe non ſignificant inferre mortem, ſed denotabat cum addito, & ex circumſtantiis ſ. *tollere animam, tolle, tolle, crucifige eum* &c. veram mortem deſignent.

Urgent ſi vixerit adhuc Henoch, vera non eſſent hæc, quæ de illo hic ſcribit Moſes. *Facti ſunt dies Henoch trecenti ſexaginta quinque anni,* nam ultra ſex annorum curſum ſua vita fuiſſet. Igitur, aut falſa eſt illa vitæ Henoch computatio, aut Henoch jam obiit.

Nego antecedens. Moſes enim recenſet duntaxat annos, quos in hominum ſocietate egit Henoch, non vero eos quos ab hominum conſortio ſubductus agebat, quia hi non erant hominibus noti, nec conducebant ad ſtabiliendam ſacram Chronologiam.

QUÆRITUR XI.

Quem in locum tranſlatus ſit Henoch.

Aſſerit quidem Moſes Henochum a Deo tranſlatum, at cum locum non adjicet, inde gravis & antiqua inter auctores ea de re orta eſt diſputatio. Eam quidem inutilem & vanam eſſe diſerte pronuntiat S. Chryſoſtomus laudata homil. 21. in Geneſ. Cui ſubſcribens Theodoretus quæſt. 45. ait: *Non inquirenda ſunt, quæ ſilentio ſunt tradita, ſed curanda quæ ſcripta ſunt.* Quibus conſentiens S. Auguſtinus ait hanc quæſtionem unam eſſe ex iis, *In quibus ſalva fide, qua Chriſtiani ſumus, aut ignoratur quid verum ſit, & ſententia definitiva ſuſpenditur, aut aliter quam eſt, humana & infirma ſuſpicione conjicitur.*

Conveniunt quidem omnes paſſim cum Eccleſiaſtico Henochum tranſlatum eſſe in paradiſum. Verum cum *Paradiſi* vox in ſacris Literis ambiguæ ſit ſignificationis, inde gravior exurgit controverſia. Paradiſus enim ſumitur I. Pro loco amœniſſimo plantis, floribus & ſuaviſſimis fructibus referto, ſic univerſa Jordanis regio [illegible] aquis irrigata, *Geneſ.* 13. v. 10. dicitur *Paradiſus Domini.* Et lib. Canticorum, cap. 4. v. 13. Divinus ſponſus ſponſæ ſpiritalis encomia celebrans, ait: *Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus.*

II. Pro illo voluptatis loco, in quem Deus Adamum recens conditum tranſtulit, *Geneſ.* 2. v. 15. & alibi ſæpe.

III. Pro conſcientiæ tranquillitate, qua juſti homines Dei cultores ferventiſſimi impenſe fruuntur, ſic Eccleſiaſtici, cap. 40. v. 28. *Timor Domini ſicut Paradiſus benedictionis.*

IV. Denique pro feliciſſimo Beatorum ſtatu, quo æternum cum Chriſto triumphaturi ſunt, ſic Lucæ, cap. 23. v. 43. & Apocalypſis 2. v. 7.

Communis fuit inter veteres Eccleſiæ Patres ſententia, Enochum & Eliam tranſlatos eſſe in paradiſum, ex quo Adamus fuit ejectus: ita ſentiunt *S. Hippolytus Martyr* oratione de Antichriſto. S. Ambroſius in cap. 5. Roman. *S. Athanaſius l. quod* Nicæna Synodus, S. Gregorius in 14. c. Job, & Homil. 12. in Ezechiel. *Hieronymus* in epiſt. ad Pammachium adverſus errores Joan. Hieroſ. *Damaſcenus*, lib. 4. cap. 28. &c.

At cum incertum ſit, utrum Paradiſus ille adhuc ſubſiſtat, an vero diluvii aquis obrutus & diſſipatus fuerit, hinc eſt quod nonnulli, maxime ex Proteſtantibus, contendunt Henochum tranſlatum eſſe in Paradiſum cœleſtem, in quo fruitur viſione Dei,

[illegible]

QUÆRITUR XII.

Quid ſentiendum ſit de prophetia Henochi

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR XIII.

Cur Lamech ſibi natum filium appellaverit Noe: & quis hic habuerit ſitus.

[illegible]

adumbret alterum effugiſſe, quando ipſe ad totius generis reſervatur ſeminarium, qui non generationis nobilitate, ſed juſtitiâ & perfectionis merito laudatur. Probati enim viri genus virtutis proſapia eſt, quia ſicut hominum genus, homines, ita animarum genus, virtutes ſunt. Etenim familiæ hominum ſplendore generis nobilitantur, animarum autem clarificatur gratia ſplendore virtutis.

Quæritur ſuper, quis trium illorum fratrum fuerit major natu? nam etſi dignitas primogenituræ ceſſerit Semo, ſunt tamen qui Japhetum natura primogenitum fuiſſe ex eo probant, quod *cap.* 10. *v.* 21. legimus: *De Sem quoque nati ſunt, Patre filiorum omnium Heber, fratre Japhet majore,* ut habet Editio Græca *ἀδελφοῦ Ἰάφεθ τοῦ μείζονος* aut ut Tremelius & Junius vertunt *natu maximi*. Ideo ſic ratiocinantur: Noe incœpit gignere anno ætatis ſuæ quingenteſimo, ut fertur in hoc capite v. 31. porro non genuit Cham, quia minor natu dicitur *cap.* 9. *v.* 24. neque *Sem,* qui infra *cap.* 11. *v.* 10. Sem biennio poſt diluvium genuit Arphaxad anno ſuæ ætatis 100. Si vero natus fuiſſet anno Noe 500. ille non genuiſſet Arphaxad anno vitæ ſuæ 100. ſed 102. inde conſtat Semum non fuiſſe natum anno patris 500. ſed 502. nec proinde illum eſſe primogenitum. Igitur inde liquet Japhetum eſſe natu maximum.

Alii vero exiſtimant Semum eſſe, non prærogativa tantum, ſed etiam natura primogenitum, & Scripturam non deſignaſſe præciſe numerum annorum Noe dum genuit, ſed tantum ſignificare illum non prius genuiſſe, quam quingenteſimum annum impleviſſet, & ideo præfata capitis verba, ſecundum Editionem Vulgatam eſſe legenda cenſent, *fratre Japhet majore,* adeoque exiſtimant mendum eſſe in præfata Editione Græca. Putarem ego Japhetum fuiſſe quidem natura primogenitum, ſed Semo primogenituræ jus conceſſum, quod ex ejus ſemine naſciturus erat Meſſias. Id enim ſæpenumero agit Deus, ut qui poſteriores ſunt naturæ ordine, eos ſibi deligat, ne ſeſe efferant homines vana carnis primogenituræ fiducia. Sic Abrahamum prætulit Nachor, Iſaac Iſmael, Jacob Eſau, Judam Simeoni, non naturæ & originis, ſed dignitatis, & cœleſtis prærogativæ rationem ſervans.

DISQUISITIONES
IN CAPUT SEXTUM.

SExtum Caput orditur Moſes his verbis, *Cum cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram, & filias procreaſſent, videntes filii Dei filias hominum quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant.*

QUÆRITUR I.

Quinam fuerint illi filii Dei, qui cum hominum filiabus fuerint commixti.

CIrca hujus quæſtionis reſolutionem mirum in modum ſeſe torquent Interpretes, variaſque in ſententias abeunt. Plurimi namque per *filios Dei* intelligunt bonos Angelos, Dei conſpectu fœlicitate fruentes, qui filiarum hominum pulchritudine illecti, veſana concupiſcentia in eas exarſerunt, eaſque ſibi deſponſantes, nefarie cum eis fuere commixti, ac propterea e Cœlo dejecti. Ita docent *Joſephus* lib. 1. Antiq. cap. 3. & 4. *Philo* lib. de Gigantibus. *S. Juſtinus* Apol. 1. *Athenagoras* oratione apol. pro Chriſtianis. *Clemens Alex.* lib. 3. ſtrom. *Lactantius* lib. 2. de orig. erroris. *Tertullianus* lib. de Idololatria cap. 9. & lib. de cultu fœminarum cap. 2. nec non & lib. de Virginibus velandis cap. 7. ubi dicit merito ab Apoſtolo præceptum eſſe, ut mulieres non niſi velato capite Eccleſiam ingrediantur, propter Angelos. *Quos,* inquit, *legimus a Deo, & Cœlo excidiſſe ob concupiſcentiam fœminarum. Quis poſſit præſumere quales Angelos, maculata jam corpora & humanæ libidinis reliquias deſideraſſe, ut non ad Virgines potius exarſerint, quarum flos etiam humanam libidinem excuſat? Debet ergo adumbrari facies tam periculoſa, quæ uſque ad Cœlum ſcandala jaculata eſt, ut Deo aſſiſtens, cui rea eſt Angelorum exterminatorum, cæteris quoque Angelis erubeſcat &c.*

Ei conſentit *S. Ambroſius* dicens: *Non Poëtarum more Gigantes illos terræ filios vult videri divina Scriptura; ſed ex Angelis & mulieribus generatos aſſerit.* Et lib. 1. de Virginibus: *Quos præterea autem,* inquit, *Angelos propter intemperantiam ſuam in ſæculum excidiſſe de Cœlo, virgines propter caſtimoniam in Cœlum tranſiſſe de ſæculo.* Idem docuerunt *Euſebius Cæſarienſis* a, *Methodius* b, *Sulpitius Severus* c, & alii e veteribus bene multi, qui cenſent quoſdam Angelos e ſua dignitate & cœleſti ſede excidiſſe propter concupiſcentiam fœminarum.

a Lib. 5. de præp. Evang. c. 4.
b Orat. de Reſur.
c Lib. 1. hiſt. ſacr.

In

QUÆRITUR II.

Quinam fuerunt illi Gigantes.

QUÆRITUR III.

Quo ſenſu Deum pœnituiſſe dicat Moſes.

QUÆRITUR IV

[illegible]

QUÆRITUR V.

Quibus de cauſis cum reis hominibus Animantia omnia Deus voluerit extinguere.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR VI.

Utrum Noachum diluvium univerſas orbis regiones occupaverit.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR VII.

Utrum ex Deo peccatorum vindice an ex cauſis naturaliter agentibus diluvium prodierit.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR VIII.

Quanta fuerit arcæ Noeticæ capacitas & amplitudo.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR IX.

Quantum Noe fuerit in arca recluſus

[illegible]

[illegible] vigeſimo ſeptimo die menſis: ac proinde [illegible]

[illegible] mens ac ſtupenda illa [illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT OCTAVUM.

[illegible]

QUÆRITUR I.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR II.

Qua ratione Noe fuerit ex arca egreſſus, & quid inde egerit.

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT NONUM.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR I.

Utrum eſus carnium animalium poſt diluvium fuerit conceſſus

[illegible]

QUÆRITUR II.

Quot, & quæ fuerint vulgo dicta Noachidarum præcepta.

[illegible]

QUÆRITUR III.

Qua de cauſa Deus interdixerit eſum ſanguinis.

[illegible]

DE IRIDE.

[illegible]

Habet etiam Iris myſticam ſignificationem, ut notat S. Gregorius homil. 8. in Ezechielem: „In arcu caeleſti, ait, color „aquae & ignis ſimul oſtenditur: partim „enim caeruleus eſt, partim rubicundus, „ut utriuſque judicii teſtis ſit, unius videlicet faciendi, & alterius jam facti, nec „amplius faciendi. Siquidem mundus in „fine igne judicii cremabitur, qui diluvio „aqua olim deletus eſt. Declarat quoque „caeleſtis arcus baptiſmum Chriſti, qui fit „per aquam & ignem, id eſt, Spiritum-„Sanctum, inſtar ignis, interna cordium „purificantem, & vitae conſummationem, ſe„cundum illud Domini: Niſi quis renatus „fuerit ex aqua & Spiritu-Sancto &c. Qui „arcus in nube apparet, quia Salvatoris „noſtri caro ſignatur: ſiquidem virtus ejus „in dominica Incarnatione, & in effuſio„ne praedicationis oſtenditur, ut ad remiſſionem „cordis credentium, Domino parcente, re„vertatur.

His expoſitis, ſubdit Moſes ea quae Noe geſſit poſt egreſſum ex arca, & qualiter ab ejus filiis propagatum ac multiplicatum fuerit humanum genus. *Erant ergo*, inquit, *filii Noe qui egreſſi ſunt de arca, Sem, Cham, & Japhet ... tres iſti filii ſunt Noe, & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper univerſam terram.* Quorum verborum occaſione

QUÆRITUR IV.

Utrum Noe poſt diluvium filios genuerit.

ID affirmant nonnulli cum Beroſo Annaeo dicente a Noe complures filios genitos poſt diluvium, eoſque Gigantes, quos ex nomine uxoris Titheam appellare Titanes voluerunt. Hanc vero ſuam affirmationem probat ex eo quod Noe una cum filiis mandatum acceperit a Deo multiplicandi humani generis, ad quod utique munus implendum, viribus adhuc pollebat Noe, utpote qui poſt diluvium adhuc trecentos & quinquaginta annos vixerit. In eam pariter ſententiam propendet Caietanus, atque ideirco tres tantum filios Noe memoratos, quod illi ſoli cum patre de arca fuerint egreſſi, atque humani generis reſtaurationi & multiplicationi operam primo navaverint.

Etſi vero ſententia haec ſua probabilitate non careat, rationibus in oppoſitum non facile deſerendo, quia veriſimile non ſit Moſem alios Noe filios praetermiſiſſe, ſi revera genuiſſet; maxime cum eorum Patriarcharum qui Noe anteceſſerunt, univerſum vitae tempus deſcribens, ad illos ſoleat ſolum. *Genuit filios & filias*, ſic de Adamo: *Facti ſunt dies Adae poſtquam genuit Seth, octingenti anni, genuitque filios & filias.* Idemque dicit de aliis omnibus qui ab Adamo ad diluvium uſque ab eo numerantur: receſſerit vero annos quibus vixit Noe diluvium illum *genuiſſe filios & filias*, non adjicit, utpote quia id verum non erat.

Accedit in confirmationem, quod a memoratis tribus filiis Noe aſſerat Moſes propagatum ac diſſeminatum eſſe humanum genus: porro ſi praeter hos tres, alii filii Noe extitiſſent, non minus illis, quam tribus praememoratis tribuenda eſſet humani generis reſtauratio, & multiplicatio; neque enim credibile eſt, eos omnes ſteriles fuiſſe & eorum prolem omnino defeciſſe. Adde quod Noe poſt diluvium, natus jam fuerit ſexcentos annos: quae aetas jam erat effoeta, nec videbatur ad generandum idonea, praeſertim tot tantiſque aerumnis ac calamitatibus exagitata. Unde trecenti illi anni quos deinde vixit, etiam ſenectuti deputandi: ſiquidem in vita propemodum annorum, ad minus trecenti ſenectuti ſunt adjudicandi.

Hoc pariter obſervandum venit tam Noe quam ejus filios per integrum annum in arca reclusos, ab ipſoque procreaſſe liberos, abſtinuiſſe ab opere conjugali, ſiquidem non plures ex arca egreſſi ſunt, quam fuerant ingreſſi. Temperarunt autem ab opere conjugali, quod praeſentiſſimum haberent formidabile Dei in homines voluptati deditos, judicium.

Addit Moſes: *Coepitque Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam, bibenſque vinum, inebriatus eſt.* Hinc

QUÆRITUR V.

Unde Noe vites habere potuit, quas plantaret, & coleret.

CErtum enim eſt immediate poſt diluvium, neque vites, neque fructiferas alias arbores Noe habere potuiſſe, cum omnia limoſo ſedimento recedentibus aquis ſepulta ſqualerent. Sunt qui exiſtimant praecipuarum fructiferarum arborum ſurculos cum radicibus & adhaerente terra in arcam a Noe deportatos, eoſque integros ac ſalvos per annum cuſtoditos, numerum ut exacto diluvio, eos terrae inſereret. At cum haec ſententia, nullo ſolido & legitimo fundamento nitatur, ut ſine ratione proferatur, ita cum ratione rejicitur.

Veriſimilius igitur dicendum arbores, vites ſicut & alias arbores fructiferas a mundi primordio extitiſſe, rerum enim natura ab earum conditore conſtituta, ſemper eadem & immutabilis perſiſtit, & ad ſeculorum conſummationem perſeveratura eſt.

Itaque ſicut ab initio Deus, homini ad vitam ſovendam neceſſaria alimenta ſubminiſtravit, ad eſcam quidem, non ſolum anima-

tum

[illegible]

QUÆRITUR VI.

Utrum culpanda ſit Noe ebrietas.

[illegible]

eorum perſonas, & præſentem familiam ſpectabat: ſed & ſeros eorum nepotes, univerſamque progeniem; ſicut intelligebat Jacobi ſuos erga filios benedictio.

Itaque verſimilius dicendum exiſtimo, verba iſta ad literam pronunciari aliquando Iſraelitas Semi poſteros excidendos eſſe ſuis e tabernaculis, & Japhetì nepotes in illa introducendos: quod atque impleri viſum fuit, dum pulſis e ſua patria Judæis, Romani & Europæi, Japheti progenies, eam occuparunt: quod etiam nunc fit a noſtris Franciſcanis. Poteſt etiam adjici verba illa myſtice eſſe intelligenda: nimirum ut illa Semi *Tabernacula* hìc ſignificent Eccleſiam, & fidelium cœtum, ut Zachariæ 12. v. 7. Malachiæ 11. v. 12. & Apocalypſis 2. v. 3. atque futuram Gentilium maxime ex Japheto oriundorum converſionem ad Chriſtum: hi namque una cum Iſraelitis a Semo prognatis in idem Eccleſiæ tabernaculum erant recipiendi, eandemque fidem Evangelicam profeſſuri. Sic præſatum oraculum exponit S. Hieronymus in quæſt. ſive Traditionibus Hebraicis. *De Sem*, inquit, *Hebræi: de Japhet populus Gentium naſcitur. Quia igitur lata eſt multitudo credentium, a* LATITUDINE *quæ Japhet dicitur.* LATITUDO *nomen accepit. Quod autem ait,* ET HABITET IN TABERNACULIS SEM, *de nobis prophetatur, qui in eruditione & ſcientia Scripturarum, ejecto Iſrael, verſamur.*

At, inquies, etiam ex Chami poſteris plurimi ad Eccleſiam & Chriſti fidem acceſſerunt, ut conſtat ex Ægyptiis, & Africanis apud quos numeroſiſſimi fuerunt fideles, plurimæque præclaræ Eccleſiæ.

Id quidem admitto: ſed cum a majori parte ſiet debeat denominatio, multoque plures ex Japhet, quam ex Cham, poſteri in Eccleſiam ſinum fuerint admiſſi: eamobrem ista benedictio magis in Japhetum, quam in Chamum quadret. *Deinde* cum ſanctiſſimus Noe, ſpiritu prophetico prævideret maximam Chami poſterorum partem Chriſti fidem abnegaturam, & ad impuri Antichriſti Mahometis caſtra declinaturam ut jamdudum de *Ægyptiis* & Africanis conſtat, inde eſt quod illorum ſœdifragorum non meminerit.

DISQUISITIONES
IN CAPUT DECIMUM.

CUm in præcedentibus dixiſſet Moſes omne humanum genus reſtauratum ac propagatum a tribus filiis Noe, ut id aperte demonſtret, tam in hoc, quam in ſequenti capite deſcribit illorum genealogias, eorumque præcipuas familiarum capita recenſet. Neque tamen omnes omnino numerat: hoc enim operoſum ſuiſſet & nuſquam neceſſarium: ſed tantum eos laudat, qui fuerunt diverſarum Gentium & Nationum principes & capita, vel a quibus quidpiam memorabile & ſcitu dignum geſtum eſt.

Filios enim Japhet duntaxat ſeptem recenſet, nec eorum poſteros omnes, ſed duorum tantum, e quibus Gomeris tres, & Javanis quatuor, adeo ut totam progeniem Japheti quatuordecim viris circumſcribat.

Chami vero quatuor tantum filios enumerat, & triginta duntaxat ex illis poſteros omneſque prognatos ex Chamo unius & triginta numero complectitur. Denique Semi quinque filios enumerat, de quibus trium tantum poſteritatem exponit.

Quod autem attinet ad ſingula Noe nepotum nomina, a quibus prognatæ ſunt, & denominatæ nationes per univerſum orbem diſperſæ, cum ea ſuſe explicet Joſephus, idque a plurimis poſtea Interpretibus non ſine aliqua variatione notatum ſit, idque ad rem theologicam, quam potiſſimum in hoc opere attendimus, parum conducat, ideo in talibus diſcutiendis operam ponere non eſt animus, ſed cum Moſes hoc in capite præcipue hæreat in deſcribendis Nemrodi nepotis Chami geſtis, de eoque ſcribat: *Chus genuit Nemrod, ipſe cœpit eſſe potens in terra &c.* In his verbis exponendis paululum immorandum eſt. Itaque:

QUÆRITUR I.

Quis, & qualis fuerit Nemrod.

NEmrod Chuſi filium, & Chami nepotem, diſertis aſſerit Moſes: & Joſephus ſupra laudatus cap. 5. eum animum genuſmque deſcribens, ait: *Superbum. Deique contemptum excitavit in hominibus Nemrod, nepos Cham, vir audax, & manu promptus, ſuadendo ſolitus, non Deo, ſed propria virtuti præſentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad tyrannidem trahebat: ratus ſore ut homines ad ſe deficerent a Deo, ſi ſe illis Auctori præberent.*

Hoc pariter inſinuat Moſes cum ait: *Ipſe cœpit eſſe potens in terra*, ac ſi diceret, ſimulatem ac humilem tunc fuiſſe hominum ſtatum, ut ſi qui alii præeſſent, non tamen dominarentur, nec ſibi regium imperium ſumerent: ſed tam eorum erat moderatio, ut æqualitatem & humilitatem colerent cum ſuis inferioribus, qui ſponte magis & amore eis parebant, quam timore & imperio coacti.

Hujus

QUÆRITUR II.

Quo ſenſu hæc verba debeant accipi.

DISQUISITIONES IN CAPUT XI.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR I.

Utrum inter Arphaxadum & Salem admittendus ſit Cainan.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆSITUM II

[illegible]

Nego antecedens, & ad illam probationem dico: Deum non dixiſſe Abrahamo ut egrederetur de natali ſolo, ſed de terra ſua, porro Haran cenſeri poterat ipſius Abrahami terra, paterna domus, & ibi eſſe [illegible] cognationem, ſiquidem Thare cum univerſa ſua familia per aliquot annos domicilium fixerat in Haran, ubi quaſi tanquam in paterna domo Abraham ſederat; cujus rei utique argumentum eſt quod Moſes ſubjicit: *Tulitque Abraham Sarai uxorem ſuam, & Lot filium fratris ſui, univerſamque ſubſtantiam quam poſſederant, & animas quas fecerant in Haran, & egreſſi ſunt ut irent in terram Chanaan.*

Ex quibus verbis neceſſario inferendum eſt illum in Haran ſediſſe non unico anno, ut volunt [illegible] ſed duobus vel tribus ad minimum annis, imo forte per quinquennium; neque enim paucis tempore [illegible] comparari potuiſſent facultates, tot ſervi & ancillæ, per animas enim non ſunt intelligendi liberi, ſed ſervi, [illegible] Abraham enim ibi nullos procreavit liberos. Loth pariter non videtur conjugatus, nec liberos tum habuiſſe, [illegible] non tacuiſſet Moſes hoc loco. [illegible] cap. 19. [illegible] tempore [illegible] Verum poterunt [illegible] in Haran [illegible] annis circiter 25.

In Haran [illegible] erat Abrahami cognatio cum univerſa ſua familia, quæ ibidem commune habitabat, ut conſtat ex cap. 24. ut enim Abraham [illegible] ab hero ſuo, perrexit in Meſopotamiam, ut compararet Iſaaco uxorem ex Abrahami cognatione, Rebeccam videlicet filiam Bathuelis filii Nachoris fratris Abrahami, qui habitabat in Haran, ut evidenter conſtat ex cap. 29.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XII.

QUatuor hoc in capite narrat Moſes. I. Egreſſum Abrahami cum univerſa ſua familia ex Haran, Deo imperante, & illius progreſſum in terram Chanaan. II. Varios illius in ea regione circuitus, atque oblata Deo ſacrificia. III. Quod fame urgente coactus fuerit venire in Ægyptum. IV. Quid illi acciderit circa Saram egregia forma & pulchritudine præditam, tum ex Abrahami conſilio, tum a Pharaone Ægypto principe.

Ad primum caput quod ſpectat ſatis ſuperque de illo actum eſt in præcedenti capite. Ad ſecundum vero, nempe ad varias Abrahami in Chananæis peregrinationes, diverſoſque circuitus, obſervat Moſes eum primo acceſſiſſe ad locum Sichem uſque ad convallem illuſtrem. Sichem autem locus erat ubi ædificata eſt civitas quæ a Sichem filio Hemor nomen accepit, ubi ſtuprum paſſa eſt Dina Jacob filia, quod ejus fratres cæde vindicarunt Geneſ. 34. Eandem eſſe quæ poſtmodum dicta eſt Sichar, Joan. 4. Apparet ex circumſtantiis prædii, & putei Joſepho a patre Jacob donati, ut conſtat Geneſ. 33. & 48.

Addit Moſes Abrahamum [illegible] fixiſſe in convalle illuſtri, ſeu ut vertunt alii in planitie *Moreh*, ſic dicta a nomine viri Chananæi, ſicut & alius locus vocatur planities *Mambre*, a viro Amorrhæo quodam nominato, eſt autem illa planities Moreh in Sichem, ubi ſunt quoque montes *Garizim & Ebal*, de quibus *Joſue* 8.

Eo autem in loco apparuit Dominus Abrahamo dixitque ei: Semini tuo dabo terram hanc. Ibi autem Abrahamum erexiſſe altare, [illegible] Deo, [illegible] gratitudinem & religionem [illegible] Deo [illegible] Moſes [illegible] hinc, [illegible] montem [illegible] Luza, poſtea Beth-el [illegible] ad Orientem vero Hai [illegible] altare condidit, Deumque invocavit. Rurſum inde [illegible] ad partem [illegible] Quæritur vero [illegible]? An [illegible]? An [illegible]? An [illegible]? [illegible] Moſes, ſed nunquam [illegible] Deo [illegible]

Cur autem voluerit Deus Abrahamum [illegible] ſubjacere [illegible] non [illegible] Moſes, ex [illegible] Scripturæ [illegible] ut Joſue 24. v. 2. conſtat, id permiſſum fuiſſe, ut [illegible] ab [illegible] idolorum cultu revocaret. Unde

QUÆ-

QUÆRITUR I.

Utrum Thare, & Abrahamus ante [illegible] fuerint aliquando ſiderum cultores.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR II.

Quomodo Sara jam vetula tanta fuerit pulchritudinis, ut ad ſui amorem primores terræ pelliceret.

QUo tempore Abrahamus in Ægyptum deſcendit, [illegible] Abrahamus [illegible] ingreſſus [illegible] Sara [illegible] Abraham ab [illegible]

[illegible] pulchritudinem Saræ [illegible] Ægyptias [illegible] Sara [illegible] At [illegible] Pharaonem [illegible] Saræ pulchritudo [illegible] ab Abimelecho Geraris Principe, ut legitur cap. 20.

Tametſi vero jam vetula eſſet Sara, [illegible] pulchritudinem [illegible] Unde [illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum Abrahamus citra culpam ſuaſerit Saræ, ut ſe illius uxorem eſſe diſſimularet.

HIc [illegible] Abraham [illegible]

Quare [illegible] Abrahamus [illegible] Ægyptum [illegible]

Quapropter Fauſtus Manichæus, teſte S. Auguſtino (lib. 22. contra ipſum, cap. 33.) Abrahamum [illegible]

IV. [illegible] Unde S. Chryſoſtomus homil. 32. in Geneſ. [illegible] Abrahamus [illegible] Ægyptiorum [illegible]

Verum [illegible] Abrahamum [illegible] Ægyptus [illegible]

QUÆRITUR IV

[illegible] docuiſſe eos Arithmeticam, Abraamum [illegible] ... Unde [illegible] illa a Chaldæis ad Ægyptios, ab Ægyptiis ad Græcos, a Græcis ad Romanos & Latinos derivata dicuntur.

Confirmat [illegible] apud Euſebium lib. 9 de præpar. Evang. cap. [illegible] *Vixit autem, inquit, Abraham in Heliopoli cum Sacerdotibus, a quo Aſtrologiam didicerunt,* [illegible] Artapanus quoque ibidem ait Abrahamum ad Pharethon Ægyptiorum Regem migraſſe, & [illegible] in Syriam. [illegible] Abraham in Ægypto [illegible] cum Moſe [illegible] Iſraelem in Ægypto [illegible] Melchiſedecho [illegible] Scriptura [illegible]. Unde probabile [illegible] eſt Ægyptum [illegible] a Joſepho [illegible] Patriarcha [illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XIII.

Abrahamus [illegible]

[illegible]

Narrat enim Moſes in hoc capite, [illegible]

[illegible]

Levavit itaque Loth oculos, [illegible]

[illegible]

Reſpondeo, [illegible]

Quæritur 2. [illegible]

[illegible]

Ut hoc [illegible] SS. Patres, & Theologi, [illegible] S. Epiphanius [illegible]

[illegible]

QUÆSITUM II.

[illegible]

ſum de præſenti quæſtione rogaretur, ait: *Si mei eloquii ſinem poſcis ad myſterium, & de quo ſit petas, ineffabile conſiteor, quanto magis non terminabile, & culpare ſolum debemus ſcire, & vitam confiteri &c.*

Verum, licet quis præciſe fuerit Melchiſedech, certo definire operoſum ſit, cum prophetica de illo Spiritus-Sanctus reticere & ſcribi voluerit, tamen quæ fuerit de illo veterum Scriptorum ſententia, commemorare eſt operæ.

I. Itaque extiterunt quidam hæretici auctore *Theodoto Trapezita*, qui Melchiſedecum, cœleſtem quamdam ac ſupernam virtutem eſſe Chriſto majorem aſſeverarunt, teſtibus *Tertulliano* lib. de præſcriptionibus adverſus hæreticos & S. *Epiphanio* hæreſi 55. *Theodotiani* ab hæreticæ hujus fabulæ incepto & alii quoque, idcirco hæretici illi dicti ſunt *Melchiſedeciani*.

II. Fuit alter hæreſiarcha nomine *Hierax* natione *Ægyptius*, vir eruditus, qui commentaria in Vetus & Novum Teſtamentum docta quidem, ſed hæreſibus referta edidit: hic enim contendebat Melchiſedechum fuiſſe Spiritum-Sanctum qui Abrahamo humana carne veſtitus apparuerit, & ei benedixerit. Cujus erroris infectus eſt Auctor ille anonymus, cujus librum reſtituendum Evagrius miſit ad S. Hieronymum, quemque ille S. Doctor Epiſtola 126. ad ipſum Evagrium, diſerte confutavit. Eandem erroneam ſententiam propugnavit Auctor quæſtionum Novi & Veteris Teſtamenti S. Auguſtino perperam aſſcriptarum, earum enim ſcriptorem Hilarium Sardum Romanæ Eccleſiæ diaconum, non abs re exiſtimant recentiores S. Auguſtini operum Editores.

III. Plerique ſunt qui arbitrantur Melchiſedechum fuiſſe ipſum Dei filium, qui in aſſumpto umbratili corpore, non ſolum ipſi Abrahamo, ſed & aliis Veteris Teſtamenti Patribus apparuerit. Quam opinionem pridem extinctam excitavit Petrus Molineus Calviniſta, eamque propugnavit Petrus Cunæus in libro de Republica Hebræorum.

IV. Origenes & Didymus ejus diſcipulus teſte S. Hieronymo loco mox laudato, exiſtimarunt Melchiſedechum fuiſſe Angelum aliquem, qui vice Dei, Patriarchis viſus fuerit & eos locutus.

V. Samaritani contendunt ipſum fuiſſe Sem Noe filium, teſte S. Epiphanio hæreſi 55.

VI. Judæi putant Melchiſedechum eumdem eſſe cum Sem Noe filio, ita Jonathan: *Et Rex juſtus* (inquit, nempe Sem filius Noe) *Rex Jeruſalem exivit in occurſum Abrahæ* &c. Targum Jeroſolymitanum: *Melchiſedech eſt Sem magnus*. Et R. Salomo ex Midraſ Agada: *Melchiſedech Rex Jeruſalem eſt Sem magnus* &c. Verum quantum hæ omnes ſententiæ alienæ ſint a veritate, & genuino Scripturæ ſenſu, apparebit in ſequentibus paragraphis.

§. I.

Melchiſedech non fuit aliqua cœleſtis virtus Chriſto Domino præſtantior.

PRobatur I. Nulla cogitari poteſt virtus eo præſtantior, qui verus eſt Deus ſuper omnia benedictus, & ſupremam in omnes prorſus creaturas auctoritatem, & poteſtatem habens: at Chriſtus, teſte Apoſtolo (a), eſt *Deus magnus, ſuper omnia benedictus in ſæcula.* (b) *Splendor gloriæ Patris, & figura ſubſtantiæ ejus.* (c) *Portans omnia verbo virtutis ſuæ.* (d) Qui in principio erat apud Deum, & Deus ipſe, per quem facta ſunt omnia, & ſine quo factum eſt nihil: igitur Melchiſedech ille non erat Chriſto major & præſtantior.

(a) Ad Rom. 9. 5.
(b) Ad Hebr. 1. 3.
(c) Ad Hebr. 1. 3.
(d) Joan. 1.

II. Qui aſſimilatus eſt Filio Dei (ait S. Epiphanius hæreſi 55.) non eſt æqualis, multo minus ſuperior: ſed ex Apoſtolo (e) Melchiſedech aſſimilatus eſt Filio Dei: igitur non fuit eo ſuperior.

(e) Ad Hebr. 7.

III. Qui decimas accepit ab alio virtute ſuæ dignitatis, ſuique miniſterii, ut propriam uſum inſerviendas, cœleſtis eſſe poteſt aliqua virtus cœleſtis: cœleſtis namque terrenis non indigent, ſed Melchiſedech decimas accepit ab Abrahamo: igitur ille non fuit aliqua cœleſtis virtus.

IV. Omnes cœleſtes virtutes intra aliquem Angelorum ordinem cenſentur, nullus autem Angelus, quantumvis ſublimis, & præcellens, Chriſto major eſt, imo longe inferior, ut pluribus argumentis probat Apoſtolus ad Hebræos cap. 1. igitur &c.

§. II.

Melchiſedech non fuit Spiritus-Sanctus.

PRobatur I. Qui nuſquam humanitatem induit, nec inter homines humana carne veſtitus apparuit, ille dici non poteſt Melchiſedech: at Spiritus-Sanctus nullibi dicitur factus homo, nec inter homines humanitate vera, aut umbratili aſſumpta, converſatus, nullus ſiquidem Scripturæ textus id indicat. Inſuper *ſi ſecundum carnem natus eſt Spiritus-Sanctus*, (inquit S. Epiphanius) *cum Maria Salvatorem ediderit, dicat nobis Hyeracas, ubi nam Genitricem ſit, quæ Spiritum-Sanctum pepererit?*

II. Melchiſedech erat Sacerdos Dei altiſſimi, qui numerum cum Angelis Deum lau-

dar

§ III.

Melchiſedech non erat Dei Filius, qui in umbratili carne aſſumpta, Abrahamo apparuerit.

[illegible]

§. IV.

Melchiſedech non erat Sem Noë filius.

[illegible]

§. V.

§. V.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XV.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR L.

Cur potiſſimum hoc loco Abrahamus dicatur credidiſſe Deo.

QUÆ-

QUÆRITUR II.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum recta ſit illa ratio [illegible] Abrahæ filii Chananæorum poſſeſſuri, quam cum gravius peccantibus & [illegible].

[illegible]

QUÆRITUR IV

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XVI.

[illegible]

QUÆRITUR AUTEM I.

Utrum licite hoc conſilium dederit Sara, & Abrahamus amplexatus,

[illegible]

[illegible] *conſervando ordini naturali conſuleret*, [illegible] *ad proiem ſuſcitandam* [illegible]

[illegible] *dictum adulterium videbatur.* [illegible] *vel documento*, [illegible]

[illegible] nec non Acticha [illegible]

[illegible] *Hic merito*, [illegible]

[illegible] Patriarchis [illegible]

[illegible] Agnem [illegible]

[illegible] quod refert R. [illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR II.

Quid obſervandum ſit in præfatis & ſequentibus verbis.

[illegible]

QUÆRITUR III.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XVII.

[illegible]

QUÆRITUR AUTEM I.

[illegible]

[illegible]

[illegible] haud [illegible] parıbus, quis [illegible] conſentaneum eſt [illegible] Deus [illegible], mihi [illegible] gratiſſimum eſt [illegible].

[illegible] Moſes [illegible] non expreſſerit, [illegible] ſignum [illegible] fœderis & [illegible] Circumciſionem. [illegible] inquit, [illegible] [illegible] Ægyptiorum [illegible] homines [illegible] cauſis [illegible]. Quo [illegible] perpetuam, quam [illegible].

II. Ut [illegible] corpus [illegible] Ordine.

III. [illegible] corporis [illegible], [illegible] indicat generationem [illegible].

IV. [illegible] unitatem, quia [illegible] generatio & [illegible] Gentes [illegible] fuerunt & [illegible].

V. [illegible] Circumciſio, [illegible]

ſignificat voluptatum, quæ [illegible]. Et quia inter voluptates [illegible] corporis [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible].

VI. Ut [illegible] hominum [illegible], [illegible] generare poſſint [illegible], [illegible] vero humani generis Auctor & Propagator.

[illegible] Antiquitatum. „ Voluit Deus corporali hac nota inſignitum „ Genus noſtrum, quo [illegible] „ ſervaretur & ſegregaretur a cæteris „ Gentibus, [illegible] „ & [illegible], [illegible] mo- „ res, [illegible], [illegible] leges, [illegible] „ [illegible], prava [illegible] „ velles. Quam rationem etiam proferunt „ S. Chryſoſtomus [illegible] & S. „ [illegible] in cap. [illegible] Epiſt. ad Galatas. Theodoretus [illegible] in Geneſ. „ Quoniam „ inquit, prævidebat Deus futuram [illegible] „ [illegible] peregrinationem in terra aliena, pietati conſer- „ vandæ [illegible] per volu- „ [illegible] Abra- „ [illegible] hominibus [illegible], [illegible] „ [illegible] ſed ſignum „ [illegible] Circumciſionem [illegible], [illegible] „ [illegible], qui tale ſignum non „ deferat, conſervarent.

QUÆRITUR II.

Utrum Circumciſio fuerit revera divinæ Inſtitutionis an Traditionis humanæ.

Eſt Moſes [illegible] aſſerat, verbis ſupra [illegible], Deum eſſe [illegible] Circumciſionis auctorem [illegible] ab ipſo [illegible] Abrahamo, [illegible]. [illegible] hominum [illegible] deſierunt [illegible], nec deſunt [illegible] Circumciſionem ab *Ægyptiis* & [illegible] Moſes [illegible] Philo [illegible], qui [illegible] Judæos Circumciſionem ab *Ægyptiis* [illegible].

[illegible] Joannes Marshamus [illegible] Eques Auratus, qui in Canone Chronico *Ægyptiaco* &c. pag. [illegible] & [illegible] Circumciſionem [illegible] ab *Ægyptiis* [illegible] confirmat [illegible] Herodoti [illegible] cap. [illegible] *Ægyptii*, & [illegible] Phœnices & [illegible] qui ſunt in Palæſtina, didiciſſe ab *Ægyptiis* [illegible] Diodorum Siculum lib. [illegible] pag. [illegible] Judæos & Colchos ex Ægypto deductos [illegible] Gentibus [illegible] antiquo traditum in uſu eſt, ut circum-

ciderent [illegible] a partu pueros, ritu ab *Ægyptiis* derivato. Ex his colligit Marshamus Circumciſionem non fuiſſe primum ab Hebræis uſitatam, ſed ab *Ægyptiis* ad eos derivatam.

Verum cum Moſes [illegible] pronunciet Deum Abrahamo Circumciſionem præſcripſiſſe, ut eſſet ſymbolum & ſignum fœderis & [illegible] cum ipſo [illegible], *Eritque pactum meum* (inquit Deus) *in carne veſtra in fœdus æternum*, [illegible] Circumciſionem [illegible] [illegible] a Deo tanquam ſymbolum [illegible] Abraham [illegible] & [illegible], [illegible] Abrahamus [illegible] ſignum [illegible] Deum [illegible] & obſervantiæ.

Hoc ipſum confirmat Chriſtus Dominus Joan. [illegible] ubi Judæis [illegible] *Propterea Moſes dedit vobis Circumciſionem non quia ex Moſe eſt, ſed ex Patribus.* Quibus aperte indicat Circumciſionem non ab *Ægyptiis*, [illegible] a Patribus eſſe derivatam, [illegible] ab Abrahamo [illegible].

Confirmatur [illegible] Pharaonem qui cum [illegible] Moſem [illegible], [illegible] circumciſum [illegible], [illegible] pro-

QUÆRITUR III.

An publicata & firmata lege Evangelica, ſtatim omiſſa fuerit illa carnalis Circumciſio.

QUÆRITUR IV.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XVIII.

[illegible]

QUÆRITUR I.

Quinam fuerint illi tres viri qui Abrahamo apparuerunt.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR VI.

Quo affectu excitatus fuerit Abraham ut pro Sodomitis intercederet,

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XIX.

[illegible]

QUÆRITUR AUTEM I.

Utrum hac in propoſitione graviter peccaverit Loth.

[illegible]

gulæ expediendum: et illi menſa cum eſu [illegible] ſederent ea [illegible].

Interim Lothum urgent Angeli, ut cum ſuis quamprimum urbe excedat, plane vero [illegible] verſantem & moras nectentem, una cum uxore & duabus filiabus, manibus apprehenſum [illegible] extra urbem, eiſque præceperunt ut montem proximum ſubirent. Roganti vero Lotho ut in vicinam civitatem, quæ prius *Bala*, poſtmodum vero *Segor* dicta eſt, poſſet ſeſe recipere, & [illegible] ſuum & incolumem, [illegible] Deo, conceſſerunt Angeli, monueruntque ne procedentes retroſpicerent.

At Lothi uxor ſive divini mandati immemor, ſive quod invita patriam ac parentes relinqueret, ſive Dei judicia curioſius obſervaret, dum Sodomam reſpicit, in ſalis ſtatuam verſa eſt, ſervans tamen omnibus corporis lineamenta, cujus formam his verſibus [illegible] Auctor Carminum ad calcem operum Tertulliani.

Femina ſine pavore, divina ad murmura vocis,
Audacter oculos uſquequaque huc retorſit,
Non habuere leges, quod vidit & ſimul illa,
In fragilem mutata ſalem, ſtetit ipſa ſepulcrum,
Ipſaque imago ſibi formam ſine corpore ſervans,
Durat adhuc etenim nuda ſtatione ſub æthram,
Nec pluviis dilapſa ſitu, nec diruta ventis;
Quin etiam ſi quis mutilaverit advena formam,
Protinus ex ſeſe ſuggeſtu vulnera complet.
Dicitur & vivens alio jam corpore, ſexus,
Munificos ſolito diſpungere ſanguine menſes.

S[illegible] ut quoque S[illegible] de ea canit:

Loth namque fugientis domo, dum reſpicit uxor,
In ſtatuam mutata ſalis ſtupefacta remanſit,
Ad pœnam converſa ſuam, quia mente reverſa
Manſit contemptrix viſura incendia mundi,
Reſpiciens, alienus unde, nec debet amari,
Dignum opus exercens, vultum in ſua terga referre.

Auctor libri Sapientiæ de eadem uxoris Loth in ſtatuam ſalis converſione ſcribit cap. 10. v. 7. *Incredibilis animæ memoria ſtans figmentum ſalis.* Quam memoriam etiam Chriſtus Dominus refricat, Luc. 17. v. 32. *Memores eſtote,* inquit, *uxoris Loth*: memorans ut ex divina in illam animadverſione & vindicta, homines ſibi præcaverent, metuere poſſent pœnas peccatoribus & incredulis decernendas in extremo judicio.

Illam autem ſalis ſtatuam, adhuc ſuo tempore conſiſtere, ea oculis inſpexiſſe teſtatur Joſephus. Idem aſſerit R. Eliezer in Capitulis cap. 25. *Facta eſt,* inquit, *ſtatua ſalis, & ſtat uſque hodie: lambunt eam boves, & iterum ſtans ſuper pedes ſuos efflorescit.*

Id ipſum confirmat R. Beniamin in Itinerario ſuo. Quod etiam adhuc perſeverare aſſerunt Brocardus, Breidenbachius, Salignacus & multi ex noſtris Fratribus, qui plurimos, quos in Palæſtina habemus, Conventus incolunt, omnes hujus veritatis teſtes oculati, aſſerentes ſtantem illam eſſe inter Mare Mortuum, & montem Engaddi.

At, inquies, gravior videtur illius mulieris punitio, quam ferret culpa, retroſpiciens enim ea in re erat prorſus [illegible].

Verum facta eſt illa [illegible] per divinam prohibitionem, quam ubi tranſgreſſa eſt illa mulier, non leviter peccavit, et cum mandatum ejus ſit etiam ſub gravi interminatione [illegible] pœnæ, unde eam incredulam appellat Sapiens, cap. 10. v. 7. imo & ingrata dicenda eſt, quippe quæ pro tam ingenti beneficio, quo præ ex infelicibus [illegible] erepta fuerat, in re adeo facili mandatum contempſit.

Cur autem potius in ſtatuam ſalis, quam in lapideam, aut metallicam aliquam verſa fuerit? multi multa confingunt. R. Raſchi, quod in prole ſua hoſpitibus, neque duobus Angelis in cœna ſal non appoſuerit. Sic potius Patriarcha Lothus procedebat ab Hoſpitalitate. Quod illa [illegible] cum [illegible], ut cum apud maritum ſuum eſſent hoſpites, illos [illegible] parentem, & dicens: *Date mihi ſal.* At hæc omnia ſunt & vana Rabbinorum commenta.

Sensit ſæpe Aben-Ezra, cui ſubſcribit Genebrardus, eam ex parte punitam eſſe ſupplicio Sodomitarum, cum [illegible] pluvia ſulphurea, cui ſal erat admiſtum. At melius [illegible] docentes, eam prævaricatam eſſe defectu ſapientiæ, cujus *ſal* eſt ſymbolum; ac ideo converſam in ſtatuam ſalis, ut ex illius exemplo alii ſaperent. Idem autem ſtatua illa perſeverat, quia non conſtat ex communi ſale, & ita conſiſtit in mari ſpurio, quod aqua & pluvia diſſolvitur: ſed ex minerali, quod adeo petræ duriſſimum [illegible] quoque poſſit eſſe materies, teſte Plinio, lib. 31. cap. 7.

Vix Loth cum ſuis ingreſſus fuerat civitatem Segor, cum [illegible], *Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem*, & [illegible] alias urbes, nempe Adamam & Seboim, quæ ſubito terræ motu ſubverſæ ſunt, locumque occupavit Pelago, cui nomen eſt *Mare Mortuum*, quod nec fluxus aquæ volvitur, nec piſces alios fert, nec [illegible] quidquam generat, præter bitumen, quod e fundo ſuo eructat, unde lacus ille, a bitumine *Aſphaltites* nominatur.

Illius autem aquæ [illegible] ſunt ut fœtidæ, tam teterrimum & peſtiferum eructant vaporem, ut in vicinis locis arbores ac plantæ nihil viridum ac ſalubre progerminent.

Apparenſis quidem, ait *Egeſippus. Et in litore ad ſpeciem poma naſcuntur, formaque maturum, ut edendi generent ſpeciem;*

illuc

QUÆRITUR AUTEM II.

Utrum illa Loth ebrietas, & cum utraque filia commixtio, a crimine poſſit excuſari.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XX.

[illegible]

[illegible]

QUÆRES III.

Quo ſenſu Abrahamus hæc verba protulit.

[illegible]

[illegible] Genesis noſtræ, cum ea ſit filia patris mei, vere dici poteſt ſoror mea.

Jam vero illud: *Filia patris mei, & non matris meæ*, hanc habet ſententiam: omnes qui erant ex familia Thare, ipſum appellabant patrem, & invicem inter ſe appellabantur fratres & ſorores. Cum autem duas ille Aram filias patre orbatas, Thare avus ſuum, patrem nominare ſolitæ eſſent, merito dicere Abrahamus, Saram eſſe *filiam patris ſui, non vero matris ſuæ*, quia Thare duas habebat uxores: quarum quidem ex altera Aran, ex altera vero Abrahamus natus erat.

QUÆRITUR IV.

Quo ratione Deus Abrahamum Prophetam appellaverit, cum nullum legatur editum ab eo vaticinium.

Reſpondeo cum Pererio Prophetæ nomen varie, ſed præſertim ſex modis in Scriptura ſacra accipi. I. Ex Philone Judæo lib. de præmiis & pœnis: *Propheta eſt interpres Dei dictantis intus oracula.* Unde qui divina myſteria & arcana, humanæ rationi incomprehenſibilia cognoſcit, & aliis enuntiat, vere & proprie dicitur Propheta. II. Prophetare, interdum ſignificat, divinas laudes pſallere cantico, quibus [illegible] & [illegible] [illegible]. Sic lib. 1. *Paralip. cap.* [illegible] filii Aſaph & Heman dicuntur prophetaſſe in citharis, cymbalis, & pſalteriis. [illegible] quo etiam ſenſu lib. 1. *Regum, cap.* 10. de Saule dictum eſt: *Et ipſe inter Prophetas.* III. *Propheta* vox ab Ethnicis tribuitur Poetis, quod crederent eos divinitus afflatos, verſus tanquam oracula edere: quo ſenſu S. Paulus Epimenidem appellat Cretenſium Prophetam. IV. Prophetare nonnunquam aliud ſignificat ac deſipere, furere, & inter [illegible] [illegible], & tamen [illegible] [illegible] loqui. Sic 1. Reg. cap. 18. cum Saul agitaretur maligno ſpiritu, *dicitur Prophetaſſe in medio domus ſuæ.*

V. Vox propheticandi aliquando dicitur miraculis [illegible] ad declarandam religionis [illegible]. Sic *Eccleſiaſt.* 48. mortuum Eliſei corpus prophetaſſe dicitur, quod cum alterius hominis cadaver in idem ſepulchrum dimiſſum fuiſſet, contactu cum corpore, ad vitam revocatum eſt. VI. Prophetare in divina Scriptura plerumque idem ſignificat ac interpretari, & exponere res divinas, & ab humana intelligentia remotas: quo ſenſu S. Paulus conferens donum prophetiæ cum dono linguarum, dicit melius eſſe prophetare & utilius omnes prophetare, quam variis linguis loqui: quid qui variis linguis loquitur, [illegible] [illegible] [illegible], quam unde qui vero Scripturas interpretatur, [illegible] [illegible], atque in fide confirmat, & ad virtutem accendit.

Porro Abrahamus primo & ſecundo modo revera fuit Propheta, quippe qui frequenter eſſet in divinis [illegible] [illegible], & inſuper Deo revelante, plurima novit divina arcana, tiſque ex iis [illegible] [illegible], puta futuram poſt ipſius ſeculum per quadringentos annos peregrinationem, atque ſervitutem, [illegible] [illegible] multiplicationem & benedictionem omnium Gentium per Chriſtum ex ſemine ſuo oriundum, cujus etiam Incarnationem & Nativitatem prænoverit, dicente Chriſto D. *Abraham exultavit ut videret diem meum, vidit & gavisus eſt.*

Concludunt hunc claudit Moſes his verbis: *Orante autem Abraham ſanavit Deus Abimelech, & uxorem, ancillaſque ejus, & pepererunt. Concluſerat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abrahæ.*

QUÆRITUR AUTEM V.

Quomodo contingere & deprehendi potuerit illa ſterilitas in Abimelechi familia.

Ratio difficultatis petitur ex modico tempore quod alioquin videtur captum inter & reſtitutionem Saræ, quomodo enim ſterilitas omnium mulierum familiæ Abimelechi tam exiguo temporis intervallo potuit deprehendi? Sunt qui ex ſtatutis hic interſtitium fuiſſe [illegible] ſerunt, cum [illegible], ſi quidem Abrahamus exierit ex regione Mambre, & transferit in terram Geraræ, grandis jam erat Sara & partui proxima, quomodo cum eſſe conjugarum non deprehendit Abimelechus? Et ſi ea omnia quæ hic narrat Moſes, expleta ſunt eodem ordine, quo hoc in capite recenſentur, quo ſtæ potuit, ut tam exiguo tempore apparuerit ſterilitas mulierum illarum? Videtur itaque Abrahamum jam tum in terra Geraræ habitaſſe, cum illi facta promiſſio & conceſſio Iſaac, atque hanc hiſtoriam partem quæ prius omiſſa fuerat, a Moſe nunc recenſeri. Verum, ſi hic inverſa eſſet hiſtoriæ ſeries, non ex ſententia conſiſteret non poſſit, quippe cum ſtudia aliud [illegible] [illegible] aliis narrat modus.

Hebræi, referente Mercero, dicunt in *Bereſith Rabba*, ſterilitatem illam fuiſſe deprehenſam ex eo quod, nec viri, nec homines ex familia Abimelechi, poſſent aliquam [illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXI.

[illegible]

[illegible] Abrahamus, cum filio nomen in [illegible] ... Iſaac [illegible] eſt, [illegible] non ſuo arbitrio, ſed Dei juſſu [illegible] ... Abrahamus quidem [illegible] ... Sara vero [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... Abrahamus [illegible] ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... Propter hoc, inquit S. Chryſoſtomus, [illegible] ... [illegible] inquit S. Ambroſius, [illegible] ... Unde [illegible] ... [illegible] Abrahamus.

QUÆRITUR AUTEM I.

Cur Abrahamus convivium potius in ablactatione filii, quam in ejus Nativitate, aut Circumciſione inſtauravit.

Reſpondent S. Ambroſius a, S. Auguſtinus b, & Rupertus c [illegible] ... Abrahamus [illegible] ... in Chriſto nova creatura, [illegible] ... Apoſtolus [illegible] ...

In hunc locum ex S. Auguſtino [illegible] Rupertus. „Quid opus eſt, inquit, [illegible] „ ... Moſe, [illegible] „ ... [illegible] „ ... Iſaac, [illegible] Chri- „ ſtum [illegible] „ ... Chriſti [illegible] „ ... per Apoſtolum [illegible] ad Hebræos „ [illegible] ...

[illegible] ... Abrahamum [illegible] ... Plato [illegible] ...

[illegible] ... Die quo [illegible] ...

[illegible]

Gentiles autem [illegible] Deorum [illegible] ...

[illegible] ... Anna [illegible] Samuelis [illegible] ... in Domum Domini [illegible] ...

Unde colligitur, [illegible] ...

a [illegible]
b [illegible]
c [illegible]
d [illegible]
e [illegible]
f [illegible]

QUÆRITUR II.

QUÆRITUR III.

[illegible]

QUÆRITUR IV.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR V.

Quænam deinde fuerit Iſmaelis ſors, quæ occupatio, quæ mors.

[illegible]

QUÆ-

QUÆRITUR VI.

Quare in ſummo nemus de plantaverit Abrahamus.

TRadunt Hebræi in Thargo Jeroſ. ſpatioſum illud hortum inſtructum arboribus fructiferis conſitum ab Abrahamo, ut peregrinis eſſet in umbraculum & refrigerium, ibique eos hoſpitio ſuſcipiens, opimis fructibus recrearet, nihil aliud exigens pro pretio, niſi ut Conditorem, Reſtitutoremque cœli & terræ agnoſcerent, & colerent, cujus bonis & donis ſe fuiſſe refectos: ut hac urbanitate & beneficentia eos unius veri Dei cultum edoceret, & ad meliora vitæ inſtituta adhortaretur.

Veriſimilius exiſtimant alii Interpretes ab Abrahamo nemus hoc plantatum eſſe, non modo commodioris amœnioriſque habitationis gratia, verum etiam ut eſſet locus divino cultui ſacratus, ad quem ipſe Abrahamus ſua cum univerſa familia ſtatutis horis, & diebus, conveniret ad divinas laudes celebrandas, offerendaque ſacrificia: & in quem ipſe rerum divinarum meditator, quietis atque tranquillitatis amans frequenter accederet. Unde nemus illud erat tum ipſi Abrahæ, quam ejus domeſticis velut oratorium, & templum: ut ſcriptum dicitur ibi invocaſſe nomen Domini Dei æterni.

Ejus fortaſſis exemplo moniti Deorum cultores ſacra omnia, decorum adhuc perveſtigantes, cœperunt in ſylvis, ſatiſque umbriferis arboribus ſedes ſuis locare & venerari, per aliquam publica ipſis conſtruerentur templa, nam ait Plinius: Hæc fuere quondam Numinum templa, priſcoque ritu, ſimplicia rura etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant: nec magis auro fulgentia atque ebore ſimulacra, quam lucos, & in iis ſilentia ipſa adoramus. Arborum genera, numinibus ſuis dicata, perpetuo ſervantur, ut *Jovi* Eſculus, *Apollini* Laurus, *Minervæ* Olea, *Veneri* Myrtus, *Herculi* Populus: quin & ſylvanos faunoſque, & quædam genera ſylvis, ac ſua numina non ſecus ac cœlo attributa credimus. *Sic Plinius delirans.*

Eadem pene verbis veterum deſcribit Seneca: *Si, inquit, tibi occurrerit vetuſtis arboribus, & ſolitam altitudinem egreſſis, frequens lucus, & conſpectum Cœli denſitate ramorum aliorum alios protegentium ſubmovens, illa proceritas ſylvæ, & ſecretum loci, & admiratio umbræ, in aperto tam denſæ atque continuæ, fidem tibi Numinis facit.*

His concinit Tacitus, lib. de moribus Germanorum, ubi inter alia ita ſcribit: Cæterum nec cohibere parietibus Deos, nec in ullam humani oris ſpeciem aſſimilare, ex magnitudine cœleſtium arbitrantur. Lucos ac nemora conſecrant, Deorumque nominibus appellant ſecretum illud, quod ſola reverentia vident.

Quoniam autem ſolebant Gentiles circa nemorum ſuorum templa lucos & arbores conſerere: Inde Strabo lib. 9. ſcribit: *Poetæ propter conſitarum arborum veſtes templa perpetuam conſuetudinem ornandi gratia, ut & templa lucos appellant, etiam arboribus carentia.*

Notat etiam Servius, manes & heroum animas, quæ in ſedibus degebantur, lucos tenere. Unde illud apud Virgilium, lib. 6. *Æneidos*, canit:

Nulli certa domus, lucis habitamus opacis.

Ipſe concinit Lucanus, qui veterem Maſſilienſium nemus deſcribens, lib. 3. *Pharſaliæ* canit:

Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo,
Obſcurum cingens connexis aëra ramis,
Et gelidas alte ſummotis ſolibus umbras.
Hunc non ruricolæ Panes, nemorumque potentes
Sylvani, Nymphæque tenent, ſed barbara ritu
Sacra Deum, ſtructæ ſacris feralibus aræ,
Omnis & humanis luſtrata cruoribus arbor...
Arboribus ſuus horror ineſt. Tum plurima nigris
Fontibus unda cadit; ſimulacraque mœſta Deorum
Arte carent, cæſiſque extant informia truncis.

Idem lib. 1. de Druidis Galliæ ſcribit:

Et vos barbaricos ritus, moremque ſiniſtrum
Sacrorum Druidæ poſitis repetiſtis ab armis.
Solis noſſe Deos, & Cœli numina vobis,
Aut ſolis neſcire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis &c.

Hinc Plinius Druidas exiſtimat dictos eſſe a quercu, quam inhabitant, & colunt. Solebant enim Druidæ ſingulis annis quercui viſcum inquirere, & inventum ex [illegible] & candidum ſacro amictu, e cœlo miſſum pignus putantes, vel quaſi ex ea ſcindere aurea falce, tum demum immolare humanas victimas precantes, ut ſuum donum Deus proſperum iis faceret, quibus dediſſent.

Neque vero exiſtimes ſolos Occidentales & craſſioris genii tunc populos hac agreſti religione dementatos: eadem enim etiam inſaniæ erant Orientales, præſertim vero Chananæi, qui lucos paſſim, templorum loco plantabant, in eo ſingulas ſibi arbores ſummos Deos colebant. Quamobrem Deus *Deuteronomii*, cap. 12. luculenter præcipiens

ut

tes ex terra, quam eis daturus erat in poſſeſſionem, exterminarent omnem idololatriæ cultum, inter cætera ait: *Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt Gentes, quas poſſeſſuri eſtis, Deos ſuos ſuper montes excelſos, & colles, & ſubter omne lignum frondoſum. Diſſipate aras eorum, confringite ſtatuas, lucos igne comburite, & idola comminuite: diſperdite nomina eorum de locis illis. Non facietis ita Domino Deo veſtro.* Quamobrem cap. 16. diſtricte prohibet Iſraelitico populo: *Non plantabis lucum, & omnem arborem juxta altare Domini Dei tui.* Hinc Amos Propheta prænunciat Iſraelitis a Jeroboamo ad neſarium idolorum cultum concitatis, eorum in captivitatem abductionem, quia *fecerunt ſibi lucos, ut irritarent Dominum*: & Jeremias cap. 3. eidem Iſraeliticæ Genti exprobrans idololatriam, v. 10. ait: *In omni colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo, tu proſternebaris meretrix.*

Eandem ob cauſam hæc verba eos objurgat Oſeas: *Super capita montium ſacrificabant, & ſuper colles accendebant thymiama, ſubtus quercum, & populum, & Terebinthum, quia bonum erat umbra ejus, ideo fornicabuntur filiæ veſtræ, & ſponſæ veſtræ adulteræ erunt.*

Itaque quoniam religioſus ille ritus ab Abrahamo conſtitutus, Deum in ſylvis & nemoribus colendi agente Dæmone depravatus fuerat, idcirco merito Deus verus ſuis cultoribus, ne idololatriam ullam, darent ipſi honorem in ulla ſylvarum & nemorum impendendum.

DISQUISITIONES IN CAPUT XXII.

HOc in capite quatuor complectitur Moſes: I. Explorationem fidei & obedientiæ Abrahami, cui Deus imperavit ut dilectiſſimum filium ſuum Iſaac offerret in holocauſtum. II. Promptam ac ſtrenuam ipſius Abrahami divino mandato parendi obedientiam ſeſeque ad immolationem accingentis. III. Subſtitutionem arietis in locum & vicem Iſaac ad immolationem jam parati. IV. Inſignem Dei Benedictionem.

Primum itaque ait Moſes a Deo tentatum eſſe Abrahamum, eique dictum: *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis: atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper unum montium quem monſtravero tibi.* Mirum hoc alicui videbitur, quod Moſes ſcripſerit a Deo tentatum fuiſſe Abrahamum, cum S. Jacobus, cap. 1. diſerte ſcribat: *Nemo cum tentatur dicat, quoniam a Deo tentatur, Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.*

Verum ſciendum eſt duplex eſſe tentationum genus, ait S. Ambroſius, alterum a Deo, alterum a Diabolo: tentat quidem Diabolus *ut ſubvertat, Deus vero, ut coronet.* Vel, inquit S. Auguſtinus, ſerm. 2. de tempore: *Deus tentat, ut doceat, Diabolus ut decipiat.*

Quod autem non omnem tentationem ex parte Dei excludere voluerit S. Jacobus, apparet ex eodem capite, nam, v. 2. vult ut fideles pro ſummo gaudio tentationem habeant: *Omne gaudium*, inquit, *exiſtimate fratres mei, cum in varias tentationes incideritis, ſcientes quod probatio fidei veſtræ patientiam operatur.* Et v. 12. addit: *Beatus vir qui ſuffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Quam tentationem rogabat David, Pſalm. 25. v. 2. *Proba me, Domine, & tenta me: ure renes meos & cor meum.* Igitur tentatio divina eſt ad probationem & gloriam, Diabolica vero ad ſubverſionem & ruinam: proinde tentatio qua Deus aggreſſus eſt Abrahamum ad ſeverum examen, fuit ut fidei & obedientiæ experimentum in ſuo ſervo caperet. Verum

QUÆRITUR I.

Cur Deus iterum explorare voluerit fidem & obedientiam Abrahami, quam plurimis argumentis ſatis ſuperque jam habebat compertam.

PLurima jam in toto vitæ ſuæ decurſu egregia fidei & obedientiæ argumenta præbuerat Abrahamus, novieſque jam fuerat a Deo tentatus: 1. Cum juſſus eſt exire de patria. 2. Dum fame cogente, compulſus eſt in Ægyptum migrare. 3. Uxore ablata. 4. Bellum cum quatuor Regibus, ut Lothum recuperaret. 5. Saræ infœcunditas ad decrepitam uſque ætatem. 6. Imperatum Circumciſionis vulnus, cum jam ſenex eſſet. 7. Uxor iterum ablata. 8. Expulſio Agaris cum matre. 9. Illius abdicatio cum filio Iſmaele. At nulla acrior fuit tentatio, quam imperata occiſio proprii filii unigeniti. Quid enim alienum magis ab affectu patris, quam proprium mactare filium? quod utique nobis facilius perſuaſum erit, ſi hujus divini mandati ſingula verba paucis expendamus.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR II.

Utrum Abrahamus iſta proferendo non fuerit mentitus.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum aliquo Ethnicorum exemplo inductus fuerit Abrahamus, ut filium ſuum immolaret.

[illegible]

ii Heth Abrahamo dixerint *Princeps Dei es apud nos*. Nec mirum quod ex *principe Dei*, fabuloſa poſteritas principem Deum fecerit.

Tertio, filius hujus Saturni a Sanchoniathone dictus fuit *Jeud*, quod Phœnicum linguâ unigenitum ſonat, quo nomine deſignatur Iſaacus Geneſ. 22. v. 2.

Quarto, hic unigenitus dicitur natus ex *Nympha*, quod convenit Saræ eximiæ pulchritudinis feminæ. Inſuper Nympha illa a Sanchoniathone memorata dicitur *Anobret*, id eſt, Hebraice *ex gratia concipiens*, quod apprime quadrat in Saram, quæ nonniſi divinitus conceſſa fœcunditate filium peperit. Itaque ex his manifeſtum fit, ea omnia quæ ſub Saturni nomine fabuloſe a Sanchoniathone narrantur ex interpretata Abrahami hiſtoria eſſe deſumpta: uti etiam cenſuerunt Scaliger, Seldenus, Bochartus, Grotius, qui dicit Abrahamum ita dictum fuiſſe Saturnum ab Ethnicis, quod ejus poſteri die ſabbati feriabantur.

At, inquit Marshamus, *Jeud* Saturni filius, vere mactatus eſt, non item Iſaac.

Reſpondent prænominati auctores, Diabolum nimirum credi voluiſſe Iſaacum revera fuiſſe mactatum, ut ex illo exemplo Gentiles a ſe deluſos induceret ad mactandos filios ſuos falſis numinibus.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXIII.

TRia ſunt hoc in capite ſpectanda. I. Mors Saræ. II. Abrahæ planctus. III. Acta ad ejus ſepulturam. Ad primum quod ſpectat, cum Sara fidelium mater nata eſſet 127. annos, poſt tot peregrinationes, tot que calamitates, ac varias ſortes una cum Abrahamo conjuge perpeſſas, tandem Hebrone, ubi aliquandiu habitaverat, e vivis exceſſit. Cujus obitum cum audiſſet Abrahamus in alio tabernaculo non procul ab ea degens, cum numeroſo ſervorum & ancillarum cœtu venit *ut eam fleret, atque plangeret*.

QUÆRITUR I.

An legitimus fuerit ille fletus & planctus.

MIrabitur fortaſſe quiſpiam, qua ratione Abrahamus vir alioquin conſtantiſſimus, qui tot in angustiis et periculis nuſquam animum deſponderat, quique ſui unigeniti filii mactatione nullas emiſerat lachrymas, ſuſpiria nulla, in annoſa, ſenique jam inutili conjugis orbitate, ſic animum dejiciat, ut ſolvatur in gemitus & planctus.

At mirari deſinet, dum cogitaverit, quam fervens fuerit utriuſque conjugis amor, quam ſtrictum inter utrumque conjugale vinculum, nonniſi ſummo vi, ingentique dolore ſolvendum.

Accedunt ad mœroris fomentum, innumera ipſius Saræ erga maritum ſingularis obſervantiæ argumenta. „ Illa namque (ait „ Philo) relicta ſua cognatione, peregrina- „ tionis fuerat comes ubivis continuos „ errores alios ſuper alios, famem, egeſtates „ expeditionum una cum eo pertulerat nam „ ubique adfuerat, in omni loco, fortunæ- „ que vitæ conſors vitæ ac negotiorum „ ad victum pertinentium, proſperæ adver- „ ſæque fortunæ ex æquo particeps nec „ enim, ut quædam, ærumnas fugiebat, ſer- „ vans ſe felicioni tempori ſed utramque „ ſortem, ſicut uxorem decet, ſubibat ala- „ criter.

Merito igitur ac juſte illius obitum flevit ac planxit Abrahamus, cujus dulci ſocietate tamdiu fuerat recreatus, nempe homo erat nec quod humanum eſt, a ſe alienum putavit. Nihil enim tollunt ex charorum interitu ſentire barbaries eſt magis ac ſtupor quam animi fortitudo. Pium eſſe lachrymas in amicorum interitu, ſuo nos exemplo docuit Chriſtus Dominus qui ad monumentum Lazari flevit. Ex quo Judæi collegere ejus amorem erga defunctum. Quem textum expendens S. Cyrillus appoſite ſcripſit: *Erudiit nos Dominus ſuis lachrymis quemadmodum charos noſtros vita functos moderatis & lege naturæ temperatis lachrymis flere debeamus, nam ex toto non compati, nec queri, ferinum eſt & durum, lugere vero tamen, muliebre.*

Porro ab Abrahamo largiores non effuſas eſſe lachrymas, nec ipſum hoc mœrore fuiſſe animo dejectum, cum Scriptura ſileat, alia que in ejus commendationem afferat, ſuadent ipſum non immoderate fleviſſe.

Quapropter non ſunt improbandæ illius lachrymæ. Nam, inquit S. Paulinus, *Pater fidei matrem nostri generis Saram ſuam flevit, non utique diffidentia compulſus, ſed progeniæ deſiderio. quomodo enim reſurrectionis diffideret fidei pater, & repromiſſionis bona primus auditor?*

Quintum quoque indicat Moſes adjiciens, quod cum Abrahamus ſurrexiſſet ab officio funeris, convenit Ephron Principem illius loci, emitque ab eo, multis præſentibus quadringentis ſiclis argenti probatæ monetæ publicæ, agrum in quo erat *ſpelunca duplex*, ſic dicta, vel quod duplicem haberet aperturam, & ex duabus partibus ingreſſum, vel quod

ſpe-

ſpelunca eſſet ſupra ſpeluncam: aut quod ſinuoſa eſſet, multaque foramina haberet, multiplicemque concamerationem, in quibus recondi poſſent mortuorum cadavera.

In eo autem antro ſepelivit Saram uxorem ſuam. *Voluit pariter* (inquit idem S. Epiphanius), *quod ſibi ipſi deberetur humanis providere, cum is qui ad Dei verbum de terra patria cognationis exierat, nihilque praeterea de peregrinatione diverſa paſſim temporaneis, omni terra adorne, ſolum tamen agrum ſepulchri, id eſt, non temporalem, ſed æternam poſſeſſionem, aut terram emeritia, ſed quietis emiſſet.*

Animo namque ſanctiſſimi Patriarchæ altè infixum erat, nihil nobis ex toto terrarum orbe proprium eſſe, niſi ſpatium illud quod noſtra corpora poſt mortem occupant: cætera namque omnia, theſauri, prædia, ædificia &c. quamquam multa, & præclara, hominibus aliis, & forte alienis ſunt relinquenda: nobis vero nihil ſupereſt, niſi ſepulchrum. Unde valent omnes ridiculum illud Sardanapali effatum, *hoc ſolum habeo, quod edi:* neque enim illud diutius habebat, quam dum illo ad momentum fruebatur.

QUÆRITUR II.

Utrum licita fuerit illa venditio & emptio agri in ſepulturam.

SAnctus Hieronymus, in Traditionibus Hebraicis, Ephroni vitio vertit, quod vendiderit locum ſepulturæ mortuorum deſtinatum, ideoque mutatum fuiſſe illius nomen. Ablata videlicet de ejus nomine littera v, ut qui dicebatur *Ephron* diceretur in poſterum *Ephran*, ſignificante Scriptura, non eum fuiſſe conſummatæ perfectæque virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. Et inde arguitur contra eos qui ſepulchra vendunt. *Sciant igitur, &c. qui ſepulchra vendunt, & non coguntur ut accipiant pretium, ſed & extorquent quoque, commutari nomen ſuum, & perire quid de merito eorum, cum etiam ille reprehendatur occulte, qui invitus acceperit.*

Verum unde hoc S. Hieronymo venerit in mentem, non video, cum nomen *Ephron* poſtea quoque eodem, quo ante ſcriptum erat, modo legatur *cap.* 25. *v.* 29. Adde quod ſiqua in illa venditione & emptione fuiſſet culpa, in Abrahamum potius refundenda videatur, quippe qui ultro & gratis oblatum ab Ephrone ſepulchri locum, acceptare noluit, & poſſeſſorem coegit ut ex pretium acciperet.

At neque leviter propterea culpandus videtur Abrahamus: ſiquidem non conſtat agrum illum & ſpeluncam fuiſſe mortuorum ſepulturæ deſtinata, imo contrarium conjicere licet, maxime cum Abrahamus noluerit acceptare electiſſima & magnifica quæque ſepulchra ab Ephrone & Hethæis gratis oblata, ut in eis ſuam ſepeliret uxorem, ne videlicet uxoris ſuæ cineribus permiſceret idololatrarum.

QUÆRITUR III.

Qua ratione conciliari poſſit hujus emptionis narratio cum verbis Sancti Stephani.

REfert Moſes ab Abrahamo emptum eſſe ab *Ephron filio Seor* agrum juxta urbem Hebron, in quo erat ſpelunca duplex, ubi Saræ corpus ſepelivit. At Beatus Stephanus in illa percelebri concione, quam habuit ad Judæos *Act.* 7. inter cætera dixit: *Deſcendit Jacob in Ægyptum: & defunctus eſt ipſe, & patres noſtri: & tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro, quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filii Sichem.* In quibus verbis, ſunt quæ cum Moſis narratione conveniunt. I. Quod Abraham utrobique dicitur *emptor*. II. Quod res empta ſepulchrum appellatur, non enim aliam ob finem Abrahamus agrum & ſpeluncam emit, quam ut ibi ſepeliret Saram. III. Quod emptio facta ſit pretio argenti.

Differunt autem I. Quod Moſes ſepulchrum illud collocat juxta urbem *Hebron*; Sanctus vero Stephanus juxta Sichem. II. Quod Moſes venditorem appellat Ephron filium Seor: S. Stephanus autem dicit ab Abrahamo ſepulchrum emptum fuiſſe a filiis Hemor filii Sichem.

Ut hos pugnantes textus concilient Interpretes, varias eunt in ſententias, nonnulli enim cum *Melchiore Cano*, lib. 2. de Locis Theologicis, cap. 18. *Capello* in Spicilegio ad cap. 7. ad Act. Apoſt. volunt a S. Stephano ſimul jungi emptionem ſepulchri factam ab Abrahamo, cum emptione agri a Jacobo, Geneſ. 33. v. 18.

Verum cum ex cap. 6. Actuum conſtet S. Stephanum fuiſſe plenum Spiritu Sancto, religioſe non poteſt aſſeri, quod ipſe animo perturbato coram Judæis ſapientibus res permutaverit & confuderit.

Nonnulli exiſtimant cum *Eugubino*, Calvino &c. *Abraham* nomen in Actis Apoſt. irrepſiſſe in textum loco nominis *Jacob* incuria Amanuenſium. *Verum* cum omnes codices habeant nomen *Abraham*, conſultum non eſt illis fidem detrahere.

Volunt aliqui cum *Riberio* nomen *Abraham* in Actis patronymice ſumi, ut idem ſit quod *Abrahamides*, id eſt, *Jacob*, ſicut Chriſtus *Iſaiæ* 50. dicitur *David*, quia ex

ejus

ejus ſervus erat [illegible]. At iſta perſonarum confuſio in ſincera narratione hiſtorica, & in viro divinitus illuſtrato non videtur admittenda.

Itaque his & ſimilibus prætermiſſis expoſitionibus, veriſimilius dicendum arbitror verum ac ſinceram eſſe S. Stephani narrationem, diſtincte enim pronuntiat agrum ab Abrahamo emptum, fuiſſe in uſum ſepulchri, non vero, ut prædium eſſet, in quo figerentur tentoria, quale fuit ille quem emit Jacob a Sichemitis.

Neque his obſtat nominum diverſitas in accuſatione Moſis & S. Stephani, Ephron enim a quo Abrahamus emit agrum, potuit eſſe binominis, ita ut qui vocatur a Moſe Ephron, a S. Stephano appelletur *Hemor*, cujus pater fuerit Sichem, quas circumſtantias a Moſe prætermiſſas S. Stephanus, ſuggerente Spiritu-Sancto adjecerit. Neque enim inſolitum eſt in Scripturis ſacris, ut interdum aliqui ſint binomines, & qui ab uno ſcriptore ſub priori nomine efferuntur, ab alio exprimantur ſub altero. Sic *lib. 4. Reg. cap. 23.* ſecundus ex filiis Joſiæ, qui dicitur *Joachaz*, idem *lib. 1. Paralip. cap. 3.* appellatur *Johanan*. Jeremiæ vero cap. 22. nominatur *Sellum*, niſi forte hic fuerit quartus Joſiæ filius. Plurima hujuſmodi occurrunt, præſertim in Genealogia Chriſti D. a SS. Evangeliſtis Matthæo & Luca contexta. Potuit itaque Ephron a Moſe memoratus, fuiſſe binominis, atque etiam Hemor dictus: iſque nepos, aut princeps Sichemi, civitatis Sichem fundatoris.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXIV.

DUo potiſſimum hoc in Capite narrantur. I. Adjuratio Abrahami, qua domus ſuæ præpoſitum adſtringit, ut Iſaaco uxorem compararet, non ex filiabus Chananæorum, ſed ex ipſius Abrahami proſapia & cognatione. II. Rebeccæ Nachoris Abrahami fratris filiæ cum Iſaaco connubium & nuptiæ. Primum exponitur his verbis: *Pone manum tuam ſubter femur meum, ut adjurem te per Dominum, Deum Cœli & terræ, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito: ſed ad terram & cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias uxorem filio meo Iſaac.*

QUÆRITUR I.

Quam ob cauſam Abrahamus ſervum ſuum hoc juramenti ritu devinxerit.

OBſervandum imprimis hoc eſſe diſcrimen inter *juramentum*, & *adjurationem*: quod quiſque ſe juramento obſtringit & obligat: adjuratione autem alios devincimus & obſtringimus. *Adjurare* enim nihil aliud eſt, quam adigere aliquem ad jurandum, ſeu ab aliquo jusjurandum accipere. Quomodo Principes & Magiſtratus adjurant ſubditos, Judices reos, parteſque invicem litigantes. Inſuper *adjuratio* ſupponit in adjurante aliquam auctoritatem, qua jusjurandum non tantum poſtulat, ſed imperat: ita ut non liceat tum, ubi cauſa eſt juſta, ei qui adjuratur, vel moram nectere, vel renuere. Ex quo intelligimus adjurationem differre a ſimplici *petitione juramenti*, quod hæc inferiori erga ſuperiorem poſſit competere, nunquam autem adjuratio, quæ ſolis competit in dignitate conſtitutis, ut Principibus, Magiſtratibus, & Judicibus.

Obſervandum inſuper, *juramentum* apud omnes prorſus nationes inter actus religionis ſemper ſanctiſſimum reputatum. Unde Cicero offic. 3. *Eſt jusjurandum affirmatio religioſa: quod autem affirmate, quaſi Deo teſte promiſeris, id tenendum eſt.* Cauſa autem quæ juriſjurandi religionem adeo ſanctam, atque inviolabilem apud omnes Gentes fecit, alia non eſt, quam quod omnibus in univerſum hominibus per generalia juris naturæ præcepta, propriuſque motus innotuit eſſe aliquem Deum, qui hanc mundi fabricam & quidquid in illa eſt, ineffabili potentia condidit, ejuſque rector eſt, & arbiter: qui ut neminem fallit, ita nec ipſum juſtiſſimum Judicem nemo fallere poſſit. Quo fit, ut cum in omni juramento ſanctum ac domeſticum ſit, dicta, ſervandaque ſua Deum vocare teſtem & vindicem, inde creditum eſt ab omnibus, ut ſiquis perjurio ſefellerit, Deus ipſum omnibus malis afficiet, quapropter appoſite Sophocles ait in Hippolyto:

Mens enim ejus jusjurando ſolet,
Ut bona diligenter curet mala,
Culpam amovere, & Deos offendere.

Hinc graves pœnas perjuris imminere nunquam non creditum, ut Heſiodus dixit de juramento:

Clades mortalibus unde
Adveniunt, quoties fallaci pectore jurant.

Unde conſtantiſſime apud fideles omnes utriuſque Teſtamenti viguit ſemper juramenti religio. Nec in lege Evangelica alia fuit

præ-

QUÆRITUR II.

Cur tantopere abhorreret Abrahamus Chananæorum connubium.

[illegible]

QUÆRITUR AUTEM III.

Utrum probatam conditionem recte propoſuerit & ſtatuerit Eliezer.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR IV.

Utrum [illegible]

[illegible]

[illegible] via, [illegible] geſta ſunt ad herum narrantur. Iſaacum interim *egreſſus ad meditandum in agro* (inquit Moſes) *inclinata jam die, cumque elevaſſet oculos, vidit Camelos venientes procul*, itaque in obvium. Rebecca vero cum intuita, ſimul atque quis eſſet intelligens, protinus deſcendit, caput peplo obnubit, exemplo ſuo virgines nubiles docens, verecundiam etiam in nuptiis præferre debere. Ipſam autem omni quo decebat honore & affectu excipiens Iſaac, cum audiſſet ab Eleazaro quæ geſta fuerant, *introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ, & accepit eam uxorem: & in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret.* In quibus verbis quædam ſunt annotanda.

Primo quidem, cum nulla hic ſiat Abrahami mentio, putant pleraque Iſaacum tunc ſeorſim a patre habitaſſe: quod utrique [illegible] cum copioſa eſſet familia, [illegible] famulorum turma, & armatorum copia: cumque expectaretur Iſaaco adducenda conjux, potuit & ſibi et rebus conſentaneum [illegible] ſeorſim habitare, ut inter diverſas familias jurgia præcaverent, & domeſticam pacem conſulerent.

Neque enim exiſtimandum eſt hanc ſeceſſionem ex animorum diſſenſione contigiſſe, nihil enim dulcius habebat Abrahamus, quam ſimul agere cum filio, nihilque antiquius habuit Iſaacus, quam omnibus officiis erga patrem defungi.

Verum quæ hic conſectura ſubſcribam, tria obſtant. *Primum*, quod Abrahamus & Iſaacus recederent a Monte Moria, *abierunt Berſabee ſimul*, nam patrem amantiſſimum a ſuo filio unigenito ſeparatim ſine ſolatio ſeceſſionem feciſſe, non eſt veriſimile. *Secundum*, quod cum acceſſiſſet Rebecca ad Iſaac, *ille introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ*. Saræ vero tabernaculum, ſuit Berſabee. *Tertium*, quod ibi ſim ſubſiſtitur: *Et accepit eam uxorem*. Quis enim exiſtimabit Iſaacum patri in omnibus obſequentiſſimum, eo abſente uxorem in domum, quam Abrahamus tanto ſtudio, tamque longo itinere procuraverat? Nulla autem Abrahami hic ſit mentio, quod ſolus Iſaac res agebatur.

Obſervandum itaque ſeparata fuiſſe virorum & mulierum tabernacula: & quamvis jam ante triennium obiiſſet Sara, manſit tamen ejus domicilium ſeparatum & [illegible], ut cederet in matrimoniales quæ ſuo filio erat matrimonio jungenda.

Introductam autem Rebeccam in Saræ tabernaculum Iſaacus, tunc natus annos 40. ut refertur cap. ſequenti verſ. 20. prius fuſis ad Deum precibus, & conciliata cum Rebecca amicitia, accepit eam in uxorem, neque enim de eis uſque ætate proſequendum eſt, [illegible] matrimonium iniiſſe: hoc etenim poſtulabat mutua [illegible], ut divina [illegible] tur.

Addunt autem [illegible] capite: *In tantum dilexit eam ut, dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret*. Ex quibus verbis apparet quanta fuerit Iſaaci ſumma erga parentes obſervantia, quantuſque filialis amor. Jam enim a tribus annis e vivis exceſſerat Sara: nam Iſaac quadragenarius erat dum Rebeccam duxit uxorem, ut conſtat ex *cap. ſeq.* v. 20. Sara autem erat nonagenaria quando illum genuit, ut patet ſupra *cap.* 17. Vixit autem centum viginti ſeptem annos, *cap.* 23. v. 1. Si autem ab illa ſubducas 90. annos quot agebat Iſaac dum uxorem accepit, inde fit manifeſtum illum jam a tribus annis [illegible] matre orbatum, nec ſuum poſt id temporis [illegible] morem, donec in defunctæ matris locum dilectiſſima uxor accederet.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXV.

SEx ſunt potiſſimum in hoc capite notatu digna. I. Abraham cum Cethura conjugium, & quos filios ex ea procreavit. II. Ipſius Abrahami teſtamentum & ſepultura. III. Iſmaelis genealogia. IV. Rebeccæ conceptus & partus. V. Naturam ex eo filiorum diverſum genium, oppoſitaque animorum propenſio. VI. Ab Eſau primogenituræ juris venditio, & ejuſdem a Jacobo facta emptio.

QUÆRITUR I.

Qua ratione Abrahamus ſenio confectus puellulam Chananitidem voluerit in uxorem ducere.

PRoſtea caput hic verbis exorditur Moſes: *Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Cethuram.*

Mirum ſane videri debet quod Abrahamus, qui quinquaginta pene annos ſupra centum ante mortem Saræ, dictus fuit ab Apoſtolo, emortuum habuiſſe corpus, dum gignendus eſſet Iſaac, nihilominus tamen videatur ſua ætate, jam decrepitus mortique proximus uxorem duxiſſe, & quoque

ex

[illegible]

QUÆRITUR II.

Qua Ratione Rebecca de futuro ſuo partu Dominum conſuluerit, & acceperit Oraculum

[illegible]

QUÆRITUR III.

Quomodo impletum fuerit hoc divinum oraculum.

[illegible]
vum, Legis, & propheticos eſſe conſcri-
[illegible]
Judæorum libros, atque immanentem no-
ſtrorum, quos certum eſt, ſi quo conſcri-
[illegible]

[illegible]
ferunt & Circumciſionem, & reliquam ſuam
[illegible]
poſt Eſau poſteris, & inter gentium, non
de perſonis Eſau & Jacobi, ſed de eorum
[illegible]

QUÆRITUR IV.

Utrum illa venditio, & emptio fuerint licitæ.

quoniam etiamſi ſciviſſet Eſau divinam ordinationem, non propterea ceſſiſſet, ſed ſibi omnino retinere eam voluiſſet. Siquidem cogitavit poſt ordinationem patris, & Dei, dicens: *Venient dies luctus patris mei, & interficiam Jacob.* Licuit ergo redimere vexationem ſuam ab ignorante, & quidem tanto magis, quanto minus peccandi occaſionem accipit ignorans, ſe poſſidere alienum, quam ſciens. *Ita Cajetanus.*

Veriſimiles quidem ſunt omnes illæ rationes quibus excuſari poteſt Jacobus in illa primogenituræ propoſita & peracta emptione: at efficaciori argumento confirmatur illius ex in re ab omni crimine exemptio, quod Scriptura non referat illum propterea a Deo fuiſſe reprehenſum, & divina ejus directione & protectione minus dignum. Inſuper eventus probavit, totum illud negotium, non niſi Deo ita diſponente, fuiſſe peractum.

DISQUISITIONES IN CAPUT XXVI.

QUatuor hoc in capite veniunt notanda. I. Migratio Iſaaci in terram Philiſthinorum, & ad eorum Regem Abimelech propter graſſantem in Chananæide famem. II. Ipſius Iſaaci cum Rebecca uxore ſua pactum, ut hanc ſe ſororem ejus diceret. III. Vexationes ipſi Iſaaco factæ a Philiſthæis, & tandem initum fœdus cum eorum Principe. IV. Eſau conjugium & polygamiam cum cæteris mulieribus, præter patris & matris voluntatem.

QUÆRITUR I.

Utrum Rex Abimelech, hic memoratus, idem ſit qui Abrahamum exceperat, & Saram abduxerat.

JOſephus lib. 1. Antiquit. vult hunc Abimelechum eundem fuiſſe apud quem peregrinatus fuerat Abraham, quia conveniunt nomina tam illius, quam ducis exercitus ejus. Eandem ſententiam tuetur S. Auguſtinus, quam ut aſſerat, dicit ea quæ hoc in capite referuntur, prius quidem geſta, ſed propter hiſtoriæ Jacobi & Eſau connexionem hic eſſe poſtpoſita, & per recapitulationem commemorata.

Verum hoc S. Auguſtini argumentum non urget, ſupponit enim pro certo Regem Abimelech hic nominatum, illum ipſum fuiſſe cum quo Abrahamus fœdus inierat. At eundem non eſſe probabile reddit temporis ſpatium elapſum ab inito illo fœdere ad hanc uſque Iſaac profectionem. Nondum enim natus erat Iſaacus cum Abraham profectus eſt Geraram ad Regem Abimelech. Iſaacus autem ſexagenarius erat, quando nati ſunt ei Eſau & Jacob: quibus ſexaginta annis, ſi adjiciantur viginti aut ſaltem quindecim vitæ duorum illius filiorum, quando hanc peregrinationem exorſus eſt, efficient annos 75. Porro Abimelech, quocum convenit Abrahamus, erat tunc ad minus natus annos triginta, quippe cum haberet uxores & liberos, igitur ſi idem eſſet cum eo, quem adivit Iſaacus, ſequeretur eum regnaſſe pluſquam centum annis. Quæ ætas, etſi illo tempore non fuit inſueta, vix tamen credibile eſt Regem aliquem tamdiu regnare potuiſſe, & adhuc aptum fuiſſe rebus gerendis.

Accedit quod ſi fuiſſet idem Abimelech, dubio procul meminiſſet nominis Abrahami, ſuiſſetque conqueſtus ab Iſaaco eadem ſibi impoſita, quæ ab ejus patre, dum diſſimulavit Rebeccam ſuam eſſe conjugem: quapropter cum nequidem ſemel Abrahami nomen protulerat, argumentum eſt illum eſſe diverſum ab eo, quem inviſit Abrahamus.

Nec movere debent *Abimelech* & *Phicol* nomina. Nam, ut obſervat S. Hieronymus lib. 9. comment. in Ezechielem, nomen *Abimelech* erat tunc temporis commune Regibus Palæſtinæ, quemadmodum nomen *Pharaonis* Regibus Ægypti, & nomen *Cæſaris* & *Auguſti* commune Romanis Imperatoribus. *Phicol* erat pariter nomen commune, ſignificans os omnium & eum denotabat, qui pro omnibus apud Regem verba faciebat, vel qui aliis Regis voluntatem indicabat. Nulla igitur ratio vetat credere hiſtoriam hujus capitis ſuo loco eſſe narratam.

Cum ad Abimelech pergeret Iſaac, *Apparuit ei Dominus & ait: ne deſcendas in Ægyptum.* Cur autem Deus Iſaaco interdixerit acceſſum in terram Ægypti, quo Abrahamum patrem ejus deſcendere paſſus fuerat? Tametſi Moſes rationem non exprimit, conjicere tamen licet, id forte prohibitum, quod acceſſus ille foret filio magis periculoſus, quam patri. Vel quod pejores tunc eſſent Ægyptii. Vel quod plus infirmitatis erat in Iſaac, quam fuerat in Abrahamo, idcirco Deus diſcedere eum non voluit.

At alteri periculo ſeſe expoſuit Iſaacus ipſe: nam, inquit Moſes: *Cum interrogaretur a viris loci illius ſuper uxore ſua, reſpondit: ſoror mea eſt, timuerat enim confiteri*

[illegible]

QUÆRITUR II.

Quis fuerit ille luſus Iſaaci cum Rebecca, quo Abimelech deprehendere potuit illam eſſe ipſius uxorem.

[illegible]

QUÆRITUR III.

Quomodo hæc cohæreant cum his quæ antea dixerat ei Deus, ut ibi inquilinus eſſet & peregrinus.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XXVII.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR AUTEM I.

Utrum liceat Iſaacus ad [illegible].

[illegible]

QUÆRITUR II.

Utrum [illegible] Rebecca.

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum in iſtis verbis aliquid peccaverit Jacob.

QUÆRITUR IV.

Cum Iſaacus propoſuiſſet benedicere Eſau, cur paſſus ſit Deus eum decipi.

propheticum Spiritum, quo illuſtrabantur, Deus prodiderit ipſum decipi.

Reſpondet S. Hieronymus, Epiſt. 125. ad Damaſum Romanum Pontificem, qui hanc ipſam quæſtionem ei propoſuerat, non ſoli Iſaaco contigiſſe, ſed plerisque etiam Prophetis aliisque ſanctiſſimæ vitæ, ut non omnia noverint, ſed tantum ea quæ, & quando Deus eis voluit revelare & exponere. Ideo Zacharias, Daniel, & S. Joannes rogant Angelum eis loquentem, ut dignentur explicare ea, quæ illis ænigmatice proponebantur. Sic etiam Deus non revelavit Iſaaco, quod Jacobus futurus eſſet legitimus repromiſſæ benedictionis hæres, donec per fallaciam, cujus ipſe Iſaacus non eſſet conſcius, id fieret manifeſtum.

Profuit autem hæc ignorantia tum Iſaaco tum [illegible] tranquillitati, nam ſi ſciens & volens Iſaacus benedictionem primogenito debitam Jacobo ſcienter [illegible], cum Eſau ferox eſſet & ſanguinarius, in patrem aliquid atque matrem potuiſſet, ſicut fratri mortem machinabatur, quam ut de-clinaret Jacobus, coactus eſt e paterna domo exulare.

S. Chryſoſtomus ait hæc ideo facta, ut [illegible] Dei erga Jacobum cura & providentia, ſive quoque manifeſtum fieret, quod quæ Deus ſemel [illegible], nulla ratione poſſit impediri, juxta [illegible] Iſaiæ 46. *Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet.* Addit Theodoretus, [illegible] hoc dicto tempore fuiſſe Iſaaco revelatum quod [illegible] Jacobum [illegible] non obiurgavit nec benedictionem ſurreptam revocavit, ſed potius confirmavit dicens verſ. 33. *Benedixi ei, & erit benedictus.*

Tribus itaque potiſſimum de cauſis permiſit Deus Iſaacum decipi. I. Propter [illegible] quam in Eſau filium [illegible], affectum paternum Jacobo meliore [illegible]. II. Ne Eſau in patrem exardeſceret, ſi noſſet ab illo hanc benedictionem, quam ſibi [illegible] in fratrem [illegible]. III. Ut inde conſtaret benedictionem illam non ex humano affectu & conſilio, ſed ex Dei ordinatione, & providentia Jacobo eſſe expoſitam.

QUÆRITUR V.

Qua ratione benedictio præter intentionem Iſaaci eam conferentis accepta Deo, & rata fuerit.

Cum dubium ſit Iſaacum proponentem patrem ſuam benedictionem impertiri, tum [illegible] fuiſſe in animo, quam Eſau, proindeque ab ipſo hanc largam benedictionem, non [illegible], quam de eodem Eſau cogitatum eſſe. Quomodo ergo hæc potuit, ut Dei in Jacobo rata, effectumque ſortita fuerit? [illegible] in humanis contractibus, error perſonæ contractum irritum efficit, ut in conjugio patet & [illegible] in [illegible] ſacramentis, nec rata ſunt. Quinimo Iſaacum ipſe illam improbare & revocare videtur, cum Eſau dicit v. 35. *Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.*

Certum eſt [illegible] Deo benedictionem illam ratam probatamque fuiſſe, utpote quam denuo confirmavit cap. 28. v. 14. Jacobo dicens: *Terram, in qua dormis, tibi dabo & ſemini tuo: eritque ſemen tuum quaſi pulvis terræ: dilataberis ad Orientem & Occidentem & Septentrionem, & Meridiem, & benedicentur in te & in ſemine tuo cunctæ Tribus terræ.* Igitur [illegible] patrem [illegible] intentione habebat Iſaacus, [illegible] perſonam Dei miniſtri, non in alium illam, quam in quem intendebat Deus, dirigebat benedictionem [illegible].

Si enim Propheta Balaam, qui (ut legimus Num. 22. v. 12.) [illegible] prohibitus, ut malediceret Iſraelitico populo, cohibitus fuit a Spiritu Sancto, adeo ut præter animi ſenſum benediceret Electo populo, quem ex odio devovere optabat: quanto magis credendum eſt ab eodem divino Spiritu [illegible] S. Iſaaci [illegible], ut illam benedictionem dirigeret, cui ex divina ordinatione erat repoſita.

Accedit quod non alium intenderit benedicere, intentione proxima & immediata, quam eum qui ipſi aſſiſtebat coram, quem contrectaverat & [illegible]. Nam, inquit S. Chryſoſtomus, *ut quæ [illegible], quod in perſonam Eſau benedictionem ferret, ſed in illum quem oſculatus eſt [illegible] quod oſculatus eſt & benedixit illum quem oſculatus eſt. Vide quomodo etiam ignorans [illegible] Dei voluntati. Omnia enim propter hoc diſpenſabantur, ut hic propter virtutem dignum [illegible] benedictionem.* Igitur [illegible] intentio Iſaaci ferebatur in Eſau, proxima tamen & immediata in eum, quem oſculabatur [illegible], dirigebatur.

Unde, inquit Tirinus, Sicut Epiſcopus conferens Ordines [illegible] ſe non [illegible] conferre Ordines, [illegible] examinatis & probatis, tamen cum [illegible] præſentes [illegible] Ordines confert iis qui ſunt [illegible], & ſine ullo præviis examine, alii ordinantur [illegible], quia ipſius immediata intentio [illegible] fertur [illegible]. Ita pariter rata fuit Iſaaci benedictio accepta a Jacobo, quem proxime benedicere intendebat, etſi [illegible] eſſe putaret: nimirum cum [illegible] benedictionis [illegible] ex voluntate & intentione patris, ſed ex divina ordinatione, ex qua [illegible] eſt efficaciam proportionatam [illegible].

[illegible]

QUÆRITUR VI.

Quomodo hæc benedictio conciliari poſſit cum verbis Apoſtoli.

[illegible]

eſt de benedictione Eſau, quam Iſaac ordine primam à pinguedine terræ, ut ſignificaret eum potius de terrenis, quam de cœleſtibus bonis conquirendis fore ſollicitum. Secundo prædicit Iſaac Jacobo ejus poſteros dominaturos eſſe, non ſolum ſuper ſibi proximos, ſed etiam ſuper exteros, dominat. eos quidem quodam & tamen omnibus relatis. At Eſau ait: Vives in gladio, & fratri tuo ſervies. Tertio tandem ait Iſaacus Jacobo: Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus: & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. Quibus ſane omnino apparebat, ſi ita verè non cuperet Eſau. Unde merito dici poteſt ab hac non obtinuiſſe hanc benedictionem quam expetebat, nimirum ſimilem ei quæ fratri ſuo fuerat conceſſa.

Hinc etiam quoque apparet etiam illum ipſum Eſau nunquam fuiſſe doctum vera & ſerena pœnitentia, tametſi eum fuiſſe lachrymas, quæ teſtarentur quidam nonnullum dolorem de privatione benedictionis, at qui non eſſet ſecundum Deum, nec futuram ſpiritualem ſpectaret, ſed præcipuè eam temporalem. Si enim vere pœnitens fuiſſet, adhæſiſſet ſe fratri, eumque tanquam Deo gratum ſuſpexiſſet, ut etiam inde cum eo communione, veniret in benedictione ſuam partem, quæ ſalutem æternam ſpectat.

At tantum abeſt ut eum haberet animum, quin imo addit Moſes, verſ. 41. Oderat ſemper Eſau Jacob pro benedictione, qua benedixerat ei pater: dixitque in corde ſuo: Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum. Hoc eſt, brevi morietur pater meus, & tunc ſuſceptam benedictionem Jacob perimam, cum interfecero eum. Nolebat quidem molestiâ illâ contriſtare vivente adhuc patre, ne forte qui eum diligebat, quem pater canos cum luctu deduceret ad ſepulchrum. Verum propter fratricidium, patris maledictione ſua curâ ſciretur. At enim id tantum machinatum eſt in corde ſuo: ſed quoniam ex abundantia cordis os loquitur, etiam prorupit in verba coram quibusdam, quæ cum ad Rebeccam delata eſſent, hæc accerſito Jacobo, juſſit ut accepta prius venia patris benedictione domo egreſſus, pergeret ſtatim ad avunculum Laban, ut ex ejus familia uxorem duceret.

Hoc autem conſilium erat prudens mulier, arbitrata quod abſente Jacobo, deferveſceret Eſau breve & iracundia, ſcriberet quæ per abſentiam ejus ſit, & tempore diuturniorem, nimium animi motorem, ſed & tam de odio plurimum relaxar. Timebat inſuper ne ſi Eſau in fratrem inſurgeret utrumque deperderet uno die, inquit: Cur utroque orbabor filio in uno die? Jacobo quidem ſi occideretur, Eſau pariter, vel quod poſſet lethali vulnere à fratre repugnante ſerari, vel quod ob admiſſum facinus, fugeret parentum conſpectum, vel quod ex Jure Gentium, fratricidii admiſſum capitis muneret lueret.

Quoniam autem decens non erat ut Jacobus tantum iter ſuſciperet inſcio patre, & alioqui timendum erat, ne ſi Iſaaco inſcio conſilio Eſau crederet propoſitum detegeretur, bonus ſic ſenex triſtitia afficeretur, vel in Eſau vehementiſſimè inflammaretur. Rebecca, quæ ita diligebat Jacobum, ut tamen Eſau non male vellet, prudenter aliud excogitavit ad conſilium ſuum peragendum, quod indicat textus: Tædet, inquit, me vitæ meæ propter filias Heth, quas Eſau duxerat uxores: ſi acceperit Jacob uxorem de ſtirpe hujus terræ, nolo vivere.

Hoc ſatis efficax fuit argumentum, ut Iſaacus, cui uxoris vita ſemper chara erat in oculis, abhorreret alterum utrumque cum Hethæis conjugium, tum propter eorum morum diſſimilitudinem, tum quod ab idololatris cultoribus prognatæ, unum Dei inviſibilis cultum non niſi ægre admitterent. Quamobrem Rebeccæ conſilium acquievit, hoc ſuo ut Jacob aliunde ſibi uxorem acciperet, uti declaramus in ſequenti.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXVIII.

HOc caput deſcribuntur I. Executio conſilii à Rebecca matre Jacobo dati, ut in Meſopotamiam ſtatim ad Labanum avunculum proficiſceretur, ut ex filiabus ſuis duceret uxorem. II. Novum Eſau conjugium cum Iſmaelita. III. Locus in quo primo ſuſcepti itineris nocte Jacobus ſub dio dormivit. IV. Ab ipſo inter dormiendum viſa ſcala, terram cœlumque pertingens, ſimul & Angeli per eam aſcendentes & deſcendentes. V. Unctio lapidis quem ſuo, ut dormiret, capiti ſuppoſuerat. VI. Votum deinde ab eo emiſſum.

Iſaacus itaque deſtinatum ſuæ conjugis votum morem gerens, advocato Jacobo præcepit, ut adiret Labanum ex matre avunculum, unam ex ejus filiabus uxorem accepturus. Ut autem ſuſcepta conſilia ſuccederent, Iſaacus ampliat & amplius quam ei conceſſerat benedictionem, addens enim: *Det tibi Deus benedictionem Abrahæ, ut poſſideas terram peregrinationis tuæ, quam pollicitus eſt avo tuo.*

QUÆRITUR I.

Cur errorem Iſaacus Jacobo benedixerit

[illegible]

QUÆRITUR II.

Qua ratione Eſau dicatur iviſſe ad Iſmael, qui jam erat vita functus.

[illegible]

[illegible] I. Quod parentum [illegible] non expectaverit conſilium, ſed ſua ſponte [illegible] Jacob id non ſuſceperit, niſi juſſus a parentibus ſuis.

II. Quod ſuam polygamiam auxerit, [illegible] Patriarchis, [illegible] verum Dei cultum [illegible]

III. Quod has ſuperinductas uxores, [illegible]

[illegible] quam [illegible] Iſmaelis familia, quæ licet cognata, [illegible] & adverſa veri Dei cultoribus. Verum [illegible] Iſmaelis familiam [illegible]

[illegible] Iſmael [illegible] Abraham [illegible] Dei cultor [illegible] Geneſ. [illegible]

Jacob itaque accepta patris benedictione, [illegible] Haran.

QUÆRITUR III.

Cur Jacob ſine comite & vehiculo a parentibus in tam diſſitum locum ſit ablegatus.

NOn [illegible] Jacob [illegible] patre [illegible] Abraha [illegible] Geneſ. 24. [illegible] Jacobus Abraham & Iſaaci [illegible] Dei [illegible]

[illegible]

I. [illegible] Eſau [illegible]

II. [illegible] Apoſtolicæ & Evangelicæ [illegible] Apoſtolis [illegible] S. Chryſoſtomum [illegible]

„ [illegible] Jacob [illegible]
„ [illegible] Apoſtolicam [illegible]
„ [illegible] S. Chryſo-
ſtomus.

Aliam rationem profert Theodoretus, [illegible] Geneſ. [illegible] Jacob [illegible]

[illegible] Dei [illegible] Jacob [illegible] Dei [illegible]

QUÆRITUR IV.

QUÆRITUR V.

Quid ſignificaverit ſcala illa myſtica, quam in ſomnis vidit Jacob.

[illegible]

QUÆRITUR VI.

Quem in finem iſta geſſerit Jacobus.

R[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR VII.

Utrum rectum & legitimum fuerit hoc Jacobi votum.

VOtum illud non fuiſſe legitimum fatetur, & Jacobum in illo faciendo male geſſiſſe videtur. 1. Quia votum ſub dubio & in fide hæſitans: *ſi fuerit*, inquit, *Dominus mecum*, perinde ac ſi Deus non eſſet ubique, & cum omnibus. 2. Sub conditione illicita ac veluti impia, *ſi fuerit mecum* &c. *Erit mihi Dominus in Deum*, ac ſi diceret ſi hoc non præſtiterit, ipſi divinum honorem non impenſurum. 3. Votum fieri debet de rebus liberis & quæ ad [illegible] ad liberum arbitrium erat Deum [illegible], vel non colere: ſpondet ſe futurum Dei cultorem. *Si dederit panem* &c. Hoc vero mercenarium erat, & Deo contumelioſum.

Verum dico Jacobum in quidquam in eo voto peccaſſe, [illegible] pro conſequendis beneficiis [illegible] & promiſſis ob bonum legitimum, nempe ad majorem Dei cultum & gloriam, & teſtandam Deo animi gratitudinem.

Unde ad ſingula reſpondeo. *Ad* 1. particulam *ſi* non eſſe dubitantis ſed cauſantis, & gratiam ex animo poſtulantis, ut Deus ipſi ſemper propitius [illegible] ſecumque [illegible] proſperos [illegible].

Ad 2. particulam hic non eſſe conditionalem ſed temporis definitivam, ac ſi dixiſſet: Poſtquam [illegible] quæ a Deo [illegible] & promiſſiones ſpero [illegible] conſecutus, ſingulare [illegible] grati animi monumentum ſingulari cultu ipſi præſtabo.

Ad 3. dico rem aliunde debitam poſſe fieri voti materiam non per ſe, ſed per accidens [illegible] quod alias debebamus [illegible]. *Ad* 4. illa verba [illegible], non ſonare conſequendæ mercedis, ſed [illegible].

Unum vero Jacobus hoc ſuo voto, [illegible] quam ut Deus eſſet [illegible] & omnes, [illegible] impenderet illi, non ſolum generalem cultum, quem ei exhibere naturali lege adſtrictus erat, ſed certum quemdam & ſingularem venerationem, ſacrum ſcilicet et rebus poſitum, quod ante ipſe ſubſideret, [illegible] quod eum locum, in quo divinam viſionem habuerat, dicaret & ſacraret Dei cultui quem ipſe inde, poſt reditum ex Meſopotamia, [illegible] & celebrare vellet; perinde quaſi locus ille eſſet *Domus Dei*, id eſt templum divino cultui conſecratum. Itaque ſignificare Jacob, cum diceret *Erit mihi Dominus in Deum*, ſubſequens expoſuit ſubdens: *Et lapis iſte quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei.* Altera pars ſpeciale [illegible] cultus, quem vovebat Jacob, fuit promiſſio decimarum de omnibus quæ poſſideret, nam propterea ſubjunxit: *Cunctorumque, quæ dederis mihi decimas offeram tibi.*

At inquies, quod opus erat vovere ſe decimam honorem ſacrum partem in Dei cultum eſſe daturum, quod factum magnum recurſu iam videbatur lege ſancitum?

Reſpondeo tunc de Decimis perſolvendis nullam adhuc eſſe conſtitutam expreſſam legem, quæ poſtea in populo Judaico ſancita eſt *Exod.* 22. *Levit.* 27. *Numer.* 18. *Deuter.* 14. Nihilominus nec habebant divino cultui [illegible] addictos, ad cultum & ſacrificium [illegible]. At [illegible] & [illegible] conſentaneum judicabant homines ipſo lumine naturali, ut quem honorem a Deo acceperant partem, in ejus cultum impenderent. Decimas enim, quas Abrahamus Melchiſedecho tradidit, non eo ſine contulit, ut eſſent in ipſius Melchiſedeci ſubſidium, erat enim Rex, proindeque his opus non habebat ad [illegible] ſuſtentationem. Itaque illas decimas ei ſine dubio Abrahamum, ut ordinaret & offerret in Dei honorem & cultum.

Tandem in ſuum ſe daturum ait, erat ſpondet Jacobus, [illegible] tempore erat Sacerdos [illegible] ſuſtentationem illas offerret. His adde quod ipſe [illegible] ſua primogenitura eſſet Sacerdos & Pontifex, qui proinde eo titulo decimas vel [illegible] poſſidere non tenebatur.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXIX.

QUinque potiſſimum hoc in capite ſunt notanda. I. Jacobi adventus in Meſopotamiam, eidemque occurſus, & colloquium cum Rachele. II. Ipſius ſuo cum avunculo Labane pactum, pro ducenda Rachele in uxorem. III. Fraus Labanis Liam Jacobo ſubſtituentis in thorum & loco ſororis Rachelis. IV. Connubium Jacobi cum Rachele, poſtquam ſeptem annos deſerviſſet, & votaverat. V. Rachelis ſterilitas, & Liæ partus.

Vota itaque ac promiſſiones perſolvit, ſubſequenter verſus Haran proſequitur Jacob, & Deo duce tandem venit in agrum Haranæ civitatis paſtores juxta puteum vidit [illegible] ac ſtatuto tempore greges adaquantes. Neque enim hoc fortuito, ſed Dei providentia factum eſt, ut occurrerent ipſi paſtores [illegible]

fto-

ſtorem, qui cum de Labano, cuiuſque familia inquirentem [illegible] reſpondiſſent [illegible] que facerent brevi [illegible] Rachelem cum ſuo grege, ut oves [illegible] adaquaretur.

Ubi [illegible] Non [illegible] ſrugalitas & [illegible] ratio, puellas [illegible] otio & mollitie non educare, ſed [illegible] operibus domeſticis aſſueſcere. Præ[illegible] Rachel [illegible] & nobilis ſemina, ovibus tamen paſcendis curam impendit. [illegible] quidem eius ſoror [illegible] ſed ſorte quod, ut dicetur, debiles haberet oculos, nec ſolis [illegible], nec [illegible] poterat ſuſtinere.

Rachelem ergo [illegible] forma præſtantem, ſtatim atque conſpexit Jacobus, ſororem ſuam eſſe [illegible], & gregem quem [illegible], eſſe Labani, ſaxum ingens, quo puteus operiebatur, quodque nonniſi conjunctis plurium manibus poterat amoveri, ſolus ipſe [illegible] elevat, & adaquato grege, oſculatus eſt conſobrinam ſuam, cui etiam indicavit Rebeccæ ſororem ipſius patris, ſe ipſius filium.

QUÆRITUR AUTEM I.

Qua ratione Rachel citra pudorem paſſa ſit ſibi ab incognito dari oſculum.

IGnota quidem illa non erat Jacobo, cum a paſtoribus intellexiſſet, illam ſui eſſe avunculi [illegible] at cum ante datum illud oſculum, [illegible] narret Moſes [illegible] [illegible] poſt oſculum [illegible] neque quod Jacob [illegible] eſſe conſanguineum, & Labani [illegible] nepotem [illegible] quod Rebecca [illegible] [illegible]

Verum hanc [illegible] S. Auguſtinus [illegible] Scriptura narrat per recapitulationem [illegible] ita ut prius Jacob indicaverit [illegible] quiſnam eſſet, & poſt cognitam [illegible] dederit ei oſculum. Eſt igitur [illegible] narratione figura, quam Rhetores *hyſterologiam* appellant, id eſt præpoſterum rerum [illegible] cum ſcilicet poſteriora geſta, prius commemorantur.

Quod autem ea in oſculo ſive dato, ſive accepto, ne leviter quidem peccatum fuerit apparet ex eo quod natura duce, Gentiumque omnium conſenſu, [illegible] & [illegible] notos & conſanguineos [illegible] aut numquam, aut [illegible] non ſolum non [illegible] ſed & approbantur.

Sunt enim multiplicis generis oſcula, ab Auctoribus tum ſacris, tum prophanis memorata, ex quorum [illegible] volumen *de Oſculis* [illegible] Martinus Kempius. Et primum I. Oſculum myſticum quod a divino ſuo ſponſo exoptabat ſponſa Canticorum, in [illegible] *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Quibus verbis [illegible] Chriſti Redemptoris præſentiam [illegible] Quemadmodum [illegible] ſponſa [illegible] ſponſum quem [illegible] [illegible] ſolus [illegible] quæ eſt [illegible] Dei Epiſtola ad homines [illegible] per Angelos & Prophetas qui ſunt Dei [illegible] Dei Filium, [illegible] & [illegible] ut tandem ipſe humanitate ſuſcepta, adeſſet Redemptor, quatenus [illegible] [illegible] ipſum [illegible]

II. Oſculum *Religionis*, quod ſacra [illegible] ab ipſa antiquitate [illegible] & devotionis cauſa impendere ſolebant, & [illegible] ſacris Evangelii, ut conſtat ex ſacrificii Miſſæ ritibus. Talia pariter ſunt oſcula quæ venerandæ Chriſti Domini cruci, Sanctorum imaginibus, & [illegible] præbere ſolent Catholici. Unde Prudentius hymno 14. de S. Hyppolito reliquiis, canit.

Mane ſalutatum concurritur: omnis adorat
Pubes, eunt, redeunt Solis ad uſque obitum.
Conglobat in cumulum Latios ſimul, & peregrinos
Permixtim populos, Religionis amor.
Oſcula perſpicuo figunt impreſſa metallo,
Balſama diffundunt, fletibus ora rigant.

III. Oſculum *Charitatis*, quod ſibi invicem occurrentes præbere ſolebant Veteres Chriſtiani. Ad quod plerumque hortatur Apoſtolus, ad quos ſcribit [illegible] Epiſtolas claudens his verbis, *Salutate invicem in oſculo ſancto.* Quod præſertim impendebant, dum eſſet peracta publica oratio, ut docet S. Juſtinus martyr in ſua ſecunda ſeu apologia: *Oratio, inquit, [illegible] invicem ſalutamus, quando a precibus ceſſamus.*

Hinc Tertullianus [illegible] Chriſtianos illos qui orationem cum fratribus habent, non conſignabant oſculo pacis. *Alia,* inquit, [illegible] *ſubtrahunt oſculum pacis, quod eſt ſignaculum orationis.* Cum [illegible] ratione [illegible] verba effert S. Hieronymus: *Veri Chriſtiani ſe invicem oſculantur, ut recordentur Deum eos in Verbo ſuo & Spiritu Sancto junxiſſe oſculum.*

IV. Oſculum *reconciliationis*, ſic Laban, [illegible] Jacobo, quod furtum ſibi [illegible] placatus tandem, *Oſculatus*

QUÆRITUR II.

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum Jacobus Racheli prius deſponſatus, potuerit licitè Liam in uxorem accipere.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXX.

DUo [illegible] ... tur, ſcilicet multiplicatio uxorum, & [illegible] ... occaſione [illegible] Rachelis [illegible]

[illegible] ... ſpropter ſui mariti vehementem affectum. At cum [illegible] ... Dic mihi [illegible]

QUÆRITUR I.

Num in iſtis verbis peccaverit Rachel.

[illegible]

QUÆRITUR II.

Num recte egerit Jacobus hanc Rachelis petitionem [illegible].

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR III.

Quis ſit horum verborum ſenſus

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR IV.

Quibus artibus Labanus Jacobum decepit & luſerit

[illegible]

„ Hippocratis, quod quondam ſuſpicione „ adulterii fuerat punienda, cum pulcherrimum peperiſſet, utrique parenti generique diſſimilem, niſi memoratus medicus ſolviſſet quæſtionem, monens, quærere „ ne talis forte pictura eſſet in cubiculo: „ qua inventa mulier a ſuſpicione liberata „ eſt. Sic habet S. Auguſtinus quæſt. „ 93. in Geneſ.

QUÆRITUR V.

Utrum in illa conventione, ejuſque executione prudenter ac juſte egerit Jacobus.

PEccaſſe videtur primo contra virtutem prudentiæ [illegible], dum ſe obligavit ſervire ſub conditione mercedis incertæ, cum potuiſſet, de certo atque determinato aliquo ſtipendio cum illo paciſci. Similiter in executione ejus videtur fraudis & deceptionis [illegible]: quippe artificio uſus eſt ad amplificandam mercedem ſuam ultra quam cum ſocero convenerat.

Verum ab utroque reatu facile liberatur. A primo quidem, manifeſtum enim eſt quod cum [illegible] expertus eſſet tenacem & avarum Labani animum, nullaque prorſus humanitate ac juſtitia erga ſuos deditum, utpote qui ſuas ei filias ſine ulla dote in uxores dediſſet, illumque duriſſimis laboribus per quatuordecim annos in cuſtodiendo ſuo grege diu noctuque occupaſſet, non habebat Jacobus unde ei fidere poſſet. Atque ita de certa mercede cum eo debuit paciſci, ut ſine contentione illam convenientem a Labano poſſet ſperare, maxime cum in eo loco verſaretur extraneus, omni atque humano auxilio deſtitutus.

Egit ergo conſulte ſatis, committendo ſe Dei providentiæ qui ſpoponderat ſe illi ſemper adfuturum, & a cujus benedictione talem expectabat futuram mercedem, quæ ſuis laboribus ex æquo reſponderet. Nihil ergo ab eo temere tentatum, quippe qui ſibi propoſuerit [illegible] coram communi grege, ſed potius a Deo expectare mercedem laboris, quam a Labano ſciebat ſe ex æquo non accepturum.

Nihil porro peccavit in executione pacti, quandoquidem illo artificio adhibito nihil aliud quæſivit, quam ut ſibi debitam aſſequeretur, quam alia via obtinere non valebat.

Nec obſtat quod hoc artificium proprio ingenio non excogitaverit Jacobus, ſed Deo per Angelum monente, hoc etiam adhibuit, ut ipſemet Jacobus teſtatur infra capite ſequenti. Non quod Deus non poſſet illo abſque artificio humano ex pecudibus unicoloribus variegatas producere: ſed quia vult non negligi cauſas naturales, quando ad intentum effectum poſſunt concurrere.

Tametſi non [illegible] arbitrantur illud a Jacobo artificium præcipuam fuiſſe illius varietatis fœtuum in gregibus cauſam, neque ex eo pecudum imaginatio quoad objectum propoſitum moveretur, cum potius ab alio præoccuparetur: ſed Deus voluit id eſſe Jacobo velut ſignum futuri eventus ex ſpeciali ipſius providentia, ut perbelle expendit S. Chryſoſtomus. „ Hæc faciens ju„ ſtus, inquit, non a ſeipſo mercabatur, „ ſed ſuperna manu ejus ſuperna gratia: „ neque juxta naturæ ordinem erat quod „ ſiebat, ſed valde admirabile, & naturæ „ modum tranſcendens.

At inquies, ſaltem videtur, fallendi artem in Deum auctorem refundere.

Reſpondeo, in illo Jacobi facto nullam intervenisse fraudem. Siquidem non invadebat alienum, ſed ſuum injuſte detentum recuperabat. Ea divina vero juſtitia & æquitas erat, ut Labanum aliena bona injuſte detinentem puniretur, ea tamen ratione, ut nullatenus poſſet juſte conqueri, ſed cogeretur ſuam agnoſcere in Jacobum iniquitatem, & Dei manifeſtam protectionem [illegible].

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXI.

QUatuor hoc in capite occurrunt ſpectanda: 1. Jacobi propoſitum in patriam revertendi inconſulto Labano. 2. Rachelis furtum, quæ Labani patris ſui Theraphim abſtulit. 3. Labani in abeuntem & fugientem Jacobum proſecutio. 4. Hujus adverſus Jacobum, & Jacobi in ipſum expoſtulatio, atque demum inter utrumque fœdus ſancitum.

Jam viginti annos in Meſopotamia egerat Jacobus ut apparet ex v. 38. & 41. ſub dura Labani ſervitute, imo tyrannide, cujus tandem pertæſus, atque monitus a Deo, convocatis uxoribus ſignificavit ſibi animum eſſe [illegible] ſolum repetendi: ut illarum exploraret animos, an profectioni libere conſentirent. Difficile ſiquidem ipſi videbatur mulieres, quæ nunquam paterna domo egreſſæ erant, in longinquam regionem per tot

QUÆRITUR AUTEM I.

Quæ fuerint illa Theraphim, & quo animo Rachel illa abſtulerit.

[illegible]

QUÆRITUR II.

Quod deinde actum fuerit Labanum inter & Jacobum.

[illegible]

QUÆRITUR III.

Quæ in illo initio fœdere ſint obſervanda.

[illegible]

pareretur in itinere, prohibenſque Jacobo noceret.

Rebus itaque ſic compoſitis, & pacifico fœdere inito Labanum inter & Jacobum, ac utramque familiam, religioſe cenſuit Jacobus pro tanto beneficio gratias eſſe Deo refundendas. Quamobrem erecto altari Sacrificium obtulit, *Immolatiſque victimis in monte, vocavit fratres ſuos ut ederent panem.* In quo ſane apparet mira ipſius Jacobi benignitas, & manſuetudo qui ſuos affines, a quibus male tractatus fuerat, convivio reficere voluit. Hac autem humanitate ita Labani ſibi devinxit animum, ut mane conſurgens, *Oſculatus ſit filios & filias ſuas, & benedixit illis: reverſuſque eſt in locum ſuum.* In quibus verbis non omittenda eſt iſta circumſtantia, quod Laban, licet improbus & ſceleſtis eſſet moribus, & a Majorum inſtitutis deviaſſet, ab eis tamen traditum filios benedicendi morem retinuit. Ut inde appareat avitam religionem ab ipſo non fuiſſe penitus repudiatam.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXII.

TRia maxime notatu digna hoc in capite commemorat Moſes. I. Angelorum agmina parata in Jacobi tutelam. II. Ipſius ad fratrem Eſau delegationem & initam cum eo concordiam. III. Jacobi cum Angelo colluctationem & victoriam.

Cum ad propria rediret Labanus, & Jacobus ſuſceptum iter verſus natale ſolum inſequeretur, hic e repente duo conſpexit ſibi occurrentia Angelorum agmina ad ejus protectionem armata, quæ cum fuiſſet intuitus exclamavit: *Caſtra Dei ſunt hæc.* Locum vero ubi conſiſtebant, Hebraico nomine appellavit *Mahanaim*, numero duali, quod duas acies videret, ac ſi diceret, *Mahhane Elohim* id eſt, *caſtra Dei.*

Duplex autem fuit hujus viſionis utilitas. I. Ut Jacobus conſtantior fieret in quacumque deinceps occurrente tentatione & anguſtia. II. Ut præteritæ ſuæ liberationis e manibus Labani, & futuræ ab atrocitate Eſau perpetuam haberet memoriam, atque perſuaſum eſſet ex illa viſibili Dei per Angelos tutela, non forte ſe nuper ereptum eſſe ex manu Laban, ſed Dei beneficio. Ut etiam certo ſperaret contra fratris conatus paratum ſibi fore Angelorum auxilium.

Igitur illa Angelica apparitio non minus contulit ad firmandam in futurum tempus Jacobi fiduciam, quam ad præteritæ gratiæ recordationem. Hinc duplicem ob finem, locum ubi facta fuerat hæc apparitio, appellavit, *Mahanaim*, id eſt, *caſtra*, I. Ut eſſet quaſi perpetuæ memoriæ accepti beneficii ſymbolum, quo non ſolum ille, ſed & ejus poſteri omnem ſuam fiduciam in Dei benignitatem & providentiam reponerent. II. Ut ſuam hoc nomine teſtaretur erga Deum gratitudinem, aliſque ſuo doceret exemplo beneficiorum Dei memoriam eſſe perpetuo recolendam.

Licet autem Jacobus hac Angelica viſione plurimum recreatus, præconceptum de Eſau occurſu timorem depoſuiſſet, nihilominus quoniam ſolebat Deus ita nobis providere, ut tamen velit in rebus gerendis & præcavendis noſtram non deeſſe operam; cum videret ſibi in Chananæam eunti tranſeundum eſſe per Idumæam quam incolebat Eſau, voluit experiri quali eſſet in ſe animo, eumque ſibi conciliare. Quamobrem delegavit ad ipſum quoſdam e ſuis, qui & ipſius acceſſum, & familiæ amplitudinem ac ſtatum annunciarent, ejuſque gratiam & fraternam amicitiam exorarent. *Admonendi ſumus hoc exemplo* (inquit S. Auguſtinus quæſt. 102. in Geneſ.) *quod quamquam credimus in Deum, tamen facere debemus ea quæ facienda ſunt, ne ea prætermittentes, Deum tentare videamur.*

QUÆRITUR I.

Quis fuerit iſtius delegationis eventus.

REbecca Jacobo filio ſuo ſuadens ut declinaturus fratris iracundiam, in Meſopotamiam pergeret, ei promiſerat, *Geneſ.* 27. v. 45. quod cum deferbuiſſet Eſau indignatio, ſe illum inde revocaturam: *Mittam*, inquit, *& adducam te inde huc.* Veriſimile autem eſt illam ſtetiſſe promiſſis, atque de rerum domeſticarum ſtatu pleniſſime inſtructum fuiſſe Jacobum, priuſquam e Meſopotamia pedem moveret, reſciviſſe pariter fratrem ſuum e paterna domo egreſſum, extra Chananitidem, & in terra *Seir* montoſa & aſpera una cum ſuis incolatum; neque enim Jacobus illuc ad Eſau delegaſſet, niſi illum ibi habitare fuiſſet certus.

Non autem abſque ſingulari Dei providentia factum eſt, ut Eſau a Chananitide ſecederet. Cum enim Deus Jacobi poſteris terram illam deſtinaſſet in hæreditatem, deletis omnibus ejus incolis, perimere noluit, ut Eſau in ea ſibi domicilium eligeret, ne temporum ſucceſſu, ejus poſteri cum Chananæis ab Iſraëlitis exterminarentur. Ita-

Itaque, Deo ita diſponente, factum eſt, ut Eſau e paterna domo fuerit egreſſus, ſive propter frequentes illas contentiones, quas ferre non poterat Rebecca, ſive quod ſuum propter animum ſuperbum & ferocem patri ac matri moleſtus eſſet, & [illegible] ſive quod, multis opibus & numeroſo grege locupletatus, in paterna domo amplius conſiſtere non poſſet.

Hæc itaque cum noſſet Jacobus, velletque fratrem erga ſe animum explorare, e ſuis nonnullos ſelectos ad eum ablegavit, deditque in mandatis, ut ei exponerent: *Hæc dicit frater tuus Jacob: apud Laban peregrinatus ſum, & fui uſque in præſentem diem. Habeo boves & aſinos, & oves, & ſervos, & ancillas: mittoque nunc legationem ad Dominum meum, ut inveniam gratiam in conſpectu tuo.* Et ſi nuncium [illegible] non eſt [illegible] cauſa, Jacobum dixiſſe in ſuas [illegible], ſed ut hac ratione fratris ſui benevolentiam captaret, oſtendendo ſibi non venire ut patris ſubſtantiam colligat, vel dividat cum fratre ſuo [illegible], cum ea ſe ſatis ſuperque habere, unde copioſe familiam ſuam ſuſtentaret.

Quid reſponderit Eſau non refert Moſes, ſolumque reverſi nuncii ad Jacobum retulerunt: *Venimus ad Eſau fratrem tuum, & ecce properat tibi in occurſum cum quadringentis viris.* Quibus auditis timuit Jacob valde &c.

At, inquies, qui fieri potuit, ut Jacobus divinis promiſſis, Angelorumque ad eius protectionem armatorum viſione ac [illegible] confirmatus, tanto timore ad fratris adventum fuerit concuſſus?

Reſpondeo, non hac cauſa ab occurſu fratris timuiſſe Jacobum [illegible] quam [illegible] cum quadringentis armatis equitibus [illegible] advenire [illegible] humanum [illegible]. Quamobrem ad Deum [illegible], illum enixe deprecatur, ut e manibus fratris ſui ſe ſalvum eriperet.

Ne tamen crediderit Jacobum [illegible] ſpem omnem abjecerit, & conſilio adeo [illegible] permiſerit. Quamvis [illegible] ſuam [illegible] in duas [illegible] turmas, ut [illegible] quæ [illegible] erant, [illegible] fratrem [illegible] tamen [illegible]. Inſuper, ut utrique [illegible] gregibus [illegible] in [illegible] diſtribuit diverſos, ut [illegible] interrogantibus [illegible] Eſau, [illegible] habebant obviam, cujus eſſent [illegible] reſponderent: *ſervi tui Jacob, munera miſit Domino meo Eſau:* quæ certe omnia non ſunt [illegible] animo [illegible], ſed ſingula ſapienter [illegible].

Nec vero [illegible] putandum, quamquam [illegible] Eſau non eo animo quadringentos armatos comites aſſumpſerit, ut fratri ſuo noceret, ſed ut majori cum apparatu ipſi iret obviam, honorificentiuſque illum [illegible], certum eſt id non ignoraſſe Jacobum, [illegible] munera offerret; [illegible] cum ad eum non [illegible], ſed amico & vere fraterno animo acceſſerit, ut ſcribitur cap. ſequenti.

Rebus itaque ſic ordinatis, cum ex fervent illa oratione quam ad Deum habuit, ita confirmatus fuiſſet Jacobus de divino ſibi adjutorio promiſſo, non dubitavit fratri obviam ire. Cum autem iter faciendo pervenisset ad torrentem nomine *Jabok*, qui e montibus Galaad ortus in Jordanem juxta mare Galilææ influit, explorato & cognito illius vado, traduxit ſuper omnibus quæ ſua erant in comitatu ipſe ſolus remanſit trans torrentem, non ut [illegible] effugeret, ſed quia ſe totum illa ad precandum & meditandum [illegible] Contigit autem [illegible] *ut vir cum eo luctaretur uſque mane. Qui cum videret, quod eum ſuperare non poſſet, tetigit nervum femoris ejus, & ſtatim emarcuit*, verſ. 25.

QUÆRITUR II.

Quis fuerit ille vir, qualiſque ipſa lucta.

PUtat Origenes lib. 3. *de principiis*, luctam illam Jacobi, non aliam fuiſſe, quam [illegible] Dæmone [illegible], quam luctam appellat S. Paulus cap. 6. ad Ephe[illegible] *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus principes & poteſtates* &c. In quam partem ſententiam deflexiſſe videtur S. Hieronymus [illegible] commentario in prefata Apoſtoli verba, ubi cum dixiſſet Dæmones habere poteſtatem ut nos incitent ad peccata, addit: *Talem luctationem & Jacobi Patriarchæ [illegible] credendum eſt, qualem hi habent, qui poſſunt dicere: non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem* &c. Unde verba illa Moſis: *Vir luctabatur cum eo*, non putant eſſe referenda ad Anagogicam, ſive [illegible], ſed ad [illegible] Angelum, ut [illegible] *Vir luctabatur cum eo*, hoc eſt, bonus Angelus eum adjuvabat [illegible] adverſus Dæmonem.

Veram colluctationem illam non internam ſed externam fuiſſe, manifeſtum fit ex ſacra narratione. I. Enim Anagogicis Jacobum rogat, ut illum dimittat, quia [illegible] aurora. II. Jacob poſtulat, ut ab illo benedicatur; quis autem a Dæmone benedictionem expeteret? III. Ex hac [illegible] Jacob claudus factus eſt, quod Anagogicis nervum ipſius femoris percuſſiſſet. Quam ob cauſam (inquit Moſes tota ſacra præſentis capitis)

QUÆRITUR III.

Quæ ſit nominis Iſraelis Etymologia

[illegible], auctoritate ductum, quam [illegible] diſputatio ſcrutans. At cum S. Hieronymus alterum etiam nomen Iſraelis Etymologiam atque videntis Deum appellet, [illegible] eandem ſententiam eſſe [illegible].

Neque tamen prætereundum eſt omnino m[illegible] [illegible] eſſe, & ſæpiùs Jacobi nomen ſæpius etiam hoc nomine, tum a Moſe, quam ab aliis ſacris Scriptoribus, nomen etiam ab ipſo Christo appellatur ſed illuſtratus fuit nomine Iſraelis, ac ſi dixiſſet Deus, non ſolum vocaberis Jacob, ſed Iſrael quoque erit nomen tuum.

DISQUISITIONES IN CAPUT XXXIII.

PRoſequitur Moſes, & abſolvit hoc capite occurſum Eſau & Jacobi, eorumque conſalutationem, & fraternam amicitiam, repræſentatque I. Qualiter Jacobus ſtatim atque oculos conſpexit venientem Eſau, ob paventem animum, ſepties ante illius acceſſum procumbendo in terram. II. Ipſius Eſau erga Jacobum fratrem ſuum humanitatem, & ſinceram reconciliationem amicitiamque indicat. III. Ipſius Jacobi in terram Chanaan acceſſum & moram.

Cum Jacobus ſcivit, ut dictum eſt, univerſam familiam in tres ordines, velut in agmina diſtribuiſſet, quarum in prima ſtatuerat duas ancillas, quæ prima erant ancillæ una cum natis filiis & aſſeclis: in ſecunda vero Liam ſua cum liberis & famulis, in tertia autem Rachelem cum Joſepho, ac utrumque comitatu, omnibus juxta [illegible] ut Deo [illegible], ipſe omnibus prærret. Hanc enim curam debet Princeps ſeu ſubditis paſtor ovibus, maritus conjugi, pater liberis, ut pro eorum ſalute & vita primus conſiſtat in acie, ſeque periculo ſuorum incolumitati conſulat. Ut autem Jacob conſpexit venientem Eſau, & cum eo quadringentos viros, progrediens adoravit pronus in terram ſepties, donec appropinquaret frater ejus.

QUÆRITUR I.

An hæc Jacobi adoratio fuerit legitima.

SUnt qui putarunt illam adorationem adhibitam fuiſſe Deum, quem Jacobus, ſepties in terram proſtrato corpore, voluerit venerari, priuſquam accederet Eſau, atque tum ut gratias Deo rependeret de promiſſis ſibi donis [illegible], tum ut eum in adjutorium [illegible] advocaret.

Verum colligere licet ex iis quæ præcedunt, quæque ſequuntur, Jacobum ſepties repetita illa hac proſtratione, voluiſſe ſignificare ſuo fratri, ad eum ſe non accedere, ut atque ſuo ſibi jure primogenituræ ergo eum uteretur, [illegible] in ipſum dominium exerceret, ſed potius ut tam ipſe quam ſui illi ſubmitterentur, [illegible] a Deo ſtatueretur. Inde eſt quod ejus exemplo, cum appropinquaſſent Eſau ancillæ & filii earum *curvati ipſi incurvati ſunt. Acceſſit quoque Lia cum pueris ſuis, & cum ſimiliter adoraſſent, extremi Joſeph & Rachel adoraverunt.* Ex quibus manifeſtum fit idcirco ſepties ſe in terram proſtraviſſe Jacobum, ut hac ſubmiſſione fratrem animo ſibi conciliaret, *provocaretque per geſtus & per adorationem fratrem ad ſui benevolentiam*, inquit S. Chryſoſtomus homil. 58. Itaque adoratio illa non fuit actus Religionis, ſed reverentiæ, qua fratris animum ſibi benevolum reddere ſtudebat Jacobus.

Neque tamen reiiciendum eſt Jacobum, hac etiam reverentia innuiſſe ſuo jure primogenituræ ſed ceſſiſſe tempori, illo jus tanquam reſervando donec Deo placeret totum illud reponere promiſſo et multiplicando ejus ſemine, aliiſque beneficiis conferendis implere.

Illa vero Jacobi demiſſio ea demum ſine exhibita eſt ut fratris benevolentiam caperet. Nec certe vana fuit illius ſpes [illegible] ſtatim enim atque illum contingere potuit Eſau, *currens obviam fratri ſuo, amplexatus eſt eum*, atque ipſi exhibuit fraternæ amicitiæ ſigna. I. Cum humaniter recuſavit oblata a Jacobo munera, dicens: *Habeo plurima, frater mi, ſint tua tibi*: nec ea niſi inſtantibus Jacobi precibus acceptavit. II. Quod liberaliter ſeſe obtulerit cum ſuis quadringentis viris fratri ſuo comitem itineris, ut ipſi eſſet in præſidium & tutelam, quod cum excuſaſſet Jacob. III. Aliqui Eſau: *Oro te, ut de populo qui mecum eſt, ſaltem ſocii remaneant tecum*: quæ certe evidentia fuerunt ſigna perfectæ ipſius cum fratre reconciliationis & amicitiæ. *Conſidera, dilecte* (inquit S. Chryſoſtomus, in illa verba Eſau) *quomodo ex humilitate excellenti fratrem devinxerit Jacob, & quem putabat affici erga ſe hoſtiliter & crudeliter, eum* [illegible] *manſuetum, et volentem ei miniſtrare quæ nunc* [illegible] *declarare.*

QUÆ-

QUÆRITUR II.

Quo ſenſu dixerit Jacob fratri ſuo Eſau, SIC VIDI FACIEM TUAM QUASI VIDERIM VULTUM DEI.

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum mentitus fuerit Jacob, dum fratri promiſit ſe ad eum venturum in Seir.

[illegible]

Notat autem Moſes Jacobum non in ea urbe, ſed juxta habitaſſe, forte quia urbs illa, ſeu oppidum illud capax non erat continendæ ipſius numeroſiſſimæ familiæ cum gregibus, vel quia nolebat ſocietatem inire cum idololatris, vel quia ſibi commodius erat habitare in campeſtribus, ut ſuis armentis haberet paſcua neceſſaria.

Ne autem quis ipſi moleſtus fieret propter habitationem, emit partem agri, in quo fixerat tabernacula, *a filiis Hemor*, hoc eſt, ab ejus ſubditis, quos filios eo ſenſu nominat, quo Reges vocantur *patres populorum*, & *patres patriæ*. Dedit autem pro illa agri parte quam occupabat, centum agnos, vel centum nummos agni figura ſignatos. Quod utique pretium, etſi exiguum videtur, fuiſſe tamen ſufficiens apparet ex eo quod eam duntaxat agri partem ſibi comparaverit, quæ ſufficeret tum ad tentoria, tum ad altare quod ibi conſtruxit. *Vide* (inquit S. Chryſoſtomus) *pietatem religionemque viri, qua de cauſa agrum emere ſtuduerit. Et erexit ibi*, inquit, *altare, & invocavit Deum Iſrael. Vidiſti quare & agri partem emit? ut gratias ageret communi noſtri omnium Domino.*

Addit Moſes: *Invocavit ſuper illud fortiſſimum Deum Iſrael*, hoc eſt, victimas obtulit omnipotenti Deo, qui ipſi Iſrael nomen indiderat. Vel, ut fert Hebræus Textus: *Vocavit illud, fortis Deus Iſrael*. Quod videlicet altare illud eſſet ipſi ſymbolum ad recolenda accepta a Deo beneficia, & ut quoties illud intueretur, Dei meminiſſet.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXIV.

QUatuor ſunt præcipua hujus capitis membra. I. Dina filia Liæ rapitur ad ſtuprum a Sichemo urbis & regionis Principe, quod illa curioſitatis cauſa, relicta patris domo, liberius vagata eſſet quam oportuit. II. Illa petitur in ſponſam a Sichemo, & promittitur a Jacobi filiis ex pacto ſubeundæ Circumciſionis a Sichemitis. III. Trucidantur Sichemitæ a filiis Jacobi, & civitas diripitur. IV. Jacob acerrime filios increpat propter cruentum illud facinus.

Decennio, aut ad minus, octennio cum Sichemitis pacifice egerat Jacobus, cum Dina Liæ filia vana atque temeraria curioſitate videndi mulieres regionis illius, rapta fuit & oppreſſa a Sichemo Hemoris ſivæ regionis Principis filio. Octo inquam, aut decem annos cum eis egerat Jacobus, dum enim egreſſus eſt ex Meſopotamia ut ad ſuos rediret, Dina erat tantum quinquennis, cum autem rapta eſt, non minor fuit quatuordecim aut quindecim annis, erat enim nubilis, quippe cum ab Hemore poſtulata ſit in filii ſui conjugem.

Similiter Simeon & Levi præcipui Sichemitarum trucidationis Auctores, in exitu e Meſopotamia agebant tantum annum ætatis undecimum. Cum autem rapta fuit eorum ſoror, non erant minores viginti duobus aut tribus annis, quippe viribus ad trucidandos homines valebant. Itaque jam prope per decennium eam regionem incoluerat Jacobus, quando caſus ille cruentus accidit.

Quod autem eorum quæ geſta ſunt in Jacobi familia per hoc decennium, nihil referat Moſes, forte accidit, quod ea rem domeſticam ſpectaverint, nihil vero conducerent ad hiſtoriæ ſacræ finem & ſcopum. At cum aperienda eſſet cauſa migrationis Jacobi ex illa regione, illaque eſſet magni momenti, noluit eam Moſes ſilentio præterire.

QUÆRITUR I,

Utrum peccaverit Dina e domo paterna egrediens ut videret mulieres Sichimitas.

REſpondeo, ipſam graviter peccaſſe. I. *Vana curioſitate*, ut docet S. Bernardus, qui cum oculorum cuſtodiam commendaſſet, improbaſſetque vanam quorumdam curioſitatem circumquaque oculos obverſantium, paulo poſt exclamat: *O Dina! quid neceſſe eſt ut videas mulieres alienigenas? Qua neceſſitate? Qua utilitate? An ſola curioſitate? Etſi tu otioſe vides, ſed non otioſe videris. Tu carioſe ſpectas, ſed curioſius ſpectaris. Quis crederet tunc illam tuam curioſam otioſitatem, vel otioſam curioſitatem fore poſt ſic non otioſam, ſed tibi, tuis, hoſtibuſque tam perniciosam!*

II. Peccavit inordinato voluptatis & vanitatis appetitu. Cur enim eo potiſſimum tempore Dinam inceſſerit cupido urbem ingrediendi, in quam forte antea non intraverat, ſed ut decens erat, ſedulo manſerat domi recluſa? cauſam aperit Joſephus, *lib. 1 antiquit.* ſcribens: Tunc feſtum diem magno illius regionis hominum conventu luxuque celebratum fuiſſe apud Sichimitas, cujus voluptatis & lætitiæ ut particeps fieret Dina, utque ſciret iſtius urbis mulierum mores, habitum, & cultum, quatenus ſe in earum conſuetudinem & amicitiam inſinuare poſſet, domo ſorte clam, & in-

ſciis

[illegible]

QUÆRITUR II.

Utrum illa Sichemitarum civitatis vaſtatio fuerit licita.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXV.

[illegible]

QUÆ-

QUÆRITUR I.

Cur potius in Bethel, quam in alio loco migrare juſſerit Deus

QUÆRITUR II.

Quinam fuerint illi alienigeni Dii quos abjiciendos jubet Jacobus.

QUÆRITUR III.

Qua ratione Debora fuerit in comitatu Jacobi.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXVI.

CUm ſepulturæ Iſaac interfuiſſe Eſau meminiſſet Moſes, omnem ejus genealogiam contexere attentat. Quia autem Eſau affinitatem contraxerant cum Horræis regionem Seir habitantibus, quos poſtmodum Eſau poſteri ſedibus ſuis expulerunt, eorum etiam ortum & propagationem hoc in capite recenſere voluit Moſes.

QUÆRITUR I.

Quid conducat duplex illa genealogia ad Hiſtoriam ſacram.

R*Eſpondeo*, plurimum conducere: primo, quia multa occurrunt in ſacris Libris, quæ facili negotio non poſſent intelligi, niſi compertus eſſet ſtatus populi Idumæi, ejuſque affinium: crebra namque fit a Scriptoribus ſacris mentio *Seir*, *Edom*, *Horrhæorum* &c. Qui vero eſſent illi, nos lateret, ſi eorum originem & propagationem non docuiſſet Moſes. Fit pariter mentio regionis Theman, Amos 1. & alibi, quis vero illam compertam haberet, niſi noſſet illam fuiſſe partem Idumææ occupatam a nepote Eſau filio Eliphaz, cui nomen erat Theman? Frequens etiam occurrit de *Amalecitis* narratio, ob varias clades, quas ab eis paſſi ſunt Iſraëlitæ, quaſque in viciſſim illis intulerunt. Ignota autem eſſet gens illa, niſi in hoc capite diſceremus *Amalech* fuiſſe filium Eliphaz nepotis Eſau.

Præterea intererat Eccleſiæ ſcire eventum prædictionum Iſaac, ut inde colligerent fideles, a Deo omnia implenda, quæ per ſuos ſervos promiſſa ſunt, etiam peccatoribus. Iſaacus enim benedicens Eſau, optaverat illi numeroſam poſteritatem, divitias multas, & quod ex eo ſemper orirentur Duces ac Principes.

Hoc autem vaticinium effectum habuiſſe declarat Moſes in hoc capite, enumerando filios, quos ſuſcepit Eſau ex tribus conjugibus, in quibus eluxit illa Dei benedictio.

QUÆRITUR II.

Cur aliis nominibus Eſau uxores Moſes appellet hoc in capite, quam appellaverat antea.

CApitibus 26. & 28. trium ab Eſau aſſumptarum uxorum nomina refert Moſes, primamque appellat *Judith*, filiam Beeri Hethæi: Secundam *Baſemath* filiam Elon ejuſdem loci: tertiam autem *Maheleth*, filiam Iſmael. Hic autem refert quidem eundem uxorum numerum, ſed neque eodem ordine, neque iiſdem nominibus, ſimiliter earum parentes aliter hic atque ibi nominantur. Hæc autem diverſitas aliter conciliari non poteſt, niſi dicatur has tres uxores ſingulas fuiſſe polyonymos, vel quod occaſione aliqua earum mutata fuerint nomina, ſed hæc ſunt levioris momenti.

At gravior eſt difficultas de *Ana* quæ v. 2. & 14. dicitur *filia Sebeon*, & v. 18. mater Oolibamæ: v. autem 24. appellatur *Sebeonis filius*, & v. 25. Oolibamæ pater. Hunc nodum ut ſolvant Interpretes, variis in partes ſe torquent. LXX. quidem ab eo facile ſe expediunt, utrobique in loco Anam filium appellantes filium Sebeonis & Oolibamæ patrem. At repugnat Hebræus textus qui v. 2. & 14. habet *bath*, id eſt, *filia*. Cui conſonat Chaldæa paraphraſis, & noſtra Vulgata, unde apparet hoc mendum aliquod in editionem LXX. irrepſiſſe.

Itaque omiſſis aliorum conjecturis, dico hic diſtinguendas eſſe duas perſonas eodem nomine inſignitas, unam feminam, alteram virum: quod utique colligitur ex textu, nam prior Ana dicitur patrem habuiſſe Sebeonem Hevæum, poſterior vero Sebeonem Hethæum e Chananæorum gente.

Hic pariter Ana dicitur a Vulgata *inveniſſe aquas calidas in ſolitudine*. In textu autem Hebræo hodierno, *inveniſſe mulos*: et de hoc textuum diſcrimine actum eſt in præcedenti volumine, ubi de conciliatione textuum pugnantium.

QUÆRITUR III.

Quo ſenſu hic dicat Moſes Eſau abiiſſe in alteram regionem, & receſſiſſe a fratre ſuo Jacob, cum alibi jam ipſe Eſau habitaret.

COnſtat ex præcedentibus Eſau aliquandiu receſſiſſe a Chananæis, & habitationem ſuam [illegible] in terra Seir, in quam ad eum Jacobus [illegible] legatos miſerat, & ex qua Eſau cum quadringentis viris fratri ſuo Jacobo proceſſit obviam. Quid [illegible] Moſes dum [illegible] *Tulit autem Eſau uxores ſuas, & filios & filias, & omnem animam domus ſuæ, & [illegible], & pecora, & cuncta quæ habere poterat in terra Chanaan, & abiit in alteram regionem.*

Reſpondeo [illegible] pugnare cum antecedentibus. Cum enim [illegible] Eſau [illegible] ad [illegible] patris ſui Iſaac, [illegible] uxorum, [illegible] & ſervorum [illegible] cum honore [illegible] Tum [illegible] cum fratre [illegible] ipſo [illegible] Quibus [illegible] propter numeroſam fratris familiam, [illegible] greges, non poſſe ſimul cum ipſo [illegible] & [illegible], quæ [illegible] patrem [illegible] obligerant, reverſus eſt in terram Seir [illegible], ſive ut Hebræum [illegible] perpetuam [illegible] & univerſam illam regionem [illegible] & perpetuam poſſeſſionem [illegible]

Hanc expoſitionem [illegible] S. Auguſtinus [illegible] Quæſtio eſt [illegible] quomodo Scriptura dicat, poſt mortem Iſaac, abſceſſiſſe Eſau de terra Chanaan & habitaſſe in monte Seir, cum veniente de Meſopotamia Jacob, legatur ſupra jam [illegible] habitaſſe [illegible] [illegible], nec [illegible] quod [illegible] Eſau poſt [illegible] Jacob in Meſopotamiam noluerit habitare cum parentibus ſuis [illegible], quia [illegible] benedictione patris [illegible] [illegible] quod uxores [illegible] eſſe ſuis parentibus, vel ob aliam quampiam cauſam [illegible] habitare in monte Seir. Deinde poſt reditum Jacob ex Meſopotamia, [illegible] concordia, [illegible] eſt & [illegible] ad parentem & cum mortuum patrem ſimul ſepeliſſent, quod [illegible] capiebant, abſceſſit rurſus in Seir, & ibi propagavit gentem Idumæorum.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXVII.

DEſcribit Moſes hoc in capite Joſephi [illegible], quam [illegible] ad tres [illegible] I. [illegible] II. [illegible] III. [illegible]

Tametſi Moſes hanc hiſtoriam poſt Iſaac mortem [illegible] tamen eſt [illegible] [illegible] Cum tamen hanc hiſtoriam Moſes poſt [illegible] Iſaac & ſepulturam [illegible] eſt [illegible], [illegible] poſt adventum Jacobi in Hebron, Moſes [illegible] Iſaac [illegible], & [illegible] quæ Jacobo Patriarchæ [illegible], [illegible] Iſaac [illegible] & [illegible] [illegible] Jacobi [illegible] Joſephi [illegible]

Cum [illegible] Jacobus [illegible] habitationem [illegible] in Hebron, [illegible] paſcua [illegible], [illegible] Sichemorum agrum, in quo [illegible] aliquot annos [illegible], [illegible] Nec [illegible] [illegible], [illegible] apud ipſos [illegible] Nec [illegible] ipſe de eorum [illegible] Joſephum ad eos [illegible] *Hæc erat cauſa*, inquit Rupertus, *paternæ [illegible], quod [illegible] filii erant in Sichimis, [illegible] populi terræ illius [illegible] ſororem [illegible]* [illegible]

Porro Joſephum oderant fratres [illegible] de cauſa. I. *Quod a patre plus cunctis filiis amaretur.* Jacobus enim [illegible] Joſephum, non [illegible] quod, ut inquit Moſes, *in ſenectute genuiſſet eum*, agebat enim Jacobus [illegible] annum [illegible] cum natus eſt Joſeph [illegible]

cum

[illegible] ... Secunda cauſa [illegible] Joſephum [illegible] Jacobus ſpiritu prophetico [illegible] atque futurum [illegible] Joſeph in fratres ſu[illegible] ... in Oriente, ut colligere licet ex cap. 17. Ezechiel. v. 4. Ubi Rex Babylonis deſigna[illegible] ... cap. 26. [illegible] apud Hebræos [illegible] Regum [illegible] 4. Regum, cap. 13. [illegible] Erat itaque illa Joſephi tunica [illegible] Joſephi narrata ſomnia de fu[illegible] Principatu.

Tertia vero cauſa [illegible] fratres [illegible] Joſephum odio erant, quod accuſaſſet fratres ſuos apud patrem [illegible] crimine peſſimo.

QUÆRITUR I.

Quodnam fuerit illud enorme crimen, cujus fratres ſuos reos Joſephus ad Patrem detulit.

Hebræi Doctores, referente R. Raſi, [illegible] Joſephum fratres ſuos [illegible] ... I. Quod [illegible] II. Quod [illegible] III. Quod [illegible]

[illegible] Tollatus vero putat crimen [illegible] ... Nec valet, inquit, [illegible] ... Judas quoque [illegible] Thamar [illegible]

[illegible] S. Thomas [illegible] ... Verum cum voce Hebræa Dibba [illegible] ... Moſes non expreſſit, quis ea[illegible]

QUÆRITUR II.

Utrum licite Joſephus fratres ſuos ad patrem detulerit.

Videtur peccaſſe contra charitatem fraternam, quia [illegible] ... [illegible] Diabolo, de quo ſcribit S. Joannes [illegible] ... Itaque arguendus videtur Joſephus quod

[illegible]

QUÆRITUR III.

Qua ratione conciliari poſſint quæ in præfatis ſomniis videntur pugnare.

[illegible]

[illegible] ... Reſpondet. *Perpetuus Scriptura* [illegible] ... adoraſſe Joſephum, non quidem illius perſonam, ſed eminentem in eo Regiam digni- [illegible]

[illegible] ... tum moverent, deferendo & mittendo [illegible] ipſius Joſephi tunicam [illegible] ... Quibus verbis non tantum [illegible]

[illegible] ... ſuadendo, ut Joſephum vivum in ciſternam [illegible] ... quippe qui eſſenti ſimilitue & [illegible] cadaver transverat. [illegible]

QUÆRITUR IV.

Qua ratione Moſes dixerit Joſephum venditum Iſmaelitis, ac Madianitis.

QUÆRITUR V.

Ve-

Verum probabilior eſt expoſitio Lyrani, qui cum dixiſſet ab Hebræis illa Joſephi verba explicari de fovea vel ſepulchro, addit: „ Catholici autem melius exponunt dicentes in infernum, id eſt, ad Limbum „ ſanctorum Patrum, qui locus eſt ſuperior „ pars inferni Eadem fuit S. Hieronymi „ ſententia nam Epiſt. ad Dardanum, præfatum Geneſis locum laudans, ait *Hæc eſt terra viventium, in qua ſanctis Viris, atque manſuetis bona Domini præparantur, quam ante adventum in carne Domini Salvatoris, nec Abraham, nec Iſaac, nec Jacob, nec Prophetæ, & alii tam juſti conſequi potuerunt Denique & Abraham licet diverſis locis, cum Lazaro videatur apud inferos. & Jacob vir juſtus dicit, lugens & gemens deſcendam ad infernum*, ac diverſum ſtatuit ac diſcretum ab aliis, Abrahæ reliquorumque Juſtorum locum.

Ipſi adſtipulatur S. Auguſtinus lib. 20. de Civit. Dei cap. 15. Ubi affirmat animas Sanctorum ante Chriſti Domini reſurrectionem fuiſſe in inferno, loco tamen ab impiorum tormentis remoto *Non abſurde*, inquit, *credi videtur antiquos etiam Sanctos, qui venturi Chriſti tenuerunt fidem locis tamen a tormentis impiorum remotiſſimis, ſed apud inferos tamen fuiſſe, donec eos inde ſanguis Chriſti, & ad ea loca deſcenſus erueret*. Itaque Jacobi verborum ſenſus eſt Propter hanc acerbiſſimam filii mei jacturam, ingenti mœrore confectus e vivis excedam, pergamque ad eum locum, ubi jam filius meus Joſeph requieſcit cum SS. hominibus vita functis

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXVIII.

Dum in Ægyptum abducitur Joſephus, Jacobus ejus pater exiſtimans eum mortuum mœrore conficitur, Moſes quaſi per parentheſim hoc in capite iniquum enarrat a Juda cum Chananæa conjugium Ex quo tria occurrunt maxime Judæis probro vertenda. I. Quod Judas connubium inierit cum Chananæis a Deo reprobatis, & Jacobo inviſis. II. Quod ex illa uxore Chananæa duo priores ſuſcepti filii, fuerint peſſimi, & propter eorum improbitatem a Deo fulminati III. Quod Judas ipſe rem habuerit cum Thamara, nuru ſua quam ſcortum exiſtimabat

QUÆRITUR I.

Cur prætermiſſis aliorum patriarcharum conjugiis, & Genealogiis, unius Judæ proſapiam referat Moſes.

Reſpondeo id factum eſſe ex peculiari ſancti Spiritus inſtinctu, & multiplici de cauſa. I. Cum Jacobo facta fuiſſet divina promiſſio quod ex ejus proſapia divinum ſemen exoriretur, hoc eſt, Meſſias eſſet futurus mundi ſalvator, & in quo benedicendæ erant omnes Gentes Judamque inter duodecim fratres elegiſſet Deus, ex cujus familia divinus ille Salvator eſſet oriundus, operæ pretium erat, ut quamvis aliorum Patriarcharum prætermiſſæ ſint genealogiæ, Judæ proſapia deſcriberetur, ut conſtaret ex quibus ſecundum carnem ortum duceret Chriſtus Dominus Inde eſt quod etſi Judas ex duabus mulieribus prolem ſuſceperit, attamen, qui ex legitima proceſſerunt filii, primas non obtinuerunt in ejus Tribu, neque ex eorum ſtirpe prodiit Chriſtus ſed ex iis qui orti ſunt ex inceſtu ipſius Judæ cum Thamara

II. Ex re divinæ providentiæ erat, notum facere Judæis ex quibus originem ducerent, nempe ex primordiis fœdiſſimis, & maxime pudendis ac probroſis, ut deprimeretur eorum arrogantia de ſui generis claritate naſciter glorantium Nam licet ex inceſtuoſo concubitu prodiiſſent, nihilominus, referente S. Joanne cap 8. non puduit eos dicere Chriſto Domino *Nos ſemen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus unquam* Et Paulo infra *Nos ex fornicatione non ſumus nati* Quod utrumque effatum, manifeſtum erat mendacium, nam & ſæpiſſime in captivitatem abducti ſervierunt Gentibus & nobiliſſima inter eos Tribus, quæque plures ex eadem ſtirpe Reges dedit, ex alienigena muliere, & ex inceſtu nurus cum ſocero prodiit

III Conducebat hæc hiſtoria ad commendandam Chriſti Domini humilitatem, & miſericordiam, qui, ut manifeſtum faceret ſe non veniſſe vocare juſtos, ſed peccatores; ex proavis maxime peccatis inquinatis naſci voluit.

Unde conſulto Moſes hoc in capite triplex grande enarrat Judæ peccatum *Primum*, quod a fratribus receſſerit *Secundum* quod uxorem duxerit Chananæam *Tertium*, quod rem habuerit ſua cum nuru Thamara Peccavit, inquam I recedendo a patre: *Eodem tempore*, inquit Moſes, *deſcendens Judas a fratribus ſuis* &c. Prius dixerat conveniſſe omnes Jacobi filios, ut patrem de filii ſui Joſeph morte lugentem conſolarentur-

[illegible]

QUÆRITUR II.

Quonam tempore contigerint ea omnia quæ de Juda relata ſunt

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XXXIX.

[illegible]

QUÆRITUR I.

QUÆRITUR II.

DISQUISITIONES IN CAPUT XL.

[illegible]

QUÆRITUR I.

An licita fuerit illa ſomniorum expoſitio

[illegible]

QUÆRITUR AUTEM II.

Utrum opem hominis auxilium implorans Joſephus nihil peccaverit.

„ in tempore in quo debent [illegible], „ & iterum inde redire, perveniet ad tem„pus [illegible] „ [illegible] „ [illegible] Pharaonis [illegible], & [illegible] „ [illegible] „ Pharaoni notus fuit.

Aliter alii [illegible], neque Deum [illegible] Joſephi [illegible] permiſiſſe, ut plenius videretur illius liberationis auctor. Nam ſi procuratu deprecationis, conceſſa ei fuiſſet libertas, vulgo creditum fuiſſet, non Dei, ſed humanæ hoc eſſe beneficium.

Quod autem dicitur pincernam oblitum fuiſſe Joſephi, non ſic accipiendum eſſe cenſeo, quaſi [illegible] beneficium [illegible], ſed vel quod [illegible] ſtatere, ne peccatum ſuum revocaret in memoriam & ſui incarcerationis [illegible] ignominiam refricaret, vel ne quod [illegible] ſubeſſet, aut moleſtus eſſet Principi, quod utique aulicis familiare eſt, malunt enim omnia [illegible] & [illegible] pati, quam Principibus eſſe moleſti.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XLI.

Narrat hoc in capite Moſes I. Tempus. II. Modum liberationis Joſephi. III. Quibus rationibus promotus fuerit ad ſupremam Ægypti præfecturam.

Tempus notat his verbis: *Poſt duos annos*, [illegible] non indicat Moſes. Hinc quidam cum Joſepho [illegible] Annos [illegible] duos eſſe computandos ab eo [illegible] Joſephus in carcerem [illegible] eſt. [illegible] eſſe [illegible] pincernæ de quo [illegible] dictum fuerat, [illegible], & [illegible] capite [illegible] cum ſuo capite antecedente.

Modum liberationis Joſephi, ſuo duplici Pharaonis ſomnio [illegible] ſeptem vaccæ formoſæ [illegible], corpore [illegible] [illegible] ſeptem [illegible] deformes [illegible], ſeptem [illegible].

Rex [illegible] & [illegible], per [illegible] apparuerunt ſeptem ſpicæ [illegible] [illegible].

Quid utrumque ſomnium portenderet [illegible] Princeps [illegible] Interpretes, qui in tota Ægypto [illegible] Regi [illegible] *Vide* [illegible] *Deus* [illegible].

Cum igitur omnes [illegible], & [illegible] aliquid, neque [illegible] tunc [illegible] Joſephi [illegible] Pharaoni [illegible] carcere [illegible], & inquit: *Confiteor peccatum meum*, [illegible] in carcerem [illegible] ſit ipſe, & [illegible] & [illegible] ſomnia & interpretationum [illegible] a Joſepho [illegible], & quod [illegible] omnia.

Quibus auditis juſſit Rex Joſephum accerſiri, [illegible] carcere [illegible] & [illegible] Regi [illegible], & [illegible] Dei gloriam refundat, reſpondet: I. Somnia [illegible] Deus [illegible] ſpecie, [illegible] & quando [illegible]. *Quæ facturus eſt*, inquit *Deus oſtendit Pharaoni*. Quibus verbis [illegible] Deo [illegible], [illegible] ſignificans [illegible], [illegible] ſed [illegible] Deo [illegible] non modo [illegible], ſed etiam ſuo tempore perficienda [illegible] Deo [illegible].

Deinde quod per ſeptem boves pingues, & totidem ſpicas plenas [illegible], [illegible] Joſephus ſeptem ſcilicet annos proximo [illegible] futuram [illegible] per ſeptem vero boves [illegible], & totidem ſpicas grano vacuas, [illegible] ſeptem annos [illegible].

Inſuper addit conſilium ſalutare, ne [illegible]. *Nunc ergo*, inquit, *provideat Rex virum ſapientem & induſtrium, & præficiat eum terræ Ægypti, qui* [illegible] *per* [illegible] *partem fructuum per ſeptem annos fertilitatis, qui jam nunc futuri ſunt, congreget in horrea*.

QUÆRITUR I.

Quomodo quinta pars frugum ſeptennii ubertatis potuerit ſufficere ſeptennii ſterilitati.

R[illegible]

QUÆRITUR II.

Utrum licite [illegible] Joſephum.

R[illegible]

Regum, Pharao Joſephum appellari voluit *Zaphenath-phaaneha*, ut legit S. Hieronymus, *in quæſt. Hebr.* Sive, ut Septuaginta tranſtulerunt *ψονθομφανήχ*, quæ vox ſignificat *Salvatorem mundi*, ut fert Editio Vulgata, eo quod Joſephus ſuo conſilio ab imminenti famis excidio orbem terræ liberarit. *Ita S. Hieronymus* Hebræi Doctores hoc impoſitum nomen volunt eſſe *Taphenath-paneath*, quod, inquit Kirkerus, idem eſt, quod Ægyptiacum ſive Copticum *Phantom phanih*, aut *Pſontom paner*, id eſt, ut cenſet Onkelos, *cui ſecreta ſunt revelata* vel, ut ait Jonathan, *occultorum interpres*. At cum S. Hieronymus diu vixerit in Palæſtina, melius novit quid ea vox ſignificet: unde ipſi conſentiunt S. Auguſt. quæſt. 135. in Geneſ. Rupertus, Toſtatus, & alii bene multi. Et merito quidem, ſi enim Pharao tantum appellaſſet Joſephum *Interpretem*, aut *occultorum revelatorem*, non plurimum condecoraſſet virum, cui tantam authoritatem & dignitatem conferebat, hoc enim nomine etiam appellari poterant omnes Magi, & Arioli, quibus Ægyptus abundabat.

IV. Pharao Joſephum honorat nobiliſſimo conjugio, etenim *dedit ei uxorem Aſeneth filiam Putiphare Sacerdotis Heliopoleos*.

QUÆRITUR III.

Quis fuerit ille Putiphar.

EUndem putant Judæi Doctores, referente S. Hieronymo, cum eo qui Joſephum ab Iſmaelitis emerat, & cujus mandato conjectus fuerat in carcerem. Verum hunc ab illo diverſum eſſe docent S. Chryſoſtomus, hom. 63. & S. Auguſt. qu. 136. in Geneſ. idque hic probat pluribus argumentis. I. Quia ſi unus idemque fuiſſet, id a Scriptura ſancta ſilentio non eſſet prætermiſſum, quippe cum ad Joſephi gloriam plurimum conduxiſſet, quod qui captivus fuerat, Domini ſui filiam duxiſſet uxorem. *Deinde*, prior ille Putiphar dictus eſt *princeps exercitus* vel ut alii interpretantur, *princeps militiæ*, hic autem dicitur Sacerdos Heliopoleos. veriſimile autem non eſt militiæ præfectum fuiſſe etiam divinis myſteriis prepoſitum. *Inſuper* hic dicitur Sacerdos in civitate Solis, ſive Heliopolis, viginti pluſquam milliaribus diſtante a civitate Memphis, quæ tunc Regia erat, quomodo igitur derelicto officio Sacerdotii ſui, inquit S. Auguſtinus, potuit ſtrenue Regi ſervire in militiæ principatu? Adde quod etiam ipſi Sacerdotes nulli alteri inſerviſſe dicantur, niſi ſuis numinibus, nec aliud quidpiam officium exercuiſſe.

Accedit quod etſi in Vulgata Editione, & a ſeptuaginta Interpretibus utriuſque iiſdem ſyllabis efferantur nomina, tamen in Hebræo textu diverſa ſunt. Primus enim dicitur *Putiphar*, alius vero *Potipherang*: unde Lyranus noſter cum ſeptuaginta Interpretum ſententiam protuliſſet, concludit: *Sed contra hoc videtur quod in Hebræo textu Putiphar iſte* (nempe de quo hic agitur) *habet litteram Ain in fine, quam non habet præcedens, & ideo videtur eſſe alius homo a prædicto*.

QUÆRTIUR IV.

Utrum extra culpam Joſephus nupſerit infideli & filiæ Sacerdotis Idolorum.

PEccaſſe videtur quod ſe expoſuerit periculo perverſionis & depravationis, quæ ex familiari cum infidelibus contubernio & ſocietate ſolet oriri. Quamobrem *Exodi* 34. v. 16. diſtricte prohibuit Deus Iſraelitis ne acciperent uxores de filiabus Chananæorum, cujus interdicti hanc rationem profert *Ne poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos in Deos ſuos* Et Deuteron. 7. v. 4. *Quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur me, & ut magis ſerviat Diis alienis*. Et Joſue 23. v. 13. *Erunt vobis in foveam, & laqueum, & offendiculum ex latere veſtro* Quæ quam vere fuerint prænuntiata, demonſtrant exempla Salomonis, 3. *Reg. cap.* 11 & Joram, 4. *Reg. cap.* 8. Imprudentiæ igitur, atque temeritatis reus videtur Joſephus, cum in uxorem duxit Idolorum cultricem, eamque filiam Sacerdotis inanium Deorum.

Verum ipſum in illo ineundo connubio nil peccaſſe, plurimæ ſunt rationes quæ demonſtrant. I Quia minus decebat ut voluntati refragaretur Principis, cui tantopere devinctus erat, præſertim in re, quæ tunc non erat prohibita, & in qua duces habebat majorum ſuorum filios, nempe Iſmael & Eſau II. Non licebat ei aliunde quærere ſibi uxorem, nec id potuiſſet ſine periculo amittendæ dignitatis, quam ſervare debuit in uſum Eccleſiæ III. Joſeph fuit donatus extraordinaria ſapientia, qua & periculum præcavere, & prodeſſe potuit ſaluti conſortis ſuæ IV Non id fecit motus libidine, qui caſtiſſimus fuit, ſed prolis deſiderio, & juſtis conſiderationibus politicis adductus V Cum Scriptura S. non referat id Deo diſplicuiſſe, poſſumus addere, in id non conſenſiſſe Joſephum, ſine aliquo inſtinctu divino, vel etiam ſingulari aliqua revelatione.

Igitur cum apertè pertæſum eſſet, ut in eo Regi gratificaretur, quia [illegible] fuiſſet à Rege tantos accepiſſe honores, & nunc ultro ab eo oblatam conjugem rejicere, conſultiſſe eum credere par eſt, qui ſperaret ſe eam adducturum ad veri Dei cultum, quod etiam factum fuiſſe omnino probabile eſt, cum Deus voluerit illam Aſenath inter Matriarchas numerari, ex qua duæ nobiliſſimæ Iſraëlitarum Tribus, nempe Manaſſe, & Ephraim duxerunt originem.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XLII.

EXacta prænunciata per Joſephum ubertatis ſeptennio, cum ſecuta fuiſſet dira tam famem non tantùm per Ægyptum, ſed & per Lybiam, Æthiopiam, & Chanaan [illegible] incolæ [illegible] accepiſſent frumentum in Ægypto diſtribui, illuc turmatim properarunt annonam pretio deducturi. Adſunt & Joſephi decem fratres à Jacobo patre miſſi, ſolo Benjamino domi retento, ne quod funeſtum in longa illa peregrinatione ei contingeret. Quid autem eis Ægyptum ingreſſis acciderit hoc in Capite refert Moſes. I. Adeunt ii frumentarium præfectum nempe Joſephum, qui ubi eos ignorantes, quis ſit agnoſcit. II. Severo & acerbo vultu eos Joſephus excipit, & prudentiores inſimulat eos tanquam Exploratores [illegible], & urbium munimenta veniſſent exploraturi, atque ſe de hoc perſuaſum demonſtret per vitam Pharaonis, [illegible] ſemel & iterum obteſtatur. III. Eos vinculis conſtrictos, & carceri per biduum mancipatos, tandem dimittit onuſtos frumento, & pecunia ipſis inſciis reddita, ſolo in vinculis retento Simeone, donec adducerent Benjaminum, ut ſua præſentia, quæ dixerant, confirmarent.

QUÆRITUR I.

Cur Joſephus per viginti tres annos, quibus abſuit à patre, eum de ſuo ſtatu certiorem non fecerit.

PRoponit hanc eandem quæſtionem S. Auguſtinus ſerm. 82. de tem. ubi cum proponiſſet facili negotio Jacobum potuiſſe informari non ſolum de vita, ſed etiam de honore & gloria Joſephi, ab eo enim loco, ubi erat Jacob, ad Ægyptum vix erant [illegible], & frequens fieret ex Ægypto in terram Chanaan, & hinc in Ægyptum magna ſiebat hominum commeatio.

Addit, Deum duplici de cauſa hoc permiſiſſe, imo [illegible] Joſepho. I. Ut levia Jacobi peccata hoc mœrore, atque anguſtia caſtigaret. Quamvis enim, inquit, *ſervi & amici Dei capitalia crimina non admittant, & multa bona faciunt, tamen ſine minutis peccatis eos fuiſſe non credimus, quia non eſt mentitus ille qui dixit* [illegible]. II. Ut [illegible] quod per Spiritum Sanctum dicitur: *Vaſa ſiguli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis &c.*

Alteram hujus divinæ diſpenſationis rationem profert Theodoretus, nempe illud à Deo permiſſum, ut implementum præſtaret promiſſi *Abrahamo, poſteros ſuos peregrinaturos eſſe in terra aliena,* atque ibi paſſuros varias calamitates & afflictiones. Addit hoc etiam divino conſilio factum eſſe, ut Joſeph è carcere ad Regem honores promoveretur. Etenim ſi captivum illum [illegible] Jacobus, dubio procul omnem impendiſſet operam, ut illum redimeret, atque ita non fuiſſet interpretatus Pharaonis [illegible] ſomnia, nec aſſumptus ut ipſius Pharaonis ſomnium explicaret. His autem, inquit, non factis, *neque Ægypti annonam* [illegible] *quod niſi accepiſſet, Patriarcham una cum familia non introduxiſſet in Ægyptum. Igitur hæc poſtrema eventus diſpenſationis divinæ ſatis declarantur.*

QUÆRITUR II.

Utrum Joſephus non fuerit mentitus dum fratres ſuos exploratores dixit.

ASſerit Moſes v. 7. quod dum Joſephum adorarent fratres ſui, illos ipſe agnoverit, nec tamen ab ipſis fuerit cognitus. Facile quidem erat Joſepho fratres ſuos agnoſcere. I. Quia [illegible], longius [illegible] familiæ ſuæ peculiari. II. Quod videret eos jam grandiores & ad virilem ætatem provectos, quo tempore non tanta fit in vultu, ſtatura, & voce mutatio. III. Ex eorum narratione, ſimul ſuo ſtatum [illegible]

appo-

DISQUISITIONES
IN CAPUT XLIII.

SUmma hujus capitis complectitur ſecundam profectionem filiorum Jacobi in Ægyptum annonæ procurandæ cauſa, treſque ſunt præcipuæ illius partes. I. Recuſantia ipſorum filiorum profectionem detrectantium, niſi ſecum ſecum habeant fratrem Benjaminum, quem tandem Jacobus eis concedit. II. Eorum ad Joſephum acceſſus, a quo benigniſſime excipiuntur. III. Convivium eis inſtructum, in quo Benjaminus portione alus majore donatur.

Jacobi filii accepta tandem a patre reluctante licentia ducendi ſecum fratrem ſuum Benjaminum, iterum in Ægyptum proficiſcuntur, conveniuntque Joſephum adhuc ipſis ignotum, quos cum ille una cum Benjamino vidiſſet, præcepit Diſpenſatori domus ſuæ, dicens: *Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue convivium quoniam mecum ſunt comeſturi meridie.*

QUÆRITUR AUTEM I.

Quas victimas manducaverit Joſephus, ut tam ipſi, quam ſuis fratribus eſſent in ferculum & edulium.

RAtio difficultatis eſt, quod veriſimile ſit, Ægyptios non conſueviſſe veſci animalium carnibus, ſed vel oleribus, vel fructibus, & piſcibus, ut colligitur ex *Numer.* xi. v. 5. ubi Iſraelitæ, una cum promiſcuo vulgo contra Moiſem inſurgentes, aiunt: *Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones porrique, & cepe, allia: anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri, niſi man.* Occiſio autem victimarum non dicitur fieri ex piſcibus, aut oleribus, ſed ex animalibus.

Animalia autem illa occidenda non fuerunt oves, neque boves, quia cum illa, ut numina colerentur ab Ægyptiis, piaculum ipſis videbatur, & grande crimen, ſi quis illa percuteret & occideret, ut conſtat *Exod.* 8. v. 26. ubi cum Pharao diceret Moſi & Aaroni, ut tam ipſi quam Iſraelitæ Deo ſuo ſacrificarent in Ægypto: illi reſpondent: *Non poteſt ita fieri: abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo noſtro. Quod ſi mactaverimus ea, quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent.* Igitur animalia illa juſſu Joſephi occidenda, ut eſſent in eſcam ſuis fratribus, non fuerunt boves, nec oves, quænam ergo?

Reſpondeo 1. Falſum eſſe Ægyptios nullatenus uſos fuiſſe animalium carnibus, quorſum enim murmuratores illi dixiſſent: *Quis dabit nobis ad veſcendum carnes?* ſi illis in Ægypto edendis non aſſueviſſent?

Reſpondeo 2. Quod etſi Ægyptiis interdicta eſſet caro bovilla & ovilla, aliæ plurimæ erant ipſis peculiares, puta volatilium domeſticarum, nempe gallinarum, pullorum, anſerum, columbarum, atque venatu, & aucupio comparandarum, quales ſunt cervi, apri, perdices &c. ex quibus ſplendidum poterat apparari convivium. Utut ſit, certum eſt a Joſepho fratres ſuos lautiſſimis epulis exceptos fuiſſe, maxime vero Benjaminum, cui duplices dapes juſſit apponi.

QUÆRITUR II.

Utrum prudenter egerit Joſephus plus largiendo Benjamino, quam cæteris fratribus.

REſpondet Alexander Polyhiſtor productus ab Euſebio, non ſine gravi ratione Joſephum juſſiſſe quinquplas germano ſuo Benjamino partes in illo prandio apponi. „
„ Propterea, inquit, id factum eſt ab eo,
„ quoniam ſeptem filios Lia patri ejus pe-
„ perérat (ſex mares, & unam fœminam)
„ Rachel autem mater ſua duos tantum.
„ Propterea Joſeph quinque partes dediſſe
„ Benjamin, & duas ipſe ſibi accepiſſe, ut
„ ſeptem etiam ipſi partes, quot & Liæ filii
„ haberent, ne domus matris ſuæ minor vi-
„ deretur.

Lyranus vero, aliique complures putant id a Joſepho factum eſſe ut animos tentaret fratrum ſuorum erga Benjaminum, exploraretque num inviderent ipſi, & ægre ferrent ſibi prælatum eſſe in convivio, ſicut inviderant ſibi, quod plus ipſe diligeretur a patre. Addi poteſt id a Joſeph factum quod Benjamin ſibi conjunctior eſſet, & charior cæteris fratribus, cum eſſet frater ſuus uterinus, & unicus eodem patre matreque generatus, & quod in ſui locum ſucceſſiſſet apud patrem, quantum ad ſingularem amorem & curam ejus.

QUÆ-

QUÆRITUR III.

Qua ratione Joſephus vir pius & ſobrius permiſerit fratres ſuos inebriari.

PRorſus caput claudit Moſes his verbis: *Biberuntque & inebriati ſunt cum eo.* Quæ ſignificare videntur tam Joſephum, quam ejus fratres adeo intemperanter & immodice in eo convivio potaſſe, ut in ebrietatem fuerint lapſi. At res ita non eſt, verbum enim *inebriandi* apud Hebræos non ſemper deſignat eum potus exceſſum, qui hominem mente [illegible] efficiat, ſed ſæpiſſime uſurpatur in bonam partem, pro ſatietate, [illegible] in epulis, laute & copioſe, liberaliter indulgere, & bibere ad ſatietatem. Ita exponit S. Hieronymus in traditionibus Hebraicis ſuper prælata Geneſis verba: *Idioma linguæ Hebraicæ eſt* [illegible], *ut ebrietatem pro ſatietate ponat, juxta illud in Pſalmo* [illegible] *germina ejus*: haud dubium quin terra pluviis irrigata ſignificetur. In eundem ſenſum S. Auguſtinus proſtra Moſis verba exponit: „ [illegible] „ [illegible] „ non propter [illegible] „ ſed propter Joſeph, qui [illegible] Scriptura „ commendatur. Sed *inebriandi* verbum, & „ pro ſatietate ſolere poni in Scriptura, „ qui diligenter adverterit, multis in locis inveniet. Unde eſt illud: *Viſitaſti terram,* „ *& inebriaſti eam, multiplicaſti ditare eam.* „ Et quia in laude benedictionis hoc poſitum eſt, & tanquam donum Dei commemoratur, ſatis apparet ebrietatis vocabulo, hic ſatietatem ſignificari. Nam ſic „ [illegible], ut inebriantur ebrioſi, nec quiſ„ quam [illegible] eſt, quoniam major [illegible] „ [illegible] ſufficit, homines corrumpuntur ſicut „ vita ebrioſorum, qui non [illegible] ſe re„ plent, ſed mergunt [illegible]. *Sic S. Au„ guſtinus.*

Quod autem in eo convivio nec Joſephus, nec ejus fratres ad potationis [illegible], ut in propter [illegible] ebrietatem fuerint lapſi, argumentum eſt, quod ipſe Joſephus vir [illegible] & caſtus, paſſus non eſſet in menſa ſua crapulæ & temulentiæ [illegible] immoderata potatione exturbatum fuiſſet eorum judicium, & temperantiæ metas fuiſſent tranſgreſſi. Poſſumus [illegible], qui frugaliter [illegible], interdum [illegible] & paulo liberius ſe exhilarare, præſertim ubi ſe offert occaſio amicorum [illegible] ſed cum ſint continuo temperantiæ memores, ita potui non indulgent, ut vino aut potu [illegible] ſe ingurgitent, ſicque mente [illegible].

DISQUISITIONES IN CAPUT XLIV.

PErſolito convivio imperavit Joſephus domus ſuæ præfecto, ut frumento impleret fratrum ſuorum ſaccos, ac pretium ab eis [illegible] in ſingulorum ſaccis abſconderet. Scyphum autem, in quo bibere ſolebat, tanquam augurationem, reponeret in Benjamini ſacco.

Illi itaque ſummo mane dimiſſi cum ſuis jumentis, læti in patriam tendebant, cum ſubito equitum agmine, & duce Joſephi domus Præfecto, a tergo premuntur. Crimen Præfectus obicit, quod liberaliter & magnifice excepti, Joſephi ſcyphum, in quo augurari ſolebat, furto abſtuliſſent. Duo itaque potiſſimum hoc in capite referuntur. I. Novum Joſephi ad explorandum fratrum ſuorum animum, artificium. II. Judæ pro Benjamino ſuo [illegible] ad Joſephum vehemens interceſſio.

Cum itaque perſcrutatis ſingulorum ſaccis, ſcyphus ille tandem repertus eſſet in ſacco Benjaminis, hic quaſi furti reus deprehenſus, cum ſuis fratribus ad Joſephum reducitur. Quos omnes in terram proſtratos ſic auſtere compellat Joſephus: *Cur ſic agere voluiſtis? an ignoratis quod non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia?* Unde

QUÆRITUR I.

Quo animo Joſephus hæc Benjamino [illegible] ſtruxerit inſidias & criminationes.

REſpondet Theodoretus: „ Experiri vo„ lens Joſephus animum fratrum erga „ Benjaminum, & [illegible] in Benjaminum „ [illegible], & amorem, & [illegible] „ [illegible], ob id in ejus ſaccum abſcon„ di ſcyphum imperavit. At illi non tan„ tum [illegible] patrocinari, ſed etiam pro eo „ vehementer certare, ut ſe ipſos offerre „ [illegible], perſona Principis, & imperan„ tis depoſita, fraternum vultum induit, & horro-

QUÆRITUR II.

Cur toties fratres ſuos ludificavit Joſephus, & tanta expectatione ſuſpendit, priuſquam eis aperiret quis eſſet.

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XLV.

[illegible]

QUÆRITUR I.

Cum Joſephus non ignoraret terram Chanaan fuiſſe parenti ſuo divinitus promiſſam in hæreditatem, cur eum inde abducere voluerit.

[illegible]

QUÆ-

QUÆRITUR II.

Utrum recte fecerit Joſeph promittendo fratribus ſuis pinguiorem Ægypti regionem, inconſulto Pharaone.

EA eſt Principum virorum generoſorum plerumque agendi ratio, ut auctoritate ſua [illegible] obtinere [illegible] indulgeant, & optima quæque eis, tametſi minus digna, largiantur. In eumdem ſcopulum impegiſſe videtur Joſephus, ſiquidem neque fratribus ſe manifeſtum fecit, & priuſquam cum Rege conſuluiſſet, eam Ægypti regionem, quæ feracior & pinguior erat, promiſit in habitationem, nondum explorata Principis voluntate.

Verum hæc promittendo, nihil revera peccavit Joſephus, ſiquidem tacitam habuit ſemper apud ſe hanc conditionem, ſi hoc minime diſplicuerit bono Principi [illegible], nec prius executioni mandaturum id, quod pollicebatur, quam de voluntate Regis ipſi conſtaret. Quod itaque contigit, cum enim accepiſſet Pharao veniſſe Joſephi fratres, dixit ad Joſeph v. 19. *Et imperaret fratribus ſuis dicens: Onerantes jumenta, ite in terram Chanaan, & tollite inde patrem veſtrum, & cognationem, & venite ad me, & ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ. Præcipe etiam ut tollant plauſtra de terra Ægypti, ad ſubvectionem parvulorum ſuorum, & conjugum, & dicito: Tollite patrem veſtrum, & properate quantocius venientes, nec dimittatis quidquam de ſupellectili veſtra: quia omnes opes Ægypti veſtræ erunt, feceruntque filii Iſrael ut eis mandatum fuerat.*

Itaque tametſi ea promiſiſſet Joſephus, nihil tamen executus eſt inconſulto Rege, & priuſquam acciperet ipſius mandata. In quibus certe ſumma illius apparet prudentia, & ſapiens agendi ratio, atque cum non ſolum habuerit ſapientem Principem ſed &, quod rarum eſt, omnes regni Magnates, qui ſolent [illegible] in dignitate propoſitis plerumque invidere. Oportet ergo Joſephum ſumma dignitate & ſapientia præfulſiſſe, ut omnium ſibi, etiam Magnatum devinciret animos, eoſque ſibi congratulantes & applaudentes haberet.

Ad Jacobum patrem reverſi ſunt, cum Joſephum vivere, & in Ægypto ſecundum a Rege dominari narraſſent, *quaſi de gravi ſomno evigilans, tamen non credebat eis: cumque vidiſſet plauſtra & univerſa quæ miſerat, [Joſeph], revixit ſpiritus ejus*, ut ait S. Chryſoſtomus in hunc locum, [illegible] eſt. Quem textum ſic exponit: „Sicut, inquit, ignis in lucerna quando deficit oleo alimonia, & jam extinguitur, ſi parum quid olei effuderis, repente quod extinguendum putabatur, [illegible] [illegible] & ſenex ille prope extinctus [illegible] videbatur. Sic enim de eo dixit Scriptura: *Noluit conſolationem accipere dicens: deſcendam lugens in infernum.* Ubi autem cognovit quod viveret, & quod dominaretur in tota Ægypto, & vidit plauſtra, quaſi reaccenſus eſt, & juvenis ex ſene factus eſt. Depoſuit mœroris nebulas, diſpulit cogitationum tempeſtatem, & in magna tranquillitate conſtitutus eſt. Hæc autem omnia ex diſpenſatione ac diſpoſitione Dei, ut juſtus uberiorem ſeorſum conſolationem acciperet, & particeps fieret felicitatis filii ſui.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XLVI.

TRia hoc in capite memorantur. I. Jacobi profectio in Berſabeam, ibidemque oblatum ſacrificium, & acceptum a Deo oraculum. II. Ejus in Ægyptum ingreſſus cum tota ſua familia, cujus ſingula capita enumerantur. III. Ejus cum filiis ad Pharaonem acceſſus.

Cum Jacobum tandem perſuaſum fuiſſet revera confirmatum ſuum Joſephum vivere, & in Ægypto dominari, atque ab ipſo, ſicut & a Pharaone ſollicitari ut ad eos accederet, ſtatim quam primum iter ingreſſus eſt. Verum illico multiplex animum ejus ſubiit cogitatio quæ illum a propoſito revocabat. I. Namque, ait Joſephus hiſtoricus, timebat ne filii, poſterique ejus incolentes Ægypti delicias, aſperam noſtram Chananitidem, ſique excideret divina promiſſio ſuis majoribus facta. II. Ne forte, invito Deo hanc migrationem, omne illius genus contingeret. III. Ne Joſephum mors caperet, priuſquam ad eum ſalvus & incolumis acceſſiſſet.

His itaque de cauſis dubius & anceps hæreret Jacobus, utrum a profectione ſua Deo grata, cenſuit recte ſe petere Berſabeam, nobilem utique & ſanctum locum habitatione Abraham & Iſaac, qui fœdere inito cum Regibus Geraræ, lucos ibi plantaverant, & altaria conſtruxerant in quibus Deum colerent. Cum autem hoc acceſſiſſet, antequam ulterius pergeret verſus Ægyptum, fecit quod patres ejus ſolebant, ſacrificium

[illegible] muſſet. Deum ſemel & iterum [illegible] ve- [illegible] deſcendam tecum illuc [illegible] Sequitur & [illegible] pulchrum, & oculos ipſius in morte clau- [illegible]

[illegible] tem ſortibus ſuis urbantur [illegible] hic evocantur [illegible]

[illegible] num, præter duas.

[illegible] neque etiam ubi ſermo fuit de expoſitione [illegible]

[illegible] gines trium patrum [illegible] Jacob in Ægyptum nondum tamen nata. [illegible]

Omnes animæ domus Jacob, [illegible]

[illegible] ingreſſum patris, & ſimiliter [illegible]

[illegible] Jacob, quam textum Hebraicum, hanc [illegible] verſionem Scripturam, quæ jam fuerat [illegible]

„ Conſiderandum etiam quod cum dicitur [illegible] Jacob, [illegible] ... Levamus

QUÆRITUR I.

Qua de cauſa Moſes tanto ſtudio hanc Jacobi familiæ Genealogiam texuerit.

RESpondeo, id factum triplici de cauſa. I. Ut [illegible] Meſſias [illegible]

II. [illegible] propagationem [illegible]

III. Ut [illegible] Jacob in Ægyptum [illegible] Iſraelitas benedictio [illegible] Abrahamo, Iſaaco & Jacobo [illegible] Cœli, & ſicut arenam, quæ eſt in littore maris.

Hanc ſuperædam illam propagationem [illegible] Deuteronomii [illegible] Deus tuus [illegible] & terribilia [illegible] in Ægyptum [illegible] Cœli.

Cum Jacobus venturus eſſet Ægyptum [illegible] Joſephum [illegible] Ægypti [illegible] Judam [illegible] in terra Goſſen, [illegible] ut Joſephi fratribus ſuis cum Rege [illegible] ſterent.

QUÆRITUR II.

Cur Joſephus patri ſuo ejuſque familiæ terram Goſſen, potius quam aliam Ægypti regionem in habitationem conceſſerit.

REſpondet Salianus [illegible] Rabbi Salomo [illegible] I. Quia [illegible] Rege [illegible] Joſeph [illegible] Terra Ægypti [illegible] Goſſen [illegible] Ægypti [illegible] Ægypti [illegible] Goſſen [illegible]

II. Ut quamvis Ægypto eſſent vicini, Ægyptiis [illegible] in Ægyptum.

Nam neque Philo lib. de Joſepho, [illegible] Ægyptii [illegible]

III. In Ægyptum [illegible]

IV. Cum terra Goſſen [illegible] Chanaan [illegible]

Porro, [illegible] Ægyptii [illegible] Joſeph [illegible]

[illegible] *Joſepho* [illegible] *Ægypti* [illegible] *pro equis, & ovibus,* [illegible]

Reſpondeo, Ægyptii [illegible]

[illegible] *Joſephus* [illegible] *Geſſen,* [illegible] *Jacobus* [illegible] *S. Chryſoſtomus,* [illegible]

[illegible] *Joſephus* [illegible] *Pharaonem.* [illegible]

[illegible] *Moſes,* [illegible] *ad Regem* [illegible] *Paſtores* [illegible]

[illegible] *Joſephus* [illegible] *Ægyptiis* [illegible] *ad Regem,* [illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XLVII.

Hoc in capite [illegible] *Moſes.* I. [illegible] *Joſeph* [illegible] *Geſſen* [illegible] *Ægypti* [illegible] II. [illegible] *Ægyptiorum* [illegible] III. [illegible] *Jacobi* [illegible]

[illegible] *Joſephus ad Regem* [illegible] *Joſepho* [illegible] *paſtores* [illegible] *Ægyptum* [illegible] *Chananæa* [illegible]

[illegible] *Joſephus* [illegible] *ad Regem* [illegible]

[illegible] *Jacobus* [illegible] *S. Chryſoſtomus.*

[illegible] *Jacobum* [illegible]

Reſp. [illegible] *Rameſſen* [illegible] *Ægypti.* [illegible] *Rameſſes* [illegible] *Ægypti* [illegible] *Joſephus* [illegible] *Geſſen* [illegible]

dam,

QUÆRITUR I.

Utrum Joſephus licite compulerit Ægyptios ad omnes ſuas facultates pro annona commutandas.

[illegible]

QUÆRITUR II.

Utrum nihil peccaverit Joſephus alimenta gratis præbendo maximo [illegible]

[illegible]

QUÆRITUR III

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XLVIII.

[illegible]

QUÆRITUR I.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR II.

[illegible]

[illegible]

quodcumque cum Patriarchis inirent fœdera, & fortem haberet: ſed ut ex ſua etiam prodeſſe poſſit interceſſione, poſtquam invocari a poſteris & ſua obſecratione eis opitulari ſicut interceſſiones Abrahami, & Iſaaci.

Jacob tandem converſus ad filium ſuum Joſeph, ait: *Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Quæ verba ex communi Interpretum conſenſu intelliguntur de prædio, quod Jacob juxta urbem Sichem emit, ut ibi tabernacula ſua figeret: idque declaratur his verbis Joann. 4. v. 5. *Venit Jeſus in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar* (paululum deflexo nomine pro Sichem) *juxta prædium quod dedit Jacob Joſeph filio ſuo.* In hac autem donatione duo veniunt notanda.

Primum, quod illa videatur exigua & indigna quæ tanto principi fieret. Alterum quod prædium illud emptum fuerit centum agnis, non ab Amorrhæis, ſed ab Hemor patre Sichem, ut dictum eſt ſupra cap. 33. Qua igitur ratione dicit Jacob, iſtam terræ partem ſe comparaviſſe in gladio & arcu?

Reſpondeo ad primum, donationem illam intelligendam eſſe non de ſolo prædio, ſed de toto territorio Sichemitico, quod tandem ceſſit in poſſeſſionem Tribus Manaſſe ex Joſepho oriundæ *Joſue* 17. v. 7. atque oſſa Joſephi condita ſunt, tanquam in dominio proprio.

Ad ſecundum, reſpondet perdoctus Maſius in poſtremum caput Joſue, quod cum illud Sichemiticum territorium invaſiſſent Amorrhæi, illud armata manu ceperit Jacob, ut ſibi ſuiſque poſteris vindicaret. At cum de hac expeditione bellica ſileat Scriptura ſacra, minus videtur certa, maxime cum ſanctus ille ſenex toto vitæ tempore non bellicoſus, ſed pacificus & pientiſſimus extiterit, & in paſcendo pecoribus, ſuaque pie & tranquillè regenda familia totus occupatus.

Quamobrem omiſſis aliorum expoſitionibus, mihi placet magis & verius credere Jacobum metaphorice hic accipere eſſe Joſepho, quem ſibi dabat operam meliùs de quibus armis uti ſolebat in periculis & adverſis, nempe precum ad Deum deprecatione; quemadmodum hunc textum exponit Chaldæus Paraphraſtes: *Quam tuli*, inquit, *de manu Amorrhæi oratione & deprecatione mea*, hæc enim erant ordinaria Jacobi arma. Sic Laban patris, & Eſau fratris furorem & minas repreſſit: ſic illum virum, ſeu Angelum vicit cum quo tota nocte fuerat luctatus, ut indicat Oſeæ cap. 12. v. 4. *In fortitudine ſua directus eſt cum Angelo, & invaluit ad Angelum, & confortatus eſt, flevit & rogavit eum.* Hoc pariter uſus eſt quando ob vaſtatam a filiis urbem Sichem verebatur ne vicini populi, inter quos Amorrhæi validiores erant, conjunctis armis in illum inſurgerent, ipſumque ſua cum familia delerent. Unde factum eſt, ut immiſſo divinitus terrore, nullus in Jacobum hoſtis auſus fuerit, nec Sichemiticum territorium invadere: nam *Geneſ.* 37. Et ſi Jacob degeret in Hebron, attamen ejus filii paſcebant greges paſcebant in Sichem, tanquam in territorio adhuc ſuo proprio.

Quod autem Jacobus dicit ſe illud territorium tuliſſe ab Amorrhæis, quod alibi dicitur emptum ab Hemore Hevæorum principe: dico illum Hemorem forte fuiſſe gente Amorrhæum, Imperio autem, Hevæorum principem. Aliàs quod *Amorrhæorum* nomine deſignabantur omnes illæ peſſimæ nationes: quippe *Geneſ.* 15. v. 16. Abrahæ dicitur poſteros ejus non eſſe poſſeſſuros Chananæorum, niſi poſt quartam generationem: *Necdum enim*, ait Deus, *completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum*, ubi nomine Amorrhæi ſignificantur omnes Chananæi.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XLIX.

IN more poſitum erat apud priſcos homines, præſertim veri Dei cultui addictos, morte jam impendente, congregare quoſcumque circa ſe commiſſos, & ſuos ſibi proximos, atque dare ſalutaria monita, & aliquando prædicere futura, nonnulla prædicere, ut ſiquis benedictionem impertiri. Hoc fecit Moſes Deuter. 33. & Joſue cap. 24. & Samuel 1 Reg. cap. 12. & Tobias cap. 4. & Mathathias 1 Machab. cap. 2. & Chriſtus Dominus cap. 14. & 15. quamobrem Jacobus Moſis aliorumque Prophetarum anteceſſor, cum videret ſe morti proximum adveniſſe deductum ſibi ſuos, quos primumque utilius Tribuum futurum eſſe principium, ut quid unicuique, quem eorum poſteris futurum eſſet, ſpiritu prophetico prædixerat. Quæ autem ea dixerit, exponit Moſes hoc capite, in quo refert Jacobi vaticinia ſingulis filiis annunciata. Hinc præſens caput inſcribi ſolet *de benedictionibus Patriarcharum*. Ita S. Ambroſius in ſingulari ſuper Cap. ſuo expoſitione: Ruffinus Aquileienſis eodem titulo. Theodoretus quæſt. ultim. in Geneſ. Itaque confirmare videtur Moſes hoc cap. v. 28. Ubi ait hic Jacob filiis ait: *Hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitque ſingulis benedictionibus propriis.*

Verum cum omnibus, præter Juda & Joſepho propriè benedixerit: Ruben vero, Simeon, ac Levi videntur maledixiſſe, cum-

DE RUBEN

DE SIMEONE ET LEVI

DE JUDA.

DE ZABULONE.

[illegible]

[illegible]

DE ISSACHARE.

[illegible]

[illegible]

DE DAN.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DE GAD

[illegible]

DE ASER.

[illegible]

DE NEPHTHALI.

[illegible]

DE JOSEPHO.

DE BENJAMIN.

DISQUISITIONES
IN CAPUT L.

DISQUI.

DISQUISITIONES IN EXODUM.

PRÆFATIO

brabat inſtituendum Euchariſtiæ Sacramentum, in quo Dominus Pater *dat nobis panem de Cœlo*. Verum, ne longius excurram, de his potiſſimum, quæ de Hebræorum geſtis & eventibus hoc in libro narrat Moſes, vere ſcripſit Apoſtolus, loco mox laudato, v. 6. *Hæc autem in figura facta ſunt noſtri cauſa, ut non ſimus concupiſcentes malorum* &c.

Mundi Doctorem egerat quidem mirandus ille vir, dum hominibus prius ignota rerum omnium primordia, initio Geneſis expoſuit; at in hoc libro, per ſanctiſſimas leges Hebræis præſcriptas, perque terribiles plagas quibus Deus in Ægyptiorum impietatem & ſævitiam animadvertit, omnes ad vitam honeſte probeque inſtituendam ſtimulat, ne ſimiliter Deum ſuorum criminum ultorem & vindicem experiantur.

Eum pariter fideliſſimum Iſraeliticæ ſuæ Gentis *hiſtoricum* fuiſſe, manifeſte patebit ex hujus libri decurſu. Refert enim in eo varios Iſraelitarum eventus, tum in exitu ex Ægypto, tum in diuturna illorum per deſertum peregrinatione.

Nulla apud Hebræos extat hujus libri nomenclatura, quæ ejus argumento reſpondeat, illum enim appellant *Veelle ſchemoth* a primis duobus Hebraicis verbis, quæ ſignificant *Et iſta ſunt nomina*. A Græcis vero & Latinis dicitur *Exodus*, quæ vox origine Græca, *Egreſſum* denotat, quod præcipuum hujus libri argumentum ſit ipſius Moſis & Iſraelitici Populi exitus ex Ægypto, ut in terram Chanaan ſuis patribus in hæreditatem & perpetuam repromiſſam pervenirent.

Continet autem hic liber res geſtas per 145 annos, nimirum a morte Joſephi, ad erectum Tabernaculum, ut ex hac enumeratione conſtat.

A morte Joſephi ad nativitatem Moſis ſunt anni	64.
A nato Moſe ad exitum ex Ægypto, anni. . . .	80.
Ab exitu ad erectum Tabernaculum anni	1.
ſumma	145.
Quæ ſi addantur anni 2369. in Geneſi comprehenſi, erunt a creatione mundi anni	2514.

Hic autem liber tres in partes congrue poteſt diſtribui, in quarum *Prima*, referuntur ea, quæ hunc exitum anteceſſerunt. *In ſecunda*, quæ a Moſe geſta ſunt ut Pharaonem cogeret ad liberè dimittendos Hebræos. *In tertia*, quæ ex egreſſu de Ægypto ad Tabernaculi fœderis confectionem contigerunt.

Quoniam autem plurima eorum quæ in hoc libro recitantur, hiſtorica ſunt & aperta, in his ſtatim diſquiremus, & exponendis immorabimur, quæ vel ad rem Theologicam ſpectant, vel ita reconditum & abſtruſum habent ſenſum, ut egeant interprete.

DISQUISITIONES
IN CAPUT I.

TRia potiſſimum hoc in capite repræſentat Moſes. I. Stupendam Iſraelitarum in Ægypto multiplicationem. II. Ægyptiorum in eos odium & tyrannidem. III. Ægyptiarum obſtetricum in Hebræorum parvulos humanitatem, & acceptam propterea a Deo mercedem.

Orditur autem ab enumeratione eorum qui cum Jacobo intraverunt in Ægyptum, eoſque recenſet non ordine *nativitatis*, ut Geneſ. 29. & 30. nec ordine *benedictionis*, ut Geneſis 49. nec ordine *dignitatis*, qua Judas cæteris fratribus prælatus eſt. Sed eo ordine quo ſinguli Jacobi uxores ei pepererunt. Nimirum 1. Liæ. 2. Rachelis. 3. Balæ ancillæ Rachelis. 4. Zelphæ ancillæ Liæ, filii, eorumque nepotes referuntur, omnes numero ſeptuaginta, qui cum Jacobo in Ægyptum fuerant ingreſſi, his non accenſitis Joſepho ejuſque filiis, quia ante illum ingreſſum in Ægypto extiterant.

Optimo autem conſilio hanc enumerationem præmittit Moſes, ut inde magis ſtupenda appareret Iſraelitarum multiplicatio, qui ex paucis illis ſeptuaginta capitibus, in tantam multitudinem ſpatio ducentorum & quindecim annorum excreverant, ut in eorum exitu ſexcenta millia, non computatis mulieribus & pueris, numerentur infra cap. 12.

QUÆRITUR I.

Qua ratione fieri potuerit tanta multiplicatio.

REſpondeo, eam factam duplici virtute, *naturali* ſcilicet, & *divina*. Primo quidem *naturali*, neque enim naturæ vires excedit, ut ſeptuaginta homines ſinguli annui filios procreantes, per ducentos quindecim annos ita multiplicentur, ut tandem innumerus propemodum eorum numerus appareat. Maxime cum tres Noe filii poſt diluvium tanta fœcunditate fuerint donati, ut referente Diodoro Siculo, [a] Ninus, qui regnare cœpit ſub annum 250. a diluvio, contra Bactrianos exercitum moverit, educens peditum

[a] Lib. 3. cap. 2.

[illegible]

ne ſcilicet Iſraelitæ peregrina & extera ne- [illegible]

[illegible]

duraverat per 215. annos, ut infra demon- [illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR II.

[illegible]

[illegible] quæ Joſephus Ægyptus contulerat, [illegible] Hic autem cum ex directo eſſet [illegible] beneficiorum memoria [illegible]

[illegible] fuerint illi Reges qui Ægypto præfuerunt [illegible] Joſephi, niſi idem fuerit ac Rex qui [illegible] Iſraëlitas dire vexaverit.

[illegible]

QUÆRITUR III.

cabet, & Maria unſquam legantur appel-
latur: non ex eo quod Maria neque Cale-
bo filio Heſron, neque Calebo filio Jephon-
æ potuerit nubere: nam Caleb filius Heſ-
ron erat natus ſtatim dum nata eſt Maria,
habebat 90 annos. Adde quod Maria ſoror
Moſis ab eo non referatur unquam nupſiſſe.

Quid de [illegible] obſtetricibus ſtatuerit Pha-
rao, non expreſſit Moſes. Ex aliis tamen
colligere licet, eas diu in illo officio liberas, atque
in amplitudine familiæ [illegible], id enim
ſignificare videntur verba illa: *Deus ædifica-
vit illis domos*: hoc eſt, fecit eas capita nu-
meroſarum familiarum, e quibus conceſſit pro-
geniem amplificatam & diuturnam.

Cum autem Pharao animadvertiſſet ſibi
nihil profuiſſe, ut vulgo dicitur, pellem vul-
pis, leonis pellem induit, aperte & *directi-
one ſua* crudo. Unde cum [illegible] quoſ-
dam veluti gradibus ad ſummum [illegible]
ſaltu quodam aſſurgere viſa eſt. Primo namque
aggreſſus eſt Iſraelitas laboribus frangere,
& premere operibus: ſed cum res ex animi
ſententia non ſuccederet, deinde meditatus
eſt infanticidia, occulto tamen conſilio. At
ubi [illegible] voti ſui fruſtra[illegible]. Tandem, aperit
Moſes, *præcepit omni populo ſuo, dicens:
quidquid maſculini ſexus natum fuerit* (ex
Hebræis) *in flumen projicite: quidquid fœmi-
nini, reſervate*. Tyrannicum prorſus crudele
edictum quod tamen ad finem uſque capti-
vitatis non viguit, nam plurimi parvuli ſu-
pra vigeſimum annum in *Ægypto* [illegible],
ut infra patebit.

DISQUISITIONES
IN CAPUT II.

TRia hoc in capite referuntur. I. Qui-
dem Moſis nativitas, conſervatio, &
a filia Pharaonis adoptatio. II. Exulem
ex aula regia, in qua nutritus & educatus
fuerat, voluntarium exilium, & inde poſt-
modum fuga extra *Ægyptum*, quod *Ægy-
ptium* occidiſſet. III. Vehementiſſime Iſ-
raelitarum calamitas, eorumque ad Deum
preces & clamores.

Porro ut [illegible] originem, varios even-
tus, & res ab eo geſtas hiſtoriam recenſet
Moſes, non vero ſuam [illegible], quinque
Deus per ipſum patravit prodigia enarrare
aggreditur.

Unde hoc caput ordietur ab his verbis:
*Egreſſus eſt poſt hæc vir de domo Levi, &
accepit uxorem ſtirpis ſuæ, quæ concepit &
peperit filium*. Quæ verba non ſic ſunt
intelligenda, quaſi Moſis pater tunc primum
nupſiſſet, jam enim ab aliquot annis uxo-
rem duxerat, genueratque non ſolum Aaro-
nem, ſed etiam Mariam, Aaron enim erat
Moſe tribus annis antiquior, & Maria ad
minus octo [illegible] a matre juſſa eſt
[illegible], obſervaretque quid
eventurum de Moſe [illegible] in illa
ſcirpea capſula, [illegible] eo colloqui
quo cum filia Pharaonis, illam fuiſſe jam
perfectæ rationis compotem. Itaque præ-
dicta verba [illegible] Moſis patrem a quo an-
nos aliquot [illegible] a generatione, propter no-
vum mandatum Pharaonis de necandis &
extinguendis Hebræorum pueris maſculis;
ſed demum contempto Regis mandato, ac-
ceſſiſſe ad uxorem, & ex ea genuiſſe Moſem.

Quis autem fuerit ille *vir de domo Levi*,
hic non indicat Moſes, ſed cap. 6. v. 20.
[illegible] aperit his verbis: *Accepit autem
Amram uxorem Jochabed patruelem ſuam,
quæ peperit ei Aaron & Moſen*. Amram au-
tem erat filius Caath filii Levi.

Quæ autem fuerit Jochabed, an immedia-
ta filia Levi, aut alias neptis, non levis
eſt apud interpretes difficultas. cum enim
Amram filius eſſet Caath ſecundi filii Levi,
ſi Jochabeda fuiſſet immediata filia Levi, inde
ſequeretur Amram duxiſſe ſororem patris
ſui, quod [illegible] eſt [illegible] prohibitum, *Levit.*
18. Dicitur autem hæc eſſe Hebræa
vox [illegible] *Dodah* [illegible] quæ amitam, &
patruelem ſignificat: [illegible] autem non
eſt Jochabedam fuiſſe amitam Amrami, con-
jugium enim [illegible] repugnat
honeſtati naturæ, & [illegible] habet [illegible]
[illegible] unde Jochabeda po-
tius Amrami patruelis dicenda eſt, quam
amita. Quamobrem LXX. Interpretes illam
vocant *patris Amrami filiam*. Quibus ſuf-
fragatur [illegible], illam ap-
pellant *filiam amitæ Amrami*, quod confir-
mat Alexander Polyhiſtor productus ab Eu-
ſebio dicens: *Amram duxiſſe uxorem Jocha-
bedam filiam amitæ* [illegible].

Neque [illegible] obſtat quod Numerorum cap.
26. v. 59. Jochabeda vocetur *filia Levi*: [illegible]
[illegible] non eſt [illegible] fuiſſe pro-
xime genitam a Levi, ſed quod eſſet oriun-
da ex ſtirpe Levitica, [illegible]
nomen patris, & [illegible] nepotes & pronepo-
tes [illegible], quod a communi ſanguine ori-
ſunt & propagati. [illegible] eſt filia Le-
vi ut [illegible] Moſem tam ex mater-
no, quam ex paterno ſanguine e Tribu Le-
vitica eſſe ortum.

Genuit autem Jochabeda Moſem eo tem-
pore, quo ex ſæviſſimo Pharaonis decreto
Hebræorum maſculi infantes in Nilum proji-
ciebantur. At cum hunc natum ex ſe [illegible]
[illegible] eſſe formæ elegantis, apud ſe occul-
tum tribus ſpatio menſium. Fuit etiam
ad conſervandum & ſecreto nutriendum in-
ducta [illegible], quam prodit Joſephus
ſcribens, Amram patrem Moſis anxium de
eventu [illegible] quem uxor utero geſta-
bat, ob Pharaonis infanticidii edictum, Deum
inſtanter oraſſe pro illius ſalute, Deum
vero

Digitized by Google

QUÆRITUR I.

Utrum Moſes Ægyptiorum [illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR II.

Utrum citra culpam fugerit Moſes.

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum Raguel ille, cujus filiam duxit Moſes, fuerit veri Dei cultor & Sacerdos

DISQUISITIONES
IN CAPUT III.

Quatuor ſunt [illegible] hoc in capite notanda. Primo, [illegible] Dei in ardente rubo apparitio. Secundo, Moſis vocatio & delegatio ad Pharaonem. Tertio, proprii nominis Dei declaratio. Quarto, [illegible] Moſi data de rebus in illa delegatione peragendis, deque illius eventu. Jam pene quadraginta annos egerat Moſes in paſcendis ovibus Raguelis ſoceri ſui, cum circa quadra[illegible], ſive ut ab aliis paſtoribus ſeceſſum faceret, [illegible] rerum divinarum contemplationi vacaret, ſive ut pinguiora [illegible] paſcua quæreret, cum [illegible] gregem ad interiora deſerti, venit ad montem Dei Horeb, qui dictus [illegible], ut conſtat ex S. Stephano: apparuit illi in deſerto montis Sina, [illegible] duas habere appellationes, [illegible] Sina, [illegible] Horeb. [illegible] Dei non ſolum hic, ſed etiam 3 Reg. [illegible] de Elia dicitur, ambulavit uſque ad montem Dei Horeb. Sive, [illegible] Joſephum, quod vulgaris rumor [illegible] habitare, [illegible] vulgarem [illegible]. Quod etiam confirmatur ex [illegible] capitis verſu 5, ubi Deus Moſem ad [illegible] compellat hisce verbis: Ne appropies huc: ſolve calceamentum de pedibus tuis: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. Sive propter [illegible] Scriptura [illegible] Dei, [illegible] Dei, [illegible] Dei [illegible], quod in eo monte Deus [illegible] Moſi legem dederit, [illegible] & gloriam [illegible].

Cum autem ad hunc montem [illegible] Moſes, apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & (Moſes) videbat quod rubus arderet & non comburetur. Quam [illegible] Philo, [illegible] ardens [illegible], [illegible] rubus [illegible] flamma [illegible] ſed ipſi ab igne [illegible].

QUÆRITUR I.

Cur Deus potius voluerit apparere in rubo, quam in procera arbore, aut alio in loco.

Reſpondeo, quod eth [illegible] non [illegible] potior ratio, quam ſuprema Dei voluntas [illegible] Hebræi [illegible] poſſet, quod portendebat non periturum, quæ eſſet gehenna, [illegible] ſed contra [illegible] Eadem hic verba [illegible] Theodoretus, qui quærens quid ſibi velit, ardere rubum & non [illegible] ſignificari Hebræorum populum Ægyptiorum [illegible], non ſore ſubjugandum, ſed adverſarios ſuperaturum ſorerum.

Poſſunt & plures aliæ de ea apparitione in medio rubi ardentis [illegible] & ſymbolicæ expoſitiones. I. Quod figura fuerit Chriſti D. [illegible] eos [illegible] & [illegible] erga humanum genus amore [illegible], [illegible] ut nos e Dæmonum [illegible].

II. [illegible] ſymbolum [illegible], quæ ut [illegible] S. [illegible]: Flamma perſecutionum non conſumit, nec deſtruit, ſed auget magis, [illegible].

Tertium addit S. Gregorius, quod rubus ardens & non [illegible], præfigurabat legem Moſaicam, quæ [illegible] peccata [illegible] non conſumebat. [illegible] quod [illegible] populi [illegible], qui & legis flammam [illegible] & tamen [illegible] nequaquam [illegible]? Multa plura [illegible] expoſitiones, quæ poſſunt apud Patres & ſacros Interpretes [illegible].

Hunc rubum [illegible] Sedulius:

Ignibus internis flagrans apparuit olim
Non ardens ardore rubus: [illegible]
[illegible]
[illegible] fronde [illegible]
[illegible] flammam.

QUÆRITUR II.

Quis fuerit, qui in rubo Moſem alloquutus eſt, an Deus an Angelus.

QUÆRITUR III.

Cur iſto nomine potiusquam alio, Deus ſe appellari voluit.

RESpondeo quod eſt [illegible] appellatur Deus quod [illegible] nullum [illegible] quam proprie Eſſe quod [illegible] S. Damaſcenus, eſt ſe ipſo tum eſſentiæ pelagus, a quo cætera [illegible]. Quamobrem per [illegible] eſſe [illegible] abſque ulla [illegible] mutatione & varietate, ut egregie declarat S. Hieronymus in cap. 3 Epiſt. ad Ephesios: [illegible] Dominus: Ego ſum qui ſum. Et: Hæc dices Filiis Iſraël: Qui eſt, miſit me ad vos. Numquid [illegible] Deus erat & cætera non erant? Utique Angeli, Cœlum, terra [illegible] & ipſe Moſes cum Deo [illegible] loquebatur & Iſraël & Ægyptus [illegible] contra quem [illegible] vocabatur [illegible] nomen [illegible] Deus? Illa [illegible] cauſa, quia cætera ut ſint, Dei ſumpſere beneficio. Deus vero, qui ſemper eſt, nec habet aliunde principium, & ipſe ſui origo eſt, ſemperque [illegible] habere quod ſubſiſtit.

Ipſi concinit S. Auguſtinus, vel quiſquis eſt [illegible] illa verba: Ego ſum qui ſum. Ecce inquit, nomen incommutabilitatis; omnia enim quæ mutantur, deſinunt eſſe quod erant, & incipiunt eſſe quod non erant. Eſſe verum, eſſe ſincerum, eſſe germanum, non habet, niſi qui non mutatur. [illegible] habet eſſe cui dicitur: Mutabis ea & mutabuntur; tu autem idem ipſe es. Quid eſt Ego ſum qui ſum, niſi æternus ſum? niſi mutari non poſſum? Nulla creatura, non Cœlum, non terra, non Angelus, non virtus, non ſedes, non dominationes, non poteſtates, &c.

Unde S. Bernardus [illegible]: ſi bonum, ſi magnum, ſi beatum, ſi ſapientem, vel quidquid de Deo tale dixeris, in hoc verbo inſtauratur quod eſt, (ſcilicet ipſum eſſe) nam hoc ei eſt eſſe, quod eſt hæc omnia eſſe. Etſi centum talia addas, non receſſiſti ab eſſe. Si ea dixeris, nihil addidiſti; ſi non dixeris, nihil minuiſti. Hæc ille.

At de hoc plura [illegible] in noſtro Sacro Academico, ubi probatum eſt proprium nomen divinitatis [illegible] quod ſit Ens [illegible].

Ut vero conveniens [illegible] Moſes [illegible] Deo, ut in Ægyptum reverſus, priuſquam Pharaonem adiret, congreget ſeniores Iſraël, ſuamque delegationem cum delegantis nomine exponat. [illegible] Hebræis [illegible] Tribuum, & præcipuarum familiarum capita. Quamvis enim [illegible] tyrannide vexarentur Hebræi, nihilominus [illegible] in Ægypto eſſent [illegible] quod tamen habuiſſe Tribuum & præcipuarum familiarum præfectos qui [illegible] decernerent, ut apparebit ex cap. 5. v. 14. hoc ergo convenit [illegible] Moſes [illegible] miſſum [illegible] exponere, quatenus per eos [illegible] Iſraëlitis [illegible]. Quæ autem [illegible] Moſes, quamque a Deo certa ſuæ delegationis habuerit indicia, exponit caput ſequens.

DISQUISITIONES
IN CAPUT IV.

REfert hoc caput Moſes quorum non admodum [illegible] partes [illegible] ſibi injunctæ legationis [illegible].

Unde [illegible] voluntaria pervicacia, ſed mentis ſibi [illegible] non eſſe plane reprehendendum, [illegible] & non ſolum verbis, ſed etiam miraculis [illegible] confirmatur.

Itaque caput hoc [illegible] partibus conſtat. In quarum prima [illegible] refert Moſes [illegible] & [illegible] demandatam [illegible] declinare. In ſecunda [illegible] Jethronem [illegible]. In tertia vero [illegible] in Ægyptum profectio, & quæ [illegible] contigerunt.

QUÆ-

QUÆSITUM I.

Utrum Moſes [illegible] culpam Deo [illegible] fuerit [illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR II.

Quid indicent ſigna, quæ coram Moyſe edidit Deus.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR III.

Qua de cauſa, & cur mors ipſa fuerit intentata.

[illegible]

Interea Deus præcepit Aaroni conſiſtenti in Ægypto, ut iret obviam fratri ſuo Moſi, eumque conveniret in deſerto montis Sinai: *Qui perrexit obviam ei in montem Dei, & oſculatus eſt eum.* Montem Dei appellat montem Horeb ſeu Sinai, qui, ut dictum eſt, appellatus eſt mons Dei, propter varias Dei ibidem apparitiones.

Cum itaque hoc in monte Aaron occurriſſet Moſi proficiſcenti in Ægyptum, ſimul illuc pervenerunt, & congregatis cunctis ſenioribus Iſrael, ipſis denuntiarunt quæ Deus Moſi mandaverat. Ut autem ea confirmaret Moſes, *Fecit ſigna coram populo, & credidit populus. Audieruntque quod viſitaſſet Dominus filios Iſrael, & quod reſpexiſſet afflictionem eorum: & proni adoraverunt.*

DISQUISITIONES
IN CAPUT V.

HOC in capite incipit Moſes exponere ſuæ ad Pharaonem legationis exordium & eventum, in eaque potiſſimum memorat I. Pharaonis inexcuſabilem obſtinationem & ſuperbiam, atque horrendum Dei contemptum. Cum enim audiſſet Moſem & Aaronem eum adhortantes ex parte Dei Iſrael, ut dimitteret populum Hebræorum ipſi ſacrificaturum in deſerto, impiiſſime reſpondit: *Quis eſt Dominus, ut audiam vocem ejus, & dimittam Iſrael? neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam.* II. Crudelior poſtea Pharaonis conſilium, de aggravando Iſraelitarum jugo, quod & opere complevit. III. Hebræorum præfectorum adverſus Moſem & Aaronem querimoniam, quod eſſent in cauſa cur eorum oppreſſio ingraveſceret.

QUÆRITUR I.

Cur tot inſtantiis, ac prodigiis Hebræorum libertatem a Pharaone Deus voluerit ſollicitare, & obtinere.

POterant quidem Iſraelitæ dimiſſionem ſuam abſolute a Pharaone poſtulare, cum jure hoſpitii tantum ſe ad tempus Ægypti principibus ſubjeciſſent, habitaſſentque in Ægypto non ut mancipia, ſed ut peregrini: nec, ſi hoc abſolute petiiſſent, juſtam habuiſſet Pharao denegandi cauſam. Sed quia jam a longo tempore mancipati erant Ægyptiis, ea petitio fuiſſet obnoxia multis exceptionibus, & conveniens fuit facultatem exeundi in perpetuum non poſtulare, ſed duntaxat ad tempus, atque religionis & pietatis prætextu, ut Pharaonis animum tentarent. Si enim exitum duntaxat ad modicum tempus (Dei ſacrificandi cauſa) non permitteret, inde facile convincerent illum plenariam libertatem non eſſe conceſſurum. Inde pariter appareret maxime ipſius Pharaonis iniquitas & inexcuſabilis tyrannis, quod ne tantillum quidem otii permittere vellet hoſpitibus atque mancipiis, ut cultui Dei vacarent.

Inſuper voluit Deus cum obſtinato Rege tot modis agere, ut ſplendidior eſſet de illius pertinacia & malignitate victoria: quandoquidem ſi ſponte, & ad primam inſtantiam ceſſiſſet Pharao, non tam illuſtris fuiſſet divinæ virtutis manifeſtatio.

Voluit præterea exſtare hoc celebre divinæ ſuæ erga electum populum amoris argumentum, qui tam ſæpe, tamque [illegible] cum pertinaciſſimi Regis pertinacia certando, quanti cultores ſuos faceret, non obſcure probavit.

Voluit pariter oſtendere contra omnes Satanæ & impiorum conatus manum ſuam ſemper fore victricem, omneſque juſtorum perſecutiones ſibi eſſe repugnandas.

Poſtremo voluit Pharaonem & Ægyptios convincere, eorum exterminium non in aliam cauſam, quam in eorum pertinacem tyrannidem & impietatem eſſe refundendum.

At, inquies, cum Moſes & Aaron a Deo in mandatis haberent non ſolum ad modicum tempus, ſed in perpetuum educere Hebræos ex Ægypto, eoſque deducere in terram Chanaan, non potuerunt ſine dolo & aliqua fraude commeatum petere duntaxat ad tres dies, ſacrificandi cauſa. *Reſpondet* S. Auguſtinus, Deum voluiſſe a Pharaone poſtulari tantum tridui profectionem in deſertum, quam ſciebat ipſum nequaquam conceſſurum: quo clarius videlicet appareret inhumanitas & obſtinata malitia Regis, tam facili & juſtæ petitioni ſuperbe repugnantis.

Non ſunt autem reprehendendi Moſes & Aaron, quod Pharaoni conſilium ſuum de educendo abſolute populo non expoſuerint, quia ad hoc jure non tenebantur, præſertim in reſtrictione divina, quia juſſi ſunt dicere Pharaoni populum iturum viam trium dierum in ſolitudinem ad ſacrificandum: juſſi vero non erant dicere, populum illum non eſſe reverſurum. Cumque de eo dubitaret Pharao, ut refertur infra cap. 10. v. 27. nihil ad ejus interrogationem reſpondit Moſes, quod nec mentiri vellet, nec æquivocationibus eum ludere, ſed potius cenſuit tacendum, quam contra mentem loquendum.

QUÆRITUR II.

Cum ſingulis hominibus ingenita ſit exiſtentiæ Dei notitia, qua ratione Pharao dixerit ſe Deum neſcire.

SUnt qui affirmant Pharaonem illum tanta impietate fuiſſe dementatum, ut, nullum numen agnoverit. Verum cum Moſes & Aaron ipſum Pharaonem conveniſſent non tantum nomine Dei, ſed nomine Domini Dei Iſraël imperantes ut Hebræos dimitteret, cum hunc verum Deum non veneraretur Pharao [illegible] Ægypti [illegible] colebat [illegible], reſpondit, ſe non agnoſcere Deum Iſraëlitarum Deum: non quod de eo nihil umquam audiiſſet. [illegible] Joſephum Ægypti Salvatorem ſemper [illegible] verum Deum fuiſſe [illegible], aut ſaltem plus non Iſraëlitas quam venerabatur, illum eſſe curarent. Sic et ſe neſcire Dominum, quod nec [illegible] & honorem [illegible], qua [illegible] Hebræos [illegible].

In quo certe apparet ſumma Dei [illegible] & patientia, qui [illegible] & ſupremum [illegible], [illegible] tempore [illegible], & poſt [illegible] conſultationes, ut inde mandaſſet fieret quæ poſtea.

Interim hic obſervandum eſt, quantum Moſes fuerit mutatus ab ſe ipſo: cum vocationem & legationem ſuam detrectaret, [illegible], [illegible] autem, nunc [illegible] poſt [illegible], [illegible] Pharaonem tyrannum [illegible], eique proponere non reformidat, quæ non ſolum [illegible] ad [illegible] & [illegible] regnum [illegible], ſed etiam ad [illegible] ipſius Regis tyrannidem, & dominationem Ægyptiorum ſuperſtitionum, eorumque cæremoniarum & ſacrorum contemptum. [illegible] *populi Hebræorum vere Deo ſervanda.*

At tantum abeſt ut verum Deum reſpondeat Pharao, quominus acrius in Hebræos [illegible]; ſubitque eorum aggravat onera. Unde Hebræorum præfecti & ſcribarum principes, ac capita, adverſus Moſem & Aaronem inſurgentes, conqueruntur quod [illegible] in cauſa [illegible] ab Ægypto. *Videat [illegible], Dominus, & judicet: quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone & ſervis ejus, & præbuiſtis ei gladium ut occideret nos.*

Unde certe obſervanda venit in [illegible] Dei agendi conſuetudo. Solet enim promittere ut quibus magnifica promittit beneficia, ad breve tempus quædam eis omnino contraria dari [illegible], quo videlicet fidei eorum [illegible] & [illegible] conſtantiam magis probet & exerceat. Cum enim Iſraëlitæ [illegible] ſe [illegible] in libertatem [illegible], ſunt ad ſummam [illegible] compulſi, ut colligerent paleas, & [illegible] laterum [illegible]. Quo certe docemur, inquit S. Bernardus, [illegible] qui converti ad Deum decreverint, [illegible] & [illegible] in operibus luti & lateris, quæ in Ægypto egerit, & Pharaonis imperium [illegible].

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT VI.

MOſes itaque Hebræorum querimonias [illegible] Dominum interpellat. Cur, inquit, [illegible] populum iſtum? quare miſiſti me? ex quo enim ingreſſus ſum ad Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum, & non liberaſti eos. Deus [illegible] Hebræorum [illegible] quod non eſſent [illegible] & [illegible] cum [illegible] patribus Abrahamo, Iſaaco & Jacobo, qui [illegible] data [illegible] quæ [illegible] progenitoris, ut [illegible], quia non [illegible] apparebat effectus. Atque ut eorum Iſraëlitarum [illegible], [illegible] ad [illegible] quod neque [illegible] Patriarchis non manifeſtaverit [illegible] nomen *Jehova*, quemadmodum [illegible] per Moſem [illegible]. *Ego Dominus qui apparui Abraham, Iſaac & Jacob in Deo omnipotente: & nomen meum [illegible] Jehova non indicavi eis.*

Petes autem [illegible] *Jehova* fuerit [illegible] Patriarchis, & nonniſi per Moſem revelatum?

Reſpondeo, [illegible] Moſen [illegible], [illegible] in Geneſi aliquoties [illegible] Patriarchis, & [illegible] Abraham [illegible] Geneſ. [illegible] Hebræo textu [illegible] nomen Jehova. Et Gen. C. 14. Melchiſedech [illegible] v. 22. *Levo manum meam ad Jehovam Deum excelſum poſſeſſorem cæli & terræ.* Et cap. 15. v. 7. Deus Abrahamo dixit: *Ego Jehova qui eduxi te de Ur Chaldæorum.* Ego

ut hoc ſacrum & augustum nomen erat antea hominibus revelatum.

At nomen quidem noverant, ſed quid præciſe ſignificaret non percipiebant, nec intelligebant illo denotari ipſam Dei eſſentiam, ſeu infinitum eſſendi pelagus, a quo omnes divinæ perfectiones, velut ab oceano rivuli, & radii a ſole, derivantur. Formatur enim hoc nomen a verbo & radice [illegible] *Chavah* quæ ſignificat *eſt*, *fuit*, Unde Jehova propriè denotat *eum qui fuit ab æterno & in æternum*, ac proinde omnipotentis virtutem, quam brevi demonſtraturus erat in ſtupendis prodigiis quæ liberandorum Iſraëlitarum cauſa erat patraturus, quæ a nec fecerat, nec tantam virtutem & protectionem oſtenderat in gratiam illorum veterum Patriarcharum.

Unde ſequitur omni excuſatione carere ſecundum eorum Iſraëlitarum, quos Moſes alloquebatur, qui Deum ita familiariter ac benigne ſe illis oſtendentem non audiebant.

Jubet itaque rurſum Deus Moſi ut iterum Pharaonem adeat, ſolitumque dimittendi populi Hebræi. Excuſat quidem ſe Moſes ab illo obeundo munere, idque duplici ratione. Prima quæ in: *Ecce filii Iſraël non audiunt me; & quomodo audiet Pharao?* quibus verbis argumentatur a Minori ad Majus, ac ſi diceret, ſi populus Iſraëliticus, cujus res agitur, de cujus que ſalute deliberatur, renuunt verba mea, quid expectandum erit a Pharaone qui Deum non agnoſcit? II. Dicit ſe *incircumciſum eſſe labiis*, hoc eſt laborare vitio & defectu linguæ: metaphora a Circumciſione deſumpta quæ Hebræis familiaris erat, ut opus aliquod imperfectum di-cerent. Sicut enim in Circumciſione primum erat ſacramentum, quo qui deſtituebantur, habebantur profani: unde incircumciſum eſſe dicere ſolebant eum qui ad rem aliquam exequendam minus videbatur idoneus ob infirmitatem & defectum. Verum hanc excuſationem non admiſit Deus, quinimo rurſus utrique fratri imperavit, ut denuo Pharaonem convenirent.

Petes II. Cur Moſes circa hujus capitis finem texuerit Genealogiam Ruben, Simeonis & Levi?

Reſpondeo, id factum triplici de cauſa. *Primo* quidem, cum enim ſe ipſum ſuſtulit apertis quantum cum tribu ipſe, id eſt ſui frater eſſent et unde, ut a [illegible] appareret per quos procuranda eſſet Iſraëlitarum libertas. Cumque Levi tertius eſſet Jacobi ex Lia filius, modeſtiæ cauſa duorum, qui ſe præcedebant, meminiſſe voluit, ne ſuam Tribum aliis antepoſuiſſe videretur. *Secundo*, ut oſtenderet peculiarem Dei erga Leviticam Tribum benignitatem & clementiam, quod cum hæc tantum eſſet ordine tertia, ex ea tamen Deus elegerit vos ut primatum populi ſui dederet, & in ea conſtitueret Sacerdotium perpetuandum ad Meſſiæ adventum. Unde Moſes in texendo Leviticarum Catalogo, rationem potiùs habuit Aaronis ſucceſſionis, quam ſuæ: quia nullus ex filiis ejus in aſſumpto munere ei ſuccedere debebat. *Tertio*, ſilentio tantum Ruben, Simeonis & Levi hac in genealogia meminit, ne forte tres iſtæ Tribus viderentur a Deo rejectæ, quod Jacobus moriens *Geneſ.* 49. ſuiſſet eiſdem male precatus.

DISQUISITIONES
IN CAPUT VII.

QUoniam in præcedenti capite duas rationes obtendebat Moſes, ut excuſaret iteratum ſuum ad Pharaonem acceſſum, nimirum ſuæ tarditatem oris, & linguæ defectum, ut has excuſationes eliminaret Deus, hoc in capite duo reponit, videlicet: *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis & Aaron frater tuus erit Propheta tuus*, ac ſi diceret, non eſt quod reformides Pharaonis pertinaciam, & credulitatem; jam enim tibi tantam confero virtutem ſupra poteſtatem ſui, ut obediat, ut per ſtupenda prodigia, quæ editurus es coram illo, per quas terribiles plagas quibus percuſſurus es Ægyptum, ipſe te quaſi Deum revereatur & pertimeſcat.

Non eſt etiam quod excuſes linguæ tarditatem, quoniam Aaron frater tuus tibi loco Prophetæ aderit, qui mea tibi commiſſa mandata Pharaoni explicet.

Hic enim *Propheta* vox non ſolum ſignificat eum qui futura prædicit, ſed & illum, qui Dei verbum annunciat: quo ſenſu prophetiam pro prædicatione uſurpavit S. Paulus. Unde S. Auguſtinus ait: *Nihil aliud eſſe prophetam Dei, niſi annunciatorem Dei hominibus, qui Deum vel non poſſunt, vel non merentur audire.* a Aug. in cap. 14. Exod. q. in Exodum

Talis fuit Pharao, nam tantum abeſt ut prodigiis attonitus, & plagis conſtrictus ſeſe emendaverit, quin imo deterior & obſtinatior factus eſt, ut prænunciaverat Deus, ſubjiciens verſ. 3. *Ego indurabo cor ejus, & multiplicabo ſigna & oſtenta mea in terra Ægypti, & non audiet vos.*

Petes quo ſenſu Deus hic, & pluries infra, dicatur *indurare cor Pharaonis?*

Reſpondeo, Deum non efficaciter & impulſive concurriſſe ad hanc indurationem & pervicaciam, ut vult Calvinus cum ſuis aſſeclis: nam ex eo Deus ejus eſt & alterius auctor perperam aſſeritur: ſed tantum negative & permiſſive, ſeu non infundendo malitiam qua pejor fieret, ſed non conferendo gratiam qua melior evaderet, quod cum ſæpius oblatam pertinaciter reſpuiſſet

Ea

QUÆRITUR I

Vtrum veræ Magorum virgæ conuerſæ fuerint in dracones

[illegible] Ifaaco, Jacobo Eſau, Joſepho fratres, Moſi Dathan & Abiron, S. Petro Simon Magus, Apoſtolis [illegible] Principes, Magi, & Heretici [illegible] S. Paulus [illegible] reſtiterunt Moyſi [illegible] veritati: homines corrupti mente, reprobi circa fidem.

III. [illegible] magis probatur [illegible] & conſtantiam Moſis & [illegible] [illegible] quæ [illegible] produceret ad [illegible] [illegible] habere [illegible], [illegible] [illegible].

IV. D[illegible] ad [illegible] per terras. Pharaonis [illegible] Dei [illegible] Deo [illegible] ad [illegible] [illegible] eſt. Unde [illegible] [illegible] induratum eſt cor Pharaonis, & non audivit eos.

[illegible] Pharao [illegible] Magorum [illegible] eſſe [illegible] [illegible] Mutabant [illegible]

„ [illegible] in [illegible]

„ Moſis [illegible]

„ [illegible] aquam [illegible]

„ [illegible] non poterant,

„ [illegible]

„ [illegible] non

„ poterant [illegible] Moſes. Conceſſit

„ itaque Deus Magis [illegible]

„ [illegible] Ægypti [illegible]

„ [illegible] plagam auferre

„ poſſent. N[illegible] Deus

„ [illegible] Ma-

„ gi [illegible] Reg[illegible] qui pu-

„ [illegible]

„ [illegible] gravius puniri.

„ Secundo, [illegible] Regi [illegible]

„ [illegible] Magorum [illegible] com-

„ [illegible] poſſe [illegible]

„ [illegible] parem [illegible] produce-

„ re non poſſent, [illegible]

„ [illegible] Digitus Dei

„ eſt [illegible]

„ Tertio, Magorum [illegible] poſſe [illegible]

„ [illegible] Reg[illegible]

„ [illegible] quod non ſolum

„ [illegible] D[illegible] poſ-

„ [illegible] p[illegible]

„ [illegible] Theodoret.

Cum [illegible] Pharao Magorum [illegible] [illegible] magos [illegible] eſſe ad [illegible] Pharaonis [illegible] [illegible] Quamvis [illegible] Moſis & Aaron [illegible] [illegible] Nili [illegible] Pharao [illegible] [illegible] Moſes [illegible] [illegible] aquam [illegible] per Ægyptum aquas [illegible] At [illegible] Pharao [illegible] *[illegible] aquam fluminis [illegible] Pharaonis &* [illegible] *eſt in ſanguinem. Et piſces, qui erant in flumine, mortui ſunt &c.*

QUÆRITUR II.

Cur infligendas Ægypto plagas auſpicari voluerit Deus ab aquarum Nili in ſanguinem converſione?

Reſpondeo, [illegible] eſſe [illegible] cauſas. *Primo* [illegible] [illegible] Ægypti [illegible] aquas [illegible] Deus [illegible] [illegible] [illegible] Sapientiæ cap. 11. [illegible] Deum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Hebræi [illegible] aquam [illegible] Ægypti [illegible] in ſanguinem [illegible] [illegible] S. Auguſtin. *[illegible] aquæ Ægypti [illegible] in ſanguinem verſæ, [illegible]*

Secundo, quia aquæ, maxime Nili flumen, [illegible] Ægypti [illegible] [illegible]

Tertio, [illegible] [illegible] Deus ad [illegible]

Quarto, quia Nilus [illegible] [illegible] Deus [illegible] [illegible]

Hanc rationem [illegible] Theodoretus [illegible] Cur,

„ [illegible] Deus?

„ Quia [illegible] Ægyptii [illegible]

„ [illegible]

„ [illegible]

„ [illegible] Cæli, Deum [illegible]

„ [illegible]

„ & mutatur in ſanguinem, [illegible]

„ [illegible] per Ægyptum

„ [illegible]

Neque vero [illegible] eſt Nilus, [illegible] per univerſam Ægyptum aquas [illegible] [illegible]

[illegible] ... pura & nitida, deinde vero ... [illegible] ... dnne teſtimonio Authoris quæſtionum ad Or- [illegible] ... ſuas prodigias ſpectantium oculis ... ulerent. At reclamat textus, ubi legimus *Fecerunt* [illegible]

[illegible] ... populum tuum. Et in cap. 9. narrat quo- [illegible] ... *ſiliorum Iſrael, nihil omnino periit. Et* [illegible] ... *gypti totius donnet. Ubicumque autem habi- tabant ſilii Iſrael, hoc erat.* Denique in ca- [illegible]

eorum primogenitorum. *Et tranſibo*, ait Dominus, *per terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum ab homine uſque ad pecus. Erit autem ſanguis vobis in ſignum in ædibus in quibus eritis: & videbo ſanguinem, & tranſibo vos: nec erit in vobis plaga diſperdens, quando percuſſero terram Ægypti.*

Quod autem in hac plaga expreſſum eſt, idem quoque intelligi oportere eſſe factum in aliis ubi eſt tacitum.

Cur autem Scriptura id primum exprimere voluerit in quarta plaga, & in tribus prioribus tacuerit, rationem quandam reddit S. Auguſtinus his verbis: Quod hic aperuit Scriptura, ne ubique diceret, intelligere nos voluit etiam & in poſterioribus, & in prioribus ſignis factum eſſe, ut terra, quam habitabant Hebræi, ab iis plagis talibus [illegible]. Opportunum autem fuit, ut ab hoc primum aperte ponere- tur, unde cœperunt ſigna, quibus Magi- nec ſimilia fecerunt, nec facere conati ſunt. Quamquam ergo defecerunt Magi, nihil de diſtinctione habitationis Hebræo- rum & Ægyptiorum dictum eſt: ſed ex quo cœperunt ea fieri ſigna, in quibus Magi ſimilia facere, nec tentare quidem auſi ſunt. Sic S. Auguſtinus.

Petes V. Utrum *Ægyptii* habitantes in terra Geſſen cum Hebræis, ab illis plagis fuerint immunes?

Reſpondet S. Auguſtinus ipſos immunes fuiſſe ab illa plaga, paritér ultimam. Ab hac decima plaga, inquit, non ſunt putandi immunes fuiſſe Ægyptii, qui habitabant in terra Geſſen. Hominum quippe erat, vel animalium illa plaga, non terræ, id eſt, homines & animalia primogenita mo- riebantur occulte, & angelica percuſſione non autem aliquid in terra vel in Cœlo factum erat, ſicut rana vel locuſta, vel tenebræ. Unde, qui habitabant terram, affligerentur. A talibus enim plagis cum terra Geſſen fuiſſet aliena, procul dubio pervenerunt bruchi, cum ad eos Ægyptios qui in eadem terra cum Hebræis morabantur. Hæc S. Auguſtinus. Caeterum ea ſententia non eſt plane certa, ut probabi- lius videatur Tirino, Ægyptios qui habi- tabant in terra Geſſen ſuiſſe plagis [illegible] cuſſos, non quia [illegible] omnes [illegible] pri- mogenitos [illegible] & [illegible] affligerentur Hebræi: [illegible] quod ea re potue- rint illi duri [illegible] gratiam a Pha- raone, & quod permixtis Hebræorum ibi profeſſionem ſperarent.

DISQUISITIONES IN CAPUT VIII.

TRes alias plagas, quas Deus Ægyptiis inflixit, ut Pharaonis contumaciam edo- maret, hoc in capite recenſet Moſes. I. Ranarum, quæ terram undique operuerunt, & in triclinia etiam irrepſerunt, hominibus ſunt moleſtiam. II. Sciniphum ſive cyni- phum, acutis homines & animalia graviſſime pungentium. III. Omne genus muſcarum & beſtiarum, quæ agmine facto, domos, urbes & paludes conſumpſerunt.

Cum itaque Pharao ſuorum Magorum præſtigiis eluſus, quæ a Moſe geſta fue- rant, non Dei potentiæ, ſed magicis arti- bus patrata eſſe ſuſpicaretur, omnia mendacia pu- taret, accerſit. Aaron manum & virgam extendit ſuper aquas Ægypti, paludesque ac [illegible] eruperunt, & uni- verſam terram operuerunt. Ægyptum, quod regio plana ſit & multis lacubus & palu- dibus referta eſſe, & ex inundante Nilo plerumque ſtagnantibus aquis, ac [illegible] [illegible] tradunt omnes Geographi. Quamobrem præ cæteris regionibus ranis abundat, habent enim ranæ ex aqua originem & caloris materiam. Unde illæ apud Ægyptios præcipuo honore colu- bantur, non modo quia ſuperarent [illegible], ſed etiam quia [illegible].

Hic autem ranis uti voluit Deus ad Æ- gyptiorum vexationem, ſuamque potentiam & juſtitiam per ea hoc argumento demon- ſtravit. I. Quod ranæ ex aquis emerſæ capite, & veluti agmine facto prodierunt. II. Quod contra naturam ſuam progredientes, ex aquis & terra humida emergentes, per terram in [illegible] Solis ardorem exſiccatam & aridam [illegible]. III. Quod ſu- periora [illegible] conſcenderint, ita ut nullus locus eis eſſet impervius & in- clauſus. IV. Quod per ſe [illegible] [illegible], & vaſa replentes, aquas potabiles & cibum omnem ipſis [illegible].

Hinc egregie explicat Philo libro de vita Mo- ſis: *fratre inſuper ad flumina & ſtagna, palu- deſque virgam porrigente,* [illegible] *mox ranarum multitudo, tam ingens, ut omnia loca complerent ac loca inhabita, tam domus, quam ædes, tam publica quam privata* [illegible] *ut in diverſo elemento videantur, altera natura eorum* [illegible] *terra eſt aqua* [illegible] *cum per* [illegible] *progredi poſſent* [illegible] *[illegible] ad omnes quoque* [illegible] *ad extremum deſperarent* [illegible].

[illegible] ad animal non [illegible] ſe [illegible], nec [illegible], nec in homines [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſuper [illegible]

& ju-

„ præſentaneum exitium evadebant, infecti tamen eorum veneno, a morbis corripiebantur.

Petes, cur Deus tam vilibus animalculis uti maluerit ad vindictam, quam urſis, pardis, leonibus, cæteriſque feris carnivoris?

Reſpondet Philo, „ Deum voluiſſe incolas caſtigare, non tollere. Nam ſi eos omnino delere voluiſſet, non opus erat animalium opera, ſed divinitus immiſſa fame ac peſtilentia. Præterea diſcat & illud omni vita profuturum. Quidnam? Homines quando bella gerunt, auxilia ſibi aſciſcere potentiſſima, quibus ſuam ſupplent imbecillitatem. Deum vero omnipotentem, & nullius egentem operâ, ſi quando vult tanquam inſtrumentis quibuſdam uti ad ea grenda ſupplicia, non validiſſima eligere, quorum robur curat minime, ſed vilia parvaque inſtruere invictis viribus, atque ea noxiam præſtare, quod nunc quoque accidit. *Sic ille.*

Hic adde nihil tam minutum eſſe, quod non poſſit, jubente Deo, nobis perniciem afferre: nihil tam contemptum quod, eo operante & inſtigante, noſtram non poſſit retundere ſuperbiam, & gravi ſſimam pœnam infligere, ſuperbo namque muſca crux eſt, & culex [illegible].

Unde Pharao horum animalculorum aculeis & infeſtatione victus, Iſraelitis conceſſit quidem facultatem Deo ſacrificandi, ſed in Ægypto. Verum reſpondit Moſes: *Non poteſt ita fieri: abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo noſtro. Quod ſi mactaverimus ea quæ colunt Ægyptii coram eis lapidibus nos obruent. Viam trium dierum pergemus in ſolitudinem & ſacrificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis.*

Quibus verbis declarat Moſes fieri non poſſe ut ſolemne illud ſacrificium, quod poſtulabat Deus, offerretur in Ægypto: idque probat tribus rationibus. 1. Quia offerrent abominationem Ægyptiorum, quod eſſet indecens. 2. Quia hac ratione immineret eis periculum ne lapidarentur ab Ægyptiis. 3. Quia obediendum erat Deo, qui volebat illud ſacrificium fieri in deſerto.

Immolationes autem ovium & boum, *abominationes Ægyptiorum* appellat Moſes, vel quia Ægyptii hæc animalium abutebantur ad horrendam idololatriam, divinoſque eis honores impendebant: mactatio abominatio erat Ægyptiis, qui ab eorum eſu abſtinebant. Unde Juvenalis Satyra 15.

.. Lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa, nefas illic fœtum jugulare Capellæ.

Et Anaxandrides productus ab Athenæo *lib. 8. Deipnoſ. cap. 13.* Ægyptium ſubſannans, rationemque profetens cur nullam cum eo ſocietatem inire poſſit, ait

Tu bovem adoras, ego illum diis ſacrifico:
Maximum eſſe numen anguillam putas,
Obſoniorum vero nos multo lautiſſimum:
A ſuilla tu abſtines, ego vero præcipue
illam appeto:
Canem veneraris, ego verbero
Si ubi offendam vorantem obſonium.

Quæ cum ita ſint, neceſſum erat extra Ægyptum ſacrificium a Deo poſtulatum offerri, ne Iſraelitæ Ægyptiorum animos acrius in ſe concitarent & exacerbarent.

Pharao videns ſe nihil proficere ſuis cavillis & ambagibus, præ nimium malorum ſenſu dejectus, perfectum conſequi ſimulat, ſpondetque ſe permiſſurum ut Iſraelitæ egrederentur ad ſacrificandum, ea lege ut ſe non ſubducerent plus dominationi, nec ultra limites præſcriptos progrederentur: oratque ut inflictum a cervicibus ambigeretur. Hoc ultimum ſe facturum promittit Moſes, ad conditionem autem propoſitam de non ulterius quam itinere trium dierum pergendo, ſilet, quia nondum noverat, nec tempus erat ut Dei conſilium revelaret. Interea monet Pharaonem: *Veruntamen noli ultra fallere, ut non dimittas populum ſacrificare Domino.* Quibus egregiam ſuæ virtutis & animi fortitudinis ſpecimen exhibet, palam & in faciem Tyranno exprobrans ſua mendacia, irritaſque promiſſiones, & ſimul minitans graviores pœnas, niſi a malis artibus & dolis deſiſteret.

DISQUISITIONES
IN CAPUT IX.

HOC in capite tres alias plagas refert Moſes, quibus Deus induratum cor Pharaonis emollire tentavit, ſcilicet peſtem, ulcera & grandinem.

Moſes itaque Pharaonem iterum conveniens, ei nomine Dei denuntiat: *Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi. Quod ſi adhuc renuis, & retines eos: Ecce manus mea ſuper agros tuos: & ſuper equos, & aſinos, & camelos, & boves, & oves, peſtis valde gravis.* Hanc plagam ſic deſcribit Philo:

„ Poſt hanc pœnam (quartam ſcilicet plagam) ſucceſſit alia, nomine tunc quoque immiſſa ejuſ Numinis, videlicet interitus pecorum. Namque armenta & greges ovium caprarumque, præterea jumenta omnis generis, una die, tanquam ex composito, gregatim moriebantur, portendentia, paulo poſt ſecuturam perniciem hominum: quemadmodum aiunt publicas peſtilentias ſolere primum in bruta ſævire animalia, & inde mox in homines. *Sic ille*, pag. 482.

Quam-

DISQUISITIONES
IN CAPUT X.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XI.

TRes diſtingui poſſunt hujus Capitis partes, in quarum prima Deus Moyſi denunciat novissimam ultimamque plagam, quam in Pharaonem, ejuſque ſubditos erat immiſſurus. In ſecunda legitur mandatum Dei quo jubet ut Iſraelitæ comparent ſe ad exitum, mutuenturque ab Ægyptiis vicinis ſuis vaſa argentea & aurea, nec non, ut addunt LXX. Interpretes, pretioſas veſtes. Tertia continet epilogum ſeu brevem recapitulationem eorum prodigiorum, quæ coram Pharaone Moyſes & Aaron ediderant.

Deus itaque Pharaonis perduellione & longa rebellione ſatis ac tandem exacerbatus, Moyſi denunciat: *Media nocte egrediar in Ægyptum: & morietur omne primogenitum in terra Ægyptiorum, a primogenito Pharaonis, qui ſedet in ſolio ejus, uſque ad primogenitum ancillæ quæ eſt ad molam, & omnia primogenita jumentorum. Eritque clamor magnus in univerſa terra Ægypti, qualis nec ante fuit, nec poſtea futurus eſt.*

Utitur autem Deus verbo *egrediendi*, non quod locum ſit mutaturus: quippe qui cœlum & terram implet, & ubique ſit præſentiſſimus: ſed metaphora ſumpta a principibus, qui e regionibus ſuis egredientes, hoſtium regna ingrediuntur, eorumque Regna ac ſubditos ſibi adverſantes adoriuntur & expugnant. Hac etiam voce fortaſſis uſus eſt, ut ſignificaret ſe brevi egreſſurum de terra Geſſen, in qua cum Iſraelitis ut colonibus habitabat ſingulari ſua protectione, & diſcurſurum per univerſam Ægyptum, ut ſingulorum hominum primogenita occideret.

In ſecunda hujus capitis parte mandat Deus Moyſi ut ſuo nomine jubeat Iſraelitis, ut ab Ægyptiis qui in eadem cum illis regione Geſſen degebant, mutuo peterent vaſa aurea & argentea, nec non & pretioſas veſtes ſub eo prætextu, quaſi iis indigerent ad ſolemne [illegible] quod Deo ſuo in deſerto offerre poſtulabant. Cum autem nec illis ſpes eſſet [illegible] ab Ægypto, quam [illegible] inquiſitionem [illegible], niſi aliquo motu in eorum cordibus ſtatim, promovit Deus ſe effecturum ut Ægyptii [illegible] peterent. Quod & factum eſt: unde in capite ſequenti verſ. 35. legimus: *Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commodarent eis: & ſpoliaverunt Ægyptios.*

QUÆRITUR AUTEM.

Utrum Iſraelitæ citra omnem culpam id fecerint.

VIdentur enim peccaſſe mutuando, & furando. *Mutuando* quidem, cum ea petierint mutuo, animo tamen non reddendi, *furto* vero cum aliena invitis dominis abſtulerint. Hoc enim erat ex argumentis quæ obtrudebant Manichæi & Marcionitæ, ut Deum auctorem Veteris Teſtamenti depingerent, tanquam mendaciorum, fraudum, & furtorum fautorem.

At Fauſto hæc obiicienti reſpondet S. Auguſtinus Moyſen hoc Iſraelitis imperaſſe (*qui adeo non peccaſſe, ut non faciendo peccarent, Deus enim juſſerat, qui utique novit non ſolum ſecundum facta, verum etiam ſecundum corda hominum quid unicuique vel per quem perpeti debeat.* Primo itaque tantum quod tum Moyſes imperaverit, tum Iſraelitæ ea quoque exequuti fuerint, patet non eſſe ab ipſa Dei voluntate, cum enim ſit omnium rerum Dominus & verus, quidquid jubet, æquiſſimum eſt: quod facit, optimum, quod dicit, veriſſimum. Unde ratio hujus facti non occurrit quam ipſa Dei liberrima voluntas, debemus eſſe ſolliciti ad [illegible], & ſuperiorem [illegible], non modo quo ſupra omnem legem eſt quæ imperium, ſed quia ipſius voluntas perfectiſſima eſt lex omnium rerum.

Huc accedit quod cum Deus ſit rerum omnium conditor, earum etiam ſupremus eſt Dominus, juxta illud Davidis Pſal. 23. *Domini eſt terra & plenitudo ejus, orbis terrarum & univerſi qui habitant in eo.* Quod utique ſupremum jus a nemine tranſferri unquam nec transferre poteſt. Unde ſolus pleno ſibi jure habet bonorum omnium diſpoſitionem, & ut vult, ea pro ſuo libito concedit, & conceſſa revocat, abſque eo quod aliquis juſte poſſit conqueri. Quamobrem Job omnibus ſuis divitiis & bonis quibus ditabatur quaſi una hora ſpoliatus, in Dei diſpoſitionem acquieſcit dicens cap. 1. *Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum.* Quod ſi vero non poteſt Deus conceſſa bona repetere abſque [illegible], quis non [illegible] quod ſecundum eſt [illegible], qui in Dei contemptum [illegible] conceſſis bonis abutuntur?

Hanc ſecundam rationem, pro aſſerenda illa Dei non ſolum poteſtate in capienda Ægyptiorum bona, profert S. Auguſtinus

DISQUISITIONES
IN CAPUT XII.

[illegible]

pro dicto, ſed de ipſa præparatione ad exitum. Statim enim atque Iſraelitæ manducarunt agnum paſchalem, omnia bona ſua convaſarunt, & [illegible] a terra noctis partem inſumpſerunt, ut aurora [illegible]eſcente poſſent abire, id enim neceſſario requirit rerum in ea nocte geſtarum ſeries; maxime ſi verum ſit, quod narrat Joſephus a Moſe præceptum, ut Hebræi per ſodalitia diſtincta convenirent, diverſoſque inſtruerent ordines, ne tumultuarie itineri ſe committerent. Quæ ut exacte fierent, opus erat ut dies illuceſceret; hocque indicaſſe videtur Moſes poſtremis verbis hujus capitis: *Et eadem die eduxit Dominus filios Iſraël per turmas.*

Itaque annus erat a Diluvio 875. a ſuſcepta Abrahami peregrinatione 430. ab ingreſſu Jacobi in Ægyptum 215. a Joſephi morte 145. a nato Moſe 80. poſtquam Iſraëlitæ 97. annis dira tyrannide fuiſſent oppreſſi, tandem convaſatis rebus, Ægyptiorumque ſpoliis onuſti, ad ſexcenta millia virorum, præter mulieres & parvulos, convenirent in Rameſſe, & inde militari ordine profecti ſunt in *Succoth*, locum ſic dictum, a fixis in illa ſtatione tentoriis, ut patebit in ſequentibus.

Tantæ vero multitudinis Ductorem & Rectorem Deus Moſen conſtituit. Nam,
„ *inquit Philo*, qui a regno Ægypti dereli-
„ querat, cum eſſet nepos regius, & offen-
„ ſus incolarum ſuperbia violentiaque ado-
„ ptatores ſuos abdicaverat, ſimulque ſpes
„ alias abjecerat præ generoſa magnanimi-
„ tate & amore æqui; Viſum eſt omni-
„ potenti rerum Gubernatori, frequentiore
„ melioriſque gentis regnum ei reponere,
„ quæ una omnium erat ſanctiſſima Sacerdo-
„ tio, & vota factura pro univerſo huma-
„ no genere, quibus & mala averterentur,
„ & impetrarentur proſpera. Aſſumpto au-
„ tem principatu non hoc egit, ſicut non-
„ nulli ſolent, ut augeret ſuam familiam,
„ & filios, quos duos habebat, extolleret,
„ ſocios ac mox ſucceſſores habiturus; ſed
„ ubique incorrupte ſe gerens in rebus om-
„ nibus æque ac minimis, ſuperavit natu-
„ ralem affectum erga liberos, malens ratio-
„ nis obtemperare judicio. Unicum enim
„ habebat propoſitum neceſſarium, juvare
„ ſubditos, & dictis, factiſque utilitati eorum
„ conſulere, nullam occaſionem prætermit-
„ tendo in promovendis eorum negotiis &c.
„ *Ita Philo.*

DISQUISITIONES
IN CAPUT XIII.

MOſes in hoc capite quatuor enarrat. I. Dei mandatum, quo jubet ſibi offerri primogenita tam hominum, quam pecorum, atque exacte ſervari ritum veſcendi azymis per ſeptem dies, & ſolemnitatem manducationis agni paſchalis, in perpetuam recordationem mirabilis liberationis a ſervitute Ægyptiaca. II. Quomodo Deus ſe præbuerit ducem itineris Iſraelitis per nubem & columnam ignis; indicatque cauſam cur eos non duxerit recta & breviori via in terram Chananæorum, ſed per deſertum, ubi plura acerbiſſima paſſi ſunt. III. Refertur quam ob cauſam oſſa Joſephi ſecum tranſtulerint in ſepulchro majorum ſuorum ſepelienda. IV. Deſcribitur columna ignis, & nubis qua Deus viam in deſerto ſequendam Iſraelitis præmonſtrabat.

Ad primum quod ſpectat, quæritur I. Cur Deus primogenita ſibi offerri juſſerit? *Reſpondeo*, id factum multis de cauſis. I. Ut hac oblatione aperte conſtaret eum eſſe unicum fœcunditatis auctorem, utpote qui eſt qui vulvam parentium aperit aut claudit, pro ſuo arbitrio; unde Oſeas, cap. 9. verſ. 14. Ephraimitis idololatris, & in multitudine filiorum gloriantibus, imprecatur: *Da eis, Domine, vulvam ſine liberis, & ubera arentia.* II. Voluit primogenita offerri in teſtimonium ſupremæ ſuæ in omnes creaturas auctoritatis & dominationis: *mea ſunt enim omnia*, inquit verſ. 2. III. Hoc ritu repræſentari voluit in perpetuum ſpecialem ſuam erga Iſraelitas benignitatem & protectionem, qua ſublatis & extinctis omnibus primogenitis Ægyptiorum, qui Iſraelitarum erant, illæſos ſervaverit, &c. [illegible]

Ad ſecundum quod attinet, nempe cur Deus Iſraelitas in terram Chanaan non deduxerit breviori & faciliori via, ſcilicet per terram Philiſthæorum, quæ proxima erat Ægypto. Plures proferri poſſunt cauſæ. I. Quia Deus noverat populum Iſraeliticum incredulum eſſe, & levitati ac mutationi obnoxium, quales ſunt animi ſerviles, & oneribus aſſueti, apparebit enim in ſequentibus, quanta levitate a Deo ſæpius diſceſſerint, quoties plus oneris & laboris ſubire renuerent: præſumpſerunt enim, eos, pro tot quos Deum ſecuti eſſent diebus, pœnitere paratos fuiſſe & optaturos reditum in Ægyptum, ut [illegible] genio ſuo indulgerent.

II. Cum [illegible] etiam noſtra Providentia, inter reliquos Chananæos admodum feroces eſſe ac belliſoſos; non Iſraelitas per eorum regionem tranſire, quia cum illis ſtatim confligendum fuiſſet, & grave bellum ineundum, quod dubio procul ut re deterriti fuiſſent Iſraelitæ, cum bellis gerendis non eſſent aſſueti, & ſic præcipites ſe in Ægyptum recipiſſent. Etenim, ſi poſt per alteram viam, magnis terrarum intervallis, vaſtiſque ſolitudinibus ſeparati ab Ægypto diſceſſiſſent, tentarunt tamen reverti in Ægyptum,

&

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XIV.

[illegible]

[illegible] eſt in l. [illegible] quem Joſephus adverſus eum ſcripſit. Verum, commentum hoc eſſe falſiſſimum, apparet ex hoc capite, ubi perditionem Pharaonis & Ægyptiorum cladem Moſi denuntiavit Deus, ut v. verſ. 17. *Ego autem indurabo cor Ægyptiorum ut perſequantur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu eius, & in curribus & in equitibus illius. Et ſcient Ægyptii quia ego Dominus, cum glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus atque equitibus eius.* In quibus verbis aperte ſatis apparet ipſum Pharaonem ab exercitu ſuo [illegible], & tamen, cum ſuis vehiculis Iſraelitas inſequentibus ad [illegible] comprehenſum omnem perniciem [illegible]. Cum enim ille Author fuiſſet acerbiſſimus Tyrannus in Ægyptiorum [illegible] Iſraelitas, atque eius impetu [illegible] per currum, ſi apprehenderet eos [illegible], neceſſe erat ut una cum [illegible] ſuo [illegible] periret. Idque ſatis manifeſte declarat Moſes in Cantico, quod ut refertur cap. ſequenti, poſt ſubmerſionem Ægyptiorum, cum univerſo Iſrael recinuit, ut ibi etiam verſ. 19. *Ingreſſus eſt eques Pharao cum curribus & equitibus eius in mare, & reduxit ſuper eos Dominus aquas maris.* Idipſum confirmat David Pſalm. 135 dicens: *Excuſſit Pharaonem, & virtutem eius in mari rubro.* Claudam hoc caput verſibus Cælii Sedulii lib. 1. [illegible].

Pervia diviſi patuerunt cærula ponti,
In geminum revoluta latus, undataque tellus
Cognatis ſubito nudata aquis, ac turba pedeſtris
Iverat in abruptis pelagi mare, perque profundum
Sicca peregrinas ſtupuerunt marmora plantas
Merſerat unda viam, mediumque per æquor
Ingreditur populus, unde jam baptiſma gerebat
Cui dux Chriſtus erat. &c.

Hanc baptiſmi figuram egregie exponit Theodoretus: „Cum igitur, inquit, Ægyptii perſequerentur Hebræos, ſi mare rubrum tranſeuntes ab Ægyptiorum [illegible] gravi Dominus vindicavit, erit Mare quidem [illegible] lavacri Baptiſmi, nubes autem typum Spiritus ſancti, Moſes Chriſti Salvatoris, virga eius, Crucis Chriſti, Pharao diaboli typum geſſit. Sic et Ægyptii Dæmonum, vel peccatorum figuram præferebant, Manna figuram cibi cœleſtis geſſit, & aqua quæ de petra effluxit, typum Sanguinis Chriſti. Quemadmodum enim Hebræi poſtquam mare rubrum tranſierunt, cibo peregrino & aqua [illegible] fruebantur, ita nos poſt ſalutarem Baptiſmum, paſcimur [illegible] myſteriis. *Petra* autem vocata eſt Chriſtus, quia typus erat Chriſti, ſic & mare dictum eſt Baptiſmus, quamvis nullus in eo ſit baptizatus [illegible] Hebræos, [illegible] aqua aſperſi ſunt, [illegible] Manna item, David in Pſal. 77 vocavit *panem Angelorum* non quod incorporea natura Angelorum, corporali cibo utatur, ſed quod Angelorum miniſterio datum fuerit Hebræis. Sicut appellatur etiam *Panis cœli*, quod deſurſum veniebat, non quod ex ipſo cœlo, ſed ex aere, qui cœli nomine frequenter appellatur. Dicuntur etiam volucres cœli, quæ per aera volitant. *Hæc Theodoretus.*

DISQUISITIONES
IN CAPUT XV.

CUm Iſraelitæ viderent ſe mirabili Dei virtute & beneficio ereptos, (*Vix ſui compotes præ gaudio*, inquit Joſephus) ex hoſtium [illegible], accedente hoc etiam [illegible], quo mare eſſe libertatis [illegible], qui eos in ſervitutem [illegible]. Quapropter tum de [illegible] ſalute, tum de [illegible] ſupplicio, [illegible] in hymnis & lætitia totam illam noctem egerunt. Hymnum autem quem cecinerunt hoc refertur a v. verſ. ad 21. Unde tria hoc in capite referuntur: I. Canticum a Moſe compoſitum, & ab univerſo Iſraelitarum cœtu decantatum. II. Querela Iſraelitarum ſitientium in Mara. III. Statio facta in Elim, & quæ in utraque contigerint.

Ad Canticum quod ſpectat, quamvis Moſes dicatur eius Author, certum tamen eſt a Spiritu Sancto fuiſſe dictatum, non ſolum in gratiarum actionem acceptæ ſalutis & libertatis, & in vaticinium conſequendæ terræ promiſſionis, ſed etiam in confirmationem hiſtoriæ, cuius veritatis hoc fuerunt teſtes, quot Hebræi hunc hymnum decantantes. Unde Moſes non in ſua perſona dicit, *cantabo*, ſed communi nomine ait: *Cantemus Domino &c.* Quo autem ordine decantatum fuerit hoc canticum, his verbis egregie declarat Philo: „Ob tantam victoriam, inquit, Propheta celebrat auctorem tanti beneficii; diſtributa enim omni Gente in duos choros, alterum virorum, & alterum mulierum, ipſe viris carmen prævit, ſororem autem dedit præcentricem feminis, ut illud in parentem omnium conditorem Deum alternis canerent verſibus, non diſcrepante a moribus carmine, dum tenent idem canone ſuo vocibus, & carmen miſcetur ex ſono acuto atque graviori. Virorum enim voces graves ſunt, acutæ mulierum. unde temperamen-

DISQUISITIONES IN CAPUT XVI.

quæ, cum alium cibum deſiderarent, ſi hoc ſaperet eis manna quod vellent. Itaque non abſurde conſtituit Sapientiæ cap. 16. verſ. 25. ubi habet: *Propter hoc & tunc in omnia tranſfigurata, omni nutrici gratiæ tuæ deſerviebat, ad voluntatem eorum, qui a te deſiderabant: ut ſcirent filii tui, quos dilexiſti Domine, quoniam non nativitatis fructus paſcunt homines, ſed ſermo tuus hos, qui in te crediderint, conſervat.* Hoc pariter ſentire [illegible] palam Origenes in hunc locum, & S. Gregorius magnus: neque contradicunt veteres [illegible], licet [illegible] SS. Chryſoſtomus & Nazianzenus qui generaliter tantum cum Scriptura loquuntur.

Clauditur hoc caput his verbis: *Filii autem Iſrael comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti ſunt uſquequo tangerent fines terræ Chanaan.* Comederunt, inquam, tamquam cibum ordinarium, cui tamen non eſſet vetitum carnes, aliorve cibum adjungere, ſi quos vel venatu, vel emptione a vicinis Gentibus conſequerentur, ut innuitur clare Deuteronomii cap. 2. v. 6.

In hoc autem divino cibo maximum fuit divinæ potentiæ miraculum, tot annorum ſpatio tantum hominum numerum cibare, cui certe nihil unquam ſimile contigit, ſive illius cibi originem, ſive copiam, ſive ſufficientiam, ſive ſaporem ſpectes.

At inquies, cum Moſes per quadraginta illos annos cum Iſraelitis non fuerit, nec attigerit Chananæorum, in qua obiit [illegible] annis, non potuerunt hæc ab eo ſcribi quæ poſt ejus obitum contigerunt.

Reſpondent plurimi Interpretes, id a Moſe ſcriptum ex ſpeciali revelatione Spiritus Sancti, cui præſentiſſima ſunt, non ſolum exiſtentia, ſed etiam præterita & futura. Addunt alii, & quidem verius hæc a Joſue, aut alio Propheta addita, eſſe poſt rei eventum, quemadmodum & illud Deuter. 34. quod [illegible] de morte Moſis, ejuſque ubi incognito ſepulchro, cum ea a hic connectuntur cum hiſtorica narratione, potius ſcripta videntur ab homine eodem divino Spiritu afflato, qui quod factum fuerat narrat, quam ab eo qui prædiceret quod erat venturum.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XVII.

Tria præcipue hoc in cap. narrantur. I. Murmur Iſraelitarum [illegible] adverſus Moſen ſecundo ex ſiti propter aquarum penuriam, & illius ſitim [illegible]. II. Aquarum eductio ex duriſſima petra Moſis virga percuſſa. III. Iſraelitarum adverſus Amalecitas pugna, victoria & gratiarum actio. Vix enim ſedata fuerat propter cibi penuriam Iſraelitarum adverſus Moſen & Aaronem ſeditio, cum aqua ad potum deficiente rurſum tumultuantur. Quod Moſes his verbis exponit: *Igitur profecta omnis multitudo filiorum Iſrael de deſerto Sin per manſiones ſuas, juxta ſermonem Domini, caſtrametati ſunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo. Qui jurgatus contra Moyſen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus reſpondit Moyſes: quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum? Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, & murmuravit contra Moyſen, dicens: Cur feciſti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos noſtros, ac jumenta ſiti?* In quibus verbis nonnulla occurrunt obſervanda.

Primo, quidem mirandum venit, quod Moſes hujus capitis initio dicat, Iſraelitas de deſerto Sin veniſſe in Raphidim, omiſſis duabus manſionibus quas fecerant in Daphca & in Alus, ut referuntur Num. cap. 33. Inſuper quomodo dicantur profecti ex deſerto Sin, in Raphidim, quæ locus in eodem deſerto conſiſtebat.

Ad primum, reſpondet Rabbi Abenezra a Moſe in Exodo recenſeri tantum profectiones illas, in quibus aliquid novi & memorabile contigit: reliquas autem profectiones, in quibus nihil tale factum eſt, deſcribi in libro Numerorum. Unde conſulto Moſes addit *per manſiones ſuas*, ut ſignificaret plures profectiones factas fuiſſe in deſerto Sin, priuſquam pervenirent in Raphidim.

Ad ſecundum reſpondet S. Hieronymus ad [illegible] manſionem: „Sciendum eſt, inquit, quod omnem eremum ad montem Sinai [illegible], & ex una provincia, [illegible] locis, nomen unius manſionis [illegible] ſicut *Moab*, non urbes quas [illegible] nomen eſt. In hac ſolitudine quoque manſiones ſunt Jam Suph, & deſertum Sin, & *Daphca*, & *Alus*, & *Raphidim*. Itaque in deſerto Sin fuerunt quamquam Iſraelitarum manſiones, per quas multas locus deſignatur a mari rubro [illegible] Suph [illegible]. A [illegible] deſerti Sin nomen indigitatur, tum ſequentes propriis nominibus Daphca, Alus, & Raphidim ſunt notatæ.

In hunc autem poſtremum locum, Deo imperante, & columna viam monſtrante, cum perveniſſent Iſraelitæ, nec occurrerent aquæ quibus tam homines, quam animalia ſitim reſtinguerent, adverſus Moſen inſurgentes dixerunt verſ. 3. *Cur feciſti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos noſtros ac jumenta ſiti?* In quibus verbis apparet [illegible] illius populi ingratitudo & pervicacia, ex [illegible] Moſen [illegible] profeſſionem habere debuerant quod [illegible] non poterant [illegible]. Deus potens erat indigentibus & ſupplicantibus aquam ſuam; quemadmodum docebat, ut [illegible] præ-

cibum

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XVIII.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XIX.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XX.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XXI.

[illegible]

ob, quæ a ſuo Domino poterant [illegible] … perſolvi vero Iſraelitas [illegible] … eam vendere alteri populo, hoc eſt, qui non eſſet de familia emptoris: nam et a Gentibus, ſeu Extraneis ne ſervos quidem Hebræos emere poterant, ut notat Joſephus.

III. *Sin autem filio ſuo deſponderit eam, juxta morem filiarum faciet ei.* Dum pater vendebat filiam ſuam [illegible] in ſervam, qui [illegible] emebat, emebatur eam in uxorem ducere, ut docent Hebræi Doctores, teſtibus clariſſ. Vatablo & Paulo Fagio. Si vero illam deſponſare [illegible] debebat [illegible] dotem conſtituere, ut [illegible] Iſraelitæ [illegible] quod illa eſſet empta [illegible]. IV. *Quod ſi alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, & veſtimenta, & pretium pudicitiæ non negabit. Si tria iſta non fecerit, egredietur gratis abſque argento pro ea redemptione.* Hoc eſt, [illegible] … [illegible] ut poſſet nubere alteri.

[illegible] … Adduntur [illegible] … Addit R. Salomon, *Si fuerit Sacerdos, & [illegible]* … [illegible] Paraphraſtes Jeroſolymitanus [illegible] … Apparet inde quantum Deus [illegible] … quanti facere

dignitatem, hujus crimen [illegible] ſolvendo hominem eſſe ob hoc capitis pœna.

IV. Verſu 22. *Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit, ſubjacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint. Sin autem mors ejus fuerit ſubſecuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu &c.* Quæ verba [illegible] … [illegible] Tertullianum [illegible] … Quibus verbis Tertullianus [illegible] … At S. Auguſtinus [illegible] … [illegible]

V. [illegible] … Addit S. Auguſtinus [illegible] … [illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXII.

IN præcedenti capite Moſes expreſſit leges ſpectantes ad conſervationem vitæ [illegible] hominum: in hoc autem præſcribit eas quæ [illegible] ad [illegible] bonorum [illegible] conſervationem. Quamobrem docet qualiter [illegible] … ſive per violentiam & furtum ablata erant, ſive per fraudulentam [illegible]. Earum autem legum præcipuæ quæque [illegible] … exponendæ ſunt.

I. Statuitur itaque verſ. 1. *Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit, vel vendiderit, quinque boves pro uno bove reſtituet, & quatuor oves pro una ove.* Quo verbo [illegible] non levem [illegible] Interpretibus S. Auguſtinum [illegible] … quam bovem, pro furtive ablato, reſtituere debeant.

Reſpondet aliquid hoc ſignificari: quod autem illud ſit, non aperit. S. Thomas ſcribit [illegible] … [illegible]

Cum Theodoreto [illegible] … [illegible]

His accedit quod [illegible] … 1. Ad [illegible] … 2. Ad [illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXIII.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXIV.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XXV.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ut in [illegible] decide-rent quæ [illegible] ſeptem panes [illegible] panes, qui Hebraice dicuntur *Lechem panim*, hoc eſt *panes facierum*, quod ſemper eſſent in facie & conſpectu Domini [illegible] ante Arcam fœderis, ubi Deus oracula promebat. Quamobrem addit [illegible] *Pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper.* Hoc tempore vertit & LXX [illegible] eſt panes propoſitionis [illegible] Dicunt autem Hebræi panem *facierum* appellatum, quod quatuor angulos eſſent [illegible] Sed prior ratio verior eſt.

Panes autem illi non fermentati, erant [illegible] duodecim, juxta numerum tribuum Iſrael [illegible] ut eſſent [illegible] oblationes [illegible] Sacerdotibus [illegible] Proponebantur autem ſingulis ſabbatis, & qui [illegible] ordinarie in uſum Levitarum.

Ad hos autem panes [illegible] parata erant [illegible] ſunt [illegible] Hæc [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible] Hebræorum ſeptem [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible] panes [illegible]
„ [illegible] vocamus Sabbatum. *Ita Joſephus.*

Menſura autem illa quam *aſſaronem* appellat, [illegible] Hebræorum Græce, quæ [illegible] *Gomor enim* (inquit S. Epiphanius) *erat pars decima menſuræ magnæ, hoc eſt,* [illegible] *ba, quæ continet ſeptem ſextarios, & quintam ſextarii partem.* [illegible] Romanum, [illegible] Romanum, [illegible] colligitur panes illos non [illegible]

IX. Juſſit Deus fieri candelabrum ex auro purſſimo, non *fuſile*, ut vult Joſephus, ſed *ductile* [illegible] Textus [illegible] figura, & ſeptem [illegible] habebat [illegible] medio [illegible] ſeu calamus [illegible] calamus [illegible] Amygdalæ figura, [illegible] ſphærula, cum [illegible] Unicuique calamo [illegible] lucerna, [illegible] ſeptem [illegible] lucernæ [illegible] Joſephus [illegible]

Petes, Cur Deus, qui [illegible] ſapere, [illegible] magnificum Tabernaculum, ac Templum ſibi conſtrui [illegible]

Reſpondeo, id factum eſſe multis de cauſis. I. Ut [illegible] II. Ut ſignificaret ſe [illegible] Dominum, cum [illegible] III. Ut [illegible] Ægyptiorum [illegible] *Hebræos* [illegible] *Templum ab ipſis fieri præcepit, quod magna magnificentia, arte, elegantia,* [illegible] *ſuperaret.*

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXVI.

IN hoc capite & ſequenti refert Moſes delineationem Tabernaculi, cujus tres conſtituit partes, Atrium [illegible] Sanctum, & Sanctum Sanctorum. Ad atrium [illegible] quibus [illegible] Hoc autem erat longum quinquaginta [illegible] latum, quod [illegible] parietibus, & [illegible] ad latera [illegible] ſuperne vero patebat, ad [illegible]

Duas autem [illegible] partes, alteram *Exteriorem* pro [illegible] offerebant, & [illegible] *Interiorem* alteram pro Sacerdotibus, & Levitis [illegible] in hac [illegible] [illegible] parte altare holocauſtorum, non tectum, ſed [illegible] & labrum [illegible] lavabant Sacerdotes & Levitæ [illegible] lavando manibus, [illegible]

Sanctum viginti cubitos in longitudine habebat, latum vero erat decem cubitos. In eo [illegible] erat *Altare thymiamatis* quod Deo [illegible] ad [illegible] dextrum latus [illegible] erat candelabrum, ad ſiniſtrum Menſa panum propoſitionum.

Sanctum Sanctorum vero latum & longum erat decem cubitos, unde perfecte erat quadratum. In eo [illegible] erat *Arca fœderis*

dole continens duas tabulas Legis digito Dei exaratas, ad cujus latus erat Urna repleta manna, quæ per quadraginta annos ſuper Iſraelitarum caſtra pluerat: necnon & Virga Aaronis cum qua [illegible] patrata fuerant prodigia. Diſtinguebatur vero a Sancto per velum ex hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta opere plumario, hoc eſt diverſi coloris avium plumarum textu confecto.

Totum autem Tabernaculum ſeptum erat viginti [illegible] tabulis lignorum [illegible] in longum poſt ſe ad Meridiem, & totidem ad Septentrionem, ad Occidentem vero octo habebat tabulas conſtitutas [illegible] erant in parte Meridionali & Septentrionali. Patebat autem verſus Orientem, claudebaturque duntaxat velo quinque columnis ex lignis Setim innixo ſuſtentato, hac enim parte ingreſſus erat in tabernaculum velo tecturo.

Illi par etiam colore, ſicut & totum tabernaculum [illegible] ſtrata prope terram pendentia [illegible] Hic vero [illegible] erat tegumentum ad pluvias arcendas, effectum partim e caprina lana, partim e rubricatis arietum & melium pellibus.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXVII.

V[illegible] ſeptimum caput [illegible] Moſes. *Facies & altare de lignis Setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, & totidem in latitudine, id eſt quadrum, & tres cubitos in altitudine. Cornua autem per quatuor angulos ex ipſo erunt, & operies illud ære.* In quibus [illegible] ſunt obſervanda.

I. Duo fuiſſe altaria in tabernaculo, unum [illegible] in Sancto [illegible] in quo Thymiamata [illegible] adolebantur, aliud autem in atrio collocatum, in quo ſacrificia [illegible] Poſtea [illegible] hoc [illegible] Moſes, cujus materiam [illegible] ſignat, [illegible] Setim, ex quo [illegible] Tabernaculo conſtructa [illegible] Deus [illegible] in [illegible] parte [illegible] Mentionem autem [illegible] altaris de [illegible] de [illegible] ut [illegible] tribus cubitis a terra aſſurgeret, longum vero & latum eſſet quinque cubitis, quatenus capax ſcilicet [illegible]

II. Jubet Deus ut in altari eſſe quatuor cornua per quatuor angulos, de quibus non una eſt [illegible] ſententia, [illegible] per [illegible] cornua [illegible] non alia fuiſſe, quam [illegible] altaris angulos, vox enim Hebræa Keren tam pro cuſpide, radio, & angulo, quam pro cornu accipitur, [illegible] ut cornua altaris [illegible] poſſint acuminum [illegible] angulis. Verum communior ſententia eſt, cornua illa ab angulis fuiſſe diſtincta, atque colligitur ex verbis textus. *Cornua autem per quatuor angulos ex ipſo erunt.* Ubi cornua ab angulis [illegible] diverſa, [illegible] fuiſſe [illegible] cornuum [illegible] quatuor altaris angulis erecta, quaſi e taurino capite naſcentia. Quod confirmare [illegible] Amos de altari Bethel conſtructo ad formam Moſaici [illegible] *Amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram.* Quibus ſignificat, non ipſum evertendum altare, nec proinde amputandos [illegible] angulos, ſed aliquid de eo protuberans, quod [illegible] ſacrificium [illegible]

[illegible] pariter colligitur ex iis quæ ad altaris [illegible] conſequenter, [illegible] apprehendiſſe altaris cornua. Sic 3. Reg. 1. v. 50. *Adonias autem timens Salomonem, ſurrexit & abiit, tenuitque cornu altaris,* & cap. 2. verſ. 28. *Fugit ergo Joab in tabernaculum Domini, & apprehendit cornu altaris,* &c. [illegible] ut [illegible] cornua [illegible] quatuor angulis non [illegible] ad [illegible] communem [illegible] Hebræo [illegible] radios quoſdam elegantes ex ære [illegible] fuiſſe, cum [illegible] aut [illegible] ſicut Moſes non erat cornutus, ſed apparuit [illegible] ex Dei conſpectu & [illegible] Utut ſit, certum eſt [illegible] magnificum, atque [illegible] quod hoc [illegible] cubitos [illegible]

Ad ſinem autem hujus [illegible] Deus, ut Iſrael & Aaron [illegible] offerre ei *oleum de arboribus [illegible] purissimum, ut ardeat lucerna ſemper.* Quibus verbis quatuor [illegible] Deus. 1. Quodnam ſit [illegible] 2. Quo tempore, 3. Ubi [illegible] 4. A quibus apponendum. Oleum, non quod [illegible] ſed [illegible] *Tempus* [illegible] quo [illegible] eſt. *Locus* [illegible] Tabernaculi extra velum, ubi [illegible] erat. *Perſonæ* fuerunt Sacerdotes tantum, quia [illegible] ingredi. [illegible] Sacerdotes [illegible] ut tota nocte arderent. Mane vero eas extinguebant [illegible] verbis. *[illegible] coram Domino.*

[illegible] quatuor [illegible] a Sacerdotibus [illegible] Aaron [illegible] quod Tabernaculum [illegible] nocte [illegible] obvelatum eſſet, nullaſque haberet feneſtras per quas [illegible] quamobrem opus erat [illegible] lucerna locum illic facere [illegible] Sed de his plenius in Levitico ubi ſermo erit de officio Sacerdotum.

DISQUISITIONES IN CAPUT XXVIII.

Digitized by Google

His adnectis erat Thorax interior byſſinus, ex telis duplicatis contextus, quod non ſolum Pontifici, ſed & aliis Sacerdotibus commune fuit, nam, ut apparet ex verſ. 40. huius capitis, hi quatuor habebant veſtes 1. Femoralia linea, ſeu braccas, quæ, ut S. Hieronymus mox laudatus, uſque ad genua & poplites veniebant, tegentque verenda, ne Sacerdotes ſacra facientes cadendo, aut vento [illegible] & veſtes ſubmovente apparerent. 2. Tunicam lineam. 3. Zonam. 4. Tiaram, ſed diverſam a pontificali. Carebant ergo tunica hyacinthina, rationali, & lamina aurea cui ſacroſanctum Dei nomen erat inſcriptum.

Quo autem ordine Pontifex ſacras illas veſtes induerit, recenſet Maimonides Halacha Kele Hammikdaſch cap. 10. „Quo ordine, inquit, induebant veſtimenta? primo induit braccas, quas ſtringit ſupra umbilicum circa lumbos. & poſtea induit tunicam, poſtea ſtringit balteum circa axillas, pluribus involvens: poſtea circumvolvit tiaram inſtar cidaris. Summus Pontifex, balteo conſtricto, induit pallium, poſtea ſuperinduit Ephodum, & pectorale, ſtringitque Ephodum per cingulum Ephodi ſupra pallium, [illegible] rationale [illegible] Ephodi, quod Ephodo [illegible]. Poſtea [illegible] (caput) tiara, & ſtringit eam, & laminam ſupra tiaram. Capilli autem eius apparebant inter laminam & tiaram, in quo loco ponebant phylacterium, ſcilicet inter laminam, & tiaram.

Eodem ordine veſtes ſacræ deſcribuntur a Joſepho.

Erant igitur Summi Sacerdotis veſtes, numero octo, pectorale, Ephod, pallium, tunica ſtricta, vel ocellata, cidaris, balteus, lamina, & ſubligacula. Inferiorum autem Sacerdotum quatuor, tunica, balteus, tiara & ſubligacula, ſeu femoralia. Diſtinguuntur autem ita, ut aliæ ad ornatum ſpectarent, aliæ autem ad munditiem, & turpitudinem tegendam, ut [illegible]. Hæ autem adhibebantur, non ſemper & ubique, ſed tantum in Tabernaculo, vel in Templo, quotieſcunque miniſtrabant coram Deo: quod fieri non debuit niſi ab iis qui ad id fuerant ſanctificati & conſecrati, ut caput ſequens docebit.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXIX.

IN præcedenti capite verſ. 41. Moſi præcipit Deus ut Aaronem eiuſque filios conſecraret ſanctificaretque, ut Sacerdotio fungerentur. In hoc autem I. Præſcribit ritum quo eſſent conſecrandi & inaugurandi. II. Quas Victimas ſinguli diebus Sacerdotes deberent immolare.

Ad ſacram inaugurationem quod attinet, iubet Deus ut Moſes, quaſi Hierarcha, Aaronem ſuum fratrem conſecret in Summum Pontificem, eius autem filios in Sacerdotes, hoc modo. I. Lavet eos in introitu Tabernaculi. II. Veſtibus ſacris eos induat, ungatque oleo ſancto. III. Vitulum offerat pro expiandis eorum peccatis, & duos arietes, unum in holocauſtum, alterum in hoſtiam pacificam, cum panibus azymis. IV. Ut per dies ſeptem ungat tam ipſos, quam [illegible] verſ. 15. & 37.

Ex quibus apparet Moſem habitum non ſolum ſupremum Dei populi ducem fuiſſe, ſed etiam Summum Pontificem: unde S. Gregorius Nazianz. a & S. Auguſtinus b eum appellant Sacerdotem Sacerdotum. At poſtquam Deus Aaronem & filios, eorumque poſteros in Pontifices & Sacerdotes, aſſumpſiſſet, Moſis poſteri, non inter Sacerdotes, ſed duntaxat inter Levitas annumerati ſunt, ut patet 1. Paralip. verſ. 13.

a Orat. [illegible] b [illegible]

Quoniam vero ſatis non erat ritum præſcripſiſſe quo initiandi eſſent Sacerdotes, & conſecrandum altare, niſi pariter ſtatueretur quinam eſſet immolanda victima, & quale celebrandum ſacrificium, idcirco Deus Moſi iubet verſ. 38. ut in illo altari conſecrato per ſingulos dies immolarentur duo agni anniculi, unus mane ante omnia ſacrificia, alter vero veſpere poſt abſoluta cætera ſacrificia. Hebraice inter duas veſperas. hoc eſt, eo tempore quo Agnus Paſchalis debebat immolari, ut præſcribitur Exodi 12. quatenus ad initium & finem diei ſit [illegible] Deo oblatio, [illegible] poſtulando [illegible], veſpertinum vero gratias agendo pro accepto per diem divino beneficio.

Neque vero duntaxat Deus voluit immolandos eſſe hos agniculos, ſed inſuper iubet ut cum illis offerretur ſimila oleo permixta, atque etiam vinum ad [illegible], [illegible] ut ſacrificium illud perfectius [illegible] Chriſti [illegible] quando [illegible] in Eccleſia immolandi, tanquam Agni immaculati.

Ut autem propenſiori animo ad id [illegible], tam Sacerdotes quam populus eſſent comparati, ſpondet Deus in illo altari ad oſtium Tabernaculi conſtituto, in quo ſiſti debebat iuge ſacrificium, ſe præſentem affuturum, ibique ad quæſita reſponſurum. Duobus ergo locis Deus ſpondebat ſe reſponſa daturum: primo quidem ex Propitiatorio, ſeu in Sancto Sanctorum, ſecundo ad oſtium Tabernaculi.

DISQUISITIONES IN CAPUT XXX.

Maxime autem hæc laudanda venit illarum mulierum pietas, quod rem alioquin ſibi chariſſimam, nemine ſollicitante, ſed ex ſola in Deum obſervantia, in ejus cultum conſecrare voluerint. Erant autem ſpecula illa ærea: cum enim tunc temporis vitrum nondum eſſet in uſu, ſpecula habebant antiquitus ex ære, ſtanno, argento, & auro. De æreis conſtat ex hoc capite: de ſtanneis Plinius dicit illa fuiſſe *Laudatiſſima*, donec argentea eis compararent etiam ancillæ. De argenteis & aureis Seneca, dicens: *Paterent jam verum Luxuria ſpecula toto paria corporibus auro argentoque cælata ſunt.* Unde Euripides.

Ego autem comam redimitam
Vittis apte componebam,
Intuens in aureos
Rotundi ſpeculi orbes.

Conſtitutum autem erat hoc Labrum in atrio inter aram holocauſti, & ipſum atrii aream circa partem meridionalem. Effundebat autem aquam per 12. fiſtulas ſeu canales, ut ex iiſdem Sacerdotes ex aquis ſuperne defluentibus ſimul poſſent manus, & pedes abluere, priuſquam ad ſacra ſua miniſteria ſe accingerent.

Tandem in hoc capite jubet Deus ut univerſus populus Hebræus cum viginti annos vitæ egreſſi, tributum perſolverent, quo comparentur neceſſaria ad divinum cultum, numerum ut ſicut cæteri populi, certâ præſtatione tributi, ſe Principibus ſuis obnoxios profitentur, eoſque pro legitimis Dominis agnoſcunt, ita Hebræi, certa pecunia perſoluta, Deum ut legitimum ſuum Regem ac Principem agnoſcerent, ſeſeque vitam quaſi Deo debitam redimerent.

Quoties autem id perſolvendum eſſet, non definit Deus, ſed inquit verſ. 12. Moſem alloquens: *Quando tuleris ſummam filiorum Iſraël juxta numerum*, ac ſi diceret: quoties, vel me jubente, vel publicæ neceſſitatis cauſa, vel aliquo urgente bello, recenſebis numerum Iſraelitarum, tunc eorum ſinguli ſolvent dimidium ſicli, juxta menſuram Templi.

Siclus apud Hebræos moneta fuit uſitatiſſima, quæ etiam *ſtater* dicebatur, appendebat autem quatuor drachmas Atticas, id eſt, ſemuncium, ſive eſſet æreus, ſive argenteus, ſive aureus, ſed in pretio erat differentia auri ad argentum decupla vel duodecupla. Unde cum ſiclus argenteus dimidiæ unciæ pondus haberet, uncia vero argenti nunc valeat quatuor libras, inde fit conſequens dimidium ſicli, quæ eſt quadrans unciæ, tunc tantum valuiſſe, quantum nunc valent 20. aſſes. In quibus ſane verba Dei apparet erga ſuos fideles benignitas & indulgentia, quod tanta bona eis conferens, tam pauca repoſcat.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXI.

CUm præſcripſiſſet Deus omnia quæ ad Sanctuarium ejuſque Miniſtros, & ſacra Vaſa pertinerent, necnon & quæ requirebantur ad ſumptus neceſſarios in ejus conſtituendis, declarat in hoc capite quinam debeant eſſe horum omnium operum artifices, nominatim Beſeleelem nepotem Hur de Tribu Juda, cui ſocium adjungit Ooliabum filium Achiſamech de Tribu Dan, quem Joſephus Eliabum vocat. Quibus tanquam operum præfectis adjungit alios inſigniores artifices, quos omnes cœleſti ſapientia imbuit, nimirum ut non humanæ ſagacitati tribueretur Tabernaculi, & omnium in eo contentorum fabrica, ſed inſtinctioni divini Spiritus, qui etiamſi hominis digitis & rebus quibuſlibet uti voluerit, eorum tamen conſtructio, Deo potiſſimum honorabiliter eſt attribuenda.

At ne forte exiſtimarent Iſraelitæ opera illa ad Dei cultum deſtinata, quovis tempore exercitationi poſſe mandari, nec uno die ab opere ceſſandum, quia perfectum eſſet & abſolutum, expreſſe mandat Deus ab eo opere, ſicut & a quovis alio feriandum eſſe die Sabbati, cujus exactiſſimam obſervantiam & ſanctificationem iterum commendat his potiſſimum rationibus: 1. Quod Sabbatum ſignum eſſet & ſymbolum initi fœderis Deum inter & Iſraelitas, quos in populum ſuum ſpecialem præ cæteris nationibus elegerat. 2. Quod hunc diem ſuo divino cultui peculiariter addixerat, eſſetque æquiſſimum, ut qui ſex alios hebdomadæ dies noſtris laboribus conceſſerat, cum tamen omnia vitæ noſtræ momenta ſibi potuiſſet vendicare, hunc unum ſuo divino cultui addicari voluerit. Tertiam rationem deſumit a ſuo proprio exemplo, cum enim ſex dierum ſpatio mundi creationis opus abſolviſſet, ſeptimum diem quieti ſuæ ſanctum reddidit.

Abſolutis & exceptis omnibus hujuſmodi divinis præceptis, per quadraginta dies in monte, Moſi dedit Dominus duas tabulas teſtimonii in quibus ſcripta erant decem ipſius divina mandata, proprio illius digito exarata, quibus acceptis Moſes deſcendens e monte parabat ut divina juſſa populo ſignificaret, cum in ipſo montis deſcenſu clamores audivit e caſtris, quorum cauſam cum ignoraret, eum indicavit Deus, ut refertur in ſequenti capite.

DISQUI-

DISQUISITIONES IN CAPUT XXXII.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXIII.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXIV.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPITA XXXV. XXXVI. XXXVII.

[illegible]

de publico Dei cultu [illegible], tum in confectione novi Tabernaculi, tum in conſecratione Sacerdotum & Miniſtrorum, tum in ſanctificatione vaſorum, & omnium quæ ad divinum cultum ſolemniter peragendum conducerent.

Quoniam autem Deus [illegible] cultum [illegible], ſtatim [illegible] Moſes cap. 35. [illegible] tam viros quam mulieres [illegible] promptos & [illegible] animo conferent [illegible] ad confectionem Tabernaculi & [illegible] Sacerdotalium, quæ cum [illegible] obtulit, declarat [illegible] Domino ad [illegible] quod opus perficiendum, [illegible] & Ooliab, quos divina ſua ſapientia [illegible].

Caput autem 36. cum populus [illegible] ad Tabernaculi & Arcæ [illegible] plus conferret, quam eſſet neceſſarium, [illegible] Moſes [illegible], prohiberi ne vir, nec mulier quidquam offerret [illegible] in opere ſanctuarii. Refert deinde artifices [illegible] ad [illegible] opera [illegible] conſecranda [illegible], quemadmodum ipſis a Deo fuerat [illegible] quæ, cum ſuperius fuerint explanata, non ſunt hic denuo exponenda.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXVIII.

CUm in [illegible] capitulo exposuiſſet Moſes Tabernaculi [illegible] Vaſorum [illegible] fabricam, deſcribit in hoc I. Conſtructionem altaris holocauſti. II. Labrum æneum ex ſpeculis mulierum quæ excubabant ad oſtium Tabernaculi. III. [illegible] columnarum [illegible] cum capitellis & baſibus [illegible] IV. Recenſet quantum auri & argenti [illegible] fuerit in his conficiendis & a quibus oblatum, [illegible] [illegible] & quinquaginta hominibus [illegible] ad [illegible], & qui [illegible] unuſquiſque [illegible], ut præceptum fuerat, in tributum præberet, quam ab [illegible] Hebræorum [illegible].

Quæritur autem I. Quænam fuerint hæ mulieres ad oſtium Tabernaculi excubantes?

Reſpondeo, Communiorem SS. Patrum, [illegible] ſententiam eſſe, has mulieres eas fuiſſe, quæ [illegible] Deo placere [illegible], ornamenta ſua, [illegible] ſpecula, divino cultui [illegible] [illegible] ad Tabernaculum [illegible] partim orandi, [illegible] celebrandi, [illegible] partim legis expoſitioni audiendæ & [illegible] vel etiam ut ſi quæ in Tabernaculi ornatum opera [illegible], [illegible], [illegible], & [illegible], [illegible] quæ ad [illegible] laborem, & ſacrum miniſterium promovendum conducerent.

[illegible] Tabernaculum, [illegible] & [illegible] in Templo Salomonis, [illegible] Tabernaculum, [illegible] 1. Reg. 2. v. 22. 1. Machab. 3. verſ. [illegible] Luca 2. verſ. 37. [illegible] mulieres, [illegible] Sacrorum Monialium [illegible] Legis, quæ in [illegible] & corpore, [illegible] & [illegible] per totam vitam [illegible], & [illegible].

Quæritur II. Quænam fuerit horum ſpeculorum materia?

Reſpondeo, [illegible] Moſen [illegible], labrum [illegible] conflatum fuiſſe ex ſpeculis mulierum, [illegible] ſpecula [illegible] compoſita [illegible] Plinius lib. 33. cap. 9. & 34. cap. 17. [illegible] ex [illegible], & [illegible]. Itaque [illegible] qui cenſent labrum [illegible] fuiſſe conflatum ex [illegible] ſpeculorum [illegible] tempore [illegible] eſſet in uſu, & ſpecula [illegible] ex [illegible] ære, aut argento [illegible], ut refert Vitruvius lib. 7. cap. 3. ſupra laudatus.

Quæritur III. Unde Hebræi, qui ſub [illegible] Ægyptiorum [illegible] & laboribus [illegible] ut [illegible] pretioſiſſimas gemmas, tantamque auri, argenti, & ſupellectilis [illegible] potuerunt, & ad Tabernaculi ſtructuram conferre?

Reſpondeo, Id habuiſſe I. ex [illegible] [illegible] ſive [illegible] comparavit. [illegible] Ægypto [illegible], ubi [illegible] [illegible]. II. ex Ægyptiorum ſpoliis, quæ, vel [illegible] acceperant, vel a [illegible] in mari rubro [illegible] [illegible] & armis ad littus, [illegible] Iſraelem, [illegible]. III. A [illegible] Amalecitarum ſpoliis, ut ſupra [illegible].

Quæritur IV. Cur Vulgatus Interpres [illegible] [illegible] verſ. 24. [illegible] Hebræus [illegible] Tremellius verſ. 25. Item argentum [illegible] ſexcentos [illegible] fuit [illegible]. Unde [illegible] in ſingula capita [illegible] [illegible] ad numerum [illegible] ad [illegible] & [illegible], [illegible]

rum trium millium quingentorum quinquaginta. Ex quibus apparet ſummam illam argenti ſuiſſe in tributum ab iis qui nati erant 20. annos, ut à Deo præſcriptum fuerat, nempe ut eorum quiſque ſolveret dimidium ſicli.

Vulgatus autem Interpres cum dixiſſet verſ. 24. *Omne aurum quod expenſum eſt in opere Sanctuarii, & quod oblatum eſt in donariis, viginti novem talentorum*, &c. addit verſ. 25. *Oblatum eſt autem ab his qui tranſierunt ad numerum*, hoc eſt qui numerati ſunt *a viginti annis, & ſupra, de ſexcentis tribus millibus, & quingentis quinquaginta armatorum*. Ubi illud *oblatum* videtur referendum ad aurum prius enarratum, quod verum non eſt: nam numerati illi, non aurum, ſed didragma ſeu dimidium ſicli argenteum ſolvere tenebantur, ut videre eſt ſupra cap. 30. verſ. 13.

Reſpondeo, illa verba *oblatum eſt autem* &c. non debere referri ad aurum prius memoratum, ſed novam eſſe ſententiam referendam ad oblationem argenti, quæ ſtatim verſ. 26. additur: *fuerunt præterea centum talenta argenti* &c. quibus addi debent mille ſeptingenti ſeptuaginta quinque, ſupple *ſicli*, qui exprimuntur verſ. 28. quam totam argenti ſummam Hebræus textus ſimul exprimit. Noſter autem Interpres in hac ſecunda recenſione ſummæ expenſæ in fabrica Tabernaculi, prolixas repetitiones, ab Hebræis frequentatas, ſæpe contrahit, ubi videt eas ex textu facile poſſe colligi. Hinc verba illa *fuerunt præterea* &c. ſic debent accipi, ac ſi diceretur, *unde fuerunt præterea*, id eſt præter aurum, oblata fuerunt centum talenta argenti, quibus adjiciendi ſunt mille ſeptingenti ſeptuaginta quinque ſicli verſ. 28. memorati.

Arguitur inſuper Vulgatus Interpres, quod verſ. 29. ſcripſerit: *Æris quoque oblata ſunt talenta ſeptuaginta duo millia, & quadringenti ſupra ſicli*, ubi videtur illa duo millia ad ſiclos, & non ad talenta referre, quod falſum eſt, nam inde ſequeretur minorem fuiſſe oblatam copiam æris quam argenti. Deinde 70. talenta æris non fuiſſent ſufficientia ad conflandas 60. columnas.

Reſpondeo, textum Vulgati noſtri Interpretis ſic eſſe intelligendum, ut poſt *ſeptuaginta*, adjiciatur comma ab amanuenſibus prætermiſſum, ſicque hic ſenſus: oblata fuiſſe talenta ſeptuaginta, & præterea duo millia talentorum, videlicet numerum minorem majori præponendo more Hebræorum, ſic enim hic habet Hebræus textus: *Oblata ſunt ſeptuaginta talenta & duo millia*, id eſt 72000.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXIX.

REferuntur hoc in capite confectæ omnes Sacræ Veſtes, quæ Aaroni, ejuſque ſucceſſoribus ſummis Pontificibus in ſacris peragendis debebant inſervire, quæ cum ſupra deſcriptæ fuerint, & ſatis ſuperque diſcuſſæ, nihil hic adjiciendum occurrit, niſi quod, ut diximus, in Rationalis confecti recenſione, nulla fiat mentio, *Urim & Thummim*. Unde multi colligunt hæc nihil aliud fuiſſe præter fulgorem & ornatum duodecim eaque ſic illuſtrium gemmarum in illo pectorali inſertarum. Verum Levit. cap. 8. verſ. 8. expreſſe dicitur in Rationali fuiſſe *Doctrinam & Veritatem* hoc eſt Urim & Thummim. Sed de his ſupra.

Advertendum pariter à Vulgato Interprete, nonnulla hic contrahi, & prætermitti aliqua, ne inutilis & ingrata prius dictorum fieret repetitio, quæ Hebræis familiaris eſt, ſed aliis minus accepta.

Non eſt etiam prætermittendum quod tametſi ad Tabernaculum, aliorumque in eo contentorum confectionem, ſpeciales artifices elegiſſet & deſtinaſſet Deus, ob communem eorum fabricam tribuitur omnibus Iſraelitis, quod neceſſariam & convenientem ad id materiam miniſtraverint. Unde cum illa numeris omnibus fuiſſent abſoluta, Tribuum præfecti ea detulerunt ad Moſen, qui cum opus probaſſet, Dei nomine eis benedixit, ut refertur verſ. ultimo.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XL.

QUamvis Tabernaculum, & omnia quæ in eo erant reponenda, juxta Dei ordinationem exacte fuiſſent peracta, illud tamen abſque ſpeciali mandato noluit Moſes erigere. Præcepit autem ei Deus, I. Ut Tabernaculum elevaret prima die recurrentis anni ab exitu de Ægypto, & omnia ſacra vaſa in eo reconderet. II. Ut ſacra unctione ea omnia conſecraret. III. Ut Aaronem, ejuſque filios aqua lotos ſacris veſtibus indueret, adſiſterentque ad fores Tabernaculi, quatenus eſſent comparati ad exercendum ſuum miniſterium.

Quæ cum omnia, ut præſcriptum fuerat, eſſent peracta, Deus ſenſibili teſtimonio probare voluit ſe illa habere gratiſſima. Etenim columna nubis, quæ incubabat illi Taberna-

culo, quod extra caſtra conſtituerat Moſes, in odium admiſſæ idololatriæ, hoc relicto, tranſit ad novum illud, tantaque caligine illud opplevit, ut *nec potuerit Moſes ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & majeſtate Domini coruſcante*, verſ. 33. nempe quandiu divina majeſtas fulgorem ſuum in hoc Tabernaculo emittebat.

Quæres, cur Moſes non potuerit in Tabernaculum ingredi propter nubem operientem, & Dei majeſtatem in Tabernaculo reſidentem, cum in nubem operientem montem Sinai, fuerit ingreſſus, & Dei viſione ac colloquio potitus?

Reſpondet S. Auguſtinus quæſt. 173. Moſem in monte Sinai geſſiſſe perſonam eorum qui participes ſunt intimæ veritatis Dei, id eſt altiſſimæ ejus contemplationis, nempe Chriſtianorum in Tabernaculo vero repræſentaſſe Judæos, quibus gloria Domini, quæ eſt in tabernaculo, id eſt gratia Chriſti in Eccleſia, tamquam nubes opponitur, quod eam non intelligant, & ideo non intrant in novum hoc Tabernaculum. Adjici poteſt hoc ideo factum, ut homines intelligerent quanta reverentia debeant accedere ad ſacra loca, quibus Deus ſingulari ſua præſentia adeſt. Si enim vir tantus tamque benigno Deo acceptus, ut erat Moſes, dum Tabernaculo adeſſet Dei majeſtas, illud ingredi ipſi non fuit liberum, quanto magis a ſacris noſtris templis arceri debent homines minus religioſi.

Similia contigerunt in dedicatione Templi Salomonici, legitur enim 3. Regum cap. 8. v. 10. quod cum Sacerdotes exiiſſent de Sanctuario in quo repoſuerunt Arcam fœderis, *Nebula implevit domum Domini, & non poterant Sacerdotes ſtare & miniſtrare propter nebulam: impleverat enim gloria Domini domum Domini, tunc ait Salomon. Dominus dixit, ut habitaret in nebula.*

DISQUISITIONES IN LEVITICUM.

Dicitur hic Liber a prima dictione more ab Hebræis dicitur *Vaikra* id eſt *Et vocavit.* A Græcis vero & Latinis appellatur *Leviticus* quod in illo ea recenſeantur quæ ſpectabant ad ſacra & officia exercenda ab hominibus e Levitica tribu ex ordine, quam Deus in peculiarem & publicum ſuum cultum ſelegerat & addixerat. Unde tres diſtingui poſſunt hujus Libri partes, quarum in Prima agitur præcipue de obſervandis in ſacrificiis, & de quibus Victimis, atque a primo capite uſque ad octavum. In Secundo vero uſque ad caput 23. traduntur quæ & qualia eſſe deberent [illegible], ut ſua munia debite perſolverent. In Tertio denique enarrantur tempora quæ per ſingulos obſervanda eſſent dies ſacrificiis, & quæ tunc vota eſſent facienda & implenda. Inſuper [illegible] monentur, & ab eo per [illegible] inducuntur per [illegible] præcepta moralia, & judicialia. Quoniam autem ex [illegible] [illegible] [illegible] ſacris & [illegible] fieri [illegible] ad [illegible] capita [illegible] & [illegible], quæ aliquam Lectoribus difficultatem poſſint ingerere.

QUÆRITUR AUTEM

A quo, ubi, & quando conſcriptus fuerit hic Liber.

RESpondeo, illum fuiſſe dictatum a Deo, & a Moſe conſcriptum dum Iſraëlitæ adhuc conſiſterent ad radices montis Sinai ut apparet ex fine Libri hujus, ubi legitur: *Hæc ſunt præcepta, atque præcepta & leges, quas dedit Dominus inter ſe & filios Iſrael in monte Sinai per manum Moſi.* Nec tamen exiſtimandum has Leges dictatas fuiſſe Moſi dum verſaretur cum Deo in monte Sinai, ut Leges reliquas & Decalogum, manifeſtum enim fit ex primo hujus Libri verſu, has Moſi fuiſſe præſcriptas in Tabernaculo: *Vocavit autem Moſen, & locutus eſt ei Dominus de Tabernaculo teſtimonii.* Ubi ſcilicet Moſi Deus apparere, eique ſua mandata [illegible] ſolebat.

Cum enim magnum Tabernaculum univerſum diviſum eſſet in tres partes, in atrium, in Sanctum, & in Sanctum Sanctorum, [illegible] Deus ſolebat eſſe Moſen alloquendi in aliqua parte Tabernaculi [illegible] eſt, vel in Sanctuario, [illegible] Tabernaculum [illegible], [illegible] in [illegible] Moſi Leges [illegible] [illegible] Moſi a Deo præſcripta [illegible], [illegible] Sancto Sanctorum [illegible] [illegible], [illegible] *[illegible]* ad te [illegible] &c. Unde apparet Moſen leges [illegible] eſſe in Sancto Sanctorum, ut a Deo ei mandata, vel reſponſa reciperet.

Neque his obſtabit ex hujus Levitici cap. 16. verſ. 2. 29. 33. & deſcriptum ex epiſt. ad Hebræos cap. 9. colligamus ſoli ſummo Sacerdoti [illegible] ſemel tantum in anno, [illegible] [illegible] menſis ſeptimi, dum ageretur [illegible] & [illegible] [illegible] Sanctuarium [illegible] Moſi [illegible] & præcepta, neceſſarium erat, ut frequenter ad Sanctuarium accederet. De [illegible] & [illegible] [illegible].

Ad tempus vero quo ſcriptus ſit hic Liber, certum eſt eum fuiſſe ſcriptum intra primum dierum anni ſecundi egreſſionis Ægypto in quo [illegible] erectum eſt Tabernaculum, & diem [illegible] ſecundi [illegible] menſis, quo Iſraëlitæ [illegible] in monte Sinai, ut refertur Numer. cap. 10. verſ. 11. & 12. [illegible] autem dies [illegible] Liber [illegible], certo definiri non poteſt, cum [illegible] Moſes [illegible] fuerit. Verumtamen [illegible] eſt non [illegible] plures in eo opere dies fuiſſe conſumptos, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſua mandata.

Cum autem omnia quæ hoc in Libro comprehenduntur ad quinque potiſſimum capita revocentur, nimirum I. Ad ſacrificiorum [illegible], tum Levitarum [illegible] & ſanctitatem. II. Ad [illegible] diverſi generis. III. Ad [illegible] & ab illis purgationem [illegible]. IV. Ad [illegible] [illegible] aut prohibentur &c. V. Ad [illegible] leges, variaque præcepta moralia & judicialia: ut de iis omnibus [illegible] poſſit Lector, ſingula capita ſigillatim expendemus.

PARS PRIMA.

DE SACRIS MINISTRIS.

[illegible]

QUÆRITUR AUTEM I.

Quænam fuerint Levitæ quorum nomine hic Liber inſcribitur.

[illegible]

QUÆ-

QUÆSITUM II.

Quæ fuerint [illegible] & [illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR III.

Quænam fuerint horum Levitarum Miniſtrantium officia.

[illegible]

greſſus in Tabernaculum, ad miniſtrandum Sacerdotibus ſuis officiis fungentibus.

Sacerdotum vero officium erat, fovere ignem ſacrum, mactare & immolare victimas: in eis autem peragendis egebant Levitarum miniſterio, qui ligna ad ſacrificia comportarent, aquas præberent ad ablutionem, hoſtias immunditiis purgarent, ut decentius a Sacerdotibus offerrentur: interdum etiam pelles victimarum detraherent, imo victimas etiam jugularent quando tanta erat earum multitudo, ut eis jugulandis & aptandis ad immolationem Sacerdotes non ſufficerent, ut contigit temporibus Regis Ezechiæ cultum divinum reſtituentis, & rurſum tempore Regis Joſiæ legitur: *Immolatum eſt phaſe, aſperſerunt Sacerdotes manu ſua ſanguinem, & Levitæ detraxerunt pelles holocauſtorum, & ſeparaverunt ea, ut darent per domos & familias ſingulorum, & offerrentur Domino.*

IV. Varia deinde ſortiti ſunt officia, ſcilicet Janitorum Templi, Cantorum, & Judicum; hos enim in ordines omnem Levitarum familiam diſtribuit David, qui cum ſenuiſſet, firmaque pace frueretur, Sacerdotes & Levitas recenſuit. *Numeratique ſunt Levitæ a triginta annis, & ſupra: & inventa ſunt triginta octo millia virorum.* *Ex his electi ſunt, & diſtributi in miniſterium domus Domini, viginti quatuor millia, præpoſitorum autem & Judicum ſex millia*. *porro quatuor millia Janitores: & totidem pſaltæ canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.*

Cantores erant filii Aſaph, Heman, & Idithum qui diverſis inſtrumentis muſicis divinas laudes per ſuas vices reſonabant in Dei Tabernaculo, donec Templum ædificaretur. *Fuit autem numerus eorum cum fratribus ſuis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo.* Ibidem cap. 25. verſ. 7. ad hoc autem divinum munus peragendum conveniebant per ſingulos mane & veſpere, ut habetur ibidem cap. 23. verſ. 30. *Levitæ ut ſtent mane ad confitendum & canendum Domino: ſimiliter ad veſperam tam in oblationibus holocauſtorum, quam in ſabbatis, & calendis, & ſolemnitatibus reliquis.*

Janitores & Cuſtodes Templi, ac theſaurorum ſacri inſtituti ſunt filii Core, quorum aliqui fuerunt etiam populi Judices, ut videre eſt, cap. 26. verſ. 29. Idem fecere Reges Ezechias & Joſias divini cultus ſui ab anteceſſoribus polluti reſtitutores, ut refertur 2. Paralip. cap. 31. & 35.

QUÆRITUR IV.

Qui & quinam fuerunt Sacerdotum ordines.

CONſtat ex dictis quatuor Aaronis filios, nimirum Nadab, Abiu, Eleazarum, & Ithamarem fuiſſe a Deo ſelectos qui Sacerdotum officio apud Iſraelitas fungerentur: extinctis vero Nadab & Abiu, quod ignem non ſacrum, ſed alienum ſacrificiis obtuliſſent, ſoli ſuperſtites ſunt Eleazarus & Ithamar qui duplicem Sacerdotum ſeriem prodiderunt. Cum autem eorum filii, ac nepotes adeo excreviſſent, ut Davidis tempore ſexdecim ex Eleazaro eſſent progenitæ familiæ, octo vero ex Ithamare, ut aliquatenus eos ſervaretur ordo, illos omnes in 24. claſſes diſtribuit David, ſingulis claſſibus nomen aſſignans illius, qui eius familiæ erat caput, hoc ordine qui refertur 1. Paralip. cap. 24.

1. Joarib.	9. Jeſua	17. Jetthi.
2. Jedias	10. Sichinias	18. Aphſès.
3. Charim.	11. Eliaſib.	19. Phetehias.
4. Seorim.	12. Jacim	20. Jeziel.
5. Melechias.	13. Epha	21. Achim
6. Benjamin.	14. Jeſbael	22. Samuel.
7. Accos.	15. Blega.	23. Dalias.
8. Abias	16. Emer	24. Jebeh.

Idcirco autem David has omnes Sacerdotales familias in diverſas claſſes diſtribuit, ne continuis miniſteriis gravarentur, ſed alternis vicibus quæque familia ad ſacra per hebdomadam facienda accederet. Ne vero de primatu contenderent, vocis eorum ſunctionis vices ſorte conſtitit, ut refertur ibidem a verſ. 7. ad 18. declarat etiam iſta Joſephus: *Licet ſint viginti quatuor claſſes Sacerdotum, quarum ſingulæ pluſquam quinque millia hominum habeant, per certos tamen dies particulares fit obſervatio. Quibus tran actis alii ſuccedentes ad ſacrificia veniunt, & conveniunt in templum meridie a præcedentibus claves templi, & ad numerum vaſa omnia accipiunt, nulla re, quæ ad eſum aut potum attineat, in templum illata.* Illuc pariter ſpectat quod S. Lucas ſcribit de S. Zacharia patre S. Joannis Baptiſtæ, *Fuit in diebus Herodis, Regis Judææ, Sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia. Factum eſt autem, cum ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum &c.* Hi autem ſinguli Sacerdotum familiis præerant, qui cum ſummo Pontifice, Sacerdotum Principes, imo & Pontifices appellantur, Matth. 2. verſ. 4. 16. verſ. 21. Marc. 15. verſ. 11. Joann. 11. verſ. 47. & alibi ſæpe.

Ut autem Sacerdotales illæ familiæ ſuam ſeriem haberent, ſtudioſi erant in conſervanda ſua genealogia, ut narrat Joſephus.

» Non

[illegible]

QUÆRITUR V.

Quæ fuerint Sacerdotum officia.

[illegible]

Nec tu aliud Veſtam quam vivam intellige flammam,
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Jure igitur Virgo eſt, quæ ſemina nulla remittit,
Nec capit, & comites virginitatis amat.

Hunc autem ignem appellabat Vigilem, immortalem & æternum. Unde Virgilius

Æternumque adytis effert penetralibus ignem.

Si vero caſu aliquo contingeret hunc ignem extingui, quod erat fatale cenſebant, non aliter quam è ſolis flamma reſuſcitabant.

VI. Incumbere debebant Sacerdotes offerendo ſacrificia tam pro ſe quam pro populo, tum etiam vero pro iis qui victimas offerebant. Quoniam vero diverſi generis erant ſacrificia, ut plenius ac diſtinctius appareat qua ratione in hoc debito implendo munere ſeſe gerere deberent Sacerdotes, nonnulla ſunt hic de ſacrificiis Leviticis ſtatuenda.

SECUNDA PARS.

De Sacrificiis & oblationibus Leviticis.

CUm, docente S. Auguſtino lib. 19. contra Fauſtum Manichæum cap. 11. *in nullum nomen Religionis, ſeu verum, ſeu falſum coagulari homines poſſint niſi aliquo ſignaculorum & ſacramentorum viſibilium conſortio colligentur*, operæ pretium erat ut Deus Iſraelitas ad ſui cultum deſtinans, illis ſacrificia ſimul & ſacramenta conſignaret, quatenus quo Divinæ Majeſtati debitus cultus impenderetur, & homines haberent media, quibus ab eo propter peccatum averſi, poſſent erratorum veniam conſequi, & ei reconciliari.

QUÆRITUR AUTEM I.

Quot & quæ fuerint in Moſaica Lege Sacrificiorum genera.

CUm Sacrificium univerſim ſit oblatio rei ſenſibilis a legitimo miniſtro facta Deo, cum immutatione rei oblatæ, tot diſtingui poſſunt Sacrificiorum ſpecies, quot ſunt varii oblationis modi, diverſæ victimæ, diverſique fines propter quos offeruntur. Hinc Sacrificium omne ratione modi oblationis diſtinguitur in *incruentum*, & *cruentum*. Primum ita dicebatur quod fieret ex rebus vita carentibus, illudque iterum duplex *liquidum* ſcilicet ſeu Libamina quæ fiebant ex oleo, ac vino, & *ſolidum* nempe ex farina, hoc eſt, farina panificata, Hebraice *Mincha* dicta, cum oblatio dicitur Sacrificium, *Anima* (id eſt homo) *cum obtulerit oblationem ſacrificii Domino, ſimila erit ejus oblatio.* Unde Vatablus *Mincha* vertit *Sacrificium ſimilaginis.*

Quoniam autem alia Sacrificia peculiarem habent appellationem, *Mincham* communi & generico nomine abſolute *ſacrificium* vocat Latinus Interpres & merito quidem, quia oblatæ ſimilæ pars quantum manu vel pugillo capere poterat Sacerdos, una cum ſuperinfuſo oleo & adjecto thure, cremabatur ſuper altare eratque ſicut holocauſtum in *odorem ſuaviſſimum Domino.* Reſiduum vero quod ſupererat, cederet in uſum Sacerdotum, attamen *Sanctum Sanctorum* appellatur, quia pars erat rei oblatæ, & a ſolis Sacerdotibus debebat comedi.

Fiebat autem hæc ſimilæ oblatio quinque modis deſcriptis a capite 2. Levitici a verſ. 2. ad octavum 1. Accipiendo pugillum illius ſimilæ non coctæ, & ſuper altare una cum thure & oleo cremando. 2. Conficiendo ex ea panes azymos oleo ſubactos, eoſque in clibano coquendo. 3. Ex ea conficiendo *laganæ oleo illita* 4. Eam ſimilam ſubactam in ſartagine ſeu vaſe ferreo aliter placentam coquendo 5. Eam ſubigendo in maſſam, & coquendo ſuper craticulam. Quovis autem modo fieret? debebat Sacerdos partem illius offerre Domino, eamque cremare ſuper altare. Unde manifeſtum fit Mincham non ſimplicem fuiſſe oblationem, in hac enim res integra offerebatur Deo, puta panes propoſitionis, fruges, fructus, pulmenta, ſed erat verum Sacrificium, hoc enim appellatur Numer. 15. verſ. 4. & apud Malachiam cap. 1. verſ. 11. quia ſimilæ oblatæ pars cremabatur in honorem & gloriam Dei.

At, inquies, Mincha non erat holocauſtum, nec Sacrificium pacificum, nec ſacrificium pro peccato, igitur non erat ſacrificium proprie dictum.

Nego conſequentiam, tres enim illæ Sacrificiorum ſpecies ſunt tantum rerum animatarum, præter quas aliæ erant inanimes, quas etiam Deo, ut rerum omnium ſupremo Domino, debebant immolari, illæque, ut dictum eſt, erant vel ſolidæ, ut farina, panis &c. vel liquidæ, ut oleum & vinum. Quanquam liquidarum oblatio & conſumptio fuerit potius quædam acceſſio ad ſacrificium, quam proprie dictum ſacrificium, quippe cum hæc, non ſeorſim, ſed conjunctim cum rebus ſolidis offerrentur, ut de oleo conſtat ex dictis, de vino autem Num. 15. verſ. 4.

Non abnuo tamen interdum ſimilam fuiſſe pariter ſacrificiorum appendicem, ut loco mox laudato, ubi Deus præſcribens ritum offerendi ſacrificia ait, *Offeret quicunque immolaverit victimam, ſacrificium ſimilæ, de-*

DE HOLOCAUSTO.

DE SACRIFICIO PACIFICO

[illegible]

[illegible]

De ſacrificio pro expiatione peccati.

DE FESTO EXPIATIONIS

QUÆRITUR II.

QUÆRITUR III.

[illegible]

[illegible]

DE PRIMITIIS.

[illegible]

Ille

[illegible]

DE SUFFIMENTIS.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR IV

Cur fermentum & mel in ſacrificiis adhiberi prohibuerit Deus.

[illegible]

QUÆRITUR V.

[illegible]

QUÆRITUR VI.

Cur ſcorti mercedem, & pretium canis ſacris inferri prohibuerit Deus.

[illegible]

[illegible]

Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.

[illegible]

TERTIA PARS

DE IMMUNDITIIS ET LUSTRATIONIBUS,

ſeu purificationibus legalibus.

C[illegible]

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR I.

Cur Deus tot immunditiis Iſraelitas ſubditos eſſe voluerit.

[illegible]

QUÆRITUR II.

Quibus mediis contaminationes illæ abluerentur.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DE CIBORUM DELECTU.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR AUTEM I.

Quas ob cauſas ... animalium uſum interdixerit Deus.

[illegible]

[illegible]

QUÆRITUR II

[illegible]

QUÆRITUR III.

Utrum leges illæ de cibis comedendis & vetitis adhuc vigeant, Chriſtianoſque conſtringant.

[illegible]

QUARTA PARS.

DE LEGIBUS MOSAICIS.

[illegible]

[illegible]

… diens eos induxit diſciplina, ut avertat hom- …

[illegible]

ſolis erant, ut in ſomnis futura cognoſcerent:
quod in fano Æſculapii uſque hodie error ce- …

[illegible]

rum autem ſomniorum obſervatio maxime …

[illegible]

clesiaſticus, cap. 34. verſ. 6. Niſi ab altiſſ- …

[illegible]

multos enim errare fecerunt ſomnia …

[illegible]

ſomnium immittit, ſicut aſſolet hominem …

[illegible]

… ſeceris, ſed ut hominum prodigia cogno-
ſcerent. Prodigia vero ſunt, & miſera …
… calamitoſi exorte, & incredibiles calami- …

[illegible]

tempeſtate hac, ſua vere hac prodeunte …

[illegible]

ſuccubam nomine, ex cuius ventre …

[illegible]

ubi vellet, dearticulatam & prorſus intelligi- …

[illegible]

DE SECUNDA CAPITALI LEGE MORALI
ſive de ſecundo Decalogi mandato

[illegible]

DE TERTIA LEGE MORALI
ſeu de tertio Decalogi præcepto.

[illegible]

[illegible] & tranquille conſiſtere, ut non aliquid [illegible], aut aliud purgare, [illegible]. Doſitheus Samaritanus eo [illegible], ut aſſereret quemcunque [illegible] in Sabbato [illegible], in quo [illegible] Sabbato fuiſſet, [illegible] per totum diem perſeverare debere.

Duravit hæc ſuperſtitio apud [illegible] ad annum Chriſti 1260. Nam [illegible] & [illegible] ſcribunt quod cum [illegible] Judæus [illegible] eſſet, ob diem Sabbati [illegible] ſuperſtitioſiſſimus homo noluit extrahi. Id cum [illegible] Comes Gloceſtriæ audiſſet, [illegible] die dominico [illegible], unde [illegible] vel [illegible]. Hæc [illegible] colloquium [illegible] Judæi cum Chriſtiano [illegible] ſuperſtitionem.

[illegible]

Judæus

Sabbata noſtra colo, [illegible].

Chriſtianus

Sabbata noſtra quidem [illegible].

Certum eſt autem legem de ſervando die Sabbati [illegible] ſuperſtitionem [illegible]. [illegible]

[illegible] operibus [illegible], quæ vel ad [illegible], vel ad [illegible] pertinebant. Qui Sabbatum violabat, morte mulctandus erat, Exod. 31. 15. lapidibus obruendus, Numer. 15. 35.

Tandem in hoc [illegible] præcipiebatur, ut [illegible] templo & Deo [illegible] reverentiam [illegible]. Unde hæc duo [illegible] Deus, Levitic. 26. 2. *Cuſtodite Sabbata mea, & pavete ad ſanctuarium meum.* [illegible] Rabbinis, tanta erat Iſraelitarum [illegible] templum & ſanctuarium Domini veneratio, ut 1. Nemini liceret [illegible] ingredi cum baculo, vel [illegible] calceo, vel [illegible]. 2. [illegible]. 3. Nec [illegible]. 4. Nec [illegible]. 5. Nec [illegible] & conſpuere. 6. [illegible] Dei laudes [illegible]. [illegible] Pontifici & Regi, ut videre eſt, 1 Reg. cap. 7. v. 18. [illegible] Chriſtus D. [illegible] & [illegible], & [illegible] flagello [illegible]. [illegible] debent [illegible] Chriſtiani, [illegible] templum Hieroſolymitanum [illegible] cultum & reverentiam exhibere.

De Sabbato annorum,

PRæter hoc dierum Sabbatum, erat etiam [illegible] Sabbatum annorum, Exod. 23. verſ. 10. *Sex annis ſeminabis terram tuam, & congregabis fruges ejus. Anno autem ſeptimo dimittes eam, & requieſcere facies, ut comedant pauperes populi tui; & quidquid reliquum fuerit, edant beſtiæ agri: ita facies in vinea & oliveto tuo.* Ne vero [illegible] Iſraelitæ [illegible], & [illegible] ad [illegible] anno Sabbatico, [illegible] Deus, Levit. 25. verſ. 20. *Quod ſi dixeritis: quid comedemus anno ſeptimo, ſi non ſeverimus, neque collegerimus fruges noſtras? Dabo benedictionem meam vobis anno ſexto, & faciet fructus trium annorum: ſeretiſque anno octavo, & comedetis veteres fruges uſque ad nonum annum: donec nova naſcantur, edetis vetera.*

In hoc itaque anno Sabbatico [illegible]. I. [illegible] agricultura, & [illegible] ab omni terræ & [illegible], [illegible] terræ [illegible], [illegible], ut [illegible], [illegible], ut refertur Levit. 25. verſ. 5. & 6. [illegible] hoc anno [illegible], [illegible], & [illegible], ut [illegible], ſic & terra quietem [illegible], [illegible] Ovidius de ponto:

Quæ numquam vacuo ſolita eſt ceſſare novali,

Fructibus aſſiduis, laſſa ſeneſcit humus.

II. Hoc anno [illegible] ad [illegible], [illegible], quibus [illegible] erat [illegible], ut colligitur ex cap. 15. Deuter. v. 9.

III. [illegible] erant [illegible] ſervi Hebræi, ut præceptum erat Exod. 21. verſ. 2. *Si emeris ſervum Hebræum, ſex annis ſerviet tibi: in ſeptimo egredietur liber gratis.* Hoc autem [illegible] ſervi [illegible] comparati. [illegible] ad [illegible] ad annum Jubilæi, ut [illegible] Levit. 25. verſ. 49. & 54.

IV. Eo anno, [illegible] ſeptimi [illegible] legi Deuteronomium, [illegible] populo, ut præcipitur Deuter. 31. verſ. 10. & 11.

[illegible] anno terra non [illegible], [illegible] fruges & fructus [illegible], [illegible], [illegible] Pentecoſten [illegible] ex frugibus [illegible], & [illegible] eo anno [illegible].

[illegible]

De anno Jubilæo, ſeu de magno Sabbato

[illegible]

[illegible]

DE QUARTA CAPITALI LEGE MORALI
ſive de quarto Decalogi præcepto.

[illegible]

[illegible]

DE QUINTA LEGE MORALI
ſeu de quinto Decalogi præcepto.

[illegible]

[illegible]

DE SEXTA CAPITALI LEGE MORALI

ſeu de ſexto Decalogi præcepto [illegible]

[illegible]

DE SEPTIMA LEGE CAPITALI.

Non furtum facies.

DE OCTAVA LEGE MORALI
ſeu de octavo Decalogi præcepto: NON LOQUERIS CONTRA PROXIMUM TUUM FALSUM TESTIMONIUM.

DE NONA ET DECIMA LEGE MORALI.

NOnum Decalogi præceptum effertur his verbis, *Non concupiſces uxorem proximi tui.* [illegible] Quoniam vero erant & alia proximi bona, [illegible] præcepto continetur, *Non concupiſces domum proximi tui, non ancillam, non bovem, non aſinum, & omnia quæ illius ſunt.* [illegible]

Hæc autem duo poſtrema præcepta, [illegible]

[illegible] nobis Deus, [illegible]

[illegible]

Cum autem omnes hæ leges [illegible] Unde S. Paulus ad Rom. 2. verſ. 14. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex.*

De legibus CÆREMONIALIBUS.

LEges cæremoniales [illegible] Hæ vero erant multiplicis generis. [illegible] I. [illegible] II. [illegible] III. Ad victimas, & ſacrificia. IV. [illegible] V. [illegible] VI. [illegible] Quoniam autem de cæteris [illegible] quædam de Judæorum feſtis, hic ſunt adjicienda.

De Judæorum feſtis.

JUdæorum feſta erant [illegible] Hæc fuerunt triplicis generis: [illegible] Hebdomadaria, Menſtrua, & Annua.

Hebdomadaria dico [illegible] Sabbata, [illegible]

Menſtrua erant Neomeniæ [illegible]

[illegible] Sabbata, Neomenias & feſta domus Iſrael.

[illegible]

[illegible]

DE NEOMENIIS.

[illegible]

DE PASCHATE

[illegible]

DE FESTO PENTECOSTES

De Feſto Tubarum.

[illegible]

De feſto Tabernaculorum, & collecta ſeu Synagoga.

[illegible]

De Judæorum feſtis Eccleſiaſticis.

[illegible]

De legibus politicis & judicialibus.

[illegible]

De Judæorum regimine

[illegible]

[illegible]

[illegible] *homines, ſed per tenuerem* [illegible]

[illegible] à Lege ex parte Dei tollit, ac tandem [illegible]

[illegible]

[illegible] *ſtitio, niſi prius a Synedrio* (Ten magno, [illegible]

[illegible] tationem, & conſtanter [illegible]

[illegible] *judicaverunt ut judicarent* [illegible]

[illegible]

De judiciis & pœnis capitalibus Hebræorum.

vationem nonnulli putant Apoſtolum dixiſſe *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſit anathema Maranatha* vox enim *Maranatha* compoſita eſt ex duabus Syriacis, quæ idem denotant ac *Dominus venit.* Qua ſpecie excommunicatus videtur Alexander ille faber ærarius, de quo S. Paulus 2. ad Timoth. 4 v. 14. *Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit reddet illi Dominus ſecundum opera ejus.*

Exiſtimabant alii vocem *ſchammata* idem ſignificare ac *ibi mors*, quaſi mortis reus haberetur, qui ſic eſſet excommunicatus quo ſenſu volunt Apoſtolum intonaſſe adverſus Eccleſiæ Galatarum perturbatores cap. 5. verſ. 12. *Utinam abſcindantur qui vos conturbant* Sunt qui vocem illam aliter derivantes, putant illam idem ſignificare, ac *deſolatio erit*, quod excommunicatus orbatus Eccleſiæ ſuffragiis, Deoque odioſus, omnibus calamitatibus nullo protegente ſubjaceat: idque denotat formula hæc qua utebantur Judæi *N. N. diris devotus & maledictus eſto. In illo ſit execratio, in illo anathema.* Ut autem hæc excommunicationis ſententia majorem tum ipſis reis, tum univerſis Judæis terrorem incuteret, ſonantibus buccinis in Synagoga, & per compita eam intonabant.

Neque vero ſolis verbis in excommunicatos fulminabant, ſed inſuper, ut refert Buxtorfius in Synagoga Judaica cap. 47. Si excommunicatus reus eſſet homicidii. I. Per tres annos in exilium pellitur: II. Singulis diebus flagellatur flagellatione Judaica, hoc eſt, accipit 39. plagas, & clamat alta voce: *Ego ſum homicida* III. Nullæ carnes illi ſunt edendæ IV. Nullum vinum eſt bibendum: V Crinis promittendus & barba VI. Induſia nec alia veſtimenta ſunt abluenda: VII. Non eſt illi lavandum VIII. Brachium, quo homicidium perpetravit, catena ferrea collo alligatum ferre debet IX. Paſſim ubique ita debet vagari. X. Quibuſdam hæc imponitur pœna, ne uſpiam pernoctent, ubi pridie pernoctarunt, ſed vagabundi inſtar Caini oberrent XI. Sunt qui cum nudo thoracem ferreum induere debent XII. Quidam ante ſcholam, in limine januæ jacere & omnium pedibus conculcari debent.

Deinde ſi adulter pollice non puniatur, ſevero modo etiam excipitur, I. Hyeme per aliquot dies in aqua frigida ſedere tenetur: ſi omnia gelu adſtricta ſint, glacies aperitur, & illi nudo, ore tenus, quamdiu ovum igne duratur, intus ſedendum eſt II. Æſtate ſedendum illi eſt abſque omnibus veſtibus in formicarum acervo obturatis tantum naribus & auribus vel nudus per denſam apium turbam tranſeat oportet. Judæi ſimilibus pœnis Eccleſiaſticis peccatores, ſive pœnitentes afficere ſolent. Plura his ſimilia refert Buxtorfius in Synagoga, ſed fides ſit penes auctorem.

DISQUISITIONES IN LIBRUM NUMERORUM.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT I.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

lis a Levitis propter adorationem vituli fu-
erunt?

Reſpondent aliqui numerum multitudinis fuiſſe ſuffectos qui tempore primi cenſus non fuerunt computati, quod nondum annum vigeſimum attigerant, quem in ſecunda hac recenſione obtinerent. At qui textum expenderit, agnoſcet non eſſe opus hac ſolutione, ſiquidem prima numeratio facta eſt non ante, ſed poſt occiſa illa 23 Idololatrarum millia, proindeque impetrata a Deo venia, & paucis menſibus ante hanc ſecundam. Unde qui numerati fuerant in prima proveniunt & in poſteriori recenſe, aut ſaltem alii in locum defunctorum ſubrogati.

Cum illa recenſio dicatur ſæpiſſime hoc in capite facta *per generationes & familias ac domos*, quæro quod ſit diſcrimen inter has voces *familias, domos, & generationes?*

Reſpondeo, voce *generationis* deſignari propagationem eorum qui a Patriarcharum filiis, aut eorum proximis nepotibus fuerunt progeniti. Unde licet Dan unicum habuerit filium, cum tamen hic plures filios genuerit, illos poſterorum, ſicut & aliorum Patriarcharum recenſio dicitur facta *per generationes*, *familia* vero idem ſignificat ac cognatio, nempe complexum multarum perſonarum quæ eodem ſanguine non longe fuerunt progenitæ, *domus* vero deſignat peculiarem ſocietatem viri ac mulieris una cum filiis ſuis ac domeſticis eodem ſub tecto degentium, aut ſaltem ab eodem capite aut de voluntate pendentium.

Hic autem prætereundum non eſt, omnem enumeratum dici verſ. 3. *viros fortes*, in quo maxime elucet Dei erga ſuos Iſraelitas providentia, quod licet in deſerto degerent, ac plerumque ſub dio, attamen nullus erat tibus inter eos languidus, ſed omnes vegeti ac viribus pollerent, quod etiam canit ac celebrat vates Regius. *Pſalm.* 104. verſ. 37. *Non erat in Tribubus eorum infirmus.*

DISQUISITIONES
IN CAPUT II.

DEſcribitur hoc in capite Hebræorum Tribuum circa Tabernaculum fœderis caſtrametatio, eo ordine ut ex qualibet mundi parte tres accumberent: nimirum verſus Orientem Judas, Iſſachar & Zabulon: verſus *Meridiem* Ruben, Simeon & Gad: ad Occidentem Ephraim, Manaſſes & Benjamin: ad *Septentrionem* Dan, & Aſer & Nephthali: *ſinguli per turmas, ſigna atque vexilla*, verſ. 2. quibus ſignificatur ſingulis Tribubus ſuum fuiſſe vexillum cui ex eadem Tribu omnes, ſeſe conjungerent, cum eſſet proficiſcendum aut pugnandum, vel conſiſtendum.

Quod vero & quale fuerit cujuſvis Tribus vexillum, cum Moſes non exprimat, nemo eſt qui certo poſſit definire.

Tradunt Hebræi referente Lyrano noſtro, quod cum in quolibet caſtrorum parte tres Tribus in unum agmen coirent, in quolibet agmine vexillum fuiſſe principale, illius ſcilicet Tribus quæ inter tres dignitate eminebat, ſic vexilla Judæ, Rubenis, Ephraimi, & Danis erant principalia, quæ aliæ Tribus, idemtidem agmina conficientes obſervantes ſequerentur. Dicunt autem Judæ vexillum ornatum eſſe *figura leonis*, quod Jacobus benedicens filio ſuo Judæ illum leoni aſſimilaverit *Geneſ.* 49. verſ. 9. Tribus Ruben in vexillo depictum præferebat humanum caput, quod hic aliorum fratrum eſſet primogenitus & velut Iſrael rex familiæ jure nativitatis princeps. Tribus Ephraim a Joſepho propagata geſtabat in vexillo *Bovis* ſeu *Vaccæ* effigiem, quod per expoſitionem ſomnii Pharaonis de ſeptem vaccis pinguibus, & totidem macilentis promotus fuerit Joſeph ad regnum Ægypti, quodque non pulchritudine comparentur ſpeciei primogeniti tauri, Geneſ. 49. Tribus Dan habebat in vexillo aquilam quæ ſerpentem unguibus ſuis premebat, quod Jacobus benedicens filio ſuo Dan, eum aſſimilaverit cerasti angui in via.

Verum licet illa quorundam ſpeciem probabilitatis præ ſe ferant, cum de his Scriptura ſileat, cenſerem illa inter Rabinica commenta eſſe reponenda.

Ex his manifeſtum fit Hebræorum caſtra fuiſſe quidem quadrilatera quæ figura caſtrametandi communis eſt optima, non tamen perfecte quadrata, cum enim ambirent Tabernaculum fœderis cujus longitudo quinquaginta cubitis latitudinem excedebat, oportuit illa caſtra fuiſſe quadrangula, magiſque in longitudinem quam in latitudinem porrecta. Etſi vero illa Tabernaculum undique cingerent ac cuſtodirent, illi tamen proxime non aſſtabant, ſed paulo remotius, ut darent locum Tribui Leviticæ, cujus erat caſtrametari juxta Tabernaculum, illudque cuſtodire, ac præpedire, ne ſub capitali pœna aliquis ex aliis Tribubus propius ad illud accederet, aut aliquid ex eo tangeret, ut ſtatuitur cap. 1. verſ. 53. *Levitæ per Gyrum Tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio ſuper multitudinem filiorum Iſrael.* Eorum partes erat Tabernaculum conſtruere & ſolvere, ut hic dicitur verſ. 17. *Levabitur autem Tabernaculum teſtimonii per officia Levitarum, & turmas eorum, quomodo erigetur, ita & deponetur.* Incedebant autem Levitæ loco tutiſſimo, ſeu cum habebant ante ſe Tribus in duas acies diſtinctas, & totidem retro, adeo ut Dominus velut princeps in armatorum multitudinis medio conſiſteret.

DISQUI-

DISQUISITIONES IN CAPITA III. & IV.

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT V.

[illegible]

[illegible]

DE POTU ZELOTYPIÆ

N[illegible]

[illegible] cum jurisdictionem haberet, eisque exponeret [illegible] maritum & uxorem una cum teſtibus co- [illegible]

[illegible] quod eſt ſymbolum miſericordiæ, quæ contine[t] [illegible] Quia ſacrificium zelotypiæ eſt. [illegible]

[illegible] nis fuerant prophanatæ & pollutæ per Mo- [illegible]

[illegible] verbum imprecationes in illas aquas immitte- [illegible] nisi aliis, ut plerique docent, temere [illegible]

[illegible] poris habitudo evadebat firmior & robuſtior. [illegible]

[illegible] Hebræi Doctores in *Miſna tit. Sota* [illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT VI.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XI.

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XII.

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XIV.

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XV.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPITA XVI. & XVII.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XVIII.

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XIX.

DISQUISITIONES
IN CAPUT XX.

DISQUISITIONES IN CAPUT XXI.

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPITA XXII. XXIII. & XXIV.

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPITA XXV & XXVI.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXVII.

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPITA XXVIII. XXIX & XXX.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XXXI.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT XXXII.

DISQUISITIONES IN CAPUT XXXIII.

(convertent [illegible]) & lateant in lateribus, & adverſabuntur vobis in terra habitationis veſtræ. Alterum motivum quo Deus provocat eos ad ſuam exterminationem, eſt ſcelera ipſorum [illegible] & vindicta, & quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam. Novit autem Scriptura [illegible] non occurrere rem, quam quod illarum Regionum incolæ, ſuis nequiſſimis moribus, & nefario nominum ſuorum cultu terram illam contaminaverant.

Addit eodem Moſes [illegible] Deus, ut Iſraelitæ [illegible], terram occupandam [illegible] eſſe ſingulis Tribubus. Pluribus, inquit, dabitis latiorem, & paucis anguſtiorem, ſingulis ut ſors ceciderit.

DISQUISITIONES IN CAPUT XXXIV.

UT autem ſcirent Iſraelitæ, quos & quorum regionum incolas eſſent deleturi, & terram, ac poſſeſſiones eorum occupaturi, deſcribit Deus in cap. xxxiv. terræ occupandæ terminos juxta quadruplicem mundi partem, Orientalem, Auſtralem, Occidentalem, & Septentrionalem. *Pars meridiana incipiet a ſolitudine Sin, quæ eſt juxta Edom: & habebit terminos contra Orientem mare ſalſiſſimum.* [illegible] pars meridiana [illegible] poſt Mortuum [illegible] ab Oriente in Occidentem per [illegible], & angulos, atque [illegible] appellat [illegible], quod [illegible] montes, convalles, [illegible] & [illegible] intus [illegible] terminos [illegible]. Habent autem hoc latus Auſtrale [illegible] Ægyptum, Idumæam, & terram Moab. *Ægyptus* [illegible] Occidentalem [illegible] Orientem verſus [illegible] Idumæa [illegible] ab Oriente [illegible] erat terra Moab. Idumæa & terra Moab [illegible] uſque ad deſertum magnum in quo Iſraelitæ tanto tempore vagabantur [illegible] cum ipſis Idumæis [illegible] tranſitum, [illegible] Rex Moabitarum, quapropter [illegible] ab [illegible] regionem [illegible] meridiem verſus [illegible], & per Orientale latus uſque ad [illegible] Aquilonarem gyrare, ubi terram [illegible] in [illegible] Orientali Regibus Og & Seon, quorum regna Jordanis [illegible] a terra Chanaan.

Obſervandum inſuper [illegible] Regionis ab Iſrael [illegible] occupandæ [illegible] mare [illegible] mare ſalſiſſimum verſ. 3. mare magnum verſ. 5. & 6. & mare Cenereth verſ. 11. Mare ſalſiſſimum dicitur mare [illegible], & [illegible], quod [illegible] plagæ Auſtralis cum Orientali. Mare magnum appellant [illegible] mare Mediterraneum, quod maximum [illegible] quæ Iſraeliticam regionem alluunt. Mare Cenereth, eſt lacus magnus [illegible] Jordanis [illegible], vocaturque in Evangelio mare Galilææ, & mare Tiberiadis [illegible], & ab urbe [illegible] Tiberias [illegible]. Dicitur etiam Mare Genezareth [illegible] a Cenereth [illegible] in regno [illegible] mare [illegible] appellatur mare juxta morem Scripturæ, [illegible] aquarum [illegible] mare.

Inſuper [illegible] Deus in 17 [illegible] terram promiſſam occupatam [illegible] ab Eleazaro ſummo Pontifice, Joſue Iſraelitarum Duce, & a principibus ſingularum Tribuum quos [illegible] nominat.

DISQUISITIONES IN CAPUT XXXV.

ET vero Leviticæ Tribus nullam in hac poſſeſſionum [illegible] partem habent, utpote cum Deus [illegible] hæreditas, & [illegible] cum certam, [illegible] & curam, [illegible] haberent [illegible], præcipit Deus Moſi, cap. 35. [illegible] Iſraelitas [illegible], *ut dent Levitis de poſſeſſionibus ſuis, urbes ad habitandum & ſuburbana earum per circuitum* [illegible], *& ſuburbana ſint* [illegible] urbes autem illas & ſuburbana Levitis aſſignanda [illegible] ut [illegible] v. 9.

Quæres, utrum Levitæ fuerint earum urbium domini, an [illegible] uſufructuarii? Sunt qui putant eas urbes conceſſas fuiſſe Sacerdotibus & Levitis tantum quoad uſum, dominium vero ad alias Tribus ſpectaſſe, hoc [illegible] fundamento, quod Hebron conceſſa ſit Sacerdotibus, *Joſue* 21. cum tamen in ſortem venerit Caleb de Tribu Juda *Joſue* 14. verſ. 13.

Verum contrarium apparet ex *Levit.* 25. *verſ.* 33. & 34. ubi urbes & ſuburbana Levitis conceſſa dicuntur *poſſeſſio ſempiterna*. Ad Hebron quod attinet, non illam urbem,

[illegible]

[illegible] Caleb, ut conſtat ex *Joſue* 21 *verſ.* 12. [illegible]

[illegible] *Chananæorum* [illegible] *Jordanem* [illegible] Pontificis [illegible]

[illegible] *Deut.* 4. *verſ.* [illegible] *Joſue* [illegible]

Quæres autem, [illegible]

Reſpondeo [illegible]

[illegible] *verſ.* [illegible] 12.

III. [illegible] Pontifici [illegible] *verſ.* 25. [illegible] *verſ.* [illegible] *verſ.* 32. & 33.

Quæres III. [illegible]

Reſpondeo [illegible] I. [illegible] II. [illegible] Melchiſedech. [illegible] III. [illegible] IV. [illegible] Pontifice [illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT XXXVI.

CUm cap. 27. [illegible] Tribus [illegible] Moſes, [illegible] Tribus [illegible] *Tribu in Tribum* [illegible] *Tribu* [illegible] *Tribu* [illegible]

Non eſt tamen [illegible] Tribus [illegible] David enim ex Tribu Juda uxorem habuit Michol filiam Saul ex Tribu Benjamin, & Jojada ſummus Pontifex uxorem duxit Joſabeth filiam Regis Joram de Tribu Juda, 2 *Paralip. cap.* 22. [illegible] Tribus, [illegible] Reges, & Sacerdotes, [illegible] Tribus Levi [illegible]

ſignatas eſt, urbes cum ſuburbiis donata fuerit.

His ita conſtitutis cum, præmonente Deo, ſciret Moſes ſibi mortem imminere, cenſuit, priuſquam e vivis excederet, ſynopſin & recapitulationem edere coram omnibus, quæ vel geſta, vel ſancita fuerant, ut hæc compendio præ manibus habentes Hebræi, memoriæ facilius mandarent, fierentque prorſus inexcuſabiles, ſi illa non exequerentur.

DISQUISITIONES IN DEUTERONOMIUM.

PRÆFATIO.

[illegible]

DISQUISITIONES IN CAPUT I.

[illegible]

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT II.

[illegible]

DISQUISITIONES
IN CAPUT III.

[illegible]

DISQUISITIONES IN SEQUENTIA

Deuteronomii Capita uſque ad XXXI.

[illegible]

IN IV.

[illegible]

[illegible]

IN V.

[illegible]

IN VI.

[illegible]

[illegible]

I N VII.

[illegible]

[illegible]

IN VIII.

[illegible]

IN CAP. IX.

[illegible]

INDEX

[illegible]

[illegible] XI.

[illegible]

IN XII.

IN XIII

IN XIV

IN XV.

[illegible]

IN XVI.

[illegible]

IN XVII.

[illegible]

IN XVIII.

[illegible] [illegible], niſi prædiceretur [illegible]. *Addit* hoc modo ſoli de Prophetis prædictis, interim tamen Ezechiæ erat diſpoſitio ad mortem, & mala Ninive talem meruerat civitatis ſubverſionem: tamen propter preces Ezechiæ, & pœnitentiam Ninivitarum, ſublata eſt motio cauſarum, & conſequenter effectuum. Tales autem propter hoc vocantur a Doctoribus, *Prophetiæ comminationis*, quia ſubintelligitur conditio: nempe quod Ninive ſubverteretur, niſi Ninivitæ pœniterent; & quod Ezechias moreretur, niſi per preces devotas prolongationem vitæ impetraret, & ſic factum eſt. Ex quibus patet quod Iſaias & Jonas falſum non prædixerunt.

At, inquies, cum uterque Propheta nomine Dei ſua vaticinia abſolute pronunciaverit, ut futura quæ tamen diſcerni poterit [illegible] prædicta ſub conditione, ab iis quæ abſolute ventura eſt?

Reſpondet Lyranus, quod „ quando pronunciatum a vero Propheta non eſt venturum propter mutationem cauſæ, hoc conſequenter revelatur ipſi Prophetæ. Sicut Iſaiæ poſt denuntiationem mortis Ezechiæ dictum fuit a Domino: *Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus: audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas; ecce ego adjiciam ſuper dies tuos XV annos.* Et eodem modo ipſi Jonæ fuit revelata miſeratio Domini ſuper Ninivitas propter eorum pœnitentiam, quod non fit falſo propheta. A [illegible] per orationem cauſam effectus futuri, ſicut pœnitentia Ninivitarum fuit quandoque [illegible]. Ex quo poterat conveniri [illegible] verbo [illegible] pro tum [illegible], & ſic [illegible] de ſicut de precibus Ezechiæ, & idem non evenit falſo prophetæ. *Ita Lyranus*.

IN CAP. XIX.

QUæritur [illegible] a hoc capite I. Tres civitates refugii [illegible] [illegible], conſtituerat trans Jordanem, ſicut cap. 4. v. 41. [illegible] conſtituta [illegible] Jordanem. Sunt tamen qui exiſtimant trans Jordanem quod amplior eſſet regio, tres ſuffeciſſe [illegible], [illegible] quod hic [illegible] adjicitur: *Addes tibi tres alias civitates, & ſupradictarum trium urbium numerum duplicabis.* Verum probabilius dicere [illegible] hanc eſſe dictam reſpectu ad [illegible] trans Jordanem jam conſtitutas, ex Hebræorum quorumdam doctorum ſcriptis & traditione conſtat, ſex tantummodo civitates fuiſſe deſignatas, ad quas poterant confugere qui hominem præter voluntatem occiderant, ut dictum eſt ad cap. 35. Numer.

II. Deſignantur indicia quibus deprehendi poſſit homicidium [illegible] fuiſſe [illegible], nempe ſi nullum inter eos odium prius intercesſiſſet [illegible] & [illegible].

III. Præſcribitur unicum teſtem non eſſe ſufficientem ad ferendam capitalem ſententiam, *Sed in ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum.*

IV. Conferendum eſſe teſtem accuſatorem cum accuſato, ut earum accuſationes veritas conſtet, ſi autem Judices [illegible] falſa, deprehenderint teſtem ſua accuſatione falſa dixiſſe, *reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitavit*, v. 19. quibus verbis præſcribitur pœna quæ de [illegible].

V. *Verſ.* 14. Prohibet transferendos eſſe terminos a majoribus cuique poſſeſſioni terminos qui enim terminos fraudulenter avellit, hoc uno ſcelere convictus eſt quod Dominum legitimum ex quota agri ſui poſſeſſione detrahere contendit. Grave [illegible] peccat qui metas agri ſui cum alterum deſpoliando longius protendit [illegible] & ſic [illegible] furto cum cenſetur non modo qui pecuniam, aut alia [illegible] auferunt, ſed & qui fundos alienos [illegible] occupant.

VI. Jubet autem [illegible] falſum teſtem ut homicidam, eaſque pœnas ſubeat a pœnitendum [illegible] v. 12. *ad finem capitis*. Rerum autem examen fieri mandat non tantum a Judicibus, ſed etiam a Sacerdotibus tanquam *Deo præſente*. Quæ [illegible] ſignificat [illegible] teſtes, niſi prius diligenter [illegible] ſint, [illegible] neve falſum in judicium [illegible].

IN XX.

PRæſcribuntur conditiones ineundi belli adverſus Gentiles conſiſtentes extra limites Chananæorum & terræ promiſſionis. I. Ut Sacerdos ſive ſummus, ſive alius ab eo delegatus, in capite exercitus conſiſtens hortetur omnes ut permaneant fiduciam in Deum reponant, ſcilicet [illegible] quod qui ſubverſit Pharaonem & exercitum ejus in mari rubro, [illegible] [illegible] in eorum gratiam [illegible], gloriosam de ſuis hoſtibus victoriam ſubministrabit.

II. Ut belli duces ab exercitu removeant quatuor hominum genera eorumdem curarum [illegible]. 1. Eum qui domum ædificatum non dedicaverit, Hebraice, non habitaverit, ſive ſolemni ritu [illegible], ſive ſua [illegible]. 2. Eum qui *plantavit vineam, & nondum fecit eam eſſe communem*. Hebraice nondum profanavit eam, hoc eſt, nondum ejus fructum uſu [illegible] habuit, quod utique non ſolebat niſi quinto anno ab illius plantatione, nam ut præſcribitur *Lev.* 19. v. 23. Fructus trium primorum annorum cenſebantur immundi, nec licebat eos [illegible] tum quod [illegible] ſolerent a Gentilibus offerri, tum quod eſſent adhuc rudes & immaturi, quarto autem anno debebant conſecrari Domino, ſicque non niſi quinto licebat ut verſo, & in

eam-

XXI.

IN XXII.

IN XXIV.

IN XXV

IN XXVI.

IN XXVII.

[illegible]

IN XXVIII.

[illegible]

IN XXIX.

[illegible]

[illegible]

IN XXX.

[illegible]

IN XXXI.

[illegible]

CAP. XXXII.

IN XXXIII

IN CAPUT XXXIV

FINIS.

Digitized by Google

CC5656854

Digitized by Google

Digitized by Google